

№ 2 (216) Лютий 2014

Здано до друку 31.01.2014 р.

Засновник і видавець:
Національний банк України

Адреса: вул. Інститутська, 9, Київ-601, 01601, Україна

Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 20467-10267 ПР від 06.12.2013 р.

Видається у комплекті з електронною версією
на CD-диску додатка "Законодавчі і нормативні акти
з банківської діяльності"

Дизайн: редакція періодичних видань НБУ
Надруковано з готового оригінал-макета
відділом організації видавничого забезпечення
Головного управління
господарського забезпечення
Національного банку України

КОНТАКТИ

Адреса редакції:
просп. Науки, 7, Київ-28, 03028, Україна
(адреса для листування:
Редакції періодичних видань,
вул. Інститутська, 9, Київ-601, 01601, Україна)
Тел./факс: (044) 524-96-25, 525-38-25
Тел.: (044) 527-39-44, 527-38-06, 527-31-77
E-mail: litvinova@bank.gov.ua
http://www.bank.gov.ua
Адреса друкарні:
просп. Науки, 7, Київ-28, 03028, Україна

Формат 60 × 90 / 8
Друк на цифровому обладнанні
Фіз. друк. арк. 10
Умовн. друк. арк. 10
Обл.-вид. арк. 8.8

При передруку матеріалів, опублікованих у журналі,
посилаючи на "Вісник Національного банку України"
обов'язково.

Редакція може публікувати матеріали
в порядку обговорення, не поділяючи думку автора.
Відповідальність за точність викладених фактів несе автор,
а за зміст рекламних матеріалів – рекламодавець.

Передплатний індекс 74132

© Національний банк України, 2014

ISSN 2310-2624

ВІСНИК

Національного банку України

Щомісячний науково-практичний журнал
Національного банку України

Видається з березня 1995 року

Журнал "Вісник Національного банку України"
внесено до нового "Переліку наукових фахових видань України,
в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття
наукових ступенів доктора і кандидата наук" (економічні науки).
Підстава: постанова президії ВАК України від 10.02.2010 р. № 1-05/1

Журнал рекомендовано до друку Вченою радою
Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана
(протокол від 02.12.1999 р. № 4)
та Вченою радою Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ)
(протокол від 13.03.2009 р. № 7)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Петрик Олександр Іванович (голова)
Арбузов Сергій Геннадійович
Бажал Юрій Миколайович
Барановський Олександр Іванович
Боровецький Ришард
Вовчак Ольга Дмитрівна
Вожжов Анатолій Павлович
Гальчинський Анатолій Степанович
Гець Валерій Михайлович
Кіреєв Олександр Іванович
Коваленко Олена Іванівна
Козьменко Сергій Миколайович
Круглик Сергій Вікторович
Лютий Ігор Олексійович
Мітнік Стефан
Міщенко Володимир Іванович

Мороз Анатолій Миколайович
Патріац Людмила Миколаївна
Прасолов Ігор Миколайович
Раєвський Костянтин Євгенійович
Ричаківська Віра Іванівна
Савлук Михайло Іванович
Сениць Павло Миколайович
Смолженко Тамара Степанівна
Соркін Ігор Вячеславович
Стельмах Володимир Семенович
Тридід Олександр Миколайович
Федосов Віктор Михайлович
Шаров Олександр Миколайович
Шевчук Анатолій Васильович
Шульга Наталія Петрівна
Щербакова Олена Анатоліївна

РЕДАКЦІЯ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ НБУ

Головний редактор
Заступник головного редактора
Начальник відділу з випуску журналу "Вісник НБУ"
Редактори:
Відповідальний секретар
Головний художник
Дизайн і верстка:
Коректор
Оператор
Переклад:
Розповсюдження:
Фото:
Черговий редактор

ПАТРИЦАК Л.М.
КРОХМАЛЮК Д.І.
ПІДВИСОЦЬКИЙ Р.В.
МАТВІЙЧУК Ю.Г., ПАЦЕРА М.М.
ЛІПІНСЬКА С.М.
КОЗИЦЬКА С.Г.
ХАРУК О.В., НЕВСЬКИЙ Д.О.
ТРИФОНОВА О.М.
ЛИТВИНОВА Н.В.
МАРЧЕНКО О.В., ОСЬМАК О.Г.
ТРИКИША А.І.
НЕГРЕБЕЦЬКИЙ В.С.
ПІДВИСОЦЬКИЙ Р.В.

Електронна версія цього номера журналу буде доступна
у розділі "Публікації" Офіційного інтернет-представництва
Національного банку України
у серпні 2014 року

No. 2 (216) February 2014

**Authorized publication:
31 January 2014**

**Founder and publisher:
National Bank of Ukraine**

Address:

9 Instytutska Street, Kyiv, 01601, Ukraine

Registration certificate:

KB No. 20467-10267 ПП of 6 December 2013

The journal comes with a CD supplement
"Legislative and Normative Acts on Banking"

Designed by the Editorial Board
of NBU Periodicals

Laid out and printed by the Printed Materials Division
of the NBU Main Administrative Office

CONTACTS

Address of the Editorial Office:
7 Nauky Avenue, Kyiv, 03028, Ukraine

Address for correspondence:
Editorial Office of NBU Periodicals,
9 Instytutska Street, Kyiv, 01601, Ukraine
Tel./fax: (+ 38 044) 524-96-25, 525-38-25
Tel.: (+30 044) 527-39-44, 527-38-06, 527-31-77

E-mail: litvinova@bank.gov.ua
<http://www.bank.gov.ua>

Address of the Printing House:
7 Nauky Avenue, Kyiv, 03028, Ukraine

Format 60 × 90 / 8

Digital printing

Physical printed sheets: 10

Conventional printed sheets: 10

Publisher's sheets: 8.8

For reprinting materials published herein
the reference to the journal
"Herald of the National Bank of Ukraine"
is compulsory.

The Editorial Board can publish materials
being under discussion, not sharing the author's opinion.
The author bears responsibility for the accuracy of the materials;
the advertiser bears responsibility
for the content of promotional materials.

Subscription index: 74132

© National Bank of Ukraine, 2014

ISSN 2310-2624

ВІСНИК

Національного банку України

*Monthly scientific and practical journal
of the National Bank of Ukraine*

Published since March 1995

The journal "Herald of the National Bank of Ukraine" is registered in the new
"List of scientific professional editions of Ukraine, in which results
of theses for obtaining of a PhD degree (Economics) can be published".
Grounds: Resolution of the Higher Attestation Commission of Ukraine
No. 1-05/1 of 10 February 2010

The journal was recommended for publication
by the Academic Council
of the Vadym Hetman National Economic University (Minutes No.4 of 2 December 1999)
and by the Academic Council
of the University of Banking of the National Bank of Ukraine (Minutes No. 7 of 13 March 2009)

EDITORIAL STAFF:

Oleksandr Petryk (the Chairman)
Sergiy Arbuzov
Yurii Bazhal
Oleksandr Baranovskyi
Ryszard Borowiecki
Olha Vovchak
Anatolii Vozhzhov
Anatolii Halchynskyi
Valerii Heiets
Oleksandr Kirieiev
Olena Kovalenko
Serhii Kozmenko
Serhii Kruhlyk
Ihor Liutyi
Stefan Mittnik
Volodymyr Mishchenko

Anatolii Moroz
Liudmyla Patrikats
Ihor Prasolov
Kostiantyn Raievskyi
Vira Rychakivska
Mykhailo Savluk
Pavlo Senyshch
Tamara Smovzhenko
Ihor Sorkin
Volodymyr Stelmakh
Oleksandr Trydid
Viktor Fedosov
Oleksandr Sharov
Anatolii Shevchuk
Nataliia Shulha
Olena Shcherbakova

EDITORIAL BOARD OF NBU PERIODICALS:

Editor-in-Chief:
Deputy Editor-in-Chief:
Head of the Division for Issue of the "Herald of the NBU":
Editors:
Responsible secretary:
Chief Designer:
Designers:
Proofreader:
Computer-aided composition:
Translators:
Distribution agent:
Photo:
Duty Editor:

LIUDMYLA PATRIKATS
DMYTRO KROKHMALIUK
ROMAN PIDVYSOTSKYI
YURII MATVIICHUK, MYKOLA PATSERA
SVITLANA LIPINSKA
SVITLANA KOZYTSKA
OKSANA KHARUK, DMYTRO NEVSKYI
OLENA TRYFONOVA
NATALIYA LYTUVNOVA
OLENA MARCHENKO, OLEKSANDR OSMAK
ANDRII TRYKISHA
VLADYSLAV NEHBETSKYI
ROMAN PIDVYSOTSKYI

The electronic version of the publication will be available
in the Publications section of the official web-site
of the National Bank of Ukraine
in August 2014

ЗМІСТ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК

І.Соркін

Національний банк України: підсумки діяльності
у 2013 році та плани на 2014 рік 5

Хроніка найважливіших подій і рішень. Грудень 2013 року 80

ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА

Б.Приходько

Стратегічні напрями підвищення рівня фінансової
грамотності населення України 11

БАНКИ, ПРАВО, КОНСУЛЬТАЦІЇ

С.Войченко

Практичні питання банківської діяльності 16

МАКРОЕКОНОМІКА

С.Ніколайчук, Н.Шаповаленко

Визначення факторів динаміки поточного рахунку
платіжного балансу в Україні 20

Основні макроекономічні показники розвитку України
у 2008–2013 роках 51

Індекси споживчих цін та цін виробників промислової продукції
в Україні у 1991–2013 рр. 68

БАНКИ УКРАЇНИ

В.Грушко, Т.Іваненко

Оптимізація структури кредитного портфеля комерційного банку 28

З.Шмігельська

Банківські інновації: суть, необхідність і розвиток 34

Офіційний список банків України, включених
до Державного реєстру банків станом на 1 січня 2014 року 70

Банки України, вилучені з Державного реєстру банків
(24.06.1992 р. – 01.01.2014 р.) 76

БАНКНОТИ І МОНЕТИ

Розпочато конкурс на кращу монету року 32

Про введення в обіг пам'ятних монет "1120 років м. Ужгороду" 41

Про введення в обіг пам'ятної монети
"60 років Черкаській області" 42

Про введення в обіг пам'ятної монети
"75 років Кіровоградській області" 42

План випуску пам'ятних монет України на 2014 рік 43

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

І.Бурденко, І.Макаренко

Справедлива вартість в оцінці фінансових інструментів:
вимоги Міжнародних стандартів фінансової звітності 44

НОВІ КНИГИ

Т.Зінькова

Нові надходження до Національної бібліотеки України
імені В.І.Вернадського 52

ФІНАНСОВИЙ РИНОК

І.Шовкун

Кредитоспроможність підприємств у контексті формування
фінансових джерел відтворення переробної промисловості
у регіонах України 54

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється
Національним банком України один раз на місяць
(за грудень 2013 року) 61

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют,
який встановлюється Національним банком України щоденно
(за грудень 2013 року) 62

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України
у грудні 2013 року 65

Ринок державних цінних паперів України у грудні 2013 року 66

Динаміка облікової ставки НБУ в 1992–2013 рр. 67

Офіційний курс гривні щодо євро, долара США та російського рубля
у 2013 році, встановлений Національним банком України 78

Вимоги до авторів щодо оформлення та подання творів III стор.
обкладинки

CONTENTS

CENTRAL BANK

Ihor Sorkin

National Bank of Ukraine: results of activities
in 2013 and plans for 2014 5

Chronicle of the most important events and resolutions.
December 2013 80

ECONOMIC EDUCATION

Borys Prykhodko

Strategic directions of the improvement
of the financial literacy level of the population of Ukraine 11

BANKS, LAW, CONSULTATIONS

Serhii Voichenko

Practical aspects of banking 16

MACROECONOMICS

Serhii Nikolaichuk, Nadiia Shapovalenko

Determination of factors causing changes
in the current account of the balance of payments of Ukraine 20

Main macroeconomic indicators of the development of Ukraine
in 2008–2013 51

Consumer price index and producer price index in Ukraine
in 1991–2013 68

BANKS OF UKRAINE

Victor Grushko, Tetiana Ivanenko

Optimization of the structure of the loan portfolio
of a commercial bank 28

Zoriana Shmihelska

Banking innovations: nature, necessity and development 34

Official list of banks of Ukraine included
in the State Register of Banks 70

Banks of Ukraine excluded from the State Register of Banks
(24 June 1992–1 January 2014) 76

BANKNOTES AND COINS

The contest “Best coin of the year” has begun 32

Putting into circulation the commemorative coin
“1120 Years of the City of Uzhhorod” 41

Putting into circulation the commemorative coin
“60 Years of the Cherkasy Oblast” 42

Putting into circulation the commemorative coin
“75 Years of the Kirovohrad Oblast” 42

Plan for production of commemorative coins of Ukraine in 2014 43

ACCOUNTING

Iryna Burdenko, Inna Makarenko

Fair value in financial instruments’ valuation:
requirements of the international financial reporting standards 44

NEW BOOKS

Tetiana Zinkova

New inflows to the Vernadsky National Library of Ukraine 52

FINANCIAL MARKET

Inna Shovkun

Solvency of enterprises in the context of formation of financial sources
of processing industry reproduction in regions of Ukraine 54

Official exchange rate of hryvnia against foreign currencies,
which is established monthly by the National Bank of Ukraine
(for December 2013) 61

Official exchange rate of hryvnia against foreign currencies,
which is established daily by the National Bank of Ukraine
(for December 2013) 62

Main parameters of the monetary market of Ukraine
in December 2013 65

Government securities of Ukraine market in December 2013 66

Dynamics of the NBU discount rate in 1992–2013 67

Official exchange rate of hryvnia against euro, US dollar and Russian ruble
in 2013, which was fixed by the National Bank of Ukraine 78

Requirements to authors concerning materials presentation 3rd page
of the cover

■ **Ihor Sorkin**
Ihor Sorkin

Голова Національного банку України
Governor of the National Bank of Ukraine

Національний банк України: підсумки діяльності у 2013 році та плани на 2014 рік

National Bank of Ukraine: results of activities in 2013 and plans for 2014

В аналітичній статті керівника центрального банку країни представлено стислий звіт про підсумки 2013 року щодо досягнення ключових монетарних орієнтирів, а також забезпечення стабільності банківського сектору. Висвітлено заходи Національного банку, спрямовані на активізацію кредитування економіки в умовах охолодження економічної активності, розвиток платіжних систем та безготівкових розрахунків тощо. Окремим блоком розкрито пріоритетні напрями та плани роботи Національного банку України у 2014 році та на середньострокову перспективу.

In the analytical article of the head of country's central bank, there is given a brief report on the 2013 results concerning the achievement of key monetary targets and maintenance of stability of the banking sector. There are considered NBU measures aimed at stimulation of lending to the economy under business activity weakening, development of payment systems and non-cash payments, etc. Priority guidelines and plans of NBU activities for 2014 and for the medium-term outlook are given in a special section of the article.

Ключові слова: зовнішня кон'юнктура, платіжний баланс, низькоінфляційне середовище, грошово-кредитна політика, дедоларизація, фінансова стабільність, валютний ринок, кредитування, національна платіжна система, безготівкові розрахунки, фінансова грамотність, банківське законодавство.

Key words: external environment, balance of payments, low inflation environment, monetary policy, dedollarization, financial stability, foreign exchange market, lending, national payment system, cashless payments, financial literacy, banking legislation.

МАКРОЕКОНОМІЧНІ УМОВИ

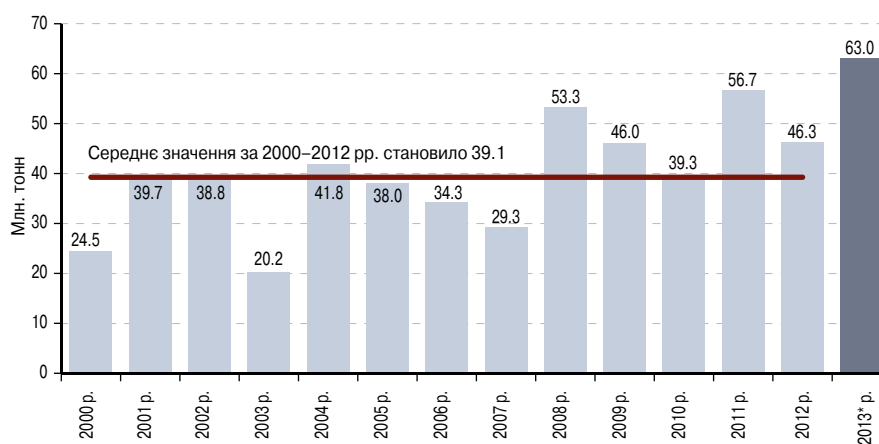
Минулий рік був вельми складним як для світової економіки в цілому, так і для наших торговельних партнерів. Крім того, у другій половині року спостерігалось зниження прийнятності для інвесторів рівня ризиків, на який вони були готові йти, що погіршувало доступ до зовнішнього фінансування для країн, економіки яких розвиваються. Ситуація ускладнювалася тим, що у 2013 році Україна здійснила значні платежі за своїми зовнішніми зобов'язаннями, у тому числі — перед МВФ.

Негативний вплив погіршення кон'юнктури на світових ринках зерна та сталі був посилений уповільненням зростання економік країн — основних торговельних партнерів. Усе це посилювало залежність України від

зовнішніх джерел запозичень. Однак, незважаючи на дію низки негативних чинників, українська економіка за-

вершила 2013 рік з гідними як для таких складних макроекономічних умов результатами. Найголовніше — вдало-

Графік 1. Обсяги зібраного врожаю зернових культур в Україні у 2000–2013 роках

Джерело: Державна служба статистики України.

*За оцінками Міністерства аграрної політики та продовольства України.

ся вберегти економіку від падіння. Було зібрано найбільший урожай зернових за всю історію незалежної України (див. графік 1). Зростала реальна заробітна плата, що стимулювало внутрішній споживчий попит.

На відміну від попередніх двох років, зведений платіжний баланс був профіцитним. Він сформувався насамперед під впливом двох факторів:

- по-перше, – під впливом значного припливу капіталу за фінансовим рахунком у першому півріччі як у державний, так і в приватний сектори;

- по-друге, – під впливом суттєвого скорочення попиту на готівкову іноземну валюту завдяки зростанню довіри населення до національної грошової одиниці. Водночас несприятлива зовнішня кон'юнктура на світових товарних ринках та незначний зовнішній попит зумовили збереження високого дефіциту поточного рахунку. Адже попри те, що відбулося суттєве скорочення імпорту товарів, у першу чергу – енергоносіїв та продукції машинобудування, обсяги експорту вітчизняних товарів скорочувалися значно швидше (див. графік 2).

ПІДТРИМКА ЦІНОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

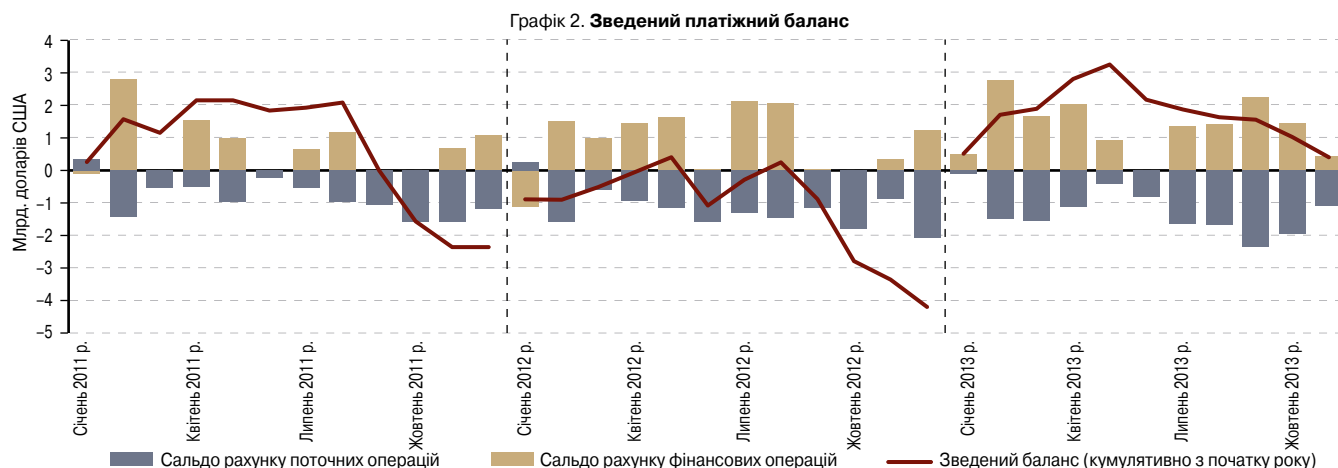
Завдяки скоординованим діям уряду та Національного банку вдалося забезпечити стабільність цін. Упродовж двох років темпи споживчої інфляції перебувають на низькому рівні (у 2013 році – 0.5%). Забезпечення стабільності споживчих цін відбулося завдяки факторам, що сприяли насиченню ринку пропозицією товарів. Зниженню цін на продовольчі товари упродовж останніх років (у 2012 році – на 2.3%, у 2013 році – ще на 1.5%) сприяли рекордно високі врожаї зернових, фруктів і овочів. Суттєво зменшилася у 2012 році та залишалася на низькому додатному рівні у 2013 році базова інфляція, яка здебільшого відображає зміну монетарних умов (див. графік 3).

ПІДТРИМКА ЕКОНОМІКИ ЗАХОДАМИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ

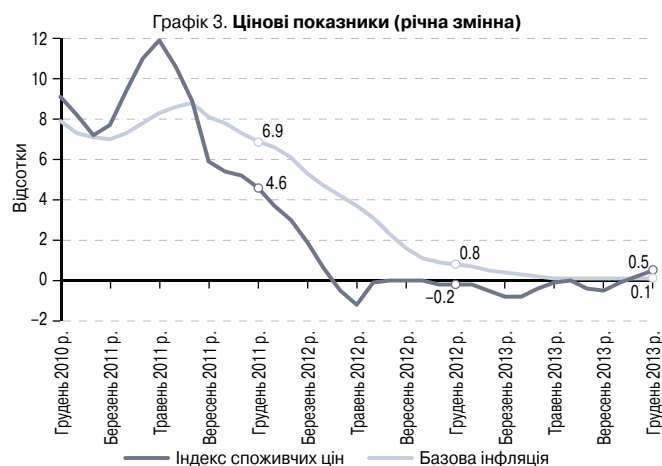
Ефективне виконання Національним банком своєї основної функції – забезпечення стабільності грив-

ні давало змогу вживати заходів, спрямованих на підтримку економічної політики уряду. Для цього Національний банк упродовж року проводив переважно стимулюючу грошово-кредитну політику. Ключовими її завданнями було насичення економіки необхідними грошовими ресурсами за прийнятною ціною. Задля їх виконання вживалися системні заходи щодо зниження вартості кредитних ресурсів та активізації кредитної діяльності банків. Адже в періоди уповільнення темпів зростання економіки та несприятливої кон'юнктури на зовнішніх ринках посилюється роль внутрішніх чинників розвитку.

З цієї метою двічі упродовж року знижувалася облікова ставка (наразі вона становить 6.5% річних), поступово вивільнялися кошти обов'язкових резервів з окремого рахунку (див. графік 4). Ліквідність банківської системи підтримувалася на рівні, достатньому для активізації кредитування. Середньоденний обсяг залишків на коррахунках банків у 2013 році становив 25 млрд. грн., що

Джерело: Національний банк України.

Джерела: Державна служба статистики України та власні розрахунки.

Джерело: Національний банк України.

на 6 млрд. грн. більше порівняно з попереднім роком. Середньозважена процентна ставка за кредитами в національній валюті після зменшення з 17.6% у грудні 2012 року до 15.0% у серпні 2013 року впродовж наступних місяців дещо зросла (до 17.5% у грудні 2013 року). Зазначене відображає зростання попиту на кредитні ресурси з боку реального сектору економіки в осінньо-зимовий період.

У 2013 році банки кредитували активніше порівняно з попереднім роком. Обсяг кредитів, наданих населенню та бізнесу, за даними балансів банків, збільшився на 96.5 млрд. грн., або на 12.5%. При цьому майже весь приріст кредитів (90.5 млрд. грн., або 94%) досягнуто за рахунок кредитування реального сектору економіки. Обсяг таких кредитів зріс майже на 15%, що втричі перевищує обсяг і темпи їх зростання у 2012 році.

Окрім зазначених заходів монетарної політики, Національний банк брав участь у реалізації Державної програми активізації розвитку економіки на 2013–2014 роки. В її рамках наприкінці 2013 року банками попередньо прийнято рішення щодо кредитування 36 проектів соціально-економічного розвитку на суму 16.5 млрд. грн., у тому числі 26 проектів під державні гарантії — на 9.4 млрд. грн. Розпочалося фінансування першого проекту під державні гарантії — “Будівництво першої черги Дністровської ГАЕС у складі трьох агрегатів”, за яким уже видано майже 62% від запланованої суми кредиту.

ДЕДОЛАРИЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

Зниження зовнішньої вразливості фінансово-кредитної системи наперед передбачає зменшення рів-

ня залежності від іноземної валюти. Саме тому Національний банк уже котрий рік поспіль активно працює у напрямі зниження рівня доларизації економіки. З цією метою поглиблювалася диференціація нормативів обов’язкового резервування, був упорядкований обіг іноземної валюти на поточних рахунках фізичних осіб. За сприяння уряду посилено контроль за виконанням законів України, які забороняють використовувати іноземну валюту як засіб розрахунку або встановлення в іноземній валюті вартості товарів чи послуг.

За підсумками 2013 року 90.8% приросту кредитного портфеля банків за операціями з юридичними та фізичними особами було забезпечено за рахунок кредитів у національній валюті, а рівень його доларизації знизився до 34.2%. Для порівняння: до початку фінансової кризи 2008 року він перевищував 50% (див. графік 5).

Безумовно, будь-які заходи будуть дієвими лише тоді, коли забезпечено стабільність національної валюти, адже це головний аргумент як для населення, так і для бізнесу. І за цим напрямом Національний банк, як зазначалося вище, має вагомий досягнення.

Зниженню доларизації сприяло забезпечення прогнозованої ситуації на валютному сегменті грошово-кредитного ринку. Чистий попит на готівкову валюту порівняно з 2012 роком зменшився у 3.5 раза — до 2.9 млрд. доларів США. А запровадження обов’язкового продажу іноземної валюти і скорочення максимального терміну розрахунків за зовнішньоекономічними операціями дали змогу забезпечити ритмічність надходження іноземної валюти на ринок. За таких умов Національний банк України здійснював на валютно-

му ринку інтервенції як з продажу, так і з купівлі іноземної валюти. Їх сальдо, попри те, що воно було від’ємним, суттєво зменшилося порівняно з 2012 роком — із 7.5 млрд. доларів США до 2.2 млрд.

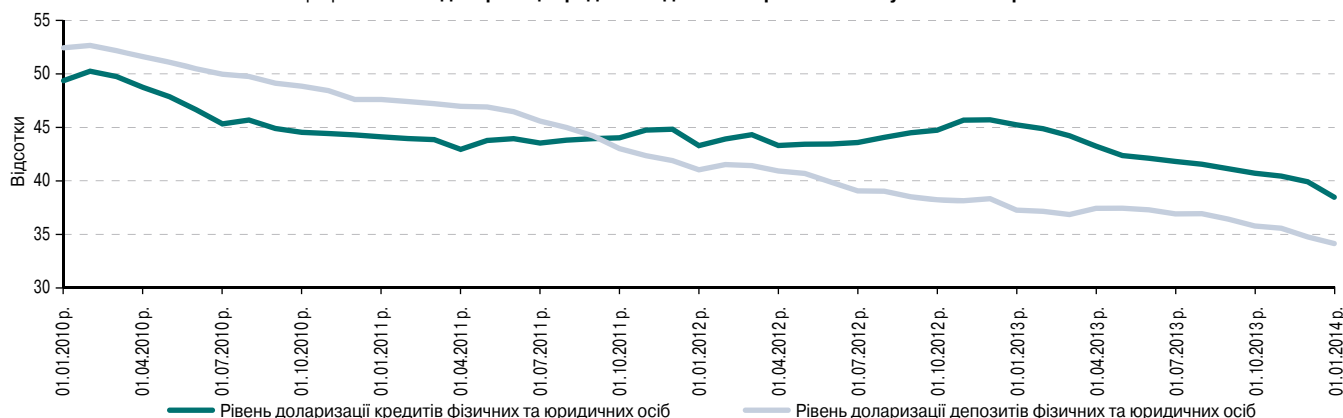
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У 2013 році, як і протягом двох попередніх років, банківський сектор України мав стабільні показники розвитку. Банки збільшували обсяги активних операцій, кредитували економіку, збільшували обсяги коштів, залучених ними від населення та бізнесу. Позитивним фактором є те, що зростання обсягів усіх цих операцій банків відбувалося переважно в національній валюті.

Загальні активи банків зросли на 140 млрд. грн., що майже у 2.5 раза більше порівняно з приростом обсягів активів за 2012 рік. Кредитні операції — це майже дві третіх усіх активів банків (65%). Майже весь приріст кредитів у 2013 році досягнуто за рахунок кредитування реального сектору економіки. При цьому поліпшувалася і якість кредитних операцій банків. Проблемні кредити на балансах банків за 11 місяців 2013 року зменшилися на 16 млрд. грн., а їх частка у загальному обсязі кредитних операцій за рік знизилася з 16.5% до 13.5% (див. графік 6).

Головною складовою ресурсної бази банків залишаються кошти населення (див. графік 7). Їх частка у зобов’язаннях банків стабільно висока — за підсумками 2013 року вона становила 40%. Обсяг коштів на депозитних рахунках населення за минулий рік збільшився майже на 70 млрд. грн. Для порівняння:

Графік 5. Рівень доларизації кредитів та депозитів фізичних осіб у 2010–2013 роках

Джерело: Національний банк України.

у 2012 році депозити населення збільшилися на 58 млрд. грн. При цьому практично весь приріст (99%) був забезпечений за рахунок вкладів в національній валюті, які збільшилися на 69 млрд. грн., або на 39% (за 2012 рік – на 25 млрд. грн., або на 16%).

Зростали також і обсяги коштів юридичних осіб у банківській системі – за рік на 36 млрд. грн., або на 16% (за 2012 рік – на 16 млрд. грн., або на 8%).

Про зміцнення фінансових позицій і стійкості банківської системи свідчить і зростання розміру капіталу банків. Регулятивний капітал банків за минулий рік зріс на 26.1 млрд. грн., а статутний, який є його основною складовою, – на 10 млрд. грн. Уже другий рік поспіль банківська система працює прибутково – прибуток банків за 11 місяців 2013 року становив 2.4 млрд. грн. Тож на сьогодні є всі підстави стверджувати, що банківська система України працює стабільно і має достатній запас міцності.

Позитивні зрушення, які відбулися в банківському секторі України, зауважили й міжнародні експерти. Особливо було підкреслено значення зниження залежності банків від валютних ризиків, зростання капіталізації та резервів. За висновками експертів Міжнародного валютного фонду, які були викладені у Заключній заяві Місії, присвяченій консультаціям за статтею IV та першому раунду дискусій у рамках постпрограмного моніторингу, банківська система України нині є стабільною. Високий рівень коефіцієнта достатності її капіталу забезпечує пев-

ний буфер для шоків, зумовлених де-що високим рівнем непрацюючих позик. Таким позитивним зрушенням, серед іншого, сприяли заходи, що здійснювалися Національним банком у сфері банківського регулювання, зокрема:

– з 1 січня 2013 року Національним банком запроваджено нові методологічні підходи до оцінки кредитних ризиків та розрахунку резерву згідно з вимогами МСФЗ (Міжнародних стандартів фінансової звітності);

– упродовж 2013 року запроваджено в практику зміни, які сприяли поліпшенню якості регулятивного капіталу, підвищенню стійкості банків до негативних змін на ринку, захисту інтересів вкладників і кредиторів та дали змогу створити передумови для ефективної кредитної підтримки банківською системою процесів економічного розвитку;

– у 2013 році Національний банк запровадив нагляд на консолідованій основі.

РОЗВИТОК ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ ТА БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

Питання розвитку безготівкових платежів для Національного банку впродовж останніх років є одним із пріоритетних. Комплекс реалізованих упродовж 2013 року заходів уже дає свої позитивні результати. За 2013 рік загальний обсяг операцій з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, збільшився порівняно з 2012 роком майже на чверть, а безготівкові карткові операції – на 74%. Частка безготівкових платежів за цей період ста-

новила майже 17% від загальної суми операцій, тоді як за 2012 рік даний показник становив 12%, а за 2011 рік – лише 8%.

Безумовно, цьому сприяли заходи щодо обмеження суми готівкових розрахунків. Це один із найдієвіших інструментів розвитку системи безготівкових розрахунків. Запроваджене обмеження сприяло підтриманню стабільності вітчизняного фінансового ринку, зростанню ліквідності банків, зменшенню тінювих операцій із грошима. Аналіз отриманої за чотири місяці після введення обмеження інформації засвідчив, що воно було практично безболісним для ринку. Воно також важливе як позитивний прецедент. У багатьох європейських країнах межа суми готівкових розрахунків значно нижча, ніж в Україні, наприклад, в Італії – це 1000 євро, у Франції – 3000 євро. Зменшення розміру ліміту розрахунків готівкою – наступний крок Національного банку. Але робити його можна лише тоді, коли буде досягнуто відповідного рівня розвитку інфраструктури обслуговування електронних платіжних засобів.

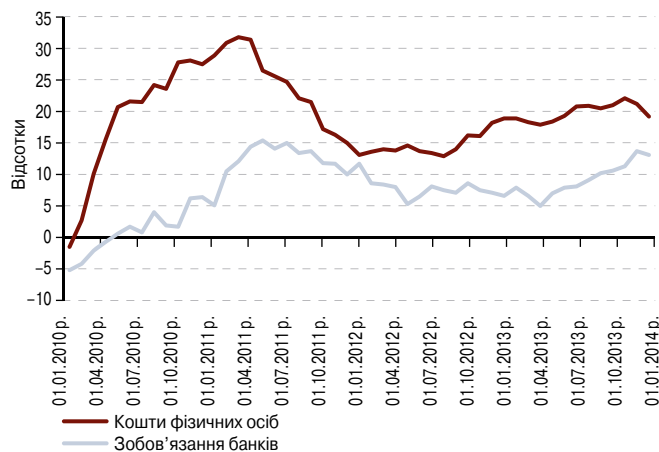
Стратегічним напрямом розвитку безготівкових платежів у державі є розвиток національної платіжної системи (Національної системи масових електронних платежів – НСМЕП) та її інфраструктури. Зважаючи на те, що, за статистикою, 92.9% всіх операцій за платіжними картками українських банків здійснюються в межах України, посилення позицій національної платіжної системи НСМЕП є необхідною складовою захисту національних інтересів у сфері здійснення

Графік 6. Загальні активи банківської системи та кредити, надані в економіку у 2010–2013 роках (річна зміна)

Джерело: Національний банк України.

Графік 7. Зобов'язання банківської системи та кошти фізичних осіб у 2010–2013 роках (річна зміна)

Джерело: Національний банк України.

безготівкових платежів, адже нині карткові розрахунки на території країни забезпечують платіжні системи, які є іноземними комерційними структурами. Таким чином, у процесі реформування НСМЕП та її модернізації на базі відкритих міжнародних стандартів у вересні 2013 року учасникам українського платіжного ринку була запропонована нова технологічна платформа для обробки міжбанківських карткових операцій — Центральний маршрутизатор і розрахунково-кліринговий центр НСМЕП. У грудні 2013 року Національним банком було впроваджено процесинговий центр, який дає змогу банкам емітувати картки модернізованої НСМЕП без додаткових фінансових вкладень у власні програмні комплекси. Завдяки переходу на відкриті міжнародні стандарти українські банки можуть приєднатися до оновленої НСМЕП із наявною платіжною інфраструктурою та власними процесинговими центрами без додаткових витрат на їхню адаптацію, а завдяки доступній та прозорій тарифній політиці — істотно оптимізувати витрати на обслуговування карткових операцій у межах країни.

СПІВПРАЦЯ З ОРГАНАМИ ВЛАДИ ТА БАНКІВСЬКИМИ АСОЦІАЦІЯМИ

У продовж 2013 року Національний банк плідно співпрацював з податковими органами та банківською спільнотою з питань оподаткування банківських операцій. Зокрема, було врегульовано питання щодо звільнення банків від сплати податку на додану вартість за операціями з продажу третім особам майна, наданого кредитором як застава. При цьому слід відзначити роль двох професійних асоціацій — Незалежної асоціації банків України та Асоціації платників податків України. За їхньою ініціативою та за підтримки Національного банку було багато зроблено для зближення позицій банків та податкових органів. У 2014 році ми і надалі продовжуватимемо спільну роботу та сприятимемо вирішенню тих нагальних питань, які потребують розв'язання за участі регулятора та банківських об'єднань.

РОЗБУДОВА ІНФРАСТРУКТУРИ ФОНДОВОГО РИНКУ

Для залучення інвестицій (як внутрішніх, так і зовнішніх) необхідно, крім створення законодавчих умов щодо їх захищеності, забезпе-

чити ще й прозорість здійснення розрахунків за фінансовими інструментами. Саме за цим напрямом здійснював роботу Національний банк у 2013 році. У жовтні 2013 року набув чинності Закон України “Про депозитарну систему”, прийнятий Верховною Радою у 2012 році. Ним закладено нову модель роботи ринку. В її основі — європейська модель, де лише один центральний депозитарій. Відповідно до міжнародної практики розподілення облікової та розрахункової функцій сприяє диверсифікації ризиків. Завдяки зусиллям НБУ відповідно до положень цього закону створені та вчасно розпочали роботу Розрахунковий центр і Центральний депозитарій. Розрахунковий центр має статус банку, здійснює розрахунки та кліринг за всіма операціями на фондовому ринку, а також є центральним контрагентом, що має нести повну відповідальність за виконання угод, будучи при цьому продавцем для кожного покупця і покупцем для кожного продавця. За оцінками світової спільноти, створення Розрахункового центру для України є визначальним кроком на шляху до побудови прозорого та ефективного фондового ринку.

ПОГЛИБЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ

У продовж звітного періоду Національний банк активно співпрацював з міжнародними фінансовими організаціями як у рамках членства в них, так і для вирішення поточних проблемних питань. З цією метою проводилися регулярні зустрічі з представниками Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Європейського банку реконструкції та розвитку, інших міжнародних установ. Спільно з урядом України було підписано Кредитну угоду з ЄС та Меморандум щодо надання Україні макрофінансової допомоги ЄС у розмірі 610 млн. євро для стабілізації фінансово-економічної системи країни. Створено необхідні умови для здійснення міжнародними фінансовими організаціями випуску облігацій у національній валюті та реалізації ними програм кредитування в гривні, що сприятиме розвитку ринків кредитних операцій у національній валюті та подальшому зниженню рівня доларизації економіки. Між централь-

ними банками України та Китаю було відкрито взаємні рахунки для реалізації положень Двосторонньої угоди про валютний своп для валют гривня/китайський юань.

Ще одним позитивним результатом діяльності НБУ у 2013 році є підписання протоколу про співпрацю між Національним банком України та проектом міжнародної технічної допомоги FINREP-II. Одна з його цілей — підвищення рівня фінансової грамотності населення України. І навіть попри те, що в Україні цей напрям діяльності лише набирає обертів, ми вже маємо певні досягнення. Так, у 2013 році Національним банком ініційовано та реалізовано ряд програм і заходів щодо підвищення рівня знань у цій сфері і вдосконалення фінансових навичок. Зокрема, проведено Всеукраїнський тиждень фінансової грамотності та Всесвітній день заощаджень в Україні. На Офіційному інтернет-представництві Національного банку створено окремий розділ, присвячений питанням фінансової грамотності, що є логічним продовженням реалізації започаткованих просвітницьких проєктів.

ПРІОРИТЕТИ І ПЛАНИ НБУ НА 2014 РІК

У діяльності центрального банку будь-якої країни світу ключовими завжди залишаються питання стабільності, прогнозованості й ефективності. Національний банк України — не виняток.

Розглянемо ключові блоки завдань на 2014 рік.

Щодо заходів грошово-кредитної політики

Насамперед це забезпечення стабільності грошової одиниці в довгостроковій перспективі. З цією метою необхідно формувати системні передумови для підтримки стабільного низькоінфляційного середовища та зміцнення стійкості гривні до впливу внутрішніх і зовнішніх потрясінь.

Така робота передбачає вдосконалення операційної структури політики НБУ, сприяння розвитку внутрішнього фінансового ринку, підвищення ефективності управління міжнародними резервами і гнучке використання їх стабілізаційного потенціалу, подальшу дедоларизацію економічних відносин, поси-

лення комунікаційної складової політики, в тому числі щодо підвищення фінансової грамотності населення.

У період до ухвалення “Основних засад грошово-кредитної політики на 2014 рік” Національний банк керуватиметься у своїй діяльності “Основними засадами грошово-кредитної політики на 2013 рік”, які містять цілі та завдання проведення грошово-кредитної політики не лише на 2013 рік, а й на середньострокову перспективу.

Актуальним залишається завдання подальшого зниження відсоткових ставок за кредитами, поставлене перед Національним банком Президентом України. На жаль, через низку як об’єктивних, так і суб’єктивних причин повністю виконати його у минулому році не вдалося. Однак, без сумніву, зрушення є — відсоткові ставки хоча й повільно, але зменшуються.

Розвиток безготівкових розрахунків

Важливим блоком завдань є розвиток безготівкових розрахунків. Останніми роками ми спостерігаємо зростаючу динаміку збільшення обсягів безготівкових розрахунків, зокрема з використанням платіжних карт. Тому Національний банк продовжить роботу щодо створення необхідних умов для збільшення частки безготівкових розрахунків, зокрема шляхом встановлення суб’єктами господарювання платіжних терміналів.

Оскільки розвиток національної платіжної системи є одним із пріоритетних стратегічних напрямів розвитку безготівкових роздрібних платежів в Україні, з метою зростання привабливості платіжної системи НСМЕП для банків та їхніх клієнтів ми плануємо в цьому році упроваджувати нові продукти й інструменти, а також розглядаємо можливість використання карток НСМЕП за межами України. Одним із масштабних проектів поточного року є впровадження національної картки НСМЕП як єдиного ідентифікатора громадянина України у сфері соціального забезпечення населення для отримання пенсій та інших соціальних виплат.

Водночас ми розуміємо, що зі зростанням масштабів безготівкових розрахунків зростають і ризики, пов’язані з ними. У 2014 році передбачено створення в Національному банку Системи обміну інформацією з пи-

тань запобігання та протидії кіберзлочинності в банківській системі України. Вона дасть змогу забезпечити своєчасний та належний обмін інформацією між банками, правоохоронними та контролюючими органами про незаконні дії та виявлені факти шахрайства з використанням електронних платіжних засобів і систем дистанційного банківського обслуговування.

Нормотворча діяльність

У 2014 році Національний банк України працюватиме над удосконаленням банківського законодавства. Ми й надалі супроводжуватимемо законопроект щодо визначення особливостей корпоративного управління в банках, прийнятий Верховною Радою у першому читанні. Його ухвалення, серед іншого, сприятиме побудові адекватних і дієвих систем управління ризиками і внутрішнього контролю в банках. Спільно з Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національний банк відпрацьовує проект закону України щодо реформування і розвитку національної системи кредитної кооперації.

Також Національний банк працює над створенням власного Кредитного реєстру. На порядку денному — вдосконалення роботи бюро кредитних історій, вирішення питання щодо надання банкам доступу до державних реєстрів та баз даних. Ці заходи забезпечать якісне проведення аналізу платоспроможності потенційних позичальників банками, а отже, сприятимуть захисту прав кредиторів.

Пріоритетним також залишається вирішення питань, пов’язаних зі зменшенням обсягів проблемних активів на балансах банків. Плануємо продовжити роботу щодо вдосконалення окремих положень Податкового кодексу з метою врегулювання питань, які ускладнюють роботу банків із проблемною заборгованістю. Йдеться про невирішені питання щодо:

- звільнення від оподаткування податком на доходи фізичних осіб доходу платника податку у вигляді страхового відшкодування, що спрямовується на погашення кредиту;
- звільнення від оподаткування банків, які ліквідуються;
- уникнення ототожнення таких понять, як “відшкодування кредитної заборгованості за рахунок страхових резервів” та “анулювання боргу”.

Триватиме робота щодо врегулювання діяльності банків, зокрема шляхом посилення вимог до розміру капіталу банків, необхідного для покриття ризиків, а також удосконалення підходів до оцінки кредитних ризиків і формування резервів під такі ризики.

Підвищення рівня фінансової грамотності

Питання підвищення рівня фінансової грамотності населення є одним з основних у “Стратегії реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012–2017 роки”. Проектом плану заходів щодо реалізації стратегії передбачено залучення Національного банку України до реалізації низки заходів. Зокрема, Національний банк визначений відповідальним за виконання таких заходів:

- підготовку пропозицій Кабінету Міністрів України щодо запровадження інституту уповноваженого із захисту прав споживачів фінансових послуг (фінансового омбудсмена);
- сприяння інформуванню споживачів фінансових послуг про основні аспекти окремих фінансових послуг і пов’язані з ними ризики та переваги;
- сприяння широкому залученню громадськості, професійних спілок, територіальних громад та фінансових установ, їх об’єднань до співпраці з державними органами для реалізації програм підвищення рівня фінансової грамотності споживачів фінансових послуг.

У січні 2014 року Україна в особі Національного банку стала повноправним членом Міжнародної мережі з питань фінансової освіти Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD/INFE). Вона є глобальною міжнародною платформою з фінансової освіти, учасниками якої є половина країн світу і провідну роль якої визнають країни “Великої двадцятки” (G-20) та Азійсько-Тихоокеанського економічного співробітництва.

Безумовно, 2014 рік буде непростим, але Національний банк докладе максимум зусиль, щоб банківська система зміцнювалася, вкладники відчували себе впевненіше, а економіка отримувала необхідний для її розвитку рівень фінансової підтримки від банківської системи.

■ **Борис Приходько****Borys Prykhodko**

Перший заступник Голови Національного банку України

First Deputy Governor of the National Bank of Ukraine

Стратегічні напрями підвищення рівня фінансової грамотності населення України

Strategic directions of the improvement of the financial literacy level of the population of Ukraine

У статті окреслено стратегічні напрями підвищення рівня фінансової грамотності населення України. Проаналізовано сутність поняття “фінансова грамотність”. Визначено основні засади стратегічного документа політики щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення України.

In the article, there are determined strategic directions for improving the financial literacy of the Ukrainian population. The author analyzes the essence of the “financial literacy” concept and gives basic principles of the strategic policy aimed at the improvement of the financial literacy level of the population of Ukraine.

Ключові слова: фінансова грамотність, фінансова спроможність, довіра, захист прав споживачів фінансових послуг, фінансовий сектор.

Key words: financial literacy, financial capacity, confidence, protection of financial services consumers' rights, financial sector.

Глобальна фінансова криза, що розпочалася у 2007 році, показала важливість фінансової грамотності населення та засвідчила недостатній її рівень навіть у економічно розвинутих країнах світу. Оскільки в переважній більшості країн проблемою підвищення фінансової грамотності опікуються саме центральні банки, останнім часом діяльність Національного банку України як регулятора банківського ринку спрямована не лише на забезпечення стійкості банків, а й на формування у користувачів фінансових послуг достатнього рівня відповідних знань та навичок.

Дослідження, проведені Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Світовим банком та іншими міжнародними організаціями, свідчать про недостатній рівень фінансової грамотності більшості населення світу. Це, в свою чергу, призводить до прийняття рі-

шень потенційними споживачами фінансових послуг без грамотного та виваженого прорахування й оцінки можливих ризиків від обрання тієї чи іншої послуги в майбутньому. Нехтування населенням наслідків неправильних рішень при виборі фінансових послуг замість поліпшення обертається погіршенням фінансового добробуту. В свою чергу, відсутність інформації або її фрагментарне подання обмежує доступ до фінансових послуг для значної частини населення. Така ситуація не сприяє забезпеченню стійкості фінансового сектору та, відповідно, ефективного економічного розвитку країни.

Належний рівень фінансової грамотності населення безпосередньо впливає на здатність ефективно управляти власним коштами, раціонально здійснювати їх розподіл на короткострокові та довгострокові заощадження. Споживачі фінансових

послуг, які неефективно управляють своїми фінансовими зобов'язаннями, стають заручниками фінансових установ, які надали такі послуги. Це особливо відчувається в періоди фінансових криз, котрі загрожують стабільності фінансової системи як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Розширення спектра фінансових послуг, їх ускладнення, з одного боку, та необхідність перегляду підходів до користування ними, з другого боку, об'єктивно зумовлюють актуальність вирішення проблеми підвищення рівня фінансової грамотності населення, котра як в Україні, так і у світі набуває дедалі більшої актуальності.

В Україні питанню підвищення рівня фінансової грамотності населення приділяють увагу і науковці [4, 5], і практики [2, 6, 7]. Проте досліджується ця проблема переважно в контексті визнання її як такої та уза-

гальнення світового досвіду щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення. Натомість питання щодо теоретико-методологічних засад вирішення проблеми підвищення рівня фінансової грамотності населення України нині є недостатньо розробленим.

Останнім часом з'явилася низка публікацій, у яких обґрунтовується необхідність розроблення стратегічних документів щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення України, а також визначаються основні складові даних документів [7]. Ми підтримуємо цю позицію, оскільки вважаємо, що саме такий підхід до формування відповідної політики дасть змогу забезпечити її ефективність.

Запорукою успішності розроблення та реалізації політики щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення є чітка формалізація стратегічних напрямів, у рамках яких вживатимуться певні заходи, покликані підвищити рівень фінансової грамотності населення. При цьому з метою забезпечення ефективної реалізації політики підвищення рівня фінансової грамотності населення відповідно до стратегічних напрямів, вони повинні бути регламентовані певним стратегічним документом. Усе це переконливо свідчить про необхідність здійснення подальших досліджень даного питання [7].

Метою статті є узагальнення теоретичних засад поняття “фінансова грамотність” і обґрунтування стратегічних напрямів підвищення рівня фінансової грамотності населення України.

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ “ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ”

У економічній літературі використовуються різні підходи до визначення поняття “фінансова грамотність”. Існує точка зору, що фінансова грамотність — це сукупність знань про фінансові ринки, особливості їх функціонування та регулювання, професійних учасників та фінансових послуг, які вони пропонують, уміння користуватися фінансовими послугами з повним усвідомленням наслідків своїх дій і готовністю брати на себе відповідальність за рішення, які приймаються.

Іноді під фінансовою грамотністю розуміють знання про фінансові інститути і послуги, які ті надають, а

також уміння використовувати їх з повним усвідомленням наслідків своїх дій [1].

Інколи фінансову грамотність розглядають як здатність розуміти, яким чином працюють гроші: як їх заробляють, як ними управляють, які особливості їх інвестування та використання. У вузькому розумінні це означає наявність умінь і знань, котрі дають змогу особі приймати усвідомлені та ефективні рішення щодо власних грошових коштів.

Також існує думка, що фінансова грамотність — це наявність знань і розуміння фінансових питань. Термін “фінансова грамотність” переважно застосовується щодо особистих фінансів. Поняття “фінансова грамотність” означає знання задля правильності прийняття рішень, пов'язаних з особистими фінансами (нерухомість, страхування, інвестування, заощадження, податкове планування та вихід на пенсію). Це поняття також включає знання таких фінансових понять, як складний процент, фінансове планування, механізми роботи платіжної картки, методи заощаджень, вартість грошей у часі тощо.

Вважається, що відсутність фінансової грамотності може зумовити прийняття невважених фінансових рішень, котрі можуть негативно вплинути на “фінансове здоров'я”, тобто фінансовий стан особи, яка такі рішення приймає. Розуміння переваг і недоліків змінних або фіксованих процентних ставок — це приклад питання, за яким можна зрозуміти, чи є фінансово грамотною та чи інша особа.

Існує точка зору, відповідно до котрої фінансову грамотність розглядають як сукупність теоретичних знань, а також здатність населення використовувати свої знання на практиці. Фінансова грамотність складається з багатьох чинників, зокрема з ефективного управління власними фінансами, здійснення обліку доходів і витрат, уміння орієнтуватися в особливостях тих чи інших фінансових послуг, мати актуальну інформацію про ситуацію на фінансових ринках, приймати обґрунтовані рішення щодо фінансових послуг і нести відповідальність за такі рішення [8].

Іноді під фінансовою грамотністю розуміють здатність населення ефективно управляти особистими фінансами; вести облік витрат і доходів домашніх господарств та здійснювати коротко- чи довгострокове фінансове

планування; оптимізувати співвідношення між заощадженнями та споживанням; виокремлювати особливості різних фінансових послуг, володіти актуальною інформацією про ситуації на фінансових ринках; приймати виважені рішення щодо фінансових послуг і усвідомлено нести відповідальність за такі рішення [3].

З огляду на викладене вище доводиться констатувати, що фінансова грамотність — це насамперед сукупність знань щодо фінансових понять (наприклад, “депозит”, “процентна ставка”, “кредит”) і особливостей різних фінансових послуг. Водночас ми не погоджуємось із визначеннями поняття “фінансова грамотність”, які за своїм змістом фактично отождожують фінансову грамотність і фінансову спроможність. Адже поняття “фінансова спроможність”, на наш погляд, на відміну від поняття “фінансова грамотність”, включає не лише загальні знання з економіки, а й уміння (здатність) ефективно використовувати ці знання на практиці. Поняття “фінансова спроможність” є значно ширшим і включає, крім фінансових знань (грамотності), також підходи, навички та поведінку.

Таким чином, під фінансовою спроможністю слід розуміти здатність діяти з метою задоволення власних фінансових інтересів за певних соціально-економічних умов. Отже, це поняття включає знання, підходи, навички та поведінку споживачів у процесі управління власними фінансами, а також усвідомлений вибір і отримання фінансових послуг, які відповідають їхнім потребам.

Проведений аналіз визначень поняття “фінансова грамотність” дає змогу констатувати, по-перше, відсутність єдиного визначення цього поняття, а по-друге, — отождоження понять “фінансова грамотність” та “фінансова спроможність”.

На нашу думку, задля уникнення колізій у законодавстві, яке має бути розроблене стосовно питань забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг в Україні, зокрема підвищення рівня фінансової грамотності, доцільним є закріплення запропонованих вище понять у відповідних стратегічних документах (стратегії, програмі тощо). Адже саме в стратегічних документах визначатиметься бачення щодо політики у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг в Україні, зокрема підвищення рівня фінансової грамотності [4, 7].

ЗАХОДИ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В УКРАЇНІ

Нині в Україні вже реалізовано низку заходів для підвищення рівня фінансової грамотності населення. Так, фахівцями Національного банку України підготовлено проект Концепції розроблення та поетапного впровадження цільових програм підвищення фінансової грамотності населення в Україні. Також Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України разом із Національним банком України та Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) упродовж 2012–2013 рр. реалізує дослідно-експериментальний освітній проект із підвищення рівня фінансової грамотності української молоді, розрахований на сім років.

Однак вжиття поодиноких заходів навряд чи суттєво вплине на підвищення рівня фінансової грамотності населення України без системного підходу до вирішення цієї проблеми. Тому, незважаючи на певні позитивні зрушення в напрямі підвищення рівня фінансової грамотності населення України, досі не прийнято документа, який би розкривав стратегічне бачення щодо відповідної політики.

У 2012 році було схвалено “Стратегію захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг в Україні на 2012–2017 рр.”, яка стала першим важливим кроком на шляху розбудови в нашій державі ефективної системи захисту прав споживачів фінансових послуг. Стратегія спрямована на формування комплексної системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг, а її реалізація має сприяти фінансовій стабільності та зростанню добробуту громадян, забезпеченню належної якості надання фінансових послуг, стане на заваді застосуванню дискримінаційної щодо споживачів практики роботи фінансових установ тощо. Одним із принципів реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг у зазначеній Стратегії визначено “сприяння підвищенню рівня фінансової грамотності та обізнаності споживачів фінансових послуг”.

Проте, незважаючи на наявність Стратегії, яка визначає загальні засади захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг, та з огляду на те, що питання стосується практично

Таблиця. Етапи та основні засади розроблення та реалізації стратегічного документа щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення України			
№	Етап	Зміст етапу	Заходи / Принципи
1	Підготовчий	Підготовка стратегічного документа: визначення сфери його застосування та цілей шляхом проведення оцінки, зіставлення та консультації	1. Узагальнення та оцінки існуючих ініціатив 2. Проведення оцінки потреб населення та ключових питань політики 3. Проведення консультацій 4. Визначення рівня національної обізнаності та комунікації
2	Розроблення	Визначення механізму управління та ролі основних зацікавлених сторін у розробленні та реалізації стратегічного документа	1. Визначення провідної установи 2. Визначення особливостей координації та ролі відповідальності різних зацікавлених сторін (органів державної влади, фінансових установ та міжнародних організацій)
		Розроблення “дорожньої карти” стратегічного документа: ключові пріоритети, цільові аудиторії, оцінка впливу та ресурси	1. Загальне визначення цілей та політики пріоритетів 2. Визначення цільових аудиторій 3. Проведення загальної оцінки впливу 4. Визначення необхідних ресурсів
3	Реалізації	Впровадження стратегічного документа: канали поширення інформації та оцінка програм	1. Застосування методів поширення інформації, тренінгів та інструментів 2. Визначення впливу та проведення оцінки програм

Джерело: складено за [10].

кожного громадянина нашої країни і безпосередньо впливає на підвищення довіри до ринків фінансових послуг, особливої актуальності набуває розроблення окремого стратегічного документа (стратегії) щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення України, який, власне, й стане основою для реалізації відповідної політики в нашій державі [7].

Ми вважаємо, що створення відповідного стратегічного документа має здійснюватися з урахуванням Принципів високого рівня з розроблення національних стратегій фінансової освіти, підготовлених ОЕСР/Міжнародною мережею в галузі фінансової освіти і схвалених лідерами “Групи 20” на саміті в Лос-Кабосі [10].

Слід зауважити, що Організація економічного співробітництва та розвитку тлумачить “фінансову освіту” як процес, у результаті якого споживачі вдосконалюють свої знання про фінансові послуги та про ризики їх використання з метою здійснення усвідомленого вибору, отримують інформацію щодо органу, до якого слід звертатися за допомогою [10]. Таке визначення цілком об’єктивно підпадає під поняття “фінансова грамотність”.

Беручи до уваги рекомендації ОЕСР, стратегічний документ щодо фінансової грамотності повинен:

- визнавати важливість фінансової грамотності, в т. ч. на законодавчому рівні, та окреслювати її значення і сферу впливу на державному рівні у взаємозв’язку з визначенням національних потреб і прогалин;

- передбачати взаємодію різних зацікавлених сторін, а також ідентифікацію національного лідера або координуючого органу (ради);

фікацію національного лідера або координуючого органу (ради);

- містити дорожню карту щодо досягнення конкретних і заздалегідь визначених цілей упродовж певного періоду часу;

- забезпечувати керівництво для застосування індивідуальних програм, щоб ефективно та належним чином зробити свій внесок у національну стратегію [10].

Розроблення та реалізація стратегічного документа з підвищення рівня фінансової грамотності населення України має відбуватися у кілька етапів і ґрунтуватися на Принципах високого рівня з розроблення національних стратегій фінансової освіти (див. таблицю).

Такий документ повинен бути орієнтований насамперед на вирішення конкретних проблем. Саме точність і чіткість визначення проблем, що стоять на заваді здобуття належної фінансової грамотності населенням України, є ключовою передумовою правильного визначення стратегічних напрямів підвищення її рівня. При цьому чітке визначення стратегічних напрямів є важливою передумовою вироблення ефективних заходів, які будуть реалізовані в рамках кожного з напрямів. Це, в свою чергу, сприятиме ефективному розробленню та реалізації політики щодо подолання проблем, котрі зумовлюють низький рівень фінансової грамотності населення України.

Таким чином, стратегічний документ ні в якому разі не повинен рекламувати фінансові послуги та установи, котрі їх надають. Призначення цього документа полягає у визначен-

ні проблем, напрямів і заходів щодо їх подолання з метою підвищення рівня фінансової грамотності населення.

Аналізуючи результати опитування щодо рівня фінансової грамотності населення в Україні, проведеного в рамках проекту технічної допомоги USAID “Розвиток фінансового сектору” (FINREP) [2], можемо виокремити такі проблеми:

- недостатнє розуміння споживачами ризиків і вигод від отримання фінансових послуг;
- низький рівень знань і компетенції в галузі права та інформації щодо юридичних обов’язків при отриманні фінансових послуг;
- невпевненість споживачів у прийнятті фінансових рішень;
- недостатній доступ населення до фінансових послуг.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ

Зважаючи на визначені проблеми, назовемо основні стратегічні напрями підвищення рівня фінансової грамотності населення України.

Забезпечення усвідомлення споживачами притаманних фінансовим послугам ризиків та вигоди від їх отримання. На сьогодні, з одного боку, має місце ситуація, коли значна частина населення України вже отримала так звану “ін’єкцію проти кредиту”, наслідком чого стала недовіра до фінансових установ. З другого боку, після низки банкрутств фінансових установ, населення України, яке тримає свої грошові кошти на депозитах, досі проявляє велику обачливість щодо їх розміщення. Зазначене вище свідчить про низький рівень фінансової грамотності в нашій країні. Саме по собі незнання споживачами ризиків фінансових послуг породжує їх невпевненість в отриманні фінансової послуги взагалі або в конкретно взятій фінансовій установі. Досить часто це навіть зумовлює відмову споживачів від отримання фінансових послуг.

Важливим стратегічним напрямом забезпечення фінансової грамотності населення України має бути **підвищення рівня знань і компетенцій в галузі права та поінформованості про можливі правові наслідки отримання фінансових послуг.** Нині доводиться констатувати, що саме оцінка правового змісту документів, зокрема щодо взаємовідносин позичальника

та кредитора, часто є предметом вирішення відповідних суперечок у суді. Таким чином, найістотніша прогалина в знаннях існує саме в питанні обізнаності споживачів фінансових послуг про правовий зміст договорів кредиту.

У цьому контексті на особливу увагу заслуговують проблеми недостатньої обізнаності споживачів фінансових послуг стосовно ефективного та доступного механізму врегулювання спорів між ними і фінансовими установами. Зокрема, це стосується інституту незалежного (громадського) фінансового омбудсмана, створення якого за німецькою моделлю (недержавного фінансового омбудсмана) на базі асоціацій чи об’єднань банків (досвід Німеччини, Росії) є найактуальнішим для України [6].

У цілому зазначена проблема полягає у відсутності в більшості населення правових знань щодо прав, обов’язків та наслідків отримання фінансової послуги (споживчого або іпотечного кредиту, овердрафту за картковим рахунком тощо). Більшість споживачів фінансових послуг не бажає ретельно вивчати зміст договору, сподіваючись, що “їм пробачать їх незнання”. Приймаючи будь-яке фінансове рішення, споживач фінансових послуг повинен чітко усвідомлювати його наслідки, розраховувати лише на реальні доходи з обов’язковим урахуванням можливості настання непередбачуваних обставин, за яких він не буде спроможний обслуговувати свої зобов’язання перед фінансовими установами.

Також стратегічним напрямом підвищення рівня фінансової грамотності населення України має бути **поліпшення поінформованості щодо фінансових послуг і особливостей їх використання та посилення впевненості споживачів у прийнятті фінансових рішень (здійснення усвідомленого вибору фінансової послуги).** За результатами досліджень щодо рівня фінансової грамотності населення України доводиться констатувати наявність, як правило, двох протилежних підходів у споживачів фінансових послуг щодо сприйняття ними рівня своєї фінансової грамотності. Одна частина населення розглядає фінансові поняття як вельми складні для усвідомлення і визначає рівень своєї фінансової грамотності як низький, друга частина доволі часто переоцінює своє розуміння фінансових питань і, як наслідок, не усвідомлює рі-

вень своєї необізнаності та приймає необґрунтовані й невиважені фінансові рішення. Інколи такі рішення призводять до того, що споживачі фінансових послуг стають жертвами фінансових зловживань або учасниками шахрайських схем.

Це об’єктивно свідчить про необхідність посилення уваги до проблеми підвищення рівня поінформованості споживачів. При цьому вкрай важливим є забезпечення доступності, своєчасності та достовірності інформації про фінансову послугу, можливі канали її отримання та наслідки від порушення умов договору про надання послуги.

Стратегічним напрямом підвищення рівня фінансової грамотності населення України ми також вважаємо **забезпечення справедливого та рівного доступу населення до фінансових послуг.** Нині доводиться констатувати нерівномірне територіальне розміщення фінансових установ, зокрема банків, що обмежує доступ окремих категорій населення, насамперед сільського, до фінансових послуг. Найбільша кількість банків та їхніх філій на 100 тис. жителів станом на 01.01.2013 р. зосереджена у Києві та Київській області (3.3 установи на 100 тис. жителів), у Одесі та Одеській області (1.0 установи на 100 тис. жителів), а також у Дніпропетровській та Полтавській областях (0.9 установи на 100 тис. жителів), тоді як у більшості областей України значення цього показника перебуває в діапазоні 0.4–0.6 установи на 100 тис. жителів.

Враховуючи визначені вище стратегічні напрями, звертаємо увагу, що **ключовою метою діяльності з підвищення рівня фінансової грамотності населення має бути стимулювання громадян до самостійного отримання мінімальних теоретичних знань, формування вмінь і навичок при виборі фінансової послуги та фінансової установи, що надає послугу.** При цьому важливим чинником є наявність так званого алгоритму дій споживача фінансової послуги на всіх етапах її отримання: ознайомлення з умовами, згода на отримання, підписання договору, його виконання, припинення дії тощо.

Заходи, які мають бути реалізовані в рамках кожного стратегічного напрямку, повинні забезпечувати інтерактивність, давати змогу споживачам фінансових послуг сповіщати про свої проблеми та потреби, отримувати

ти необхідну роз'яснювальну та інформаційну підтримку. Серед найважливіших, на наш погляд, заходів підвищення рівня фінансової грамотності населення України мають бути такі: створення системи навчання викладачів і реалізація єдиної інформаційної політики. Це зумовлено рядом причин.

Створення системи навчання викладачів, з огляду на забезпечення ефективності реалізації політики щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення України, є дуже важливим. Адже спеціально підготовлені для цього викладачі, які зможуть на належному рівні передавати знання щодо фінансових понять, особливостей фінансових послуг, неодмінно сприятимуть досягненню позитивного та швидкого результату.

Вкрай важливим заходом є й **реалізація єдиної інформаційної політики**. Це пояснюється тим, що, не володіючи фінансовими знаннями, споживачі фінансових послуг можуть неправильно сприйняти інформацію, яка надається, зокрема, засобами масової інформації. В свою чергу, реалізація єдиної інформаційної політики має передбачати проведення роз'яснювальної роботи, зокрема щодо новин економіки та державної економічної політики, не лише серед звичайних громадян, а й серед журналістів, які висвітлюють фінансові питання в засобах масової інформації.

Також, на наш погляд, у рамках обґрунтованих нами стратегічних напрямів підвищення рівня фінансової грамотності населення мають бути реалізовані такі заходи:

- публічні інформаційно-консультативні заходи для різних категорій слухачів (майстер-класи, конференції, семінари, лекції, круглі столи тощо);
- видання та розповсюдження інформаційно-просвітницьких матеріалів (брошури, книги, довідники тощо);
- створення спеціалізованого освітньо-пізнавального веб-сайту з фінансових питань для населення, який міститиме матеріали освітнього характеру (ігри для дітей, курси для школярів, студентів, просвітницькі програми для дорослого населення тощо);
- проведення спеціалізованих заходів із фінансової грамотності;
- проведення кампанії соціальної реклами (просвітницька ініціатива) на телебаченні “Фінансова грамотність — переваги для кожного”;

– розроблення навчальних програм;

– створення постійно діючих і пересувних експозицій, наприклад, Національного банку України з історії грошей у регіональних музеях;

– видання та розповсюдження щомісячного інформаційно-пізнавального журналу для споживачів фінансових послуг;

– створення регіональних інформаційно-консультаційних центрів (пунктів).

Мета перелічених заходів — насамперед забезпечити умови для отримання споживачами фінансових послуг повної, своєчасної та достовірної інформації про основні характеристики (параметри) фінансової послуги, властиві їй ризики та вигоди від її отримання. Ефективна реалізація цих заходів потребує скоординованих дій з боку органів регулювання та нагляду за фінансовим сектором України, фінансових установ, профільних міністерств, освітніх закладів, засобів масової інформації.

Під час розроблення заходів щодо реалізації політики з підвищення рівня фінансової грамотності населення України необхідна класифікація всіх заходів, які реалізовуватимуться в рамках зазначеної політики, за такими ознаками: строк їх реалізації (негайні, довгострокові); цільові групи, на які вони спрямовані (студенти, пенсіонери, школярі, молоді сім'ї); інструменти (медійні, адміністративні, освітні заходи, роз'яснювальна робота тощо).

З метою оцінки ефективності впровадження стратегії підвищення рівня фінансової грамотності населення України необхідним є розроблення відповідних індикаторів, які б давали змогу оцінити ступінь виконання поставлених завдань. Слід зазначити, що в світовій практиці проведення моніторингу зазвичай передбачає розроблення основних засад методології оцінки впровадження (реалізації) стратегічного документа, що дає змогу в подальшому здійснювати оцінку ефективності реалізації політики щодо підвищення рівня фінансової грамотності.

ВИСНОВКИ

Виходячи з викладеного вище, можемо констатувати, що нині в Україні рівень фінансової грамотності населення ще залишається низьким, про що свідчить відсутність

у більшості громадян елементарних знань щодо фінансових понять. Це вказує на актуальність розроблення окремого стратегічного документа щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення України, реалізація якого сприятиме формуванню необхідних знань і навичок раціональної та зваженої поведінки споживачів фінансових послуг.

Враховуючи результати опитування щодо рівня фінансової грамотності населення в Україні, можемо зробити обґрунтований висновок, що стратегічними напрямками її підвищення є: поліпшення розуміння споживачами ризиків та вигоди використання фінансових послуг, підвищення рівня знань і компетенції в галузі права, а також поінформованості щодо юридичних обов'язків при використанні фінансових послуг, поліпшення поінформованості та впевненості споживачів у прийнятті фінансових рішень і забезпечення справедливого та рівного доступу населення до фінансових послуг.

Основні засади політики щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення України слід узагальнити у відповідному стратегічному документі, який би розкривав стратегічне бачення щодо напрямів її підвищення та заходів, що мають бути реалізовані в межах кожного з напрямів. Це дасть змогу, з одного боку, забезпечити розроблення та реалізацію відповідної політики на системній основі, а з другого, — уникнути дублювання заходів і підвищити ефективність використання ресурсів для їх реалізації.

Найважливішими заходами, які мають бути запроваджені в рамках кожного з напрямів, є: забезпечення системи підготовки викладачів та проведення єдиної інформаційної політики. Перший захід передбачає підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно передавати свої знання з фінансових понять цільовим аудиторіям та продемонструвати реальні навички стриманого, вираженого користування фінансовими послугами. Другий захід передбачає єдиний підхід у проведенні просвітницько-роз'яснювальної роботи, зокрема засобами масової інформації, щодо фінансових послуг.

З огляду на відсутність в Україні методології та практики оцінювання ефективності впровадження стратегічного документа щодо підвищення рівня фінансової грамотності насе-

лення актуальним є проведення подальших досліджень, пов'язаних із розробленням методології оцінки впровадження (реалізації) стратегічного документа, яка дасть змогу оцінювати ефективність реалізації політики, спрямованої на підвищення рівня фінансової грамотності населення України.

Загалом належний рівень фінансової грамотності та ефективна система захисту прав споживачів фінансових послуг хоча й не можуть самостійно запобігти можливим проблемам у майбутньому, проте вони сприятимуть зменшенню ризиків, які, зокрема, проявляються в періоди криз.

Розуміючи важливість цієї проблеми, Національний банк України плідно працює з міністерствами та відомствами України, банківською спільнотою, зокрема НАБУ, міжнародними фінансовими організаціями з метою забезпечення підвищення рівня фінансової грамотності населення України.

портал о личных финансах. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.azbukafinansov.ru/about/>.

2. *Захист прав споживачів фінансових послуг: поінформовані та захищені споживачі — запорука підвищення довіри до фінансового сектору* // Проект USAID “Розвиток фінансового сектору” (FINREP). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.finrep.kiev.ua/download/legal_publication_jan2013_ua.pdf.

3. *Концепция государственной программы повышения финансовой грамотности населения Республики Беларусь на 2013–2018 годы.* — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbrb.by/today/NPA_projects/Finliteracy.pdf.

4. *Мищенко В. И. Принципы и задачи повышения уровня финансовой грамотности населения / В.И.Мищенко // Непрерывное образование: вызовы, компетенции, гибкость и последствия для образовательных структур.* — М.: Общественная палата РФ, 2012. — С. 84–89.

5. *Слав'янська Н., Незнамова А. Підвищення фінансової грамотності: комерційний проект чи державна не-*

обхідність? / Н.Слав'янська, А.Незнамова // Вісник Національного банку України. — 2013. — № 4. — С. 31–35.

6. *Соркін І. В. Альтернативні механізми врегулювання спорів у сфері фінансових послуг: світовий досвід та реалії України / І.В.Соркін // Фінанси України.* — 2013. — № 10. — С. 7–19.

7. *Соркін І. В. Методологічні засади розроблення стратегічних документів щодо фінансової грамотності / І.В.Соркін // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики.* — 2013. — № 2 (15). — С. 281–289.

8. *Финансовая грамотность и защита потребителей: незамеченные аспекты кризиса: Рекомендация ОЭСР относительно надлежащей практики финансового образования и знаний о кредитах // ОЭСР.* — 2009. — Июнь. — 20 с.

9. *G20 HIGH-LEVEL PRINCIPLES ON FINANCIAL CONSUMER PROTECTION.* — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-markets/48892010.pdf>.

10. *OECD/INFE HIGH-LEVEL PRINCIPLES ON NATIONAL STRATEGIES FOR FINANCIAL EDUCATION, August 2012.* — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.oecd.org>.

Література

1. *Азбука финансов. Универсальный*

Запитання – відповідь/

Практичні питання банківської діяльності Practical aspects of banking

Чи можна відкрити поточний рахунок в Україні представнику спеціалізованої установи ООН, надавши документ, виданий статутною організацією ООН?

Обов'язкова процедура ідентифікації клієнтів під час відкриття рахунку встановлена нормами Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму” (надалі – Закон). Частинами 1, 2 та 10 статті 9 цього Закону передбачено, що банк як суб'єкт первинного фінансового моніторингу відповідно до законодавства зобов'язаний на підставі поданих офіційних документів або засвідчених в установленому порядку їхніх копій здійснювати ідентифікацію клієнтів до/або під час встанов-

лення ділових відносин, укладення правочинів, але до проведення фінансової операції, відкриття рахунку. Зазначимо, що відповідно до вказаної статті Закону суб'єкт первинного фінансового моніторингу має ідентифікувати як юридичну особу, так і особу, яка діє від імені або за дорученням чи в інтересах цієї юридичної особи.

Водночас частиною 14 статті 9 Закону передбачене право банку здійснювати спрощену ідентифікацію клієнта, якщо клієнтом виступає міжнародна установа чи організація, в якій бере участь Україна відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Аналогічні норми містяться й у Положенні “Про здійснення банками фі-

нансового моніторингу”, затверджене постановою Правління Національного банку України від 14.05.2003 р. № 189 (надалі – Положення). Відповідно до пункту 5.7 глави 5 Положення банк проводить спрощену ідентифікацію міжнародних установ та організацій, у яких бере участь Україна відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Порядок відкриття поточних рахунків у національній та іноземних валютах спеціалізованим установам Організації Об'єднаних Націй, котрі здійснюють свою діяльність відповідно до Конвенції ООН “Про привілеї та імунітети спеціалізованих установ” (надалі – Конвенція), визначено главою 14 Інструкції “Про порядок від-

криття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах”, затвердженій постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492 (надалі – Інструкція).

Ідентифікація осіб, уповноважених розпоряджатися поточним рахунком міжнародної організації, має здійснюватися відповідно до пункту 14.2 глави 14 Інструкції, згідно з яким особи (особа), які (яка) відкривають поточний рахунок, мають пред’явити паспорт або інший документ, що посвідчує особу, і документи, що підтверджують їхні повноваження.

Згідно з пунктом 16 статті 1 Закону України “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства” як паспортний документ для іноземців може розглядатися документ, виданий статутною організацією ООН та який, зокрема, посвідчує особу іноземця і надає право на в’їзд або виїзд із держави.

Можливість видачі посадовим особам спеціалізованих установ ООН та посадовим особам ООН спеціальних документів для здійснення поїздки (*Laissez-passer*) закріплена Конвенціями ООН “Про привілеї та імунітети спеціалізованих установ” та “Про привілеї та імунітети Об’єднаних Націй”. При цьому згідно зі статтею VIII та статтею VII зазначених Конвенцій (відповідно) такі документи мають визнаватися всіма державами – членами ООН.

Враховуючи зазначене, вважаємо, що документ, виданий статутною організацією ООН, може розглядатися банком як такий, що відповідає вимогам законодавства України щодо ідентифікації фізичної особи.

Чи потрібно представнику спеціалізованої установи ООН (Міжнародного банку реконструкції та розвитку) під час відкриття рахунку такий установі надавати відомості про своє місце проживання або місце тимчасового перебування в Україні?

Міжнародний банк реконструкції та розвитку (надалі – МБРР) є спеціалізованою установою Організації Об’єднаних Націй, правовий статус якої визначений у розділі 3 статті II Конвенції ООН “Про привілеї та імунітети спеціалізованих установ” та в розділі 2 статті VII Статей Угоди Міжнародного банку реконструкції та розвитку.

Відповідно до пункту 2 частини другої статті 6 Закону України “Про

запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму” (надалі – Закон про запобігання) суб’єкт первинного фінансового моніторингу зобов’язаний здійснювати ідентифікацію та вивчення клієнта у випадках, установлених законом.

Згідно з частиною четвертою статті 64 Закону України “Про банки і банківську діяльність” банк зобов’язаний ідентифікувати клієнтів, котрі відкривають у ньому рахунки, та осіб, уповноважених діяти від імені зазначених клієнтів. Згідно з пунктом 1 частини 12 статті 9 Закону про запобігання з метою ідентифікації фізичних осіб – нерезидентів суб’єкти первинного фінансового моніторингу повинні встановити прізвище, ім’я та по батькові (за наявності), дату народження, номер паспорта громадянина України (або іншого документа, що посвідчує особу), дату видачі та орган, що його видав, громадянство. Під час ідентифікації з’ясовують відомості *про місце проживання або місце тимчасового перебування фізичної особи в Україні*.

Водночас Законом про запобігання закріплена можливість здійснення спрощеної процедури ідентифікації клієнта, зокрема у разі встановлення ділових відносин або проведення фінансової операції, якщо клієнтом є міжнародна установа чи організація, в яких бере участь Україна відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України (частина 14 статті 9 Закону про запобігання).

Відповідно до частини 6 статті 9 Закону про запобігання особливості здійснення ідентифікації (спрощеної ідентифікації) суб’єктами первинного фінансового моніторингу встановлюються органами, які відповідно до даного закону виконують функції регулювання і нагляду за цими суб’єктами первинного фінансового моніторингу. Такі норми закріплено Положенням “Про здійснення банками фінансового моніторингу”, затвердженом постановою Правління Національного банку України від 14.05.2003 р. № 189.

Так, відповідно до пункту 5.8 глави 5 зазначеного Положення банк під час проведення спрощеної ідентифікації встановлює, зокрема, для міжнародних установ та організацій, у яких бере участь наша країна відповідно до міжнародних договорів

України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, – повне найменування, місцезнаходження, відомості про міжнародний договір, згідно з яким створено такі установи та організації (дата укладення, номер, дата ратифікації Україною договору тощо).

Водночас відповідно до пункту 14.2 Інструкції “Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах”, затвердженій постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492, особа, яка відкриває поточний рахунок спеціалізованій установі ООН (МБРР), повинна пред’явити паспорт або інший документ, що посвідчує особу, і документи, котрі підтверджують їхні повноваження; подати документи, які дають змогу банку ідентифікувати спеціалізовану установу ООН, заяву про відкриття поточного рахунку та картку зі зразками підписів і відбитки печатки. Відповідно до вказаного пункту Інструкції банк ідентифікує клієнта й осіб, уповноважених розпоряджатися поточним рахунком міжнародної організації виключно на підставі зазначених документів. Надання додаткових документів, у тому числі щодо місця перебування особи, яка відкриває поточний рахунок міжнародної організації, ця Інструкція не передбачає.

Крім того, згідно з розділом 13 статті V та розділом 19 статті VI Конвенції ООН “Про привілеї та імунітети спеціалізованих установ” посадові особи та представники членів спеціалізованих установ ООН при виконанні ними своїх службових обов’язків користуються привілеями та імунітетами, в тому числі вилученням із обмежень щодо реєстрації іноземців у країні тимчасового перебування.

Враховуючи вказане, а також вимоги статті 19 Закону України “Про міжнародні договори України”, відповідно до якої у разі, якщо міжнародним договором України, котрий набув чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті вітчизняного законодавства, то застосовуються правила міжнародного договору, вважаємо, що вимога щодо з’ясування відомостей про місце проживання або місце тимчасового перебування особи під час її ідентифікації для відкриття рахунків не застосовується у випадку відкриття пред-

ставниками Міжнародного банку реконструкції та розвитку рахунків на користь МБРР.

Чи має право представник за довіреністю вносити готівкову валюту на поточні та вкладні (депозитні) рахунки в іноземній валюті особи, яку він представляє?

Згідно з пунктом 1 Постанови Правління Національного банку України від 16.09.2013 р. № 365 “Про порядок надходження коштів в іноземній валюті на поточні рахунки фізичних осіб в межах України” власник рахунку має право вносити готівкові кошти на свій поточний рахунок в іноземній валюті.

Пунктом 7.12 глави 7 Інструкції “Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах”, затвердженій постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492 (надалі – Інструкція), передбачене право здійснювати зарахування готівкової валюти на поточний рахунок в іноземній валюті фізичної особи-резидента власником рахунку або довіреною особою.

При цьому вносити готівкові кошти на вкладний (депозитний) рахунок в іноземній валюті відповідно до пункту 10.19 Інструкції має право лише власник такого рахунку.

Глава 17 розділу V Цивільного кодексу України передбачає можливість вчинення правочинів шляхом представництва, в тому числі й за довіреністю. Довірена особа може бути уповноважена на вчинення тих правочинів, право на вчинення яких має довіритель.

Відповідно до статті 239 Цивільного кодексу України правочин, вчинений представником, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов’язки особи, яку він представляє.

З огляду на зазначене вважаємо, що представник за довіреністю має право вносити готівкову валюту на поточні та вкладні (депозитні) рахунки в іноземній валюті особи, яку він представляє.

На які правові наслідки для України можна очікувати після підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом?

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (надалі – Угода) – це наймасштабніший міжнародний документ, який будь-коли укладала Україна. Вона

покликана забезпечити якісно новий, поглиблений формат відносин між Україною і ЄС та стане унікальним двостороннім документом, який виходитиме далеко за рамки подібних угод, укладених свого часу Євросоюзом з країнами Центральної та Східної Європи.

Юридичним наслідком Угоди про асоціацію між Україною та ЄС можна вважати нормативно-правове наближення національного законодавства до законодавства Європейського Союзу в усіх секторах, зазначених у самій Угоді. Статтею 114 Угоди передбачено, що Сторони визнають важливість адаптації чинного законодавства України до законодавства ЄС. Україна забезпечує, щоб існуючі закони та майбутнє законодавство поступово досягли сумісності з *acquis* ЄС. Ця адаптація розпочнеться з дати підписання Угоди і поступово пошириться на всі елементи *acquis* ЄС, зазначені у Додатку XVII до зазначеної Угоди.

Процедура такого нормативно-правового наближення міститься в Додатку XVII до Угоди. Додатком XVII до Угоди передбачено нормативно-правове наближення між Сторонами Угоди, зокрема у секторі фінансових послуг. Перелік законодавчих актів Європейського Союзу, які застосовуються до сектору фінансових послуг та які мають бути імplementовані у національне законодавство України, міститься у Доповненні XVII-2.

Якщо законодавчий акт ЄС є Регламентом або Рішенням ЄС, то він, як такий, повинен стати частиною національного законодавства України (пряме застосування), а якщо законодавчий акт є Директивою ЄС, то компетентні органи України вирішують самостійно спосіб та форму його імplementації. Строки впровадження законодавчих актів ЄС передбачено Доповненням XVII-2 до Угоди про асоціацію (для Директив – від 4 до 6 років із дати підписання Угоди).

При цьому Україна повинна забезпечити до закінчення визначеного періоду повну відповідність її правового порядку законодавчому акту ЄС.

Європейський Союз інформуватиме Україну та *Комітет асоціації з питань торгівлі* (надалі – Комітет з питань торгівлі) на постійній основі у письмовій формі про всі нові законодавчі акти або зміни до законодавства ЄС у конкретному секторі.

Європейський Союз зберігає право приймати нове законодавство. Комітет з питань торгівлі приймає рішення про включеного нового або зміненого акта ЄС до Доповнень. Як тільки новий або змінений законодавчий акт ЄС буде додано до відповідного Доповнення, Україна транспонує законодавство до своєї національної правової системи відповідно до процедури, передбаченої статтею 2 (2) цього Додатка. Комітет з питань торгівлі також приймає рішення про орієнтовний період транспонування законодавчого акта.

Статтею 5 Додатка XVII передбачено такі строки для транспонування:

а) Регламент впроваджується та набуває чинності не пізніше як через три місяці з передбаченої Регламентом дати набуття чинності, якщо інше рішення не прийнято Комітетом з питань торгівлі;

б) Директиви впроваджуються та набувають чинності не пізніше як через три місяці після завершення дії передбаченого Директивою перехідного періоду, якщо інше рішення не прийнято Комітетом з питань торгівлі.

Якщо Україна передбачає виникнення особливих складностей із транспонуванням законодавчого акта ЄС до свого національного законодавства, то вона повинна невідкладно поінформувати Європейський Союз та Комітет з питань торгівлі, який має вирішити, чи може Україна у виняткових випадках бути частково або тимчасово звільнена від виконання своїх зобов’язань щодо транспонування відповідно до статті 3 (3) цього Додатка.

Якщо Комітет з питань торгівлі надасть таке часткове звільнення від виконання своїх обов’язків на підставі статті 3 (4) цього Додатка, то Україна повинна на постійній основі звітувати про прогрес, досягнутий щодо транспонування відповідного правового акта ЄС.

Якщо одна Сторона вважає, що інша не виконує зобов’язання, викладені у цьому Додатку, вона негайно у письмовій формі повинна повідомити про це іншу Сторону та Комітет з питань торгівлі.

При цьому зацікавлена Сторона може передати іншій Стороні та Комітету з питань торгівлі офіційний запит щодо предмета спору, а також повинна надати всю відповідну інформацію, необхідну для ґрунтовної оцінки ситуації. В такому випадку застосовуються правила та процедури,

визначені у главі 14 “Вирішення спорів” Розділу IV цієї Угоди.

Шляхом часткового скасування статей 312, 313 та 315 (1) глави 14 “Вирішення спорів” розділу IV цієї Угоди (третейський розгляд) та якщо буде виявлено, що Сторона не виконує рішення колегії арбітрів, а також у разі існування виняткових обставин, які потребують термінової дії, інша Сторона має право негайно призупинити виконання зобов’язань, які випливають зі статті 4 (3)¹ цього Додатка. Ці заходи скасовуються одразу після того, як причетна Сторона повністю виконає рішення арбітражу.

Згідно зі статтею 4 цього Додатка поступовий перехід України до повного введення в силу та завершення повної імплементації всіх положень щодо секторів, які потребують нормативно-правового наближення, є предметом постійної оцінки та моніторингу відповідно до Доповнення XVII-6.

Доповнення XVII-6 передбачає, що протягом шести місяців із дати набуття чинності Угодою Україна має подати для кожного сектору детальну дорожню карту для впровадження та застосування правових актів ЄС, висвітлюючи можливі законодавчі та інституційні зміни.

У разі, якщо Європейський Союз визначить, що умови були виконані, він інформує Комітет з питань торгівлі, який може прийняти рішення про те, що Сторони надають одна одній режим внутрішнього ринку в певному секторі послуг.

Що таке інсайдерська інформація та інсайдерська діяльність у Європейському Союзі?

Інсайдерською діяльністю, з огляду на пункт 17 Преамбули Директиви 2003/6/ЄС², є випадки, коли джерелом інсайдерської інформації стає не сфера професійної діяльності або функціонування, а злочинна діяльність, підготовка і здійснення якої може справити значний вплив на ціну одного чи кількох фінансових ін-

струментів або на процес формування цін на організованих ринках.

Відповідно до статті 2 Директиви 2003/6/ЄС особі, яка володіє інсайдерською інформацією на підставі свого членства в управлінському, виконавчому чи наглядовому органі емітента або на підставі її участі у капіталі емітента, або на підставі володіння доступом до такої інформації внаслідок виконання своїх службових чи професійних обов’язків, або через вчинення нею кримінальних дій, забороняється використовувати цю інформацію, купуючи або продаючи, або намагаючись купити чи продати за власний рахунок або за рахунок третьої особи, безпосередньо або опосередковано, фінансові інструменти, яких стосується ця інформація.

Якщо зазначена вище особа є юридичною особою, то ці заборони також застосовуються до фізичних осіб, які беруть участь в ухваленні рішення щодо здійснення операції за рахунок цієї юридичної особи. Однак ці заборони не стосуються операцій, котрі здійснюються для виконання зобов’язання щодо купівлі або продажу фінансових інструментів, якщо таке зобов’язання є наслідком правочину, який було укладено до того, як згадана особа отримала інсайдерську інформацію.

Директива 2004/72/ЄС³, прийнята на виконання Директиви 2003/6/ЄС, визначає категорію осіб, котрі здійснюють управлінські функції емітента. До них належать:

- члени органу управління або нагляду емітента;

- найвищі посадові особи, не зазначені в пункті 1, які постійно мають доступ на постійній основі до інсайдерської інформації емітента і наділені владними повноваженнями щодо прийняття стратегічних рішень емітента.

Відповідно до статті 1 Директиви 2003/6/ЄС “інсайдерська інформація” означає будь-яку конкретну інформацію, яка не була оприлюднена та яка безпосередньо чи опосередковано стосується одного або кількох емітентів фінансових інструментів або одного чи кількох фінансових інструментів

та яка у разі її розголошення може суттєво вплинути на ціну фінансових інструментів або на ціну похідних фінансових інструментів.

При цьому, відповідно до пункту 1 статті 1 Директиви Комісії 2003/124/ЄС від 22 грудня 2003 року про виконання Директиви 2003/6/ЄС Європейського Парламенту та Ради про інсайдерські операції та маніпуляції на ринку (зловживання на ринку) інформація є точною, якщо вказує на коло обставин, яке існує, або є достатні підстави вважати, що воно існуватиме, чи на подію, котра мала місце, або є достатні підстави вважати, що вона мала місце, і якщо воно (вона) достатньо специфічне (-а), щоб можна було зробити висновок щодо можливого впливу цього кола обставин чи події на ціни фінансових інструментів чи пов’язаних фінансових інструментів.

Дослідження і розрахунки, зроблені на підставі загальнодоступних джерел інформації, не можуть розглядатися як інсайдерська інформація. Отже, будь-які операції, проведені на основі таких досліджень або розрахунків, не можуть вважатися інсайдерською діяльністю у розумінні Директиви 2003/6/ЄС.

Відповідно до статті 6 Директиви 2003/6/ЄС на держав-членів покладається обов’язок забезпечувати опублікування емітентами всієї інсайдерської інформації, яка підлягає оприлюдненню, у належний строк на їхніх інтернет-сайтах, складати, регулярно оновлювати і подавати до компетентного органу держави-члена список осіб, що працюють у них на підставі трудового договору або інших підставах і мають доступ до інсайдерської інформації.

Розміщення інсайдерської інформації емітентів на інтернет-сайтах має відбуватися відповідно до чинних правил передачі особистих даних третім державам, як це визначено у Директиві Європейського Парламенту і Ради № 95/46 ЄС від 24 жовтня 1995 р. про захист осіб з огляду на обробку та передачу особистих даних.

Сергій Войченко,

Serhii Voichenko

юрисконсульт першої категорії
юридичного департаменту
Національного банку України.

Legal adviser of the first category
of the Legal Department
of the National Bank of Ukraine.

¹ Статтею передбачене надання режиму внутрішнього ринку та відсутність певних обмежень стосовно свободи заснування юридичних осіб України або ЄС на території будь-якої зі Сторін, а також щодо свободи у наданні послуг юридичною особою на території іншої Сторони по відношенню до осіб України та країн — членів ЄС, які засновані в Україні чи ЄС.

² Директива 2003/6/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 28 січня 2003 року про інсайдерську діяльність та маніпулювання ринком.

³ Директива комісії 2004/72/ЄС від 29 квітня 2004 року про виконання Директиви 2003/6/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо загальноприйнятих ринкових практик, визначення інсайдерської інформації відносно деривативів на купівлю товарів, складання списків інсайдерів, нотифікації операцій менеджів і нотифікації підозрілих операцій.

Дослідження/

■ **Сергій Ніколайчук**
Sergiy Nikolaichuk

Заступник директора Генерального економічного департаменту Національного банку України, кандидат економічних наук

PhD (Economics), Deputy Director, General Economic Department, National Bank of Ukraine

E-mail: Serhii.Nikolaichuk@bank.gov.ua

■ **Надія Шаповаленко**
Nadiia Shapovalenko

Головний економіст департаменту платіжного балансу Національного банку України

Chief economist, Balance of Payments Department, National Bank of Ukraine

E-mail: Nadiia.Shapovalenko@bank.gov.ua

Визначення факторів динаміки поточного рахунку платіжного балансу в Україні

The Identification of the Determinants of Current Account Balance in Ukraine

У статті досліджено основні фактори зміни стану поточного рахунку в Україні. В ролі аналітичного інструментарію використано структурні векторні авторегресійні моделі зі знаковими обмеженнями для оцінювання впливу таких шоків: попиту, пропозиції, умов торгівлі та номінального. Отримані результати узгоджуються з висновками ряду моделей відкритої економіки, зокрема: 1) торговельний баланс України здебільшого визначається шоками попиту й умов торгівлі; 2) зростання попиту, спричинене змінами у фінансній політиці та/або зміною уподобань економічних агентів, призводить до значного погіршення торговельного балансу; 3) стійкі несприятливі зміни умов торгівлі мають негативний довгостроковий вплив на торговельний баланс, що підтверджує гіпотезу Харбергера-Лаурсена-Метцлера; 4) номінальні шоки мають значно менший вплив на торговельний баланс.

ланс, що підтверджує гіпотезу Харбергера-Лаурсена-Метцлера; 4) номінальні шоки мають значно менший вплив на торговельний баланс.

This paper studies the sources of current account fluctuations in Ukraine. We apply a structural VAR approach with sign restrictions to estimate the effects of the supply, demand, nominal, and terms-of-trade shocks. The findings are consistent with the predictions of a wide set of open-economy models: (1) the trade balance in Ukraine is mostly driven by demand and terms-of-trade shocks, (2) a surge in demand caused by changes in fiscal policy and/or in preferences of economic agents leads to a significant deterioration of the trade balance, (3) persistent adverse terms-of-trade shocks have negative long-run effect on the trade balance (in line with the Harberger-Laursen-Metzler hypothesis), (4) nominal shocks have a much smaller effect on the trade balance.

Ключові слова: поточний рахунок, торговельний баланс, СВАР-модель, знакові обмеження.

Key words: current account balance, trade balance; SVAR model; sign restrictions.

ВСТУП

До 2005 року в Україні поточний рахунок платіжного балансу був

профіцитним завдяки сприятливій зовнішній кон'юктурі, а також експортно орієнтованому зростанню економіки в умовах заниженого ре-

ального обмінного курсу національної валюти і пригніченого внутрішнього попиту. Після 2005 року Україна з чистого кредитора перетворилася

на реципієнта іноземного капіталу з відповідною зміною знака сальдо поточного рахунку. Ці зміни відбувалися на тлі м'якої фіскальної політики, а також перегріву внутрішнього попиту і реального зміцнення обмінного курсу.

За умов існування надлишкової ліквідності на міжнародних фінансових ринках та режиму жорсткої прив'язки курсу гривні до долара США фінансування дефіциту поточного рахунку не було занадто складним. Як наслідок до кінця 2008 року цей дефіцит сягнув 7% від ВВП і, за різними оцінками, перевищив свій прийнятний рівень, що сприяло поглибленню негативних наслідків фінансової кризи для української економіки [1].

Різне зменшення попиту на внутрішньому ринку та істотна девальвація національної валюти зумовили значне коригування дефіциту — до 1.5% від ВВП у 2009 році. Однак унаслідок впливу внутрішніх і зовнішніх чинників дефіцит збільшився до 8.1% від ВВП у 2012 році, що знову актуалізувало питання про стійкість української економіки до впливу зовнішніх факторів.

Враховуючи необхідність її забезпечення за допомогою заходів макроекономічної політики, метою нашого дослідження є визначення та аналіз основних факторів динаміки поточного рахунку в Україні.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інструментарієм для аналізу були структурні векторні авторегресійні (СВАР) моделі зі знаковими обмеженнями, використання яких дало змогу послабити традиційні довгострокові обмеження (наприклад, нейтральність номінальних шоків).

Оцінювання за допомогою СВАР-моделей потребує накладання додаткових обмежень (ідентифікаційних припущень), які дають змогу перейти від залишків приведеної форми рівнянь до ортогональних структурних шоків, які мають економічну інтерпретацію. Ідентифікаційні припущення повинні ґрунтуватися на інституційних знаннях, економічній теорії або обмеженнях, отриманих з аналізу інформації з інших джерел.

Розглянемо представлення даних у вигляді ВАР-моделі (для спрощення 1-го порядку):

$$z_t = A_1 z_{t-1} + e_t, \quad (1)$$

де z_t — вектор змінних розмірністю $n \times 1$; e_t — набір залишків, які мають ну-

льові показники математичних очікувань, постійну коваріаційну матрицю та не мають автокореляції. Представлення цих даних у вигляді СВАР-моделі буде таким:

$$B_0 z_t = B_1 z_{t-1} + \varepsilon_t, \quad (2)$$

де ε_t — структурні (економічні) шоки, які мають нульове середнє, постійну дисперсію, не мають серійної кореляції та кореляції між окремими шоками, тобто $E(\varepsilon_t \varepsilon_{jt}) = 0$.

Поеднавши формули (1) і (2), отримуємо $B_0 e_t = \varepsilon_t$, тобто структурні шоки ε_t є лінійними комбінаціями залишків ВАР-моделі e_t .

Інформації, яка міститься в даних, недостатньо для отримання оцінок структурних шоків, необхідні додаткові припущення. З цією метою конструється набір ваг $\hat{B}_0$ для залишків $\hat{e}_t$, або, інакше кажучи, використовуються ідентифікаційні обмеження, які зменшують кількість “вільних” параметрів структурних рівнянь до кількості, що отримується з приведеної форми.

У літературі використовуються кілька методів для отримання необхідних обмежень. Перший і найпопулярніший — ортогоналізація залишків приведеної форми за допомогою розкладу Холецкого (вперше — у праці Сімса [2]). Отримана структурна модель є рекурсивною, тобто базується на певній причинно-наслідковій послідовності, а порядок змінних особливо важливий для економічної інтерпретації. Другий метод ґрунтується на накладенні обмежень на вплив шоків у короткостроковому періоді (вперше — у праці Галі [3]). Третя процедура, запропонована в дослідженні Бланшара та Куа [4], базується на встановленні довгострокових обмежень, узгоджених з економічною теорією. Також може використовуватися поєднання коротко- та довгострокових обмежень, як у праці Фішера та Хейя [5]. У кожному з підходів параметричні обмеження звільняють достатню кількість інструментів для ендогенних змінних у структурних рівняннях, що дає змогу оцінювати їхні параметри.

Зовсім недавно було запропоновано новий метод, що базується на “знакових” обмеженнях на відгуки на імпульси [6–8], і, на наш погляд, має ряд переваг. Основні серед них — можливість отримання узгоджених з економічною теорією функцій відгуків на імпульси, уникнення ідентифікаційних проблем, пов'язаних із короткими часовими рядами та жор-

сткими “нульовими” обмеженнями відгуків, тощо.

Розглянемо цей метод детальніше, використовуючи алгоритм, наведений у праці Фрая та Пагана [9].

Нехай S^{-1} — матриця, що має стандартні відхилення ε по діагоналі та нулі для інших елементів. Розкладемо оцінені залишки: $\hat{e}_t = \hat{B}_0^{-1} S^{-1} S \hat{e}_t = T \hat{\eta}_t$, де $\hat{\eta}_t$ має одиничну дисперсію.

Якщо ми зможемо знайти таку квадратну матрицю Q , щоб $Q'Q = QQ' = I$, тоді:

$$\hat{e}_t = TQ'Q\hat{\eta}_t = T^* \hat{\eta}_t^*, \quad (3)$$

і ми маємо новий набір оцінених шоків $\hat{\eta}_t^*$, які також мають коваріаційну матрицю I , оскільки $QE(\hat{\eta}_t^*, \hat{\eta}_t^*)Q' = I$. Отже, ми отримуємо комбінацію шоків η_t^* , які мають ідентичну коваріаційну матрицю, як і шоки η_t , але матимуть різний вплив на e_t та, відповідно, змінні z_t .

Є два поширені методи отримання ортогональної матриці Q — перетворення Гівенса та Хаусхолдера. Ми обрали другий, оскільки при збільшенні розмірності ВАР-моделей він, з точки зору обчислень, є ефективнішою стратегією [10, 11]. Отже, відповідно до цього перетворення генеруються деякі випадкові змінні W зі щільністю розподілу $N(0, I_n)$ для ВАР-моделі з n змінними, і потім розкладаються таким чином: $W = QR$, де Q_R — ортогональна матриця, а R — трикутна матриця. Матричні перетворення Хаусхолдера використовуються для декомпозиції W . Алгоритм, за допомогою якого розраховують Q_R , часто має назву QR -декомпозиції. Очевидно, що $Q_R = I$ відповідає матриці, яка використовується у рекурсивному порядку. Оскільки можна згенерувати різні W , то можна й отримати різні Q_R .

Ітеративний процес складається з таких етапів:

1) випадкова факторизація коваріаційної матриці залишків приведеної форми для отримання матриці впливів структурних шоків (тобто певної СВАР-моделі);

2) розрахунок відгуків на імпульси цієї СВАР-моделі;

3) тестування виконання обмежень для отриманих відгуків на імпульси. Якщо відгуки підходять, СВАР-модель використовується в подальших розрахунках. Якщо не підходять — відкидається.

Ітеративний процес триває до досягнення заданого числа прийнятних СВАР-моделей або заданого максимального числа ітерацій.

Після цього проводимо вибір результату на основі набору прийнятих СВАР-моделей. Відповідно до висновків, зроблених у праці Фрая та Пагана [10], ми використовуємо для подальшого дослідження одну модель, відгуки на імпульси якої максимально наближені до медіанних відгуків.

ПИТАННЯ ВИБОРУ ІДЕНТИФІКАЦІЙНОЇ СХЕМИ

Існує два варіанти отримання обмежень для ідентифікації структурних шоків у СВАР-моделі: на основі наявної емпіричної літератури [12], або теоретичних структурних моделей від традиційного підходу Манделла-Флемінга — до комплексних динамічних стохастичних моделей загальної рівноваги (DSGE-моделей) для двох країн із недосконалими ринками активів [13]. Ми використовуємо перший підхід, базуючись на припущеннях і емпіричних результатах багатьох досліджень факторів динаміки поточного рахунку, зокрема — праця Фішера та Хейя, Фрачера й Штрауба, Хофмейстера, Прасада, Чжана та Вана, Барнетта і Штрауба [5, 13–17].

Для подальшого дослідження використовуємо СВАР-модель із чотирма змінними та чотирма видами шоків, враховуючи наявні відносно короткі часові ряди, а також компроміс між точністю моделі (простіша схема ідентифікації має потенційний ризик неврахування певних важливих шоків) і витратами на обчислення. Дискусії щодо кількості змінних і видів шоків можна знайти в працях [6, 18–20].

Чотири основні види шоків, які впливають на торговельний баланс в Україні, — пропозиції, попиту, умов торгівлі та номінальний. Головною метою нашого дослідження є виявлення впливу різних шоків на торговельний баланс. Іншими змінними, що вводяться до моделі для ідентифікації шоків, є відносний ВВП, реальний обмінний курс і умови торгівлі. Майже всі відгуки стану торговельного балансу на імпульси залишаються необмеженими, за винятком короткострокових ефектів шоків попиту й умов торгівлі. Водночас інша важлива вимога для ідентифікації полягає в накладенні знакових обмежень, які повинні однозначно визначити і відокремити один від одного чотири види шоків (див. таблицю 1).

Розпочнемо з шоку попиту, який є циклічною макроекономічною ек-

спансією, зумовленою екзогенними заходами політики (наприклад, фіскальної) та/або екзогенними коливаннями “автономних” компонент споживчих та інвестиційних витрат (ці коливання часто можуть бути спричинені переорієнтацією на споживання товарів, які торгуються, замість товарів, які не торгуються, і навпаки). У простій теоретичній моделі, наприклад, моделі Манделла-Флемінга-Дорнбуша (модель малої відкритої економіки), бум реального попиту (зміна кривої IS) сприяє зростанню випуску продукції і зайнятості, а також зростанню обсягів імпорту і зміцненню обмінного курсу в реальному вимірі (а отже, й до зменшення обсягів чистого експорту). Вплив на реальний обмінний курс в основному є результатом зростання цін на товари, які не торгуються, відносно цін на товари, які торгуються. Однак така цінова динаміка збільшення також призводить до зростання цін на вітчизняні товари відносно цін на імпортовані товари.

Інтерпретація шоку пропозиції (чи продуктивності) складніша. Перш за все ми визначаємо його як шок, що веде до персистентного позитивного впливу на ВВП. Згідно з ефектом Баласса-Самуельсона він призводить до зміцнення реального обмінного курсу (у зв'язку зі збільшенням цін на товари, які не торгуються, відносно цін на товари, які торгуються). Відмінність цього шоку від шоку попиту полягає в реакції цін на товари, які торгуються. Внаслідок дії шоку пропозиції вітчизняні виробники мають змогу знизити ціни на продукцію для підвищення своєї конкурентоспроможності. Це призводить до зниження індексу умов торгівлі в короткостроковій перспективі.

Відповідно до обмежень перманентне зростання індексу умов торгівлі сприяє збільшенню випуску продукції і поліпшує торговельний баланс у короткостроковій перспективі. Зважаючи на особливості структури зовнішньої торгівлі України (високу частку сировинних товарів в експорті

та високу частку енергетичних товарів в імпорті), припустимо, що еластичності заміщення, особливо в короткостроковій перспективі, не є істотними, а домінуючим каналом шоку є канал доходу. Однак ми залишаємо відкритим питання напряду впливу довгострокових відгуків.

Шок реальної девальвації, зумовлений, наприклад, змінами номінального обмінного курсу центральним банком, дуже часто розглядається як основний інструмент коригування дисбалансів поточного рахунку. Для перевірки ефективності цього заходу в Україні ми не обмежуємо відгук торговельного балансу на номінальний шок. Для того, щоб відрізнити номінальний шок від шоку умов торгівлі (у нашому випадку вони обидва є стимулюючими з точки зору впливу на обсяг випуску продукції), накладаються обмеження на відгук індексу умов торгівлі. Припускається, що реальна девальвація призведе до зниження відносних цін на українські експортні товари відносно іноземних (імпортованих) у короткостроковій перспективі (при цьому позитивний шок умов торгівлі означає зростання індексу умов торгівлі).

З метою отримання узгоджених показників використовуються лише відносні змінні. Оскільки і торговельний баланс, і обмінний курс за своєю природою є “відносними” (відображають відносні потоки або відносні ціни), використання для обсягів випуску продукції (ВВП) й інфляції відносних змінних узгоджується з цією емпіричною специфікацією. Друга причина використання відносних змінних полягає в проблемі ідентифікації. ВВП в Україні, як правило, має проциклічну динаміку зі світовим ВВП, тому збільшення обсягів виробництва в Україні може відображати ще більше зростання виробництва основних країн — торговельних партнерів. Аналогічні висновки можемо зробити для інфляції. Звичайно, можливе оцінювання за допомогою альтернативної моделі, яка містить як внутрішні, так і зовнішні показники. Але в нашому випадку такий ва-

Таблиця 1. Знакові обмеження, використані в базовій СВАР-моделі*

Вид шоку	Умови торгівлі	Відносний випуск (ВВП)	Торговельний баланс	РЕОК
Шок умов торгівлі	↑ / ↑	↑	↑	
Шок пропозиції	↓	↑ / ↑		↑ /
Шок попиту	↑	↑	↓	↑ /
Номінальний шок	↓	↑		↓ / ↓

*Коротко- та довгострокові ефекти представлені таким чином: короткострокові / довгострокові.

Таблиця 2. Дані, використані у дослідженні

Ряди	Визначення	Джерело
Сальдо поточного рахунку	Відношення сальдо поточного рахунку до ВВП	НБУ*, ДССУ**, розрахунки авторів
Торговельний баланс	Відношення торговельного балансу до ВВП	НБУ, ДССУ, розрахунки авторів
Вітчизняний випуск (ВВП)	Український ВВП в постійних цінах	ДССУ
Іноземний випуск (ВВП)	Зважений за торговельним оборотом індекс реального ВВП країн – основних торговельних партнерів України	МФС***, НБУ, розрахунки авторів
Умови торгівлі	Відношення дефлятора експорту до дефлятора імпорту товарів та послуг Відношення дефлятора експорту до дефлятора імпорту товарів	ДССУ, розрахунки авторів НБУ, розрахунки авторів
Реальний обмінний курс	Реальний ефективний обмінний курс на основі дефлятора ВВП Реальний ефективний обмінний курс на основі ІСЦ	МФС, ДССУ, розрахунки авторів НБУ

*Національний банк України.

**Державна служба статистики України.

***Міжнародна фінансова статистика (IFS).

ріант не підходить через відносно незначну розмірність вибірки даних.

ПОБУДОВА СВАР-МОДЕЛІ ДЛЯ УКРАЇНИ. ДАНІ ТА ПИТАННЯ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ МОДЕЛІ

У дослідженні використовуються шоквартальні дані за 2001–2012 роки, їх наведено в таблиці 2. Всі дані для оцінювання було сезонно скориговано за допомогою процедури X12 та прологарифмовано (за винятком рядів сальдо поточного рахунку і торговельного балансу).

Базова СВАР-модель включає чотири змінні.

1. **Індекс умов торгівлі** як відношення дефлятора експорту до дефлятора імпорту товарів і послуг (tot_t).

2. **Відносний випуск** як відношення внутрішнього випуску до іноземного (gr_t).

3. **Сальдо торговельного балансу** як відношення до ВВП (tb_t).

4. **Реальний ефективний обмінний курс**, розрахований на основі дефлятора ВВП ($reer_t$).

Також ми використовуємо інші виміри змінних для перевірки стійкості моделі.

Для змінних моделі було проведено тести на стаціонарність. Доповнений тест Дікі-Фуллера і тест Філіпса-Перона засвідчили, що неможливо відхилити нульову гіпотезу про наявність одиничного кореня для рівнів змінних. На підставі результатів тестів можемо зробити висновок, що більшість розглянутих часових рядів є інтегрованими процесами першого порядку (крім відносних цін). Тому надалі використовуємо перші різниці показників.

Ми також застосували тест Квятковського-Філіпса-Шмідта-Шина, для якого підтвердження нульової гіпотези свідчить про стаціонарність ряду [21]. Результати дещо відрізняються – нульова гіпотеза стаціонарності не може бути відхилена для таких змінних, як: торговельний баланс, баланс поточного рахунку, умови торгівлі, РЕОК (що не суперечить економічній теорії). Відносний ВВП і ціни є процесами I(1), відповідно до всіх трьох тестів (для критичного рівня 5%). Тому для перевірки стійкості моделі ми оцінюємо альтернативну модель у рівнях для показників торговельного балансу, умов торгівлі, РЕОК.

Відповідно до інформаційних критеріїв ВАР-модель було оцінено з константою і двома лагами. При використанні рівнів замість перших різниць для торговельного балансу, РЕОК та умов торгівлі найкращим вибором є три лаги, що узгоджуються з двома лагами для моделі з першими різницями.

Далі було оцінено СВАР-модель зі знаковими обмеженнями на основі алгоритму, описаного вище, та отримано 5 000 моделей з відгуками на імпульс, що відповідають обмеженням зі схеми, наведеної в таблиці 1.

РЕЗУЛЬТАТИ ОЦІНЮВАННЯ БАЗОВОЇ МОДЕЛІ

Функції відгуку на імпульс

На графіку 1 наведено функції імпульсних відгуків базової СВАР-моделі: медіана 5 000 відгуків, відгуки “кращої моделі” – найближчої до медіани (подальший аналіз здебільшого ґрунтується на результатах “кращої

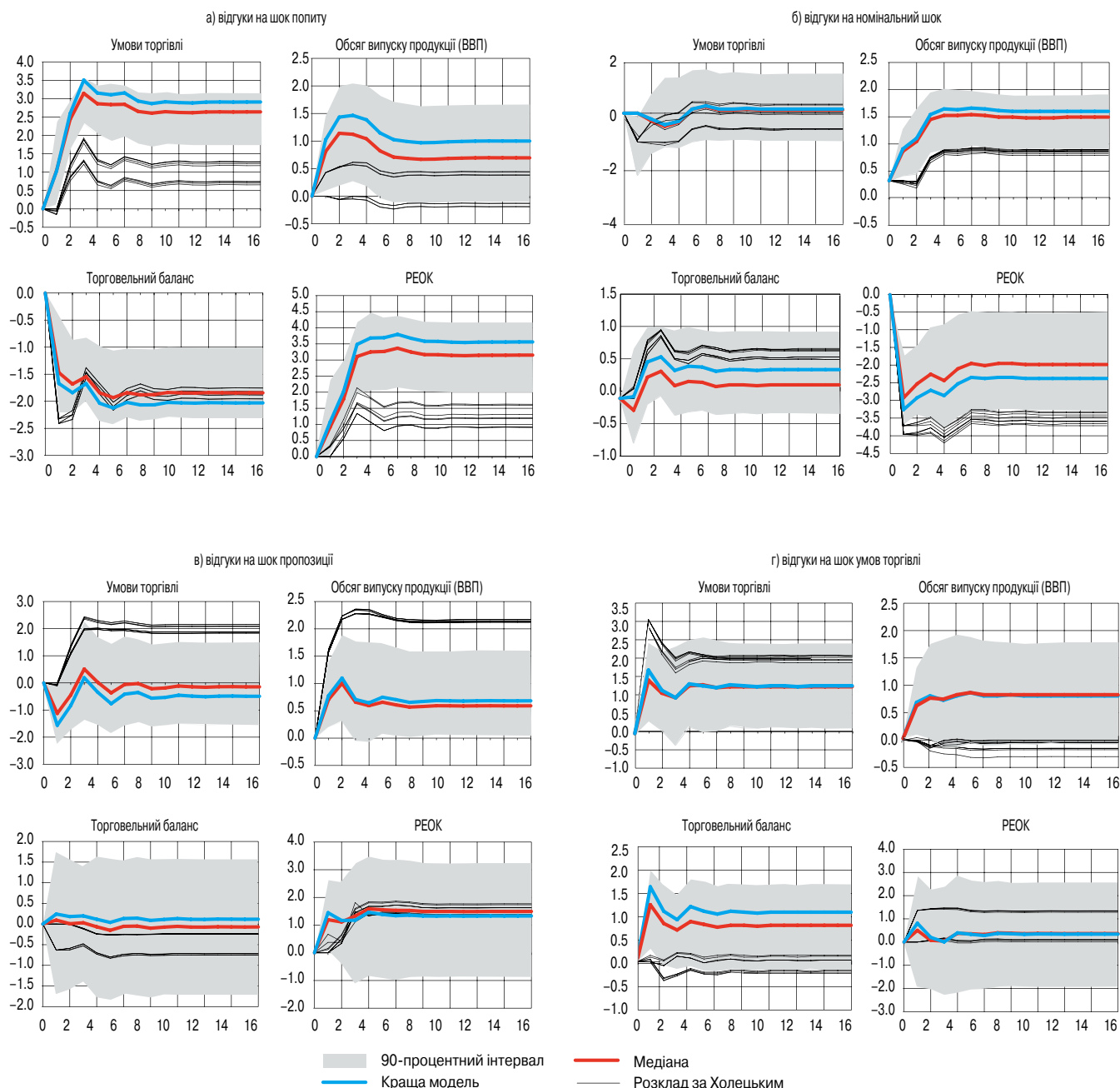
моделі”), 90% квантиль функцій імпульсного відгуку відповідно до відстані до медіани (за винятком 5% квантилів найвіддаленіших відгуків з кожного боку).

Експансивний шок попиту (див. графік 1-а) призводить до початкового зростання рівня ВВП на 1%, зумовлюючи значне погіршення торговельного балансу (на 1.7% до ВВП). Внутрішні ціни також реагують на шок – зростанням відносно зовнішніх. У результаті зміни цінової конкурентоспроможності зменшують первинний позитивний вплив на обсяги відносного ВВП, але у довгостроковій перспективі вплив залишається позитивним (у діапазоні від 0.0 до 1.6%). Погіршення цінової конкурентоспроможності разом зі зростанням попиту веде до стійкого негативного ефекту на торговельний баланс (із подальшою інтенсифікацією).

Номінальний шок (див. графік 1-б) інтерпретується як реальна девальвація національної валюти. Оскільки шок є довгостроковим, це визначає його довгостроковий позитивний вплив на обсяги попиту і стан торговельного балансу. Проте відносний вплив номінального шоку на торговельний баланс не такий суттєвий, як шоку попиту. Це результат того, що зростання внутрішнього попиту (максимально – через рік) частково нівелює початковий позитивний вплив на стан торговельного балансу. Крім того, позитивний вплив номінального шоку на торговельний баланс не є миттєвим, що свідчить про неможливість відхилення гіпотези J-кривої для України: реакція торговельного балансу на номінальний шок у перший квартал для “кращої моделі” близька до нуля, а медіана відгуків є меншою від нуля. Такий результат узгоджується з миттєвою негативною реакцією умов торгівлі на девальвацію, а саме ефект переносу номінальної девальвації на експортні ціни в національній валюті не такий значущий, як на імпорتنі ціни (вітчизняні виробники менше коригують свої ціни у гривні з метою отримання конкурентних переваг).

Шок пропозиції (див. графік 1-в) призводить до довгострокового збільшення обсягів випуску продукції внаслідок підвищення продуктивності. Це сприяє перманентному зміцненню реального обмінного курсу, що підтверджує ефект Балаша-Самуельсона. Вплив шоку на умови

Графік 1. Функції відгуку на імпульс СВАР-моделей*

* Одиницями виміру графіка є процентне відхилення від базового рівня. На осях ординат відображено квартали.

торгівлі є негативним через відносне зниження внутрішніх цін унаслідок високого рівня пропозиції. Дія цих різноспрямованих чинників приводить до позитивного, але незначного ефекту на торговельний баланс, відображаючи збільшення обсягу пропозиції товарів, які торгуються.

На графіку 1-г відображено відгуки на **шок умов торгівлі**, що в цьому випадку розглядається як перманентний. Шок має довгостроковий позитивний вплив на обсяги випуску продукції і реальний обмінний курс

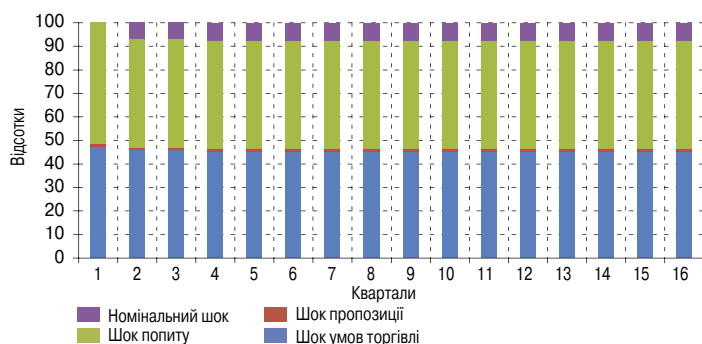
(хоча для обмінного курсу ефект є незначним). Завдяки накладеним обмеженням короткостроковий вплив шоку на торговельний баланс позитивний, надалі вплив ефекту слабшає внаслідок зростання внутрішнього попиту і погіршення цінової конкурентоспроможності. Однак довгостроковий ефект шоку на торговельний баланс залишається позитивним, що підтверджує гіпотезу Харбергера-Лаурсена-Метцлера, а також те, що вплив умов торгівлі на торговельний баланс в Україні в основному відбува-

ється через канал доходу, а не заміщення.

Аналіз декомпозиції дисперсії похибок прогнозів і впливу шоків у 2001–2012 роках

На графіку 2 відображено декомпозицію дисперсії похибок прогнозів для торговельного балансу, де шок умов торгівлі і шок попиту є основними факторами та визначають понад 90% дисперсії в довгостроковому періоді (відповідно 44% і 48%). Значущість

Графік 2. Декомпозиція дисперсії похибок прогнозів для торговельного балансу

номінального шоку в першому кварталі близька до нуля, пізніше – зростає, але вплив залишається незначним – 6%. Роль шоку пропозиції значно менша – 2%.

Цікавим є той факт, що вплив номінального шоку дуже незначний, незважаючи на велими високий рівень кореляції між РЕОК і станом торговельного балансу. Пояснюється це наявністю факторів, які мають значний довгостроковий вплив як на торговельний баланс, так і на РЕОК (наприклад, зміна вподобань споживачів між вітчизняними та імпортованими товарами та/або експансивна фінансова політика).

Для оцінки відносної значущості впливу всіх шоків на торговельний баланс було проведено декомпозицію показника торговельного балансу за період часу 2002–2012 років. Фактичні зміни часового ряду розподілено на такі складові: базовий рівень торговельного балансу, внески шоків умов торгівлі, попиту, пропозиції та номінального шоку (див. графік 2).

Погіршення торговельного балансу з I кварталу 2005 року до I кварталу 2008 року відбулося переважно внаслідок дії шоків попиту (сумарний ефект – 13.1% від ВВП). Внесок шоків умов торгівлі був незначний, проте в цей період їх висока волатильність суттєво вплинула на динаміку торговельного балансу. Додатковий негативний внесок номінальних шоків (унаслідок стимулюючої монетарної політики) був оцінений у 0.7% від ВВП. Незважаючи на високі темпи зростання ВВП у цей період, негативний внесок шоків пропозиції становив 0.1% від ВВП, що є свідченням ключової ролі факторів попиту в економічному зростанні.

З II кварталу 2008 року до III кварталу 2008 року дефіцит зовнішньої торгівлі знизився завдяки поліпшенню умов торгівлі (відбулося зростання світових цін на сталь до рекордно

високого рівня) й уповільнення внутрішнього попиту.

Із IV кварталу 2008 року до IV кварталу 2009 року відбулося коригування дефіциту зовнішньої торгівлі внаслідок впливу ефектів глобальної фінансово-економічної кризи. Різке скорочення внутрішнього попиту призвело до зменшення дефіциту на 10% від ВВП. Водночас погіршення умов торгівлі частково нівелювало позитивний ефект (на 1.4% від ВВП). Незважаючи на різку реальну девальвацію обмінного курсу національної валюти, ефекти номінальних шоків теж гальмували коригування дефіциту. Це пояснюється тим фактом, що для подолання дисбалансів, які виникли під час кризи, необхідною була ще більша девальвація гривні, яка стримувалася масивними інтервенціями Національного банку на валютному ринку.

Нещодавнє погіршення торговельного балансу в 2010–2012 роках також пояснюється насамперед впли-

вом шоків попиту. М'яка фінансова політика і перегрітий внутрішній попит (хоча, на противагу подіям 2005–2008 років, головною причиною був інвестиційний бум, пов'язаний з підготовкою до чемпіонату Європи з футболу 2012 року та проектами з поліпшення енергоефективності) призвели до кумулятивного негативного ефекту в розмірі 6.2% від ВВП. Додаткові 0.8% від ВВП були наслідком погіршення умов торгівлі, відображаючи стагнацію на світових ринках сталі і зростання цін на імпортований газ. Вплив номінальних шоків було оцінено в 1.7% від ВВП.

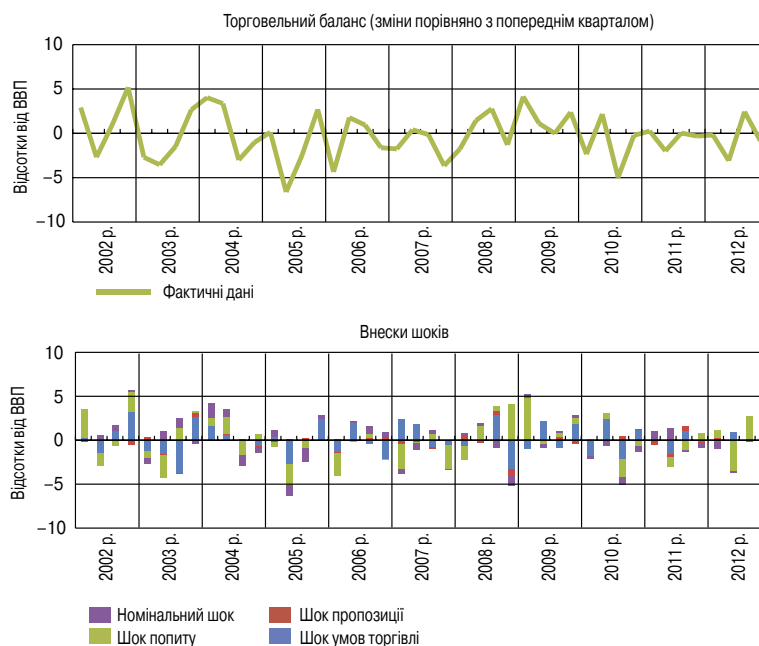
ПЕРЕВІРКА СТІЙКОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ

Альтернативні моделі на основі розкладу Холецького

Незважаючи на обґрунтованість наших знакових обмежень, корисною вправою є дослідження стійкості результатів до альтернативних ідентифікаційних схем. Для цього ми використовуємо розклад Холецького, а саме оцінюємо VAR-моделі з різними варіантами порядку розташування чотирьох змінних і порівнюємо отримані функції відгуку на імпульс і декомпозицію дисперсії похибок прогнозів (див. графік 1).

У цілому практично для всіх моделей напрям відгуків торговельного балансу на шоки збігається з базовою моделлю, але є й певні відмінності.

Графік 3. Історична декомпозиція зміни торговельного балансу

Для шоку попиту тільки в половині моделей вплив на випуск є тимчасовим, в іншій половині моделей він перманентний, що консистентно з базовою моделлю. У теоретичних дослідженнях найчастіше вплив шоку попиту на ВВП має тимчасову природу, однак у середньостроковій перспективі він є значним, а саме такий часовий інтервал є об'єктом нашого інтересу. Також у моделях, що використовують розклад Холецкого, відгуки реального обмінного курсу та умов торгівлі відбуваються із затримкою, що можна пояснити наявністю короткострокових обмежень. Відгук стану торговельного балансу схожий для більшості моделей.

Для номінального шоку головна відмінність полягає в наявності лагу для відгуку обсягів випуску (ВВП). Очевидним поясненням цього є короткострокова природа обмежень, що використовуються в моделях. Водночас відгук торговельного балансу на реальну девальвацію однаковий в усіх моделях, а в деяких моделях функція відгуку в першому кварталі близька до нуля. Отже, гіпотеза про наявність ефекту J-кривої не може бути відхилена.

Відгуки на шок пропозиції істотно різняться. Причиною цього може бути неправильна ідентифікація шоку при використанні розкладу Холецкого. У разі позитивного шоку пропозиції (збільшення продуктивності) внутрішні ціни на товари, що торгуються, найвірогідніше знижуються, тоді як у моделях, отриманих на основі розкладу Холецкого, відносні внутрішні ціни зростають. Таким чином, отриманий у цих моделях шок за своєю природою більше нагадує шок попиту, ніж пропозиції.

Результати впливу шоків умов торгівлі теж відрізняються. У разі використання розкладу Холецкого розглядається будь-який шок, що веде до збільшення експортних цін відносно імпортних. Тоді як у моделі зі знаковими обмеженнями шок умов торгівлі є зовнішнім шоком, що відображає зміни відносних цін на світових ринках. Через це при використанні розкладу Холецкого розглянутий шок має високий рівень кореляції зі зміцненням реального обмінного курсу та погіршенням сальдо торговельного балансу.

Ми також аналізуємо декомпозицію дисперсії похибок прогнозів для отриманих альтернативних моделей. Щодо шоку пропозиції та номіналь-

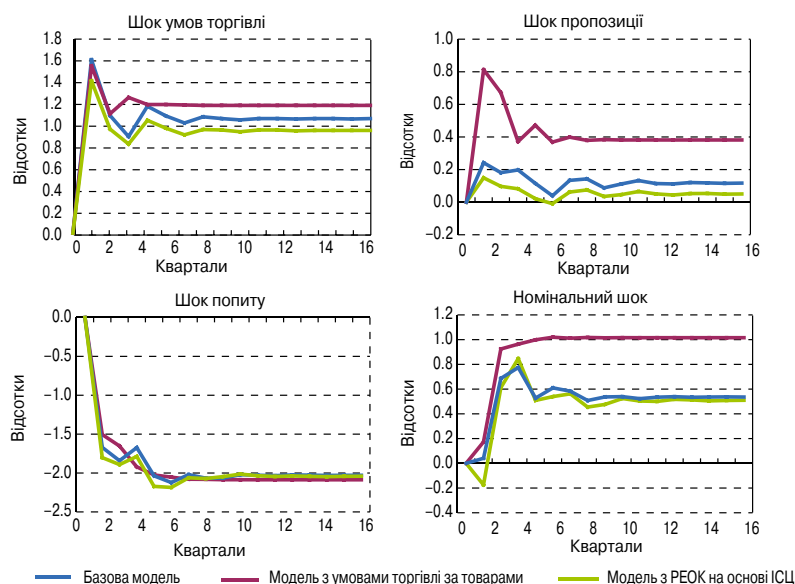
ного шоку вони, як і в базовій моделі, відіграють незначну роль у визначенні дисперсії (значення становлять відповідно 0.02–0.06 і 0.01–0.04). Значущість шоку попиту в моделях, отриманих на основі розкладу Холецкого, більша, ніж у базовій моделі (0.78–0.86). З другого боку, в альтернативних моделях значущість шоків умов торгівлі зменшується (0.08–0.17), що також можемо пояснити відмінностями в інтерпретації цих шоків.

Альтернативна модель із рівнями замість різниць

У цілому відгуки альтернативної моделі мають той самий знак, що й у базовій. Однак якщо позитивний відгук стану торговельного балансу та реального обмінного курсу на шок умов торгівлі є перманентним у базовій моделі, то в альтернативній його довгостроковий вплив на перераховані змінні є незначним. Це можна пояснити наявністю високого рівня від'ємної кореляції між рівнями зазначених показників.

За результатами декомпозиції дисперсії похибок прогнозів шоки попиту, як і в базовій моделі, є найважливішими. Зменшення значущості шоку умов торгівлі теж можемо пояснити негативною кореляцією між рівнями торговельного балансу й умовами торгівлі. Номінальний шок і шок пропозиції мають, як і в базовій моделі, незначний вплив.

Графік 4. Функції відгуку на імпульс для торговельного балансу*

*Одиницями виміру графіка є процентне відхилення від базового рівня.

Використання альтернативних вимірювань показників моделі

В альтернативних моделях замість показника умов торгівлі, який визначається як відношення дефлятора експорту товарів і послуг до дефлятора імпорту, використовуються цінові індекси тільки для експорту й імпорту товарів, а замість РЕОК на основі дефлятора ВВП використовується РЕОК на основі індексу споживчих цін (ІСЦ).

Результати оцінок наведено на графіку 4. Незважаючи на певні відмінності, у цілому величина і напрям відгуків в альтернативних моделях відповідають результатам базової моделі.

Аналіз декомпозиції дисперсії похибок прогнозів альтернативних моделей приводить до аналогічних результатів — основними є шоки умов торгівлі та попиту.

У процесі дослідження також було розглянуто модель, в якій замість торговельного балансу використовувався показник сальдо рахунку поточних операцій. Отримані результати практично нічим не відрізняються від результатів базової моделі.

ВИСНОВКИ

Останнім часом економіка України перебуває під впливом значних зовнішніх дисбалансів. Наявні теоретичні дослідження містять різні пояснення цього феномену для різних країн, однак емпіричних досліджень для

України майже немає. У нашому дослідженні було проведено оцінювання важливості впливу різних шоків на поточний рахунок платіжного балансу в Україні за допомогою СВАР-моделей зі знаковими обмеженнями.

За результатами дослідження встановлено, що шоки попиту й умов торгівлі є основними факторами, котрі визначають динаміку сальдо зовнішньої торгівлі в Україні. У базовій моделі ці два шоки визначають понад 90% дисперсії в довгостроковому періоді (з них 44% — шок умов торгівлі, 48% — шок попиту). Стійкість цих висновків була доведена на основі різних специфікацій: шок попиту визначає від 27 до 68% дисперсії, а шок умов торгівлі — від 16 до 54%.

Декомпозиція торговельного балансу в досліджуваному періоді засвідчила, що з 2010-го до 2012 року негативний внесок шоків попиту становив 6.2% від ВВП, а додаткові 0.8% від ВВП були наслідком погіршення умов торгівлі. Проблеми зі станом торговельного балансу з 2005-го до 2008 року виникли здебільшого внаслідок шоків збільшення внутрішнього попиту (сумарний ефект становив 13.1% від ВВП), який призвів до перегріву економіки України напередодні глобальної фінансово-економічної кризи. Саме тому прийняття рішень у сфері фінансової політики має бути своєчасним і виваженим. Проте заходи монетарної політики теж є важливим інструментом для вжиття заходів щодо коригування зовнішніх дисбалансів.

Важливість впливу зовнішніх шоків можемо пояснити особливостями структури вітчизняної економіки, зокрема, високим ступенем її відкритості й високою концентрацією сировинних товарів у структурі експорту. При цьому вибір режиму обмінного курсу національної валюти також є важливим чинником. Протягом усього досліджуваного періоду в Україні фактично був чинним режим прив'язки номінального обмінного курсу гривні до долара США (з нетривалими епізодами коригування, наприклад, під час кризи наприкінці 2008 року). За такого режиму адаптація до зовнішніх шоків відбувається шляхом зміни внутрішніх цін, оскільки номінальний курс не може бути ефективним буфером. Враховуючи високу вразливість торговельного балансу України до впливу зовнішніх шоків, перехід до режиму більш гнучкого обмінного курсу, ймовірно, може поліпшити ситуацію.

Важливим результатом дослідження також є висновок про незначну реакцію торговельного балансу на номінальні шоки (які пояснюють лише 7% дисперсії в базовій моделі, і ця частка не перевищує 20% в альтернативних моделях), що свідчить про неефективність коригування тільки за допомогою зміни номінального (реального) обмінного курсу. По-перше, згідно з результатами аналізу на основі моделі вплив девальвації на торговельний баланс відбувається лише в коротко- і середньостроковій перспективі (1–2 роки), що підтверджується аналізом ситуації в досліджуваному періоді: після коригування у 2009 році за допомогою номінальної девальвації курсу дефіцит знову значно збільшився у 2011 році. По-друге, реальна девальвація призводить до суттєвого негативного впливу на обсяг національного багатства країни, і, таким чином, обмежує потенціал для довгострокового сталого економічного зростання.

Також результати нашого емпіричного аналізу не можуть спростувати існування ефекту J-кривої для України. Це означає, що вплив на торговельний баланс номінального послаблення впродовж першого кварталу буде близьким до нуля внаслідок швидшої реакції відносних цін порівняно зі зміною обсягів зовнішньої торгівлі.

Література

1. Ніколайчук С., Шаповаленко Н. Дефіцит поточного рахунку платіжного балансу: оцінка прийнятного рівня для України // *Економіка і прогнозування*. — 2010. — № 2. — С. 74–87.
2. Sims, C.A. *Macroeconomics and Reality* // *Econometrica*. — 1980. — Vol. 48 (1). — P. 1–48.
3. Gali, J. How well does the IS-LM model fit postwar U.S. data? // *The Quarterly Journal of Economics*. — 1992. — Vol. 107. — P. 709–738.
4. Blanchard, O. and D. Quah. The dynamic effects of aggregate demand and supply disturbances // *American Economic Review*. — 1989. — Vol. 79. — No 4. — P. 655–673.
5. Fisher, L. A., Huh, H. S. Real exchange rates, trade balances and nominal shocks: Evidence for the G-7 // *Journal of International Money and Finance*. — 2002. — Vol. 21(4). — P. 497–518.
6. Faust, J. The robustness of identified VAR conclusions about money // *International Finance Discussion Papers*. — 1998. — Discussion Papers № 610.
7. Canova, F. and G. de Nicolò. Monetary disturbances matter for business

fluctuations in the G-7 // *Journal of Monetary Economics*. — 2002. — Vol. 49. — P. 1131–1159.

8. Uhlig, H. What are the effects of monetary policy on output? Results from an agnostic identification procedure // *Journal of Monetary Economics*. — 2005. — Vol. 52. — P. 381–419.

9. Fry, R. and A. Pagan. Sign restrictions in structural vector autoregressions: A critical review // *Journal of Economic Literature*. — 2011. — Vol. 49(4). — P. 938–960.

10. Fry, R. and A. Pagan. Some issues in using sign restrictions for identifying structural VARs // *NCER Working Paper Series 14, National Centre for Econometric Research. — Working Paper Series*. — No. 14. — 2007.

11. Rubio-Ramirez, J.F., D. Waggoner and T. Zha. Markov-switching structural vector autoregressions: Theory and application // *Computing in Economics and Finance*. — 2006. — Vol. 69. — No. 1. — P. 54–81.

12. Kim, S. and N. Roubini. Twin deficit or twin divergence? Fiscal policy, current account, and real exchange rate in the U.S. // *Journal of International Economics*. — 2008. — Vol. 74(2). — P. 362–383.

13. Fratzscher, M. and R. Straub. Asset prices and current account fluctuations in G7 economies // *ECB Working Paper No. 1014*. — 2009.

14. Hoffmaister, A. and J. Roldos. Are business cycles different in Asia and Latin America? // *International Monetary Fund, Working Paper*. — No. 97/9. — 1997.

15. Prasad, E.S. International trade and the business cycle // *Economic Journal*. — 1999. — Vol. 109. — P. 588–606.

16. Zhang, Y. and G. Wan. What accounts for China's trade balance dynamics? // *Journal of Policy Modeling*. — 2007. — Vol. 29(6). — P. 821–837.

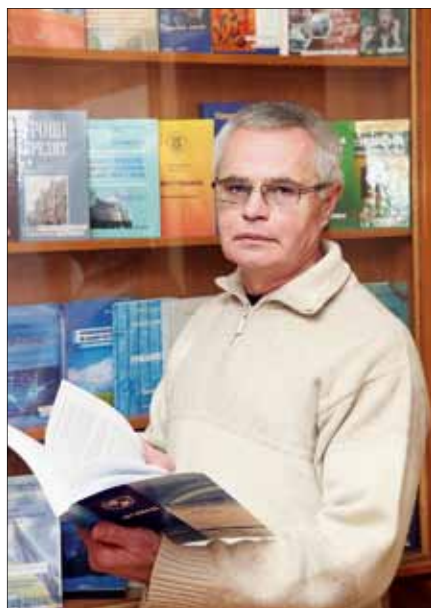
17. Barnett, A. and R. Straub. What drives U.S. current account fluctuations? // *ECB Working Paper No. 959*. — 2008.

18. Paustian, M. Assessing sign restrictions // *The B.E. Journal of Macroeconomics*. — 2007. — Vol. 7(1). — P. 1–33.

19. Canova, F., L. Gambetti and E. Papapa. The structural dynamics of output growth and inflation: Some international evidence // *The Economic Journal*. — 2007. — Vol. 117(519). — P. 167–191.

20. Busch, U., M. Scharnagl and J. Scheithauer. Loan supply in Germany during the financial crisis // *Deutsche Bundesbank Discussion Paper*. — No. 05. — 2010.

21. Kwiatkowski, D., P.C.B. Phillips, P. Schmidt and Y. Shin. Testing the null hypothesis of stationarity against the alternative of a unit root // *Journal of Econometrics*. — 1992. — Vol. 54(1). — P. 159–178.

Дослідження/

■ **Віктор Грушко**
Victor Grushko

Доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів та банківського бізнесу
Університету економіки та права "КРОК"

PhD, Full Doctor (Economics), Professor, Head of the Department of Finance and Banking
of the University of Economics and Law "KROK"

■ **Тетяна Іваненко**
Tetiana Ivanenko

Кандидат технічних наук, доцент кафедри математичного аналізу та теорії ймовірностей
Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"

PhD (Engineering Sciences), Associate Professor of the Department of Mathematical Analysis and
Probability Theory of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute"

E-mail: ivanenko_tetiana@ukr.net

Оптимізація структури кредитного портфеля комерційного банку

Optimization of the structure of the loan portfolio of a commercial bank

У статті розроблено математичну модель формування банком оптимального кредитного портфеля з урахуванням цілей кредитної політики банку, вимог Національного банку, необхідності мінімізації ризиків цього портфеля та максимізації прибутків від нього. На підставі моделі проведено розрахунок, зроблено висновки на основі отриманих результатів та сформульовано рекомендації для банківського менеджменту щодо пріоритетів його кредитної діяльності.

The article presents a mathematical model of formation of the optimal loan portfolio by a bank, allowing for bank's lending policy, requirements of the National Bank of Ukraine, and the necessity of minimizing risks of this portfolio and maximizing profits on it. There were made calculations based on the model. The authors drew conclusions on the ground of obtained results and made recommendations for banks on priorities of their lending activity.

Ключові слова: кредитний портфель, оптимальна структура, цільова функція, нормативи НБУ, ризик, диверсифікація, резерви.

Key words: loan portfolio, optimal structure, objective function, NBU requirements, risk, diversification, reserves.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Нині можемо стверджувати, що банківська система України відновила ефективну діяльність після світової фінансової кризи 2008–2009 рр., про що свідчать результати її діяльності (див. графік 1).

Уперше після кризи банківська система отримала прибуток лише за результатами діяльності 2012 року. За даними банківського нагляду, частка процентних доходів за кредитами у структурі доходів по системі банків як на початок 2012-го, так і на початок

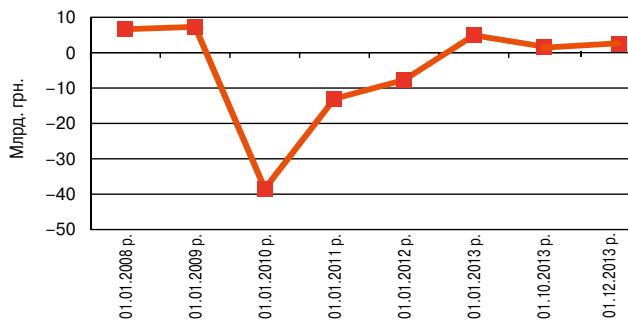
2013 року становила 69%. Тому фінансовий результат банківської установи значною мірою залежить від результатів її кредитної діяльності. Загальний обсяг наданих банківською системою кредитів сьогодні дещо перевищує докризовий рівень, але важливим індикатором є частка простроченої заборгованості в сукупному кредитному портфелі банків (див. графік 2).

На графіку 2 наведено лінійні тренди цих показників, які свідчать про те, що зі збільшенням обсягів наданих кредитів обсяги проблемних

кредитів практично не змінюються. На 01.12.2013 р. частка таких кредитів у сукупному кредитному портфелі банків України становила 8.3%, хоча за оцінками фахівців вона не повинна перевищувати 5%.

Таким чином, досвід роботи банків у кризових умовах засвідчив, що успішність банківського бізнесу зумовлена спроможністю банківської установи стабільно працювати навіть за несприятливих зовнішніх умов, зокрема шляхом проведення зваженої кредитної політики банку та завдяки формуванню оптимального

Графік 1. Динаміка результатів діяльності банківської системи України за період із 01.01.2008 р. до 01.12.2013 р.

Джерело: [1].

кредитного портфеля, який би забезпечував достатній прибуток за мінімального рівня ризику.

Проблемам кредитної діяльності банків присвячували свої праці О. Терещенко [2], І. Волошин [3], І. Сало [4], О. Ковальов [5], В. Вітлінський, О. Пернарівський, Я. Наконечний, О. Васюренко та інші. Аналіз їхніх наукових праць свідчить про різноманітність підходів до проблеми зниження кредитного ризику банку та підвищення його прибутковості. Зокрема дослідники пропонують порядок розрахунку вартості кредиту, методи оцінки кредитоспроможності позичальника, методики визначення резервів за кредитними операціями, розглядають практичні аспекти роботи з проблемними позичальниками тощо.

Проте в науковій літературі залишається поза увагою такий спосіб зниження ризику та максимізації прибутку банку, як оптимізація структури кредитного портфеля. При цьому структурувати портфель можна за ознаками категорії позичальників, строковості кредитів, доходності, галузі економіки тощо.

Метою статті є розробка математичної моделі формування банком кредитного портфеля, оптимального за критерієм “ризик / прибуток”.

ВИЗНАЧЕННЯ ЗАДАЧІ ТА ФОРМАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОБМЕЖЕНЬ

Сформулюємо ключове завдання дослідження: скласти математичну модель та розрахувати оптимальну структуру кредитного портфеля комерційного банку, а також максимально можливий його прибуток за наявності системи обмежень, яка складається з двох блоків:

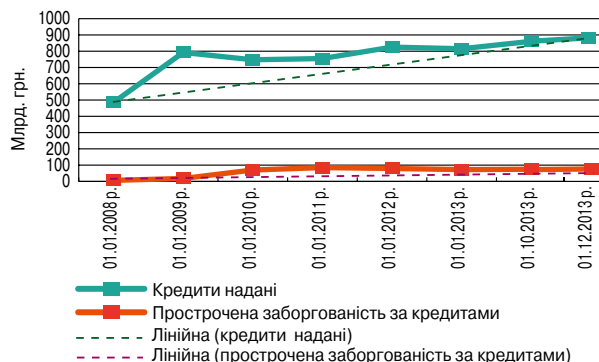
- 1) обмеження, встановлені ризик-менеджментом комерційного банку;
- 2) обмеження Національного банку, що встановлені у вигляді нормативів кредитного ризику [6].

Математичною моделлю цієї задачі є лінійна оптимізаційна модель, цільовою функцією якої є прибуток банку від кредитних операцій. Позначимо функцію прибутку Z , яка залежить від часток ресурсів, вкладених у різні кредитні операції. Нехай банк пропонує кредитну програму, котра, залежно від умов кредитування і типу позичальників, складається з n видів кредиту. Тоді x_j ($j = 1, \dots, n$) — це частка ресурсів, спрямованих банком на надання кредиту j -го виду. Дохідність кожного виду кредиту виражена його річною ефективною кредитною ставкою r_j . Позначимо витрати банку на здійснення кредитної діяльності як C . Вони складаються з процентних витрат (плати за залучені та запозичені ресурси), комісійних, операційних витрат і відрахувань до резервів. Тоді цільовою функцією моделі буде $Z = \left(\sum_{j=1}^n x_j r_j \right) - C \rightarrow \max$.

Тепер запишемо систему обмежень. Перший блок складається з вимог ризик-менеджменту банку щодо структури кредитного портфеля. Ці вимоги ґрунтуються на таких основних методах зниження кредитного ризику портфеля, як диверсифікація, лімітування та створення резервів. З метою забезпечення достатнього рівня диверсифікації можуть бути встановлені обмеження, згідно з якими частка кожного виду кредиту не повинна бути меншою від певної частки ($d\%$) сукупного кредитного портфеля: $x_j \geq 0.01 \times d \times \sum_{j=1}^n x_j$ ($\forall j = 1, \dots, n$).

Певні види кредитів є значно ризикованішими для банку, наприклад,

Графік 2. Динаміка обсягів кредитування та проблемної кредитної заборгованості банківської системи України за період із 01.01.2008 р. до 01.12.2013 р.

Джерело: [1].

ті, строк повернення яких більше 5 років, бланкові кредити, а також кредити готівкою, цільове використання яких не може бути проконтрольоване банком. До цих видів кредитів застосовується лімітування шляхом обмеження їхньої суми певною часткою $h\%$ сукупного кредитного портфеля:

$x_j \leq 0.01 \times h \times \sum_{j=1}^n x_j$ для тих j , які відповідають означенню кредитів із підвищеним ризиком. Для цього є два способи: встановити єдине значення h для всіх кредитів із підвищеним ризиком або диференційовані значення для різних видів нестандартних кредитів. Але надмірна обережність у кредитній діяльності може призвести до недостатніх або навіть від'ємних фінансових результатів, тому частка низькоефективних кредитів не повинна бути більшою від $g\%$ кредитного портфеля банку: $x_j \leq 0.01 \times g \times \sum_{j=1}^n x_j$ для

тих j , які відповідають означенню низькоефективних видів кредитів. За таких умов менеджмент банку також може встановити єдину граничну частку g для всіх дешевих кредитів або диференціювати її залежно від розміру кредитної ставки. Також до системи обмежень слід включити вимогу про максимальний розмір кредитного портфеля: сума всіх кредитів не може перевищувати наявних ресурсів банку (P), $\sum_{j=1}^n x_j \leq P$.

Розглянемо послідовність визначення резервів під кредитні операції.

Цей вид резервів банки можуть відносити на валові витрати, тому $C = C_1 + R$, де R — сума відрахувань у резерви, а C_1 — інші витрати банку. Сума R розраховується згідно з методикою НБУ [7] і залежить від ступеня ризику кредитної операції, на який впливає фінансовий стан позичаль-

ника та якість обслуговування ним боргу, а також від ліквідності прийнятого за кредитом забезпечення. Кожній кредитній операції надається категорія якості за шкалою від I (найвища) до V (найнижча). До проблемних кредитів належать ті, що класифіковані за IV і V категоріями якості. За такими кредитами банк змушений формувати резерв у розмірі від 51% до 100% балансової вартості кредиту. Також невеликі резерви під кредитні операції свідчать про якісний кредитний портфель банку, адже сума резервів та ризик кредитного портфеля є прямо пропорційними показниками. Тому введемо обмеження, згідно з якими сума резервів не може бути більшою від певного заданого порогового значення: $R \leq R_{max}$, причому $R = R(x_1, \dots, x_n, a_1, \dots, a_n)$ — сума резерву залежить як від сум кредитів різних видів x_j ($j = 1, \dots, n$), так і від параметрів цих кредитів a_j ($j = 1, \dots, n$), що характеризують ступінь ризику кредитних операцій та якість їх забезпечення.

Другий блок обмежень складається з чотирьох нормативів НБУ.

1. Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7). Встановлюється з метою обмеження кредитного ризику, що виникає внаслідок невиконання деякими позичальниками своїх зобов'язань. Н7 розраховується за формулою (1):

$$H7 = \frac{B+3}{PK} \times 100\% \leq 25\%, \quad (1)$$

де B — сума всіх вимог банку до цього контрагента (заборгованість контрагента перед банком за кредитами, за факторинговими операціями, фінансовим лізингом, врахованими векселями, борговими цінними паперами, дебіторська та інша заборгованість);

3 — сума всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо цього контрагента (гарантії, поручительства, акредитиви, авалі та акцепти, інші зобов'язання банку);

PK — регулятивний капітал банку.

Позначимо як i номер позичальника банку, сума кредиту якого разом із позабалансовими зобов'язаннями банку перед цим позичальником не перевищує $0.1 PK$ банку, тобто кредит не віднесено до категорії великих. Загальну кількість таких позичальників позначимо як v , $i = 1, \dots, v$.

Тоді $B_i + 3_i = x_{ij}$ — загальна сума кредитної заборгованості i -го позичальника перед банком за умови, що цей позичальник отримав кредит

j -го виду. Цей норматив може бути записаний так: $x_{ij} \leq 0.25 PK \quad \forall i = 1, \dots, v$.

2. Норматив великих кредитних ризиків (Н8). Встановлюється з метою обмеження концентрації кредитного ризику за одним контрагентом або групою пов'язаних контрагентів і розраховується за формулою (2). Кредитний ризик вважається великим, якщо сума всіх вимог банку до цього контрагента або групи пов'язаних контрагентів і всіх позабалансових зобов'язань, наданих банком щодо цього контрагента або групи пов'язаних контрагентів, становить не менше 10% регулятивного капіталу банку.

$$H8 = \frac{KP+3}{PK} \times 100\% \leq 800\%, \quad (2)$$

де KP — сума всіх великих кредитних ризиків, наданих банком щодо всіх контрагентів або груп пов'язаних контрагентів;

3 — сума всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо цього контрагента або групи пов'язаних контрагентів.

Позначимо $KP_k + 3_k = x_{kj}$ як загальну суму кредитної заборгованості k -го позичальника перед банком за умови, що цей позичальник отримав кредит j -го виду. Даний норматив може бути записаний так: $x_{kj} \leq 800 PK \quad \forall k = 1, \dots, s$, де s — кількість великих кредитів.

3. Норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (Н9). Встановлюється для обмеження ризику, який виникає під час здійснення операцій з інсайдерами, що може призвести до прямого та опосередкованого впливу на діяльність банку. Цей вплив зумовлює те, що банк проводить операції з інсайдерами на умовах, які для нього є невигідними, що призводить до значних проблем, оскільки в таких випадках визначення платоспроможності контрагента не завжди об'єктивне. Н9 розраховується за формулою (3):

$$H9 = \frac{3_{in}+3_{\sigma}}{CK} \times 100\% \leq 5\%, \quad (3)$$

де 3_{in} — сума всіх зобов'язань інсайдера перед банком;

3_{σ} — сума всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо цього інсайдера;

CK — статутний капітал банку.

Позначимо $3_{in l} + 3_{\sigma l} = x_{lj}$ як загальну суму кредитної заборгованості l -го позичальника перед банком за умови, що цей позичальник отримав кредит j -го виду. Цей норматив може бути записаний так: $x_{lj} \leq 0.05 CK \quad \forall l = 1, \dots, m$,

де m — кількість кредитів, наданих інсайдерам.

4. Норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н10). Встановлюється для обмеження сукупної суми всіх ризиків щодо інсайдера. Надмірний обсяг сукупної суми всіх ризиків щодо інсайдера призводить до концентрації ризиків і загрожує збереженню регулятивного капіталу банку. Н10 розраховується за формулою (4):

$$H10 = \frac{C3_{in} + C3_{\sigma}}{CK} \times 100\% \leq 30\%, \quad (4)$$

де $C3_{in}$ — сукупна сума зобов'язань усіх інсайдера перед банком;

$C3_{\sigma}$ — сума всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо всіх інсайдера.

Формально норматив Н10 можна записати так: $\sum_{l=1}^m \sum_{j=1}^n x_{lj} \leq 0.3 CK$.

МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ ЗАДАЧІ

Узагальнюючи всі попередні міркування, запишемо математичну модель (5) оптимальної структури кредитного портфеля комерційного банку:

$$\begin{cases} Z = \left(\sum_{j=1}^n x_j r_j \right) - C_1 - R \rightarrow \max \\ x_j \geq 0.01 \times d \times \sum_{j=1}^n x_j, \quad \forall j = 1, \dots, n \\ x_j \leq 0.01 \times h \times \sum_{j=1}^n x_j, \quad j - \text{вид кредиту з підвищеним ризиком} \\ x_j \leq 0.01 \times g \times \sum_{j=1}^n x_j, \quad j - \text{вид низькоефективного кредиту} \\ \sum_{j=1}^n x_j \leq P. \\ R(x_1, \dots, x_n, a_1, \dots, a_n) \leq R_{max} \\ x_{ij} \leq 0.25 PK, \quad \forall i = 1, \dots, v, \quad \forall j = 1, \dots, n \\ x_{kj} \leq 800 PK, \quad \forall k = 1, \dots, s, \quad \forall j = 1, \dots, n \\ x_{lj} \leq 0.05 CK, \quad \forall l = 1, \dots, m, \quad \forall j = 1, \dots, n \\ \sum_{l=1}^m \sum_{j=1}^n x_{lj} \leq 0.3 CK \\ x_{ij} \geq 0, \quad x_{kj} \geq 0, \quad x_{lj} \geq 0. \end{cases} \quad (5)$$

$$\text{Причому } \sum_{i=1}^v x_{ij} + \sum_{k=1}^s x_{kj} + \sum_{l=1}^m x_{lj} = \sum_{j=1}^n x_j,$$

$$v + s + m = n.$$

ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ МОДЕЛІ

Застосуємо запропоновану модель та розрахуємо оптимальну струк-

Таблиця 1. Види кредитів, які пропонує комерційний банк “Х” клієнтам

№ п/п	Вид кредиту	Річна ефективна кредитна ставка, %
Кредити фізичним особам		
1	Кредити готівкою на 1 рік до 100 тис. грн.	19.75
2	Кредити суб'єктам підприємницької діяльності на 1 рік до 20 тис. грн.	10.6
3	Кредитна картка на 3 роки до 8 тис. грн.	36
4	Автокредит до 7 років	16
5	Іпотечний кредит до 20 років	18.2
6	Споживчий кредит під заставу нерухомості до 10 років	22.1
Кредити малому і середньому бізнесу		
7	На поповнення обігових коштів:	
8	– “овердрафт” бланковий;	24
9	– “овердрафт” забезпечений	22
10	На придбання обладнання	22
11	На придбання нерухомості	20
12	На придбання автотранспорту і спецтехніки	19
13	На споживчі цілі	22
14	Експрес-кредити без застави	20
15	Комплексне кредитування агробізнесу	20.5
Кредити корпоративному бізнесу		
16	Поповнення обігового капіталу	19
17	Придбання обладнання	19
18	Придбання нерухомості	19
19	Кредитна лінія	17
Міжбанківські кредити		
20	Надання кредитів іншим банкам	6.5

Джерело: [8].

Таблиця 2. Результати розрахунку оптимальної структури кредитного портфеля банку “Х”

Змінна	Значення змінної (тис. грн.)	Частка кредиту (у % до загального обсягу кредитного портфеля)	Результат (тис. грн.)
x_1	154 110. 570	3	Z (прибуток) = 1 172 484
x_2	154 110. 570	3	
x_3	1 643 846. 080	32	
x_4	154 110. 570	3	
x_5	154 110. 570	3	
x_6	154 110. 570	3	
x_7	154 110. 570	3	
x_8	873 293. 230	17	
x_9	154 110. 570	3	
x_{10}	154 110. 570	3	
x_{11}	154 110. 570	3	
x_{12}	154 110. 570	3	
x_{13}	154 110. 570	3	
x_{14}	154 110. 570	3	
x_{15}	154 110. 570	3	
x_{16}	154 110. 570	3	
x_{17}	154 110. 570	3	
x_{18}	154 110. 570	3	
x_{19}	154 110. 570	3	

Джерело: розрахунки авторів.

туру кредитного портфеля на прикладі комерційного банку “Х”. Дані для розрахунку наведено в таблиці 1.

Банк “Х”, що розглядається, пропонує кредити 19 видів, які різняться

за позичальниками, термінами, граничними сумами, забезпеченням, характером цільового використання. Тому інструментальними змінними моделі будуть x_j ($j = 1, \dots, 19$) – обсяги

коштів, які банк може надати в кредит кожного виду. При розрахунку використано дані про витрати банку, оприлюднені у звіті про фінансові результати за 2012 рік:

– процентні витрати – 227 027 тис. грн.;

– комісійні витрати – 6 504 тис. грн.;

– адміністративні та інші операційні витрати – 174 199 тис. грн.;

– відрахування до резерву під знецінення кредитів – 18 415 тис. грн.

Отже, за підсумками 2012 року $C = 426 145$ тис. грн. Звісно, що для отримання точніших результатів бажано взяти до розрахунку лише ту частину витрат, які пов'язані саме з кредитною діяльністю, адже банк проводить й інші активні операції, що потребують видатків. Але оприлюднена фінансова звітність не містить таких даних.

Нехай ризик-менеджментом банку встановлено такі значення часток: $d\% = 3\%$, $h\% = 50\%$, $g\% = 33\%$. Кредитами з підвищеним ризиком вважатимемо кредити готівкою, надані за допомогою кредитної картки, автокредити до 7 років, іпотечні до 20 років, споживчі до 10 років, бланкові овердрафти й експрес-кредити без застави. До низькоєфективних кредитів віднесемо ті, ефективні ставки за якими нижчі 19%. При цьому загальна сума кредитного портфеля не перевищує обсягу всієї ресурсної бази банку, за даними балансу банку на 31 грудня 2012 року його зобов'язання та власний капітал становлять 4 741 236 тис. грн. Для збільшення точності розрахунків бажано враховувати лише ту частку ресурсів, яку банк “Х” має намір вкласти саме в кредитні операції. Друга група обмежень, що ґрунтується на нормативах кредитного ризику, також потребує інформації щодо кожної кредитної операції, яка не оприлюднюється. На основі всього масиву даних складаємо таку оптимізаційну модель (6):

$$\begin{aligned}
 Z &= 0.1975x_1 + 0.106x_2 + 0.36x_3 + 0.16x_4 + \\
 &+ 0.182x_5 + 0.221x_6 + 0.24x_7 + 0.22x_8 + \\
 &+ 0.22x_9 + 0.2x_{10} + 0.19x_{11} + 0.22x_{12} + \\
 &+ 0.2x_{13} + 0.205x_{14} + 0.19x_{15} + 0.19x_{16} + \\
 &+ 0.19x_{17} + 0.18x_{18} + 0.065x_{19} - \\
 &- 426 145 \rightarrow \max \\
 \begin{cases} x_1 \geq 0.03 (x_1 + \dots + x_{19}) \\ \dots \\ x_{19} \geq 0.03 (x_1 + \dots + x_{19}) \\ x_1 + x_3 + x_4 + x_5 + x_6 + x_7 + x_{13} \leq 0.5 (x_1 + \dots + x_{19}) \\ x_2 + x_4 + x_5 + x_{18} + x_{19} \leq 0.33 (x_1 + \dots + x_{19}) \\ x_1 + \dots + x_{19} \leq 4 741 236 000 \\ x_j \geq 0, j = 1, \dots, 19. \end{cases} \quad (6)
 \end{aligned}$$

Розв'язуємо її за допомогою функції програми Excel “Пошук роз-

в'язку". Отримані результати наведено в таблиці 2.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами розв'язання задачі можемо зробити такі висновки щодо формування оптимальної структури кредитного портфеля комерційного банку:

— враховуючи встановлені ризик-менеджментом банку обмеження, найбільшу частку (32%) мають становити кошти на кредитних картках клієнтів — фізичних осіб, наданих на три роки до 8 тис. грн., оскільки цей вид кредиту є найприбутковішим для банку;

— також значну частку (17%) повинні становити кредити, надані малому і середньому бізнесу на поповнення обігових коштів у формі забезпеченого "овердрафту". Прибутковість цього виду кредиту є вельми високою (22%), проте ризик такої операції для банку незначний, оскільки цей вид кредиту характеризується швидким оборотом та прийнятним для банку забезпеченням.

Ці два види кредитів є пріоритетними для банку, тому можемо рекомендувати менеджменту банку проводити заходи щодо їх розширення.

Решта кредитів не є настільки привабливою для банку, оскільки або надто ризикована, або низькорентабельна, тому їхня частка має становити по 3% від загального обсягу портфеля для забезпечення належного рівня його диверсифікації.

Кредитна політика банку із часом може трансформуватися залежно від кон'юнктури ринку або зміни стратегічних цілей банку. У цьому випадку система обмежень моделі може бути скоригована, тому в результаті дасть інший оптимальний розподіл кредитного портфеля.

Література

1. Банківський нагляд. Основні показники діяльності банків України. Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798.
2. Терещенко О. Оцінка кредитних ризиків: відповідність новацій НБУ міжнародній практиці // Вісник Національного банку України. — 2012. — № 9. — С. 4—8.
3. Волошин І. Ціноутворення кредитів на основі підходу "грошовий потік під ризиком": комплексний погляд на кредитний ризик і ризик ліквідності //

Вісник Національного банку України. — 2013. — № 6. — С. 26—29.

4. Сало І. В. Фінансовий менеджмент банку: Навчальний посібник / І. В. Сало, О. А. Криклій. — Суми: ВТД "Університетська книга", 2007. — 314 с.

5. Ковалев А. П. Кредитний ризик-менеджмент: Монографія. — К.: Сувір'я, 2007. — 406 с.

6. Постанова Правління Національного банку України від 28.08.2001 р. № 368 "Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні". — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.

7. Постанова Правління Національного банку України від 25.01.2012 р. № 23 "Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями". — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>.

8. Програми кредитування фізичним особам, корпоративному бізнесу, малому та середньому бізнесу. Офіційний сайт ПАТ "Всеукраїнський банк розвитку". — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.vbr-bank.com.ua/ua/smb/kreditovanie/express_kreditovanie.

До уваги нумізматів/

Розпочато конкурс на кращу монету року The contest "Best coin of the year" has begun

Національний банк України оголосив про проведення щорічного конкурсу "Краща монета року України". Нагадуємо читачам "Вісника НБУ" його умови і подаємо перелік пам'ятних монет, уведених в обіг у 2013 році, з-поміж яких обиратимуть найкращі.

The National Bank of Ukraine announced the beginning of the annual contest "Best coin of the year of Ukraine". We remind readers of the "Herald of the NBU" conditions of the contest and give the list of commemorative coins issued into circulation in 2013, among which the best coins will be chosen.

Започаткований у 2006 році, конкурс проводиться з метою визначення рейтингової шкали пам'ятних монет, випущених в обіг Національним банком України, професійного рівня учасників як творчого, так і виробничого процесу, а також стимулювання та заохочення художників і скульпторів до пошуку креативних ідей, приєднання

уваги широкої громадськості до мистецтва пластики, пропаганди державотворчих ідей і цілей.

Кращі українські пам'ятні монети традиційно визначатимуться в таких номінаціях:

- краща монета року;
- унікальне ідейне рішення;
- найкраще художнє рішення.

Згідно з положенням про конкурс проводиться він у два етапи.

На першому, що триває з 20 січня до 24 березня 2014 року, шляхом голосування буде визначено по три монети, котрі наберуть найбільшу кількість голосів у кожній номінації. До розгляду беруться всі пам'ятні монети України, які офіційно введено в

Перелік монет, уведених в обіг Національним банком України у 2013 році, які беруть участь у конкурсі “Краща монета року України”

1	“До 200-річчя С.Гулака-Артемівського” (срібло)	23	“Будинок Поета (до 100-річчя Будинку М.Волошина)” (нейзильбер)
2	“Володимир Вернадський” (срібло)	24	“150 років Національній філармонії України” (срібло)
3	“1000-ліття Лядівського скельного монастиря” (срібло)	25	“150 років Національній філармонії України” (нейзильбер)
4	“Дрохва” (срібло)	26	“Визволення Донбасу від фашистських загарбників” (срібло)
5	“Дрохва” (нейзильбер)	27	“Визволення Донбасу від фашистських загарбників” (нейзильбер)
6	“Будинок з химерами” (срібло)	28	“Прорив радянськими військами німецької лінії оборони “Вотан” та визволення Мелітополя” (нейзильбер)
7	“Будинок з химерами” (нейзильбер)	29	“Ольга Кобилянська” (нейзильбер)
8	“75 років Луганській області” (біметалеві із недорогоцінних металів)	30	“Нестор Махно” (нейзильбер)
9	“Материнство” (срібло)	31	“Битва за Дніпро” (срібло)
10	“Юнацький чемпіонат світу з легкої атлетики” (нейзильбер)	32	“Битва за Дніпро” (нейзильбер)
11	“100 років Київському науково-дослідному інституту судових експертиз” (біметалеві із недорогоцінних металів)	33	“100 років Національній музичній академії України імені П.І.Чайковського” (срібло)
12	“1025-річчя хрещення Київської Русі” (золото)	34	“100 років Національній музичній академії України імені П.І.Чайковського” (нейзильбер)
13	“1025-річчя хрещення Київської Русі” (срібло)	35	“Борис Грінченко” (нейзильбер)
14	“1025-річчя хрещення Київської Русі” (нейзильбер)	36	“Микола Амосов” (срібло)
15	“Українська вишиванка” (срібло)	37	“Рік Коня” (срібло)
16	“Українська вишиванка” (нейзильбер)	38	“Лінійний корабель “Слава Катерини” (срібло)
17	“Визволення Харкова від фашистських загарбників” (срібло)	39	“Лінійний корабель “Слава Катерини” (нейзильбер)
18	“Визволення Харкова від фашистських загарбників” (нейзильбер)	40	“900 років “Повісті минулих літ” (срібло)
19	“Чемпіонат світу з художньої гімнастики” (нейзильбер)	41	“1120 років м. Ужгороду” (срібло)
20	“Петля Нестерова” (нейзильбер)	42	“1120 років м. Ужгороду” (нейзильбер)
21	“650 років першій писемній згадці про м. Вінницю” (срібло)		
22	“650 років першій писемній згадці про м. Вінницю” (нейзильбер)		

обіг Національним банком України з 1 січня до 31 грудня 2013 року¹.

У голосуванні може брати участь кожен, хто в установлені строки проголосує на сторінках Офіційного інтернет-представництва Національ-

ного банку України за адресою: <http://www.bank.gov.ua> за допомогою інтерактивної анкети чи надішле заповнену анкету для визначення кращої монети року на таку електронну адресу: moneta@bank.gov.ua, або кине анкету

в спеціально облаштовану скриньку в територіальних управліннях Національного банку України та банках-дистриб'юторах (Державний ощадний банк України, банки “Фінанси та кредит”, “Хрещатик”, “Форум”, ОКСІ-банк, Імексбанк).

Асоціація нумізматів України організовує проведення голосування в своїх осередках і після закінчення терміну, визначеного для цього, підраховує анкети і голоси в розрізі монет та надсилає офіційного листа з результатами голосування та анкети до Національного банку України.

На другому етапі конкурсу члени комісії шляхом таємного голосування визначають переможця конкурсу в кожній номінації (серед авторів трьох обраних монет), результати якого голова комісії оголошує на її засіданні. До складу комісії входять фахівці Національного банку України, представники Експертної ради з питань дизайну пам'ятних монет України, уповноважені представники Асоціації нумізматів України.

Інформація про результати другого етапу конкурсу розміщуватиметься на сторінках Офіційного інтернет-представництва Національного банку України та в засобах масової інформації, зокрема, в журналах “Вісник Національного банку України” та “Банкноти і монети України”.

¹ Зображення та нумізматичні описи пам'ятних монет України, які офіційно введено в обіг Національним банком України упродовж 2013 року, періодично друкувалися на сторінках журналу “Вісник Національного банку України”, їх буде зібрано і впорядковано за серіями у вісімнадцятому випуску (видання 2014 року) інформаційно-довідкового журналу “Банкноти і монети України”, а також розміщено на сторінках Офіційного інтернет-представництва Національного банку України за адресою: www.bank.gov.ua.

Анкета для визначення кращої монети року

- Прізвище, ім'я, по батькові _____.
- Стать: ☐ чоловіча; ☐ жіноча.
- Вік _____.
- Місце проживання*: місто _____, вулиця _____, будинок _____; контактний телефон _____.
- Місце роботи* _____.
- Причетність до нумізматики: ☐ член Асоціації (клубу) нумізматів; ☐ колекціонер; ☐ інше.
- Краща монета в номінаціях:
 “Краща монета року” – _____;
 (назва монети)
 “Унікальне ідейне рішення” – _____;
 (назва монети)
 “Найкраще художнє рішення” – _____;
 (назва монети)

* Зазначаються за бажанням.

Дослідження/

■ Зоряна Шмігельська
Zoriana Shmihelska

Кандидат економічних наук, старший викладач кафедри фінансів Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ)
PhD (Economics), Senior teacher of the Chair of Finance of the Lviv Institute of Banking of the University of Banking of the National Bank of Ukraine (Kyiv)

Банківські інновації: суть, необхідність і розвиток

Banking innovations: nature, necessity and development

Розвиток бізнес-систем в Україні поступово привів ринок до потреби конкурувати не лише шляхом проведення ефективних рекламних кампаній, а й шляхом удосконалення продукту або розробки нових продуктів та послуг. Донедавна сфера інновацій у нашій країні була прерогативою наукових установ та промисловості. Нині інновації переходять у галузь комерції та бізнесу.

Автор статті розглядає стадії інноваційного процесу, наводить схему інноваційного процесу, аналізує життєвий цикл банківського продукту, оцінює спектр можливих банківських операцій за допомогою мобільного телефону тощо. У дослідженні запропоновано використовувати систему скорингу на базі індикаторів ризику для оцінки репутації клієнта й відповідності його операцій фінансовому стану, суті та напрямкам діяльності.

The development of business systems in Ukraine gradually brought the market to the need of competition not only through effective advertising campaigns but also by improving the product or the development of new products and services. Until recently, innovations in Ukraine were the prerogative of scientific institutions and industry. Nowadays, innovations are moving to the commerce and business area.

The author considers stages of an innovation process and gives the scheme of the process, analyzes a life cycle of the banking product, assesses the range of possible banking operations via mobile phone, etc. In the article, there is suggested to use the scoring system based on risk indicators for assessment of customer's reputation and compliance of his operations with his financial performance, nature and guidelines of his activities.

Ключові слова: банківські інновації, інтернет-банкінг, скоринг, інноваційний процес.

Key words: banking innovations, internet-banking, scoring, innovation process.

Нині інновації — не просто одне з явищ, що визначає економічне зростання, розвиток, структурні зрушення тощо. Інновації стали сутністю сучасного розвитку в усіх сферах економіки, зокрема і в банківській справі.

Розвиток економіки завжди базувався на впровадженні нових технологій, але протягом тривалого часу цей процес проходив надто повільно. В умовах сучасної науково-технічної революції і особливо останнім часом, коли провідні країни переходять до постіндустріального періоду, економічний розвиток має якісно новий характер [6].

Основні його риси вирізняються:

- налагодженням інноваційного процесу (створення, розповсюдження та використання інновацій);

- перетворенням інноваційного процесу в постійно діючий фактор;
- високою швидкістю змін.

Сьогодні здійснюється новий тип економічного розвитку — інноваційний. Економіка перебуває в процесі постійних змін, і цей процес суттєво впливає на банківську сферу як на галузь застосування (об'єкт) інновацій, так і на фактор, що сприяє їх впровадженню в економіку в цілому. За будь-яких обставин банк має активізувати діяльність та використовувати новітні досягнення науково-технічного прогресу [6].

СТАДІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

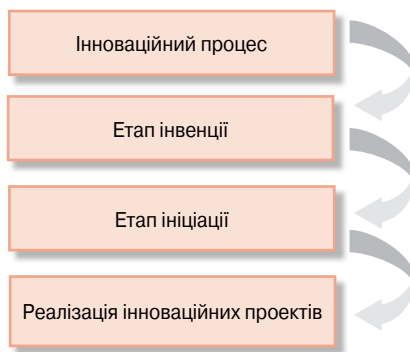
На рівні окремих суб'єктів господарювання (зокрема і банків)

інноваційний процес складається з певних кроків (див. схему 1), які можна умовно об'єднати у стадії, кожна з яких потребує особливих підходів з точки зору організації та управління.

Складові будь-якого інноваційного процесу зазвичай розглядають як його фази [4]. Серед них переважно виділяють фундаментальні та прикладні дослідження, проектно-конструкторські роботи, освоєння, виробництво, реалізацію, експлуатацію, дифузії (розповсюдження).

Що стосується етапу інвенції, то це період діяльності банку впродовж якого відбувається усвідомлення потреби в інноваціях та генерація ідей нововведень. Водночас етап ініціації — це відбір, аналіз та стратегічна оцінка запропонованих банку проектів [10].

Схема 1. Інноваційний процес [4]

Слід зазначити, що механізм упровадження інновацій у комерційних банках має певні особливості, які визначаються загальними рисами інноваційної активності у сфері послуг (у тому числі фінансових) як специфічному секторі суспільного виробництва:

- нематеріальний характер результату діяльності;
- тісний зв'язок зі споживачами;
- спонтанний процес появи інноваційних ідей, які не є результатами наукових досліджень;
- важлива роль самонавчання організації;
- дифузія (розповсюдження).

У наукових дослідженнях [4; 10] пропонуються різні варіанти схем здійснення банківського інноваційного процесу (див. схему 2).

Ці схеми в основному відображають загальні підходи до механізму управління інноваційними процесами, не розкриваючи всіх аспектів послідовності створення банківських інновацій та сукупності необхідних дій працівників банку.

На нашу думку, одним із найцікавіших елементів цієї схеми є раціоналізація. Відповідно до положень ст. 481 Цивільного кодексу України раціона-

лізаторською пропозицією є визнана юридичною особою пропозиція, що містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності. Отже, відповідно до вітчизняного законодавства коло об'єктів раціоналізаторської пропозиції складається не лише із матеріальних об'єктів та процесів у сфері техніки (технології), а також і з організаційних рішень. Тому сфера застосування раціоналізаторської пропозиції в контексті банківської інноваційної діяльності може бути значно розширена. Словом, упровадження раціоналізації – це перший крок заохочення та стимулювання до інноваційного мислення.

Теоретично та практично доведено, що ефективна інноваційна діяльність можлива лише за умови оптимальної організації інноваційного процесу, який має бути відповідно формалізованим, видимим та задокументованим (зокрема у картах, схемах, регламентах) і в такому вигляді наданий працівникам банку. Щодо цього варто зробити два уточнення [4]:

- тій чи іншій фазі інноваційного процесу повинен відповідати певний набір організаційних умов. На перших стадіях найсприятливішими чинниками будуть відсутність бюрократичних бар'єрів, децентралізація активності, забезпечення масовості учасників. Проте на стадіях від реалізації до комерціалізації нововведення доцільні жорстке управління та постійний контроль за виконанням.
- будь-яка організація, у тому числі й комерційний банк, усвідомлює необхідність формалізації інноваційного процесу і поступово здійснює її, створюючи відповідну технологію на певному етапі свого розвитку, коли опановуються методи процесного управління. Інноваційна ді-

яльність виділяється як специфічний його об'єкт, відокремлений від звичайних виробничих процесів.

БАНКІВСЬКІ ІННОВАЦІЇ

Банківські інновації – це результат діяльності банку, спрямований на створення нових продуктів та технологій, а також інноваційних методів управління банківською установою з метою отримання додаткових доходів та конкурентних переваг. Поняття інновації може бути застосовано до всіх нововведень у всіх сферах функціонування банку, що дасть змогу досягти визначеного позитивного економічного або стратегічного ефекту (приріст клієнтської бази, збільшення частки ринку, скорочення витрат на проведення певного виду операцій тощо) [5].

Так як у статті використовуються поняття “банківська операція”, “банківська послуга” та “банківський продукт” вважаємо за доцільне розмежувати їх змістове наповнення. Отже, відповідно до Закону України “Про банки і банківську діяльність” **банківські операції** – це операції із залучення грошових коштів та вкладення їх у позички, цінні папери і послуги, а також операції з випуску в обіг і вилучення з нього грошей, операції, пов'язані з розрахунками, фінансуванням та кредитуванням капітальних вкладень, касовим виконанням державного бюджету тощо.

Банківська послуга можна охарактеризувати як операцію банку (дію банку), яка виконується в інтересах клієнта.

Отже, поняття “банківська операція” охоплює значно ширше коло дій банку. Кожна банківська послуга є одночасно однією або сукупністю кількох банківських операцій, але не кожна банківська операція набуває характеру банківської послуги.

Згідно з вітчизняним законодавством **банківський продукт** – це стандартизовані процедури, що забезпечують виконання банками операцій, згрупованих за відповідними типами та ознаками.

Отже, поняття “банківська операція”, “банківська послуга” та “банківський продукт” не є синонімами і їх потрібно розмежовувати.

Концепція життєвого циклу банківської інновації має важливе значення при плануванні виробництва інновацій і організації інноваційного процесу в банківській сфері.

Схема 2. Схеми здійснення банківського інноваційного процесу [4]

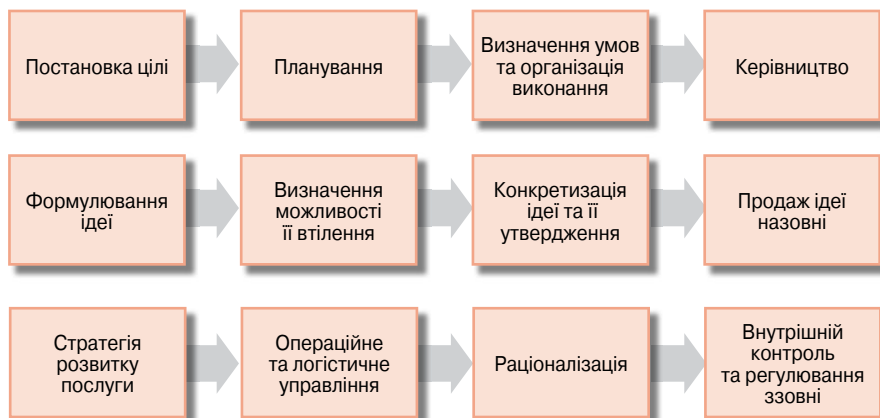
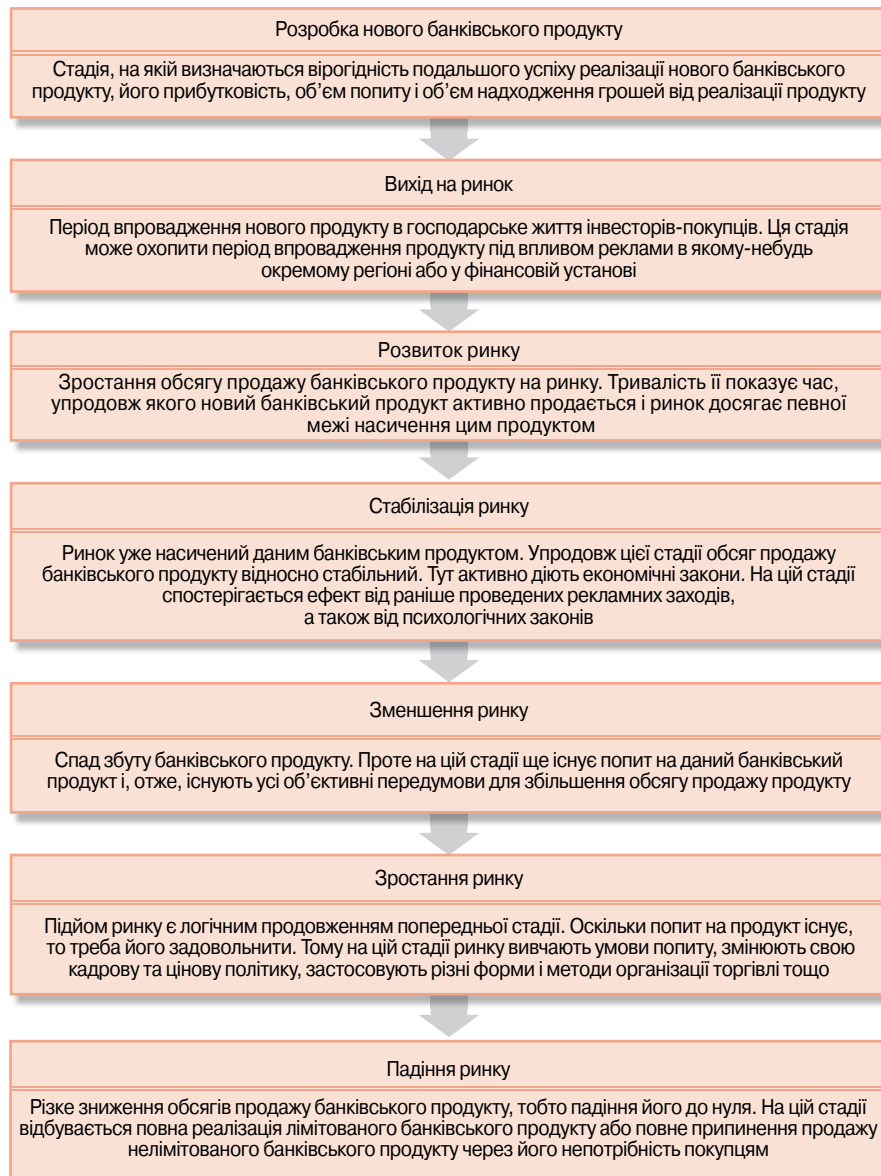

Схема 3. Життєвий цикл банківського продукту [1]

На нашу думку, перша стадія (розроблення нового банківського продукту) є найважливішою, оскільки саме тоді оцінюються можливості за впровадження банківського продукту. Прийняття рішень на цьому етапі є базовими при проходженні інших ланок життєвого циклу.

Процес, пов'язаний зі створенням, освоєнням та розповсюдженням інновацій, охоплює всі сторони діяльності банку: від розробки концепції та ідеї до їх практичної реалізації. Банківська інноваційна діяльність стосовно створення нового продукту чи технології орієнтована на збалансованість інтересів банку, споживачів та суспільства в цілому.

Управління інноваційною діяльністю — це складний, багатогранний процес, який є невід'ємним елемен-

том системи управління банком. Проте у більшості українських банків процес управління інноваціями зорієнтований лише на вирішення поточних завдань, а його якість не відповідає світовому рівню та загальнонаціональним потребам розвитку банківської системи. Водночас практика функціонування провідних банків розвинутих країн світу свідчить, що їхні успіхи значною мірою пов'язані з розробкою цілісної системи управління інноваціями. В цих банках створено таку інноваційну структуру і культуру управління, де напрями хронологічного розвитку інтегруються у загальні стратегічні плани, а політика зростання безпосередньо пов'язана з постійною розробкою перспективних продуктів та проникненням у нові сфери бізнесу. У зв'язку з цим осо-

бливої актуальності набуває процес вибору індивідуальної інноваційної стратегії для кожного банку, від якої залежить, у яке русло буде скеровано інноваційну діяльність даної установи. Термін “стратегія” сучасною економічною наукою трактується як набір правил для ухвалення рішень, якими організація керується у своїй діяльності [5].

Стратегію інноваційного розвитку можна трактувати як основний напрям руху організації в довгостроковій перспективі. Цей напрям визначає, коли і як саме необхідно ініціювати інноваційні процеси, які саме ресурси будуть задіяні під час їхнього проходження, яким буде характер інноваційної діяльності, які моменти функціонування банку залучатимуться тощо. Звідси випливає, що формування стратегії є одним із найважливіших елементів у структурі інноваційного управління банківсько-кредитної організації. Слід зазначити, що кожен банк відрізняється від інших ресурсною базою, наявним інтелектуальним потенціалом, набором конкретних засобів, принципів та заходів досягнення визначених цілей.

Крім того, у кожного окремо взятого банку різні якість аналізу навколишнього середовища та визначеність його результатів, що відкриває додаткові можливості для подальшого закріплення і розширення своїх позицій на ринку. Саме це і визначає індивідуальні підходи кожної фінансової установи до визначення власних стратегій [5].

Організація ефективного інноваційного процесу вкрай потрібна українським банкам. Для ініціювання інноваційної діяльності, спрямованої на розвиток та успішне функціонування банку, та створення умов ефективного її здійснення, необхідно керуватися такими принципами [6]:

- створення стимулів для виявлення тенденцій та виокремлення ідей, що потенційно є передумовами для інновацій;
- свідоме недовантаження інтелектуального потенціалу банку в розрахунку на спонтанне виникнення ідей та пропозицій, які можуть позитивно вплинути на розвиток продуктового ряду банку;
- оптимізація рівнів управління (в бік скорочення) з метою прискорення циклу будь-якого інноваційного процесу;
- мінімізація строків розробки та впровадження банківських продуктів

не шляхом скорочення числа стадій інноваційного процесу, а шляхом координування декількох процесів, що проходять паралельно;

- орієнтування всієї інноваційної діяльності банку на споживача продуктів з можливістю контролю за першими кроками впровадження інновацій.

Організаційній структурі належить велика роль у процесі управління будь-якою організацією. Саме за її допомогою структурують та формалізують підходи та методи управління, визначають групи виконавців, розробляють системи контролю та внутрішні організаційні взаємовідносини. Очевидно, що від правильного вибору організаційної структури, від її успішного функціонування та здатності активно оновлюватися під впливом зовнішніх умов, що швидко змінюються, залежить життєздатність банку та його розвиток [6].

Побудова ефективних організаційних структур управління інноваційними процесами, як правило, може відбуватися кількома способами. В одному з випадків у банку формується окремий структурний підрозділ, основною метою якого є розробка нововведень та узгодження цього процесу із довгостроковими планами розвитку банку. Другий спосіб передбачає інтеграцію та координацію інноваційного потенціалу всіх підрозділів банку та створення всередині банку механізму, який дає змогу налагоджено проводити розробку та впровадження нововведень. Банки можуть використовувати і комбінацію обох вищезазначених варіантів, контролюючи інноваційні процеси, змінюючи їх пріоритети за необхідністю. Але обидва способи підтверджують, що процес розробки та впровадження інновацій у банківській діяльності має не епізодичний, а системно організований та керований характер.

Основна помилка, якої припускаються сучасні аналітики в ході побудови інноваційного процесу в комерційному банку, — пошук та вибір оптимальної структури управління інноваційним процесом. Відомо, що будь-який процес функціонує лише за допомогою систем, що його забезпечують, — фінансових, інформаційних, програмних тощо. Структура — це інструмент реалізації політики комерційного банку в галузі інновацій, в якому сукупність елементів та їхні взаємовідносини впливають на повноцінний розвиток. Тому, зосе-

реджуючись на одному варіанті організації взаємодії елементів інноваційного процесу, банк позбавляє себе можливості повною мірою використовувати цей інструмент [6].

ВИДИ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР

Аналіз основних видів організаційних структур дає можливість оцінити кожний з них. Зазначимо, що підкреслювати переваги однієї структури над іншою не можна. Так, функціональна структура до цього часу є найбільш розповсюдженою схемою організаційної побудови українських банків. Вона — найоптимальніша для невеликих організацій з обмеженим набором продуктів та послуг. Будується така структура на поопераційному поділі підрозділів: кредитний, валютний та операційний відділи. Функціональна структура має свої переваги. Це простота, прозорість, поліпшена координація у функціональних зонах, відсутність дублювання функцій та робіт, централізація використання матеріальних ресурсів. Спеціалізація співробітників забезпечує постійне зростання їхнього професіоналізму. В рамках такої структури можна створити відділ розвитку банку, а в його складі — спеціальну групу з впровадження інновацій. Головне завдання цієї групи — забезпечувати виконання плану інновацій. При цьому до її основних функцій належать: організація механізму впровадження інновацій, виконання ролі центральної сполучної ланки між всіма учасниками інноваційного процесу, участь у плануванні роботи банку в цілому та розробка плану інноваційного розвитку, організація оперативних груп із впровадження окремих інновацій та координація цих груп [6].

Але функціональна структура не є ідеальною для інноваційного розвитку організації. Створений відділ розвитку банку, що має ініціювати та організовувати інноваційні процеси, не вирішує проблеми ефективного управління інноваційною діяльністю. Недоліками такої структури, які особливо проявляються при зростанні організації, є традиційні конфлікти між підрозділами, їх зацікавленість у досягненні поставлених цілей та вирішенні своїх, а не спільних завдань, роздрібненість.

Дивізійна структура, орієнтована на клієнта, здебільшого поширена в більшості зарубіжних кредитних організацій. Інші форми дивізійних структур практично не зустріча-

ються у фінансовій сфері. Такі структури ідеально підходять у ситуації жорсткої конкуренції та боротьби за кожного клієнта, тому що дають змогу організувати краще обслуговування. Вони вирізняються вищою контрольованістю процесів та кращою координацією всіх дій, чіткістю і зрозумілістю поставлених завдань. Головний недолік дивізійних структур — дублювання деяких функцій та, як наслідок, — велика витратність. Причому, необхідно зазначити, ця негативна риса проявляється зазвичай в організаціях із невеликою кількістю співробітників. Незважаючи на це, дивізійні структури вже впроваджуються в багатьох українських банках. Вибір конкретного різновиду споживчої дивізійної структури залежить від особливостей банку та його клієнтури. Інший недолік всіх механістичних структур, зокрема й дивізійних, у тому, що вони недостатньо адаптовані до змін зовнішнього середовища та не зорієнтовані на швидке, координоване вирішення нових завдань інноваційного розвитку, що постійно постають перед сучасними організаціями.

Оптимальною для управління інноваційним розвитком банківської установи є матрична структура, що поєднує в собі переваги функціональних та дивізійних структур, а також позбавлена багатьох вищезазначених недоліків. Характерною особливістю цієї структури є наявність двох одночасно функціонуючих структур, що спричиняє подвійне підпорядкування деяких співробітників, зайнятих у проектній роботі. У таких структурах, окрім основної організаційної структури та, відповідно, базових завдань, періодично виникають окремі завдання, пов'язані з розробкою та впровадженням нових банківських продуктів, нових технологій тощо. Для цього спеціально створюються проектні групи із співробітників різних підрозділів, які найбільш підготовлені для виконання того чи іншого завдання. Очолює такі групи спеціально призначене "проектне керівництво" з відповідними повноваженнями. Після виконання завдання проектна група розформовується. При цьому базова структура може бути як функціональною, так і дивізійною, що орієнтується на споживача [6].

Після визначення найперспективніших ідей та формування моделі нової банківської послуги розробляється бізнес-процес із її надання.

Насамперед необхідно описати наскрізний бізнес-процес, що охоплює всі підрозділи банку, котрі задіяні у реалізації продукту, чітко визначити їхні функції та відповідальність. До речі, при впровадженні нового продукту (в разі поліпшуючої інновації) не обов'язково починати з нуля, достатньо модифікувати один із уже існуючих бізнес-процесів та розробити для нього технологічну карту процесу [8]. А ще слід розробити регламенти, інструкції для виконавців, методики бухгалтерського обліку, схеми документообігу, форми необхідних документів та процедури внутрішнього контролю.

Важливим моментом є технічне забезпечення бізнес-процесу, а при необхідності – й розробка програмного забезпечення, автоматизація його основних процедур. Тому на стадії формування технологічної карти важливо вирішити питання про виділення або придбання потрібного обладнання (комп'ютерної техніки, банкоматів, електронних табло, сканерів, пристроїв ідентифікації тощо), а також підготувати технічні завдання на розробку або доопрацювання програмного забезпечення [8].

Упровадження нового продукту неможливе без підготовки кадрів, які повинні ознайомитися з інструкціями й регламентами, оволодіти новими програмними продуктами, відпрацювати методи та прийоми роботи з клієнтами. Плідна інноваційна ідея і досконалий бізнес-процес можуть не дати очікуваних результатів, якщо реалізовуватимуться некваліфікованими працівниками, оскільки "виробництво" банківських продуктів відбувається саме у процесі обслуговування клієнтів.

Щоб запобігти можливим помилкам та перевирити ефективність системи внутрішнього контролю, варто по можливості випробувати інноваційний банківський продукт. У пробному тестуванні повинні брати участь усі структурні підрозділи банку, що задіяні в інноваційних операціях.

Зрештою, ще одним елементом зазначеного процесу має бути підготовка маркетингового забезпечення, хоча слід враховувати, що маркетингові дослідження повинні проводитися ще на етапі аналізу ідей. На цій же стадії стартує і якісна рекламна кампанія нововведення, що має ознайомити потенційних клієнтів з його основними конкурентними перевагами, викликати зацікавленість та ба-

Схема 4. Спектр можливих банківських операцій за допомогою мобільного телефону [8]

жання споживачів ним скористатися.

В останнє десятиліття суттєво змінилася структура банківського сектору України, а разом із ним і асортимент послуг, які кредитно-фінансові установи надають своїм клієнтам, і технології, що використовуються при цьому [8].

МОБІЛЬНИЙ БАНКІНГ

Нині важко уявити українця навіть у найвіддаленіших кутках країни без мобільного телефону, хоча ще на початку 2000-х років власників дивозв'язку було зовсім небагато. Не дивно, що й послуга мобільного банкінгу на той час для українських фінансових установ була серйозною інновацією. СМС-інформування про здійснення операції по рахунку та функція запити залишку на рахунку сьогодні вже стали звичними для більшості банківських клієнтів. Завдяки можливостям мобільного зв'язку підвищилися безпека трансакцій та інформованість клієнта про стан його рахунку.

Багато банківських установ розширювали перелік операцій через мобільний телефон, які можна було здійснити за допомогою СМС-повідомлень. Із поширенням смартфонів значно збільшилися і можливості мобільного банкінгу, тому банкіри продовжують розширювати перелік продуктів для різних моделей девайсів. За їх допомогою тепер можна здійснити більшість операцій із власними рахунками. На думку експертів, мобільний телефон вже через кілька років замінить пластикову картку як засіб платежу. Ідентифікація клієнта відбуватиметься завдяки NFC-чіпам, вмонтованим у телефон.

Спектр можливих операцій буде досить широким, як показано на схемі 4. Більше того, ідентифікація клієн-

та банком у відділенні також стане можливою просто за допомогою телефону, потреба у паспорті зникне. На ринках США і Європи вже відбувається ідентифікація навіть за адресою електронної пошти клієнта.

У 2000 році вперше на українському ринку банківських послуг були впроваджені одноразові динамічні паролі для інтернет-банкінгу за рахунок прив'язки картки до номера мобільного телефону [8].

Кожна інтернет-трансакція підтверджується одноразовим динамічним паролем, який висилається в СМС-повідомленні на телефон клієнта, – така комбінація робить платежі максимально безпечними. Використання одноразових паролів унеможливорює шахрайські операції в інтернет-банкінгу, тому фінансові установи активно застосовують цю технологію.

У 2005–2006 роках банки стали масово здійснювати ребрендинг. Одні для того, щоб дорожче продатися, інші (котрі вже мали іноземного власника), – з метою стандартизації своєї філіальної мережі в країнах присутності. У результаті спостерігаємо початок нової ери в українському банківському світі – ери транспарентності та орієнтації на масового споживача. Раніше відділення банків були закритими, працювали непрозоро, і споживачі боялися їх відвідувати. Сьогодні банківські відділення – відкриті та комфортні, зі зрозумілою та простою комунікацією. Такі зміни сприяли підвищенню ступеня проникнення банківських послуг на споживчі ринки.

У США мобільними банківськими сервісами користуються 16% абонентів. Із них 60% користувачів здійснюють банківські операції не рідше, ніж раз на тиждень. За даними міжнародної дослідницької компанії Целент (Celent), у найближчі роки розвиток мобільного банкінгу на європейських ринках стрімко набиратиме темпи. Від поточних показників, які в середньому становлять близько 6%, – до 25% у 2013 році. Прогнозують, що зростання цього сегмента у країнах, що розвиваються, матиме ще вищі темпи. Адже мобільний телефон там більш доступний засіб, ніж банківські інфраструктури [5].

ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГ

Із розвитком українського фінансового ринку зростають і рівень грамотності споживачів, їхні вимоги до банківських послуг. Тому сьогодні

наявність цілодобової зони обслуговування у відділеннях фінансових установ швидше норма, ніж виняток.

Ще п'ять років тому було майже неможливо самостійно провести операцію або зняти готівку в будь-який час доби в окремій зоні банку. За допомогою "Зони 24" клієнт тепер може самостійно управляти своїми рахунками, одержати консультацію фахівця кол-центру, залишити заявку на отримання послуги, записатися на обслуговування в будь-яке відділення банку [8].

Практично кожна "Зона 24" оснащена банкоматом, модулем поповнення готівкою Cash-In, телефоном доступу до інформаційної служби. Цей напрям продовжуватиме вдосконалюватися.

Вже нині можемо чітко прогнозувати розширення можливостей дистанційного обслуговування клієнта (альтернативних каналів продажів), а також розвиток функціонала платіжної картки, яка згодом стане універсальним високотехнологічним фінансовим продуктом, зібравши та синхронізувавши на своїй платформі ключі доступу до бонусів, партнерських програм, програм лояльності, кредитів, обмінно-валютних операцій, грошових переказів тощо.

Електронний залишок — ще одна банківська інновація, що привертає увагу. Впровадження "електронного залишку" у касах банку дає змогу скоротити витрати та обіг монет, оскільки залишок менше однієї гривні зраховується на рахунок мобільного телефону клієнта або у вигляді електронного ваучера. Щоправда, не всі українці позитивно сприйняли цю технологію, адже будь-яка інновація потребує певного розвитку ринку. Крім того, технологію роботи без монет планували також впровадити у магазинах, однак торговельні мережі виявилися до цього не готовими.

Варто зауважити, що Національний банк вже робив спроби вивести з обігу монети номіналом 1 і 2 копійки, оскільки собівартість їх виробництва збиткова для держави. Населення їх практично не приймає та офіційно з ужитку дрібний номінал поки що не виведений [8].

Золото завжди було надійним механізмом інвестування, проте "золотий депозит" став новацією для українців у кризу. А ще під час кризи особливою популярністю серед громадян став користуватися депозит з можливістю швидкого доступу до за-

ощаджень, що дає змогу накопичувати та користуватися коштами одночасно. Проривом на ринку кредитування останніх років стало впровадження плаваючої процентної ставки. Це відкрило можливість застосувати адекватний ринковий інструмент для зниження ризиків у середньостроковому та довгостроковому кредитуванні і таким чином фактично повернути на ринок іпотеку після кризи 2008–2009 років — у новому форматі конкурентної пропозиції.

Проривом у банківських технологіях останнього десятиліття та ключовою новацією майбутнього десятиліття буде інтернет-банкінг, який вже сьогодні пропонують клієнтам більшість банків. Стрімкому розвитку дистанційного доступу до свого рахунку та здійсненню операцій по ньому сприяє зростання чисельності українських інтернет-користувачів [8]. Україна входить у топ-10 країн Європи за кількістю користувачів, а з іншого — через низьке проникнення в регіони має ще й високий потенціал для зростання інтернет-аудиторії у майбутньому. Це відкриває великі можливості для банків, і експерти роблять основну ставку саме на розвиток віддаленого банкінгу.

На відміну від західних країн, POS-термінали в торговельних мережах не привели до глобальної революції в українському безготівковому просторі. Щоправда, 5% безготівкових операцій з платіжними картками все-таки змушують банків вірити в посилення цього тренду у найближчі п'ять років. У майбутньому POS-термінали встановлюватимуть самі торговці, оскільки в оплату будуть прийматися не пластикові картки, а інформація з NFC-чипів, вбудованих у телефон. А поки що термінали самообслуговування, що з'явилися кілька років тому, набирають популярності як у банківських відділеннях, так і за їхніми межами. Розширюється й перелік доступних операцій — від операцій з картками та переказом коштів — до оплати інших різноманітних послуг.

У період до 2005 року в банківській системі України переважала сервісна модель роботи, у центрі якої був не клієнт, а продукт. Клієнти самі мали приходити до банку за продуктом або послугою, тобто виступали у ролі "прохача". Останнім часом банківське обслуговування змінюється у бік так званої "моделі продажів". Найбільш показовим моментом зміни моделі стало динамічне зростання

кредитування населення у 2006–2007 роках. Саме це сприяло розвитку технологічних платформ банків і вдосконаленню скорингових моделей оцінки ризиків.

Проаналізувавши основні законодавчі та регулятивні вимоги, врахувавши рекомендації фахівців групи ФАТФ (Група з розроблення фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей — FATF) та Вольфсбергської групи, спеціалістів "великої четвірки" аудиторів, а також спираючись на міжнародний досвід, пропонуємо використовувати систему скорингу на базі індикаторів ризику для оцінки репутації клієнта й відповідності його операцій фінансовому стану, суті та напрямам діяльності. Вона може стати однією зі складових ризикозорієнтованої внутрішньобанківської системи фінансового моніторингу [3].

Застосовуючи досвід ризикових індикаторів з метою протидії ризикам використання послуг банків для легалізації кримінальних доходів та фінансування тероризму, можемо скласти перелік індикаторів ризику, які допомагатимуть визначати найпідозріліших клієнтів у цьому контексті.

Законодавчо-нормативним підґрунтям для формування такого переліку слугує ціла низка відповідних міжнародних та вітчизняних документів. Слід наголосити, що переважну більшість зазначених індикаторів ризику можна виявляти автоматизованим шляхом, але в цьому разі останні потребуватимуть чіткого визначення певних параметрів (з можливістю їх коригування в подальшому).

У торговельних точках почали масово з'являтися представники банків, що ще у 90-х роках минулого століття годі було уявити. Ця тенденція залишатиметься визначальною й надалі. Банки вже використовують торговельний канал для просування різних банківських продуктів: кредитних та дебетних карт, інтернет-банкінгу, депозиту/кредиту готівкою на поточні потреби фізичних осіб тощо. Тобто такі точки продажів фактично стають повноцінними відділеннями. Ця тенденція ще раз підкреслює закономірність щодо застосування учасниками ринку інноваційних технологій, які забезпечують можливість швидкого прийняття якісних рішень відносно оцінки потреб клієнта та його ризиків [2].

Глобалізація фінансових ринків пропонує великі можливості ефективним інноваційним учасникам і водночас загрожує неефективним ін-

ститутам та тим, хто опирається змінам. У багатьох індустріально розвинутих країнах світу мали місце процеси ослаблення або відміни безпосереднього державного втручання у діяльність банків. Зокрема, це відбувалося в банківському бізнесі, де регулювання торкнулося таких сфер, як процентні ставки, продуктиві, організаційні, географічні та податкові обмеження [2].

Унаслідок глобалізації ринки стають більш взаємозалежними, в усіх сферах постійно зростають масштаби і поглиблюється міжнародна інтеграція, що перетворюється на багатоканальний процес. Загалом процеси глобалізації охоплюють різні сфери світової економіки: міжнародну торгівлю товарами, послугами, технологіями, об'єктами інтелектуальної власності; міжнародний рух засобів виробництва (робоча сила, капітал, інформація); міжнародні фінансово-кредитні та валютні операції; співпрацю у виробничій, науково-технологічній, інжиніринговій та інформаційній сферах.

Важливу роль у сучасних процесах відіграє фінансова глобалізація, що визначається як вільний рух капіталів між країнами і регіонами, функціонування глобального фінансового ринку, формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів, реалізація глобальних фінансових стратегій транснаціональних корпорацій і транснаціональних банків.

Як і кожне об'єктивне явище, глобалізація фінансових ринків має позитивні й негативні прояви (див. таблицю).

19 липня 2011 року в НБУ відбулося офіційне закриття проекту Європейського Союзу "Твіннінг" (Twinning) "Посилення потенціалу Національного банку України через наближення до стандартів Європейського Союзу щодо діяльності центральних банків".

Потреба такого міжнародного співробітництва для України на рівні центральних банків європейських країн викликана передусім активною інтеграцією вітчизняної банківської системи до фінансового ринку Європейського Союзу та розвитком конкурентоспроможності у світі ринкової економіки.

Тож проект "Твіннінг" спрямований на підтримку банківського сектору України, підвищення його спроможності у повному обсязі фінансувати економічний і соціальний розвиток країни, а також поступове наближення

Таблиця. Аналіз проявів глобалізації фінансових ринків	
Позитивні результати	Негативні результати
– відсутність просторових меж; – можливість проведення операцій на фінансових ринках цілодобово завдяки об'єднанню біржових і позабіржових торговельних систем в одну глобальну комунікаційну мережу; – висока мобільність і ліквідність капіталу; – посилення конкуренції на національних фінансових ринках та зниження вартості товарів і послуг; – багатофункціональність фінансового ринку як можливість реалізації операцій з різними видами активів (валюта, капітал, цінні папери); – високі світові стандарти, професіоналізм в управлінні фінансовими потоками.	– висока мобільність капіталу визначає його рух до вищої норми прибутку і перспектив для бізнесу в умовах економічного зростання, тому у разі виникнення загроз, несприятливих економічних і політичних подій у країні перебування, фінансові ресурси переміщуються й завдають тим самим значних збитків; – зростання нестабільності національних фінансових ринків, які внаслідок лібералізації стають чутливішими до криз; – залежність реального сектору світової економіки від монетарної складової послаблює стійкість національних економік країн до світових фінансових криз; – застосування обмежень доступу окремих учасників на світовий фінансовий ринок.

Джерело: [2].

до стандартів Європейського Союзу та прискорення інтеграції вітчизняної банківської системи в міжнародний фінансовий ринок. Партнерами Національного банку України в реалізації цього проекту стали Дойче Бундесбанк (Німеччина) та Національний банк Польщі. Проект "Твіннінг", який охоплював найважливіші сфери діяльності центрального банку, дав змогу вдосконалити систему операційного планування, посилити комунікаційну політику Національного банку України та зміцнити міжнародне співробітництво, розробити пропозиції для впровадження нових механізмів і найкращих практик щодо монетарної політики, вдосконалення валютно-курсової політики і руху капіталу, розвитку грошово-кредитної статистики та зміцнення платіжних систем. При цьому значна увага приділялася наближенню вітчизняної правової бази у цих сферах до законодавства Євросоюзу в частині норм і стандартів банківської діяльності. У період впровадження проекту Національний банк України отримав розуміння підходів центральних банків Європейського Союзу до організації своєї діяльності згідно з нормами та стандартами ЄС [9].

Світова фінансова криза загострила необхідність переосмислення принципів регулювання діяльності банків, а також посилила потребу в розробці та впровадженні нових підходів і методів оцінки системних ризиків, створенні контрциклічних норм достатності капіталу та формуванні резервів на покриття можливих збитків за позиками на періоди економічних піднесення і спадів.

Саме з цією метою Базельським комітетом з питань банківського нагляду було розроблено пакет реформ, який отримав назву Базель III. Ос-

новною ідеєю реформи світової фінансової системи є посилення стійкості банківської системи за рахунок збільшення ліквідних резервів та поліпшення якості капіталу.

Головною метою запропонованих в угоді про капітал змін, які відповідають принципам Базеля III, є підвищення якості, прозорості й удосконалення структури банківського капіталу, розширення практики покриття ризиків капіталом і стимулювання заходів щодо створення резервних його запасів. Зокрема переважаною формою капіталу першого рівня повинні стати прості акції та нерозподілений прибуток.

Інструменти капіталу другого рівня мають бути гармонізовані. Передбачаються також заходи, спрямовані на стримування проциклічності банківської діяльності [7].

ВИСНОВКИ

Банківська сфера економічної системи є найбільш стабільною структурою. Однак і для неї інновації — це основа розвитку. Високі комп'ютерні, інноваційні технології є основою для глобалізації фінансової сфери. Активно формується глобальна фінансова система, яка спричиняє настільки ж глобальну фінансову конкуренцію. Особливої актуальності набуває розвиток наукових досліджень про інноваційні стратегії банку в умовах світової глобалізації. Для національних банків формується принципово нове зовнішнє середовище діяльності, оскільки цей процес характеризується суперечливістю і до певної міри обмеженістю.

Як і в багатьох пострадянських країнах, населення в Україні не підготовлене сприймати банки як фінансових радників із питань користування ін-

новаціями в банківській сфері (мобільним банкінгом, інтернет-банкінгом, скорингом тощо). Це стримує розвиток банків, обмежує їхні можливості щодо підвищення конкурентоспроможності на світових фінансових ринках. На розвиток банківських інновацій в Україні істотно впливають недосконала законодавча база стосовно захисту прав інтелектуальної власності, а також регулювання сфер, яких стосується впровадження інновацій. Тому подальші дослідження у цій галузі повинні стосуватися методів співпраці банків із населенням, аналізу розвитку банківських інновацій на основі статистичних даних, а також удосконалення нормативної і законодавчої бази України.

Література

1. Балабанова И. Т. Банки и банковское дело: Учеб. пособие для вузов / И.Т.Балабанова, О.В.Гончарук, В.А.Бо-

ровкова и др. — СПб.: Питер, 2003. — 301 с.

2. Діба М. Вплив глобалізації на банківську систему України / М.Діба, Є.Осадчий // Вісник Національного банку України. — 2011. — № 11. — С. 19–23.

3. Дмитров С. Система скорингу на основі індикаторів ризику як ефективна складова фінансового моніторингу в банку / С.Дмитров, В.Черняк, О.Кузьменко // Вісник Національного банку України. — 2011. — № 1. — С. 26–32.

4. Єгоричева С. Методичні засади організації інноваційного процесу в комерційних банках / С.Єгоричева // Вісник Національного банку України. — 2011. — № 1. — С. 53–57.

5. Кривич Я. М. Вплив інновацій на стратегічний розвиток банку / Я.М.Кривич. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/797/3/4.pdf>.

6. Крухмаль О. В. Структура управління інноваційними процесами в комер-

ційних банках / О.В.Крухмаль. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/6331/1/Z_T_8_2003.pdf.

7. Міщенко В. Базель III: нові підходи до регулювання банківського сектору / В.Міщенко, А.Незнамова // Вісник Національного банку України. — 2011. — № 1. — С. 4–9.

8. Мошенець О. Інноваційні продукти і технології на ринку банківських послуг / О.Мошенець // Фінансовий ринок України. — 2011. — № 12. — С. 7–8.

9. Ткаченко М. М., Глуценко О. В. Сучасні тенденції розвитку банківських інновацій / М.М.Ткаченко, О.В.Глуценко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. — 2012. — № 1. — С. 5–15.

10. Пацера М. Проект “Твіннінг” (Twinning) — важливий крок на шляху євроінтеграції України / М.Пацера // Вісник Національного банку України. — 2011. — № 8. — С. 9–11.

Монети України/

Про введення в обіг пам'ятних монет “1120 років м. Ужгороду” Putting into circulation the commemorative coin “1120 Years of the City of Uzhhorod”

Національний банк України, продовжуючи серію “Стародавні міста України”, 25 грудня 2013 року ввів в обіг пам'ятні монети номіналами 10 та 5 гривень, присвячені Ужгороду — адміністративному центру Закарпатської області, мальовничому місту на берегах ріки Уж, яке виникло як фортеця та було свідком багатьох історичних подій.

Монету номіналом 10 гривень виготовлено зі срібла 925 проби. Категорія якості карбування — пруф, маса дорогоцінного металу в чистоті — 31.1 г, діаметр — 38.6 мм, тираж — 2 000 штук. Гурт монети — гладкий із заглибленими написами, якими зазначено метал, його пробу — **Ag 925**, масу дорогоцінного металу в чистоті — **31.1**, а також розміщено логотип Монетного двору Національного банку України.

Монету номіналом 5 гривень виготовлено з нейзильберу. Категорія якості карбування — спеціальний анциркулейтед, маса — 16.54 г, діаметр — 35.0 мм, тираж — 30 000 штук. Гурт монети — рифлений.

На аверсі обох монет розміщено: вгорі малий Державний герб України, напис півколом — **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**, під гербом на стрічці напис — **УЖГОРОДСЬКИЙ ЗАМОК**; у центрі зображено Ужгородський замок, обнесений захисним

муром, на тлі якого гілочка сакури; ліворуч — рік карбування монети **2013**, унизу на дзеркальному тлі — номінал: на монеті зі срібла — **ДЕСЯТЬ ГРИВЕНЬ**, на монеті з нейзильберу — **П'ЯТЬ ГРИВЕНЬ** та праворуч логотип Монетного двору Національного банку України.

На реверсі обох монет на дзеркальному тлі зображено панораму міста і пішохідний міст через річку Уж в обрамленні гілок сакури; вгорі ліворуч — герб Ужгорода, внизу розміщено напис: **1120 / РОКІВ УЖГОРОД**.

Художники — Олександр Кузьмін, Марія Скоблікова.

Скульптори — Володимир Дем'яненко, Володимир Атаманчук.

Пам'ятні монети номіналами 10 та 5 гривень “1120 років м. Ужгороду” є дійсними платіжними засобами України та обов'язкові до приймання без будь-яких обмежень за їх номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Про введення в обіг пам'ятної монети “60 років Черкаській області” Putting into circulation the commemorative coin “60 Years of the Cherkasy Oblast”

Національний банк України 3 січня 2014 року ввів в обіг пам'ятну монету номіналом 5 гривень, присвячену мальовничому козацькому краю, що розкинувся на берегах Дніпра, батьківщині Богдана Хмельницького і Тараса Шевченка. Черкаську область, яка має потужний економічний потенціал і відома своїми чорноземами, різнобарвними рушниками, називають “серцем України”.

Монету відкарбовано з використанням сучасних технологій виготовлення біметалевих монет: зовнішнє коло — мідно-нікелевий сплав, внутрішнє — нордік (CuAl5Zn5Sn1). Категорія якості карбування — спеціальний анциркулейтед, діаметр — 28,0 мм, маса — 9,4 г, тираж — 20 000 штук. Гурт монети — секторальне рифлення.

На аверсі розміщено: вгорі малий Державний герб України, по колу написи — **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ** (вгорі),

П'ЯТЬ ГРИВЕНЬ (унизу), праворуч — логотип Монетного двору Національного банку України; у центрі — зображення церкви в селі Суботів, альтанки з парку “Софіївка”, коби, колосся пшениці; вгорі — рік карбування монети **2014**.

На реверсі зображено герб області, по колу розміщено написи: **ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ** (угорі), **ЗАСНОВАНА У 1954 РОЦІ** (внизу).

Художник — Святослав Іваненко.

Скульптори — Святослав Іваненко, Анатолій Дем'яненко.

Пам'ятна монета номіналом 5 гривень “60 років Черкаській області” є дійсним платіжним засобом України та обов'язкова до приймання без будь-яких обмежень за її номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Про введення в обіг пам'ятної монети “75 років Кіровоградській області” Putting into circulation the commemorative coin “75 Years of the Kirovohrad Oblast”

Національний банк України 9 січня 2014 року ввів в обіг пам'ятну монету номіналом 5 гривень, присвячену Кіровоградській області — краю, багатому на чорноземні лани та мінерально-сировинні ресурси, потенціал якого — понад 340 родовищ корисних копалин. Цей аграрно-індустріальний регіон розташований у межах річчя Дніпра і Південного Бугу, в центрі України.

Монету відкарбовано з використанням сучасних технологій виготовлення біметалевих монет: зовнішнє коло — мідно-нікелевий сплав, внутрішнє — нордік (CuAl5Zn5Sn1). Категорія якості карбування — спеціальний анциркулейтед, діаметр — 28,0 мм, маса — 9,4 г, тираж — 20 000 штук. Гурт монети — секторальне рифлення.

На аверсі розміщено: вгорі малий Державний герб України, по колу написи — **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ** (вгорі), **П'ЯТЬ ГРИВЕНЬ** (унизу), праворуч — логотип Монетного двору Національного

банку України; в центрі — зображення Кіровоградського академічного українського музично-драматичного театру ім. М.Л.Кропивницького (театр корифеїв), під яким рік карбування монети — **2014**, а також зображення гіперboloїдної вежі В.Г.Шухова, символу мирного атома, сівалки, колосся та соняшнику.

На реверсі зображено герб області, по колу розміщено написи: **КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ** (угорі), **ЗАСНОВАНА У 1939 РОЦІ** (внизу).

Художник і скульптор — Святослав Іваненко.

Пам'ятна монета номіналом 5 гривень “75 років Кіровоградській області” є дійсним платіжним засобом України та обов'язкова до приймання без будь-яких обмежень за її номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Монети України/

План випуску пам'ятних монет України на 2014 рік

Plan for production of commemorative coins of Ukraine in 2014

Тематика	Технічні характеристики					Орієнтовний термін уведення в обіг
	Номи-нал, грн.	Метал, маса дорогоцінного металу в чистоті, г	Діаметр, мм	Категорія якості карбування	Тираж, шт.	
"Корсунь-Шевченківська битва" (до 70-річчя визволення України від фашистських загарбників)	20	Срібло 925 проби, 62.2	50	Спеціальний анциркулейтед	2 500	Лютий
"Корсунь-Шевченківська битва" (до 70-річчя визволення України від фашистських загарбників)	5	Нейзильбер	35.0	Спеціальний анциркулейтед	30 000	Лютий
"Визволення Нікополя від фашистських загарбників"	5	Нейзильбер	35.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Лютий
"70 років визволення України від фашистських загарбників"	20	Срібло 925 проби, 62.2	50.0	Спеціальний анциркулейтед	2 500	Жовтень
"70 років визволення України від фашистських загарбників"	5	Нейзильбер	35.0	Спеціальний анциркулейтед	30 000	Жовтень
Серія "Духовні скарби України"						
"200-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка"	50	Срібло 999 проби, 500.0	85.0	Спеціальний анциркулейтед	До 1 000	Березень
"200-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка"	5	Нейзильбер	35.0	Спеціальний анциркулейтед	30 000	Березень
"За творами О.П.Довженка" (до 120-річчя від дня народження)	20	Срібло 925 проби, 62.2	50.0	Спеціальний анциркулейтед	2 500	Серпень
Серія "Вищі навчальні заклади України"						
"180 років Київському національному університету імені Тараса Шевченка"	5	Срібло 925 проби, 15.55	33.0	Пруф	3 000	Липень
"180 років Київському національному університету імені Тараса Шевченка"	2	Нейзильбер	31.0	Спеціальний анциркулейтед	15 000	Липень
Серія "Видатні особистості України"						
"Анна Ярославна"	2	Нейзильбер	31.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Травень
"Джон Джеймс Юз" (1814 – 1889)	2	Нейзильбер	31.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Липень
"Остап Вишня" (1889 – 1956)	2	Нейзильбер	31.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Жовтень
"Микола Реріх" (1874 – 1947)	2	Нейзильбер	31.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Вересень
"Володимир Сергєєв" (1914 – 2009)	2	Нейзильбер	31.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Квітень
"Свєгеній Березняк"	2	Нейзильбер	31.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Лютий
Серія "Східний календар"						
"Рік Вівці"	5	Срібло 925 проби, 15.55	33.0	Пруф	25 000	Грудень
Серія "Пам'ятки архітектури України"						
"700 років мечеті Узбека і медресе"	10	Срібло 925 проби, 31.1	38.6	Пруф	2 000	Червень
"700 років мечеті Узбека і медресе"	5	Нейзильбер	35.0	Спеціальний анциркулейтед	15 000	Червень
"Воронцовський палац (м. Алупка)"	10	Срібло 925 проби, 31.1	38.6	Пруф	3 000	Липень
"Воронцовський палац (м. Алупка)"	5	Нейзильбер	35.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Липень
Серія "Спорт"						
"XXII зимові Олімпійські ігри"	10	Срібло 925 проби, 31.1	38.6	Спеціальний анциркулейтед	2 000	Лютий
"XXII зимові Олімпійські ігри"	2	Нейзильбер	31.0	Спеціальний анциркулейтед	15 000	Лютий
Серія "Флора і фауна України"						
"Цикламен косий (Кузнецова)"	10	Срібло 925 проби, 31.1	38.6	Пруф	3 000	Квітень
"Цикламен косий (Кузнецова)"	2	Нейзильбер	31.0	Спеціальний анциркулейтед	35 000	Квітень
Серія "Стародавні міста України"						
"220 років м. Одесі"	10	Срібло 925 проби, 31.1	38.6	Пруф	3 000	Травень
"220 років м. Одесі"	5	Нейзильбер	35.0	Спеціальний анциркулейтед	30 000	Травень
Серія "Області України"						
"60 років Черкаській області"	5	Біметал	28.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Січень
"75 років Кіровоградській області"	5	Біметал	28.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Січень
"75 років Сумській області"	5	Біметал	28.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Січень
"75 років Запорізькій області"	5	Біметал	28.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Березень
"70 років Херсонській області"	5	Біметал	28.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Березень
"75 років Волинській області"	5	Біметал	28.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Листопад
"75 років Івано-Франківській області"	5	Біметал	28.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Листопад
"75 років Львівській області"	5	Біметал	28.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Листопад
"75 років Рівненській області"	5	Біметал	28.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Листопад
"75 років Тернопільській області"	5	Біметал	28.0	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Листопад
Серія "Дитячий Зодіак"						
"Ягнятко"	2	Срібло 925 проби, 7.78	26.5	Спеціальний анциркулейтед	До 10 000	Березень
"Телятко"	2	Срібло 925 проби, 7.78	26.5	Спеціальний анциркулейтед	До 10 000	Квітень
"Близнятка"	2	Срібло 925 проби, 7.78	26.5	Спеціальний анциркулейтед	До 10 000	Травень
"Рачок"	2	Срібло 925 проби, 7.78	26.5	Спеціальний анциркулейтед	До 10 000	Червень
"Левенятко"	2	Срібло 925 проби, 7.78	26.5	Спеціальний анциркулейтед	До 10 000	Липень
"Дівчатко"	2	Срібло 925 проби, 7.78	26.5	Спеціальний анциркулейтед	До 10 000	Серпень

Дослідження/

■ Ірина Бурденко Iryna Burdenko

Кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Української академії банківської справи Національного банку України (м. Суми)

PhD (Economics), Associate Professor of the Chair of Accounting and Audit of the Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine

E-mail: burdenko@uabs.edu.ua

■ Інна Макаренко Inna Makarenko

Кандидат економічних наук, асистент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Української академії банківської справи Національного банку України (м. Суми)

PhD (Economics), Teaching Assistant of the Chair of Accounting and Audit of the Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine

E-mail: i.ostapenko@uabs.edu.ua

Справедлива вартість в оцінці фінансових інструментів: вимоги Міжнародних стандартів фінансової звітності

Fair value in financial instruments' valuation: requirements of the International Financial Reporting Standards

Розглянуто особливості визначення справедливої вартості фінансових інструментів в умовах зміни методології Міжнародних стандартів фінансової звітності і посилення вимог щодо розкриття інформації про їхню ринкову вартість у контексті подолання наслідків світової фінансової кризи.

The article considers peculiarities of valuation of the financial instruments' fair value under changing methodology of the International Financial Reporting Standards and toughening requirements for disclosure of their market value in the context of overcoming of global economic crisis consequences.

Ключові слова: справедлива вартість, метод оцінки за справедливою вартістю, фінансові інструменти, прозорість фінансових ринків.

Key words: fair value, fair value valuation method, financial instruments, financial markets' transparency.

Однією з найвагоміших причин розгортання фінансової кризи 2007–2009 рр. дослідники вважають значну асиметрію інформації та моральні ризики на ринках фінансових інструментів, які насамперед пов'язують із незадовільною якістю розкриття інформації щодо цих інструментів, непрозорими методиками їх оцінювання.

Накопичення на балансах учасників ринку, насамперед банків, значних за обсягами портфелів фінансових інструментів породжують дискусії серед

експертів щодо ймовірності подальших кризових явищ. Майбутні кризи можуть бути спровоковані непередбачуваними наслідками використання цих фінансових інструментів, які можуть виявитися “токсичними”. Отже, операції з фінансовими інструментами в епоху фінансового інжинірингу залишаються найприхованішою (тіньовою) стороною цього сектору в цілому та банкінгу (shadow banking) зокрема, і зусилля регуляторів спрямовані на розширення прозорості даної

сфери шляхом реформування методології оцінки, обліку і звітності.

ІНІЦІАТИВИ ЩОДО РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ТА РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ У КОНТЕКСТІ ЗМІН ДО МСФЗ

У квітні 2008 року наднаціональна організація — Форум фінансової стабільності (Financial Stability

Forum, FSF) — окреслила основні рекомендації щодо поліпшення ситуації на фінансових ринках, серед яких — удосконалення оцінок фінансових інструментів за справедливою вартістю в умовах неліквідних ринків та розкриття інформації про методики її визначення [6].

Резолюція саміту країн “Великої двадцятки” (G-20) 2009 року також містить чіткі вказівки про необхідність перегляду Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) щодо складних фінансових інструментів у періоди кризи, обліку за справедливою вартістю, розкриття інформації про ризики та позабалансові операції [10].

Європейська асоціація з цінних паперів і ринків (The European Securities and Markets Authority, ESMA) опублікувала список сфер, розкриття інформації щодо яких вважається пріоритетним для лістингових компаній за звітний 2012 рік. На думку голови цієї організації Стівена Мейджур (Steven Maijoor, ESMA Chair), “встановлення цих пріоритетів підкреслює важливість належного та послідовного застосування визнання, оцінки та розкриття принципів, передбачених у МСФЗ для забезпечення прозорості й належного функціонування фінансових ринків” [2].

Працюючи відповідно до зазначених підходів та враховуючи вимоги Базеля II і Базеля III, Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО) переглянула ряд стандартів щодо обліку і відображення у фінансовій звітності операцій із фінансовими інструментами: МСФЗ 7 “Фінансові інструменти: розкриття” (IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures), МСБО 32 “Фінансові інструменти: подання” (IAS 32 Financial Instruments: presentation), МСБО 39 “Фінансові інструменти: визнання та оцінка” (IAS 39 Financial Instruments: Recognition and Measurement), а також розробила для мінімізації наслідків світової фінансової кризи та її запобігання в майбутньому МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” (IFRS 9 Financial Instruments) та МСФЗ 13 “Оцінка справедливої вартості” (IFRS 13 Fair Value Measurement).

Незважаючи на значну кількість стандартів, питання обліку та розкриття інформації щодо фінансових інструментів потребують подальшого вдосконалення. На цьому наголошують у своїх працях багато науковців і практиків, зокрема М.Лапішко,

Ю.Кузьмінський, В.Ричаківська, П.Семиш, Л.Снігурська та інші [9, 13, 15, 16].

Внесення змін РМСБО до системи стандартів, що регулюють облік фінансових інструментів, привело до заміни МСБО 39 “Фінансові інструменти: визнання та оцінка” новим стандартом МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” та суттєвих спрощень у їхній класифікації та оцінці.

Замість чотирьох класифікаційних груп фінансових активів, які були визначені в МСБО 39, у новому стандарті є лише дві групи:

- фінансові активи, які оцінюються за амортизованою собівартістю;
- фінансові активи, які оцінюються за справедливою вартістю [12].

До першої групи включаються інструменти, що відповідають таким умовам:

- мета бізнес-моделі з управління фінансовим активом полягає в отриманні контрактних грошових потоків за цим активом;
- контрактні умови фінансового активу передбачають у певні дати надходження грошових потоків, які є лише погашенням основної суми та сплатою відсотків на непогашену основну суму.

Оцінка фінансових інструментів другої групи здійснюватиметься за справедливою вартістю, а коло інструментів, що належать до цієї групи, визначається за залишковим принципом.

Особливістю оцінки фінансових інструментів за справедливою вартістю є відображення її результатів здебільшого через прибуток (збиток), крім випадків відображення її в іншому сукупному прибутку (збитку) згідно з прийнятою бізнес-моделлю підприємства, що звітує.

Отже, суттєві зміни в підходах до обліку фінансових інструментів, зумовлені реакцією регуляторів на світову фінансову кризу, привели до спрощення класифікації цих інструментів і зростання пріоритету обліку та розкриття інформації про них за справедливою вартістю.

ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЗА СПРАВЕДЛИВОЮ ВАРТІСТЮ: АРГУМЕНТИ “ЗА” І “ПРОТИ”

Превалювання оцінок за справедливою вартістю над оцінками за історичною (фактичною) собівартістю є предметом гострої полеміки се-

ред фахівців бухгалтерського обліку. Наріжним каменем полеміки є питання: чи призводить оцінка за справедливою вартістю до перетворення кризи ліквідності на кризу кредитоспроможності [1]?

В умовах розгортання кризових явищ саме переоцінка фінансових інструментів та визначення їх справедливої вартості призвела до значних списань через фактичне закриття активних ринків для тих чи інших інструментів. Деякі фахівці навіть закликали до визначення вартості активів за середньоринковою ціною впродовж однорічного періоду для поліпшення ситуації.

Проте такий відхід від діючої системи МСФЗ Асоціація дипломованих сертифікованих бухгалтерів, АДСБ (Association of Chartered Certified Accountants, ACCA) вважає кроком до погіршення транспарентності й достовірності на ринках фінансових інструментів, а використання справедливої вартості — найкращою наявною моделлю.

Оцінка фінансових інструментів за справедливою вартістю, що супроводжується належним розкриттям інформації, забезпечує інвесторів як найкращими аналітичними даними щодо поточних ринкових умов. Відмова від обліку за справедливою вартістю відкине на десять років у минуле прогрес у розвитку фінансової звітності [5].

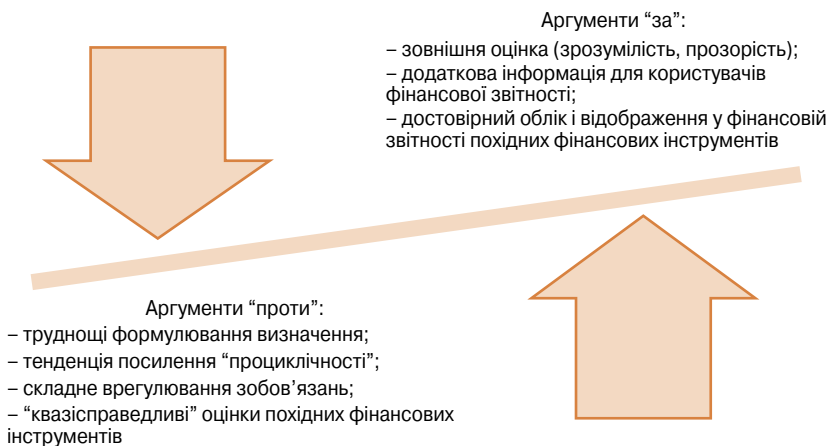
Урешті-решт облік за історичною (первісною) вартістю, що сприяв формуванню “інфляційної власності”, вважають однією з причин кризи 1997–1998 рр. в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, яка активізувала процес розробки МСФЗ [1].

В іншому дослідженні АДСБ справедлива вартість також вважається єдиним об’єктивним критерієм, що дає змогу відображати операції з фінансовими інструментами у балансі та належним чином їх розкривати [3].

У контексті дослідження системи оцінки фінансових інструментів за справедливою вартістю можемо навести як аргументи “за”, так і аргументи “проти” її застосування для формування інформації про ці інструменти (див. схему 1).

Серед аргументів “за” акцентуємо увагу на тому, що підхід, який ґрунтується на справедливій вартості, нині має перевагу над оцінюванням на основі історичної собівартості, оскільки не прив’язаний до окремого суб’єкта господарювання і є зо-

Схема 1. Аргументи “за” і “проти” використання справедливої вартості при оцінюванні фінансових інструментів

внішньою, незалежною оцінкою, що сприяє формуванню зрозумілої та прозорої інформації для користувачів фінансової звітності.

При цьому у Концептуальній основі фінансової звітності наведено лише такі критерії: історична собівартість, поточна собівартість, вартість реалізації і теперішня вартість, а справедлива вартість як окремий вид оцінки не зазначається [7, 8]. Таке відокремлення подання справедливої вартості свідчить про її специфічність як окремого виду оцінки, що має вельми невизначену природу і є вагомим аргументом “проти” її використання.

Крім того, не на користь справедливої вартості свідчить і взаємозалежність між справедливою вартістю і проциклічністю, — облік за справедливою вартістю підсилює ефекти ринкових коливань цін, які впливають на вартість інструментів, а під час розгортання кризових явищ можуть бути причиною глобального “розпродажу активів” (asset fire sale). Продовження цієї тенденції є складне врегулювання зобов’язань, оцінених за справедливою вартістю, — в разі падіння кредитного рейтингу емітента знижується і вартість його зобов’язань, унаслідок цього за катастрофічного фінансового становища емітент отримує прибуток.

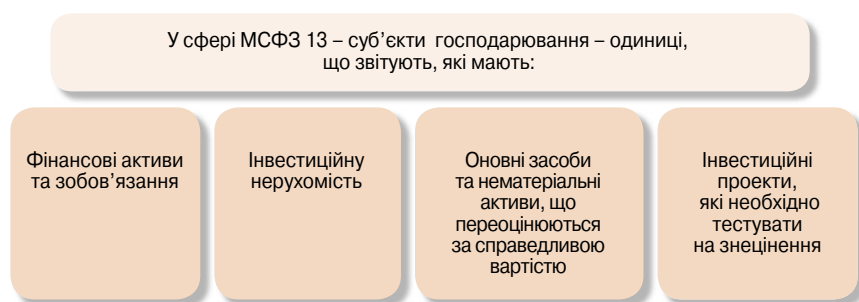
Використання справедливої вартості як унікального методу для оцінки похідних фінансових інструментів, безумовно, свідчить на її користь, оскільки лише застосування ринкових цін для цієї категорії фінансових інструментів дає змогу привести показники суб’єктів господарювання, за якими вони звітують, у цих інструментах до порівнянного

і єдиного критерію.

Серед аргументів “проти” зазначимо такий: справедлива вартість похідних фінансових інструментів, відображених у балансі, не дає реального уявлення для користувачів щодо обсягу потенційних збитків, пов’язаних із ними. Так, у момент первісного визнання такого інструменту, як своп, його справедлива вартість дорівнюватиме нулю, і лише в результаті її коливань на дату переоцінки вона буде іншою. Отже, оцінена схильність до ризику в цьому випадку буде доцільнішим критерієм. До того ж за умов відсутності активного ринку використання справедливої вартості щодо похідних фінансових інструментів ускладнюється й замінюється різноманітними методиками оцінки, що базуються на ринкових даних і є “квазісправедливими”.

Зважаючи на аргументи “за” і “проти”, використання справедливої вартості як універсального критерію оцінювання, особливо для різних категорій фінансових інструментів, є дискусійним і потребує прийняття єдиних положень, що регулюють її визначення та розкриття інформації про операції, відображені за нею, для мінімізації негативних наслідків.

Схема 2. Суб’єкти господарювання, що перебувають у сфері впливу МСФЗ 13

ПРИЧИНИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ МСФЗ 13

Довгоочікуване прийняття та перехід до єдиного стандарту МСФЗ 13 “Оцінка справедливої вартості” були зумовлені рядом причин як внутрішніх щодо РМСБО, так і незалежних, зокрема:

- потребою в уніфікації розрізних підходів до визначення справедливої вартості різних активів, зобов’язань та інструментів власного капіталу, зокрема і фінансових, а також необхідність розробки єдиного послідовного алгоритму її оцінки, формування консолідованого переліку вимог щодо розкриття інформації про неї та нейтралізацію негативних явищ, котрі асоціюються з концепцією справедливої вартості;

- подоланням наслідків світової фінансової кризи 2007–2009 рр. шляхом розширення прозорості фінансової звітності компаній, її зрозумілості для користувачів, особливо щодо складних фінансових інструментів, через використання єдиних вимог до розкриття інформації за справедливою вартістю;

- подальшою конвергенцією двох систем професійних стандартів: МСФЗ та Загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку (General Accepted Accounting Principles, GAAP) США щодо формування єдиного тлумачення справедливої вартості, підходів до її оцінки і розкриття у фінансовій звітності.

З урахуванням зазначених підстав і аргументів у травні 2011 року РМСБО затвердила МСФЗ 13, який застосовується перспективно до річних звітів компаній із 1 січня 2013 року, вона заохочує організації до переходу на цей стандарт.

МСФЗ 13 має вельми широку сферу застосування: об’єднавши різні підходи до визначення справедливої вартості, що містилися у понад 20

Таблиця 1. Сфера застосування МСФЗ 13 “Оцінка за справедливою вартістю”

У межах сфери застосування МСФЗ 13	Поза сферою застосування МСФЗ 13	Використання положень МСФЗ 13 лише для розкриття інформації
МСФЗ 3 “Об’єднання бізнесу”: активи та зобов’язання за методом придбання, неконтрольована частка	МСФЗ 2 “Платіж на основі акцій”: операції, платіж за якими здійснюється на основі акцій у межах сфери застосування стандарту	МСБО 19 “Виплати працівникам”: активи передбачених стандартами програм, оцінені за справедливою вартістю
МСФЗ 5 “Непоточні активи, утримувані для продажу та припинена діяльність”: активи, утримувані для продажу		
МСФЗ 9 “Фінансові інструменти”, МСБО 32 “Фінансові інструменти: подання”, МСБО 39 “Фінансові інструменти: визнання та оцінка”: фінансові інструменти, що оцінюються за справедливою вартістю	МСБО 17 “Оренда”: операції оренди в межах сфери застосування стандарту	
МСБО 16 “Основні засоби”: основні засоби за умови обрання альтернативної моделі		
МСБО 19 “Виплати працівникам”: активи пенсійних планів і програм	МСБО 2 “Запаси”: оцінки, які дещо подібні до справедливої вартості, але не є справедливою вартістю (таким, як чиста вартість реалізації)	МСБО 26 “Облік та звітність щодо програм пенсійного забезпечення”: внески до програми виплат після виходу на пенсію, оцінені за справедливою вартістю
МСБО 20 “Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу”: недержавні урядові гранти		
МСБО 36 “Зменшення корисності активів”: вартість очікуваного відшкодування, яка оцінюється як СВ із вирахуванням витрат на вибуття		
МСБО 38 “Нематеріальні активи”: нематеріальні активи, придбані в результаті об’єднання бізнесу	МСБО 36 “Зменшення корисності активів”: вартість при використанні	МСБО 36 “Зменшення корисності активів”: активи, для яких сума очікуваного відшкодування – це справедлива вартість із вирахуванням витрат на вибуття
МСБО 40 “Інвестиційна нерухомість”: інвестиційна нерухомість цілком		
МСБО 41 “Сільське господарство”: біологічні активи та сільськогосподарська продукція на момент збору врожаю		

стандартах, він охоплює всі елементи і статті фінансової звітності, крім тих, котрі знаходяться поза його сферою (див. таблицю 1).

Отже, МСФЗ 13 застосовується у випадку, якщо інший МСФЗ вимагає чи дає змогу оцінити справедливую вартість або розкрити інформацію про оцінки справедливої вартості (та такі оцінки, як справедлива вартість із вирахуванням витрат на продаж, на основі справедливої вартості або розкриття інформації про такі оцінки) [11]. Зокрема, серед випадків такого застосування є і норми, що стосуються обліку фінансових інструментів за справедливою вартістю згідно з вимогами МСФЗ 9.

Прийняття МСФЗ 13 із розширеною сферою дії безумовно входить до сфери інтересів як користувачів фінансової звітності, так і організацій, які звітують (див. схему 2), – різних категорій суб’єктів господарювання (банків, фінансових компаній та фондів, компаній реального сектору тощо).

Отже, прийняття МСФЗ 13 з уніфікованими підходами до визначення справедливої вартості фінансових інструментів та інших статей фінансової звітності в умовах подолання

наслідків фінансової кризи та конвергенції систем професійних стандартів є важливим кроком для багатьох підприємств, що звітують.

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ ВИЗНАЧЕННЯ СПРАВЕДЛИВОЇ ВАРТОСТІ

Головна ідея МСФЗ 13 полягає в тому, що стандарт пояснює, як конкретно оцінювати справедливую вартість різних активів, зобов’язань, інструментів власного капіталу з ура-

хуванням різного ступеня достатності і достовірності ринкової інформації.

Цей стандарт визначає справедливую вартість як ціну, яка була б отримана за продаж активу або сплачена за передачу зобов’язання у звичайній операції між учасниками ринку на дату оцінки [11] (тобто вихідну ціну на дату оцінки з точки зору учасника ринку, який утримує актив або має зобов’язання).

Ключовими елементами, які необхідно розглянути під час реалізації алгоритму визначення справедливої вартості, є такі:

- конкретний актив чи зобов’язання, інструмент, який є предметом оцінки (одиниця обліку);

- операції на головному (найсприятливішому) ринку;

- учасники ринку;
- методи оцінки, припущення суб’єкта господарювання щодо визначення рівня ієрархії джерел інформації та, як наслідок, ціни (справедливої вартості) одиниці обліку.

На першому етапі алгоритму необхідно визначити статус конкретного активу або зобов’язання (одиниці обліку). Оцінюючи їх справедливую вартість, суб’єкт господарювання має брати до уваги ті характеристики активу або зобов’язання (стан та місцезнаходження, обмеження на використання або продаж), які би й інші учасники ринку взяли до уваги.

На другому етапі варто впевнитися, що операції з одиницями обліку відбуваються на головному або за його відсутності – на найсприятливішому ринку. Його визначення має базуватися на послідовності кроків, наведеної на схемі 3.

При цьому слід правильно класифікувати фінансовий інструмент, у

Схема 3. Визначення головного (найсприятливішого) ринку

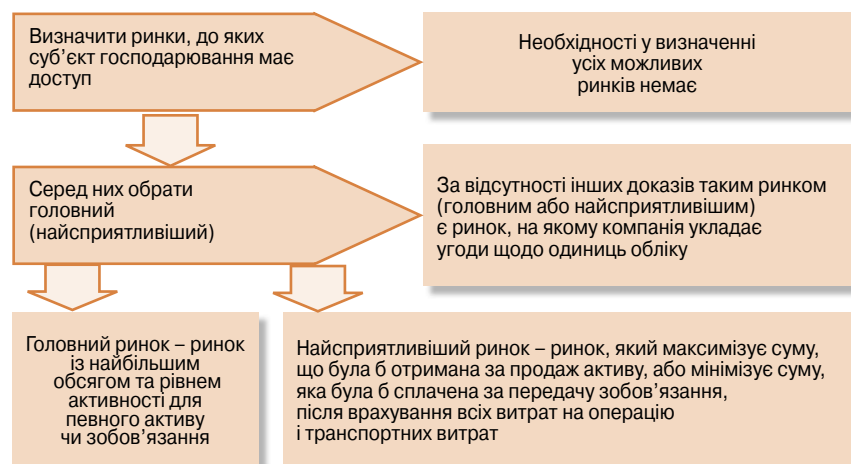
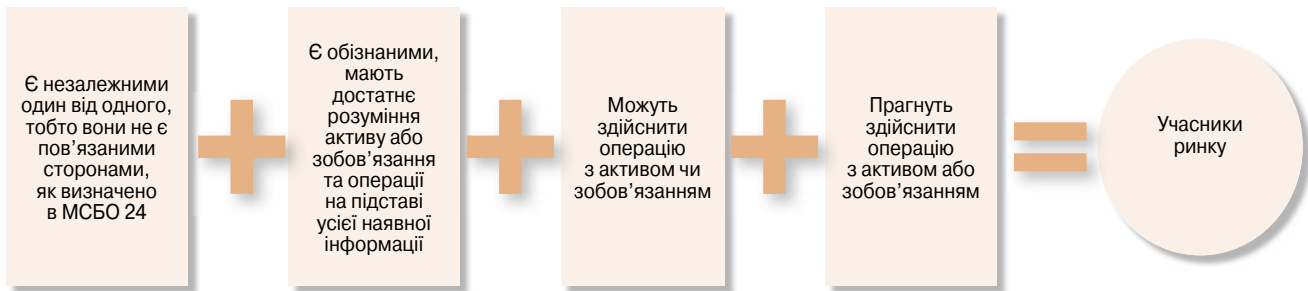

Схема 4. Характеристика учасників ринку

тому числі похідний фінансовий інструмент, і віднести його до необхідної групи (рівня):

- фінансові інструменти, щодо яких є котирування на активних (головному) ринках;
- фінансові інструменти, котирування яких базуються на даних інших ринків (найсприятливіших) або визначених опосередковано;
- фінансові інструменти, щодо яких немає котирувань на головному або найсприятливішому ринках, а оцінку отримано за іншою методикою оцінювання.

На практиці дуже важко виокремити фінансові інструменти в розрізі цих груп, що потребує професійного судження бухгалтера. Таке розмежування фінансових інструментів важливе для визнання доходів і витрат, які можуть виникнути за первісного визнання фінансових інструментів.

Варто зауважити, що головним ринком для фінансових інструментів насамперед є як фондові біржі, так і позабіржові ринки.

Відповідно до МСФЗ 13 для фінансового активу або зобов'язання, які функціонують в умовах головного ринку, справедливою вартістю є ціна на такому ринку (незалежно від того, чи ця ціна є безпосередньо відкритою, чи її оцінку отримано за іншою методикою оцінювання), навіть якщо ціна на іншому ринку є потенційно сприятливішою на дату оцінки.

Покупці та продавці на головному (або найсприятливішому) ринку для активу чи зобов'язання повинні мати всі наведені на схемі 4 характеристики.

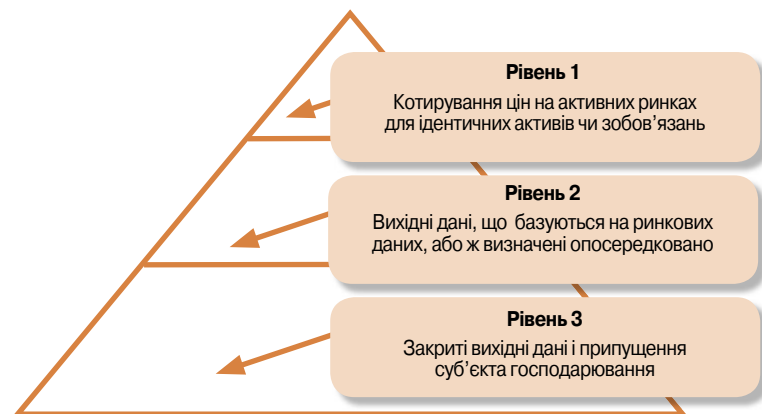
На останньому етапі алгоритму визначається справедлива вартість як ціна, яка була б отримана за продажу активу або сплачена за передачу зобов'язання у звичайній операції на головному (або найсприятливішому) ринку на дату оцінки за поточних ринкових умов (тобто вихідна ціна), незалежно від того, чи спостерігається

така ціна безпосередньо, чи вона отримана за допомогою іншої методики оцінювання [11].

Вибір методу оцінювання фінансового активу чи зобов'язання залежить від бізнес-моделі управління фінансовими активами та характеристики контрактних грошових потоків фінансового активу (чи є вони

ментів базується передусім на припущеннях учасників ринку (покупців чи продавців), а головний (або найсприятливіший) ринок (тобто й учасники ринку) розглядається з погляду суб'єкта господарювання з урахуванням певних відмінностей між суб'єктами господарювання з різними видами діяльності.

Схема 5. Ієрархія визначення справедливої вартості фінансових інструментів

лише виплатою основного боргу та відсотків).

Відповідно до положень МСФЗ 9 бізнес-моделлю є система концепцій, методик і конкретних інструментів управління фінансовими активами, що застосовуються послідовно. Бізнес-модель формується ключовим управлінським персоналом компанії самостійно і не залежить від його намірів щодо окремих фінансових інструментів. При цьому дозволяється мати більш як одну бізнес-модель у сфері управління фінансовими активами. Такі моделі можуть бути, наприклад, диференційовані за способом отримання економічних вигод, за видами активів або за функціональною ознакою [14]. Відповідно до МСФЗ 9 похідні фінансові інструменти завжди оцінюються за справедливою вартістю з віднесенням її змін на прибуток (збиток) [12].

Слід наголосити, що оцінка справедливої вартості фінансових інстру-

ІЄРАРХІЯ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ СПРАВЕДЛИВОЇ ВАРТОСТІ

Методики, що застосовуються для оцінювання справедливої вартості фінансових інструментів, мають максимізувати використання доречних відкритих вхідних даних та мінімізувати використання закритих вхідних даних [11].

Згідно з МСФЗ 13 всі оцінки та припущення суб'єкта господарювання щодо визначення справедливої вартості засновані на певному рівні ієрархії джерел інформації, які розмежовуються за її видами та якістю. Заразом, за інших незмінних умов, суб'єкт має використовувати найвищий із доступних рівнів такої ієрархії для визначення справедливої вартості.

Зазначимо, що поняття ієрархії джерел інформації, якими суб'єкти господарювання послуговуються під

Таблиця 2. Підходи до визначення рівнів ієрархії оцінки за справедливою вартістю

Параметри	Рівень 1	Рівень 2	Рівень 3
Визначення	Ціни котирування (не скориговані) на активних ринках на ідентичні активи або зобов'язання, до яких суб'єкт господарювання може мати доступ на дату оцінювання	Вхідні дані, крім цін котирування, що включені до першого рівня, відкриті для активу або зобов'язання (прямо чи опосередковано)	Закриті вхідні дані для активу або зобов'язання
Джерела інформації	Ціни котирування (нескориговані) на активних ринках на ідентичні активи або зобов'язання, до яких суб'єкт господарювання може мати доступ на дату оцінки	– Ціни котирування на подібні активи чи зобов'язання на активних ринках; – ціни котирування на ідентичні або подібні активи чи зобов'язання на ринках, які не є активними; – вхідні дані, крім цін котирування, які є характерними для активу чи зобов'язання; – вхідні дані, підтверджені ринком	Це вхідні дані для активу чи зобов'язання, яких немає у відкритому доступі
Рівень зіставності	Ідентично	Подібно	Неподібно
Приклад даних	Котирування пайових цінних паперів, що обертаються на загальнодоступних біржах	Відсоткова ставка та криві дохідності, що спостерігаються на звичайних інтервалах котирування; – кредитні спреди	Дані, що відображають припущення суб'єкта господарювання при встановленні ціни на актив або зобов'язання, в тому числі припущення про ризик
Приклад інструментів	Акції компанії, що знаходиться в лістингу на Нью-Йоркській фондовій біржі	Своп фіксованої для отримання і змінної для сплати відсоткової ставки на основі своп-курсу на Лондонському міжбанківському ринку депозитів (London Interbank Offered Rate, LIBOR); – трирічний опціон на акції, що обертаються на біржі	Довгостроковий валютний своп; – відсотковий своп; – трирічний опціон на акції, що продаються та купуються на біржі
Приклад ринку обігу	Біржовий	Позабіржовий (дилерський і посередницький)	Ринок без участі посередників

Таблиця 3. Характеристика підходів, що застосовуються для визначення справедливої вартості фінансових інструментів на неактивних ринках

Підхід	Особливості застосування	Приклади
Ринковий підхід (market approach)	Методика оцінювання, що використовує ціни та іншу доречну інформацію, яка генерується ринковими операціями з ідентичними або порівняними (тобто подібними) активами, зобов'язаннями або групою активів і зобов'язань, такою, наприклад, як бізнес	Метод "мультиплікаторів" та інших загальноприйнятих ринкових коефіцієнтів; інші розрахунки, наприклад, внутрішня норма рентабельності (Internal rate of return, IRR), коефіцієнт ціна/прибуток (Price-earnings ratio P/E), співвідношення облікової та справедливої вартості чистих активів (Book/FV of net assets)
Витратний підхід (cost approach)	Метод оцінювання, що відображає суму, яка була б потрібна саме у цей момент часу, щоб замінити експлуатаційну потужність активу (яку часто називають поточною вартістю заміщення)	Поточна вартість відшкодування або заміщення
Дохідний підхід (income approach)	Методики оцінювання, які перетворюють майбутні суми (наприклад, грошові потоки або дохід та витрати) в одну поточну (тобто дисконтовану) величину. Оцінка справедливої вартості визначається з урахуванням вартості, очікуваної нинішнім ринком щодо таких майбутніх сум	Методики на основі теперішньої вартості (методика очікуваної теперішньої вартості, методика коригування ставки дисконту); моделі опціонного ціноутворення, такі як Формула Блека-Шоулза-Мертон або біноміальна модель; метод надлишкових доходів упродовж декількох періодів

час визначення справедливої вартості, запозичене у МСФЗ 13 з МСФЗ 7, де воно було вперше застосоване щодо фінансових інструментів. Проте у МСФЗ 13 така ієрархія (див. схему 5) посідає центральне, основоположне

місце у реалізації алгоритму оцінки за справедливою вартістю й інших елементів фінансової звітності.

Детальну характеристику кожного з рівнів ієрархії наведено в таблиці 2. Не можемо залишити поза увагою

і той факт, що існування активного ринку (Рівень 1) для певних категорій фінансових інструментів, зокрема екзотичних чи нестандартизованих позабіржових, є сумнівним. Тому визначення їх справедливої вартості за нормами стандартів базуватиметься на внутрішніх методиках, зокрема моделі грошових потоків (standard cash flow), методиці оцінки Блека-Шоулза-Мертон чи Монте-Карло (Black-Scholes or Monte Carlo valuation techniques), заснованих на ринкових (Рівень 2) та неринкових даних (Рівень 3). За дослідженням агенції Фіч Рейтингс (Fitch Ratings) 1% компаній користується для визначення вартості похідних фінансових інструментів інформацією Рівня 1, 3% – інформацією Рівня 3 [4]. Отже, у більшості випадків основою для визначення справедливої вартості фінансових інструментів та їх відображення у фінансовій звітності є розроблені суб'єктом господарювання методики, розуміння й оцінка яких користувачами може бути ускладнена.

Крім того, МСФЗ 9 і 13 заохочують використання цін попиту для операцій із активами та цін пропозиції для операцій із зобов'язаннями. Якщо фінансовий актив, зобов'язання або похідний фінансовий інструмент мають ціну попиту і ціну пропозиції (наприклад, вхідні дані з дилерського ринку), то ціну в межах спреду між ціною попиту і ціною пропозиції, яка найкраще представляє справедливую вартість за таких обставин, необхідно використовувати для оцінки справедливої вартості незалежно від того, до якої категорії належать вхідні дані в ієрархії справедливої вартості (1-го, 2-го чи 3-го рівнів).

Особливої актуальності це досягнення у МСФЗ 13 щодо визначення справедливої вартості фінансових інструментів має для низки суб'єктів господарювання, які тією чи іншою мірою пов'язані з ринками країн-боржників Європейського співтовариства.

Серед прикладів таких ситуацій можемо назвати проблемні продажі (distressed sale) з укладенням угоди продавцем-банкрутом, вимушені продажі (forced sale) з обов'язковим укладенням угоди з юридичного чи конструктивного примусу, недостатній рівень концентрації учасників ринку, що забезпечують активний обіг фінансових інструментів.

Якщо ринок для фінансового інструменту не є активним, суб'єкт господарювання встановлює справедливую вартість, застосовуючи метод оцінювання. Якщо є метод оцінювання, який зазвичай використовують учасники ринку для визначення ціни інструменту, і доведено, що він надає достовірну інформацію про рівень цін, отриманих у фактичних ринкових операціях, то суб'єкт господарювання застосовує цей метод.

Мета застосування методу оцінювання – визначити, якою була б ціна операції на дату оцінки в обміні між незалежними сторонами, зважаючи на звичайні міркування бізнесу. Справедлива вартість оцінюється на основі результатів застосування методу оцінювання, в якому максимально враховуються ринкові показники та якомога менше беруться до уваги дані, специфічні для суб'єкта господарювання, тобто справедлива вартість, за розрахунок якої максимально використано відповідні відкриті вхідні дані та мінімізовано використання закритих вхідних даних. Очікується, що цей метод оцінювання надасть реальну попередню оцінку справедливої вартості, якщо:

а) він обґрунтовано відображає ринкові очікування щодо рівня оцінювання інструменту;

б) вихідні дані для методу оцінювання обґрунтовано відображають ринкові очікування та оцінки чинників співвідношень ризику і доходу, властивих фінансовому інструментові [12].

Серед основоположних методів оцінювання МСФЗ 13 визначає в порядку їх значущості для суб'єкта, що звітує, ринковий, витратний та дохідний підходи (див. таблицю 3).

Зауважимо, що наявність певних вхідних даних та їх відносна суб'єктивність може вплинути на вибір відповідних методик оцінювання. Проте ієрархія визначення рівня справедливої вартості встановлює пріоритетність саме вхідних даних для методик оцінювання, а не власне методик оцінювання, що використовуються для оцінювання справедливої вартості. Наприклад, оцінювання справедливої вартості за методикою теперішньої вартості може бути віднесене до 2-го чи 3-го рівнів залежно від тих вхідних даних, які є важливими для всієї системи оцінювання, та рівня ієрархії справедливої вартості, до якого відносяться такі вхідні дані [11].

ВИСНОВКИ

Отже, навіть за умов фінансової кризи розробники стандартів, регулюючі органи, інвестори й аудиторії підтримують метод оцінки за справедливою вартістю і прозорість інформації, яку він забезпечує. Реакція регуляторів на світову фінансову кризу, процеси конвергенції облікових систем, потреба учасників ринку в прозорій, достовірній і зрозумілій інформації щодо фінансових інструментів та їх потенційних ризиків, що базуються на єдиних підходах, спонукали до розробки та впровадження РМСБО нових стандартів щодо обліку фінансових інструментів: МСФЗ 9 та МСФЗ 13. Використання принципово нових положень цих стандартів фактично є нормативним методом щодо врахування аргументів прихильників та опонентів методу оцінки за справедливою вартістю, а також визначення широкої сфери їх застосування, спрощення класифікації фінансових інструментів, ієрархії вхідних даних та внутрішніх методик суб'єкта господарювання в алгоритмах оцінювання справедливої вартості.

Література

1. *Climbing out of the credit crunch*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.accaglobal.com/pdfs/credit_crunch.pdf.
2. *ESMA announces enforcement priorities for 2012 financial statements*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.esma.europa.eu/system/files/2012-760.pdf>.
3. *Fair Value : Policy Paper / The Association of Chartered Certified Accountants, February 2009*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.accaglobal.com/content/dam/accaglobal/PDF-technical/corporate-governance/pamr-pp-fv.pdf>.
4. *Fitch Ratings Credit Policy Special Report: July 22, 2009: Derivatives: A Close Look at What New Disclosures in the US Reveal*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nysscpa.org/committees/banking/der.pdf>.
5. *Lepeti J., Eteni B., Marteau D. How to Arrive at Fair Value During a Crisis*. 28 July, 2008. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ft.com/cms/s/0/37363970-5ccc1-11d8-8d38-000077b07658.html>.
6. *Report of the Financial Stability Forum on Enhancing Market and Institutional Resilience*. – [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: http://www.fsforum.org/publications/r_0804.pdf.

7. Голов С. Справедлива вартість та її місце в системі оцінок бухгалтерського обліку // *Бухгалтерський облік і аудит*. – 2007. – № 4. – С. 3–18.

8. Концептуальна основа фінансової звітності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/file/link/332198/file/buh.pdf>.

9. Кузьмінський Ю. Облік фінансових інструментів, хеджування та фінансова криза – є зв'язок? // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Економіка*. – 2010. – № 181. – С. 29–31.

10. Манько С. В. Бухгалтерские оценки по справедливой стоимости в условиях финансового кризиса. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.audit-it.ru/articles/msfo/a24744/196112.html>.

11. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 “Оцінка за справедливою вартістю”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/file/link/364291/file/IFRS13.pdf>.

12. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 “Фінансові інструменти”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/file/link/364277/file/IFRS_9_2011.pdf.

13. Оцінювання фінансових інструментів банку за міжнародними стандартами фінансової звітності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П.М.Сениш, В.І.Ричаківська, М.Л.Лопішко, Л.П.Снігурська; Національний банк України, Університет банківської справи. – К.: УБС НБУ, 2009. – 451 с.

14. Плотников В. С., Плотникова О. В. Оценка производных финансовых инструментов в бухгалтерском учете // *Вектор науки Тольяттинского государственного университета*. – 2012. – № 2 (20). – С. 183–187.

15. Снігурська Л. Огляд змін у МСФЗ щодо обліку фінансових інструментів та формування фінансової звітності, запланованих на 2011 рік // *Вісник Національного банку України*. – 2011. – № 2. – С. 34–40.

16. Снігурська Л. Огляд змін у МСФЗ щодо обліку фінансових інструментів та формування фінансової звітності, запланованих на 2010–2011 роки // *Вісник Національного банку України*. – 2011. – № 1. – С. 44–52.

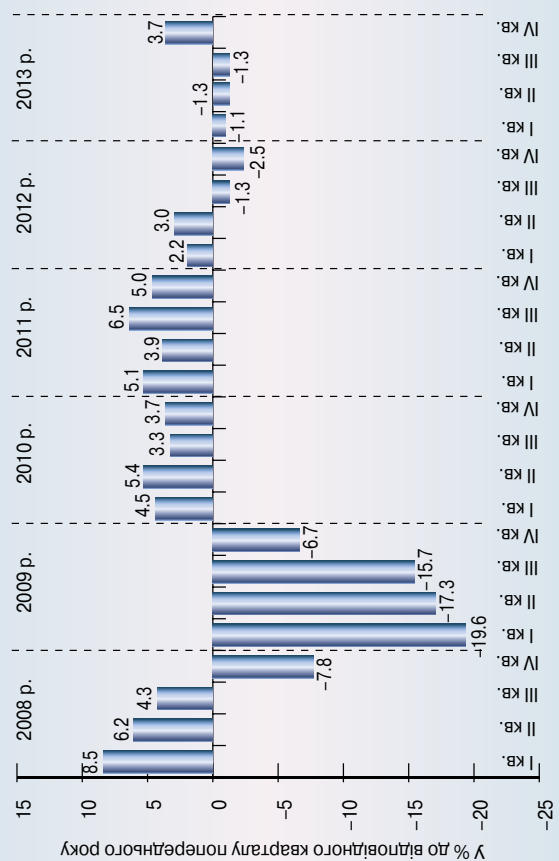
Основні макроекономічні показники розвитку України у 2008–2013 роках Main macroeconomic indicators of the development of Ukraine in 2008–2013

Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Темпи (зростання / зниження) реального ВВП	102.3	85.2	104.1	105.2	100.2	100.0*
Темпи (зростання / зниження) промислового виробництва	94.8	78.1	111.2	108.0	99.5	95.3*
Темпи (зростання / зниження) валової продукції сільського господарства	117.1	98.2	98.5	119.9	95.5	113.7*
Темпи (зростання / зниження) реальної заробітної плати	106.3	90.8	110.2	108.7	114.4	108.2
Офіційний рівень безробіття за методологією МОП	6.9	9.6	8.8	8.6	8.1	7.6**
Індекс споживчих цін (до грудня попереднього року)	122.3	112.3	109.1	104.6	99.8	100.5
Індекс цін виробників (до грудня попереднього року)	123.0	114.3	118.7	114.2	100.3	101.7

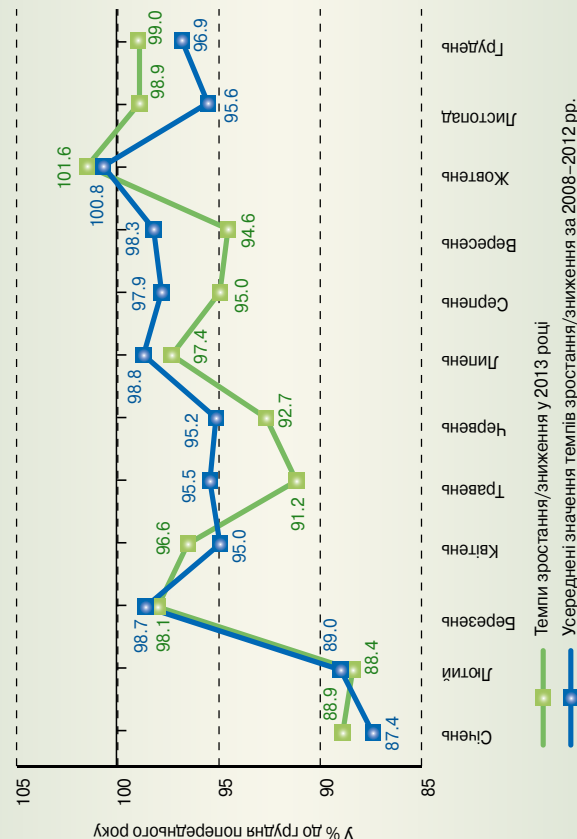
* Попередня оцінка.

** Дані за 9 місяців 2013 року.

Приріст/зниження реального ВВП у 2008–2013 рр.

Динаміка промислового виробництва у 2013 році

Матеріали для "Вісника НБУ" підготовлено працівниками департаменту статистики, аналізу та прогнозування Національного банку України.

З бібліотечних фондів/

Нові надходження до Національної бібліотеки України
імені В.І.Вернадського

New inflows to the Vernadsky National Library of Ukraine

Представляємо видання з економічної, банківської, фінансової тематики, які поповнили останнім часом фонди Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського (НБУВ).

Review of new publications on economics, banking and finance, which have replenished the stock of the Vernadsky National Library of Ukraine.

Бюджетна система [Текст]: навч. посіб. для студ. ВНЗ / Л.О.Омелянович, О.В.Хістева, Т.О.Єгоркіна, Т.І.Свинаренко; ред.: Л.О.Омелянович; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М.Туган-Барановського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2013. – 291 с. – Бібліогр.: с. 278–285. – укр.

Розглянуто економічну сутність і функції бюджету, показано його роль у розвитку фінансової діяльності держави, розкрито місце в системі фінансових планів держави, сутність і механізм застосування бюджетної програми. Приділено увагу бюджетному дефіциту і джерелам його фінансування. Надано відомості про бюджетний устрій і бюджетну систему України. Проаналізовано міжбюджетні відносини, обґрунтовано необхідність перерозподілу бюджетних коштів. Охарактеризовано систему доходів і видатків бюджету, подано відомості про видатки бюджету держави на розвиток економіки, на соціальний захист і соціальну сферу, на управління й оборону, обслуговування державного боргу. Увагу приділено організації роботи казначейської системи виконання бюджету.

Шифр зберігання НБУВ: ВА769854

Валютно-курсова політика України [Текст]: монографія / М.І.Крупка, М.І.Кульчицький, Н.В.Жмурко, Д.В.Ванькович; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. – Л., 2012. – 365 с. – Бібліогр.: с. 339–365. – укр.

Розкрито економічний зміст валютно-курсової політики, її роль та призначення. Розроблено класифікацію чинників валютного курсоутворення, розглянуто теорії регулювання обмінного курсу держави. Визначено етапи становлення та розвитку валютно-курсової політики в Україні, рівень неофіційної доларизації вітчизняної економіки загалом і в розрізі кредитного та депозитного секторів. Проаналізовано причини курсової нестабільності за умов відкритої економіки держави, оцінено стан і динаміку платіжного балансу держави. Досліджено особливості валютно-курсової політики України за умов режиму інфляційного таргетування. Запропоновано поетапний перехід від змішаного режиму валютного курсоутворення до керованого плавання обмінного курсу, що відповідатиме потребам і реаліям національної економіки.

Шифр зберігання НБУВ: ВА770086

Інформаційно-аналітичне супроводження бюджетного процесу [Текст]: монографія / С.О.Довгий,

І.В.Сергієнко, М.Ю.Авксент'єв, В.Б.Бігдан, В.М.Горбачук; ред.: С.О.Довгий, І.В.Сергієнко; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування, Ін-т телекомунікацій і глобал. інформ. простору. – К.: Інфор. системи, 2013. – 418 с. – Бібліогр.: с. 391–400. – укр.

Досліджено макроекономічне прогнозування в бюджетному процесі України. Проведено оцінку впливу бюджетно-податкової політики на динаміку макроіндикаторів вітчизняної економіки. Викладено макроекономічне моделювання за секторами національної економіки. Розглянуто зв'язок із модельним інструментарієм супроводження бюджетного процесу на регіональному рівні. Надано пропозиції щодо забезпечення регламентованого захищеного дистанційного доступу користувачів. Визначено розрахунок розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів. Висвітлено основні компоненти інформаційного сховища. Наведено правила, які використовуються під час проектування процесу нормалізації даних. Викладено особливості підсистеми імітаційного моделювання виконання державного бюджету. Надано модель короткострокового щоквартального прогнозування основних макроекономічних показників економіки України. Проведено спостереження змінних моделі рівноваг грошового та реального ринків регіонів України. Запропоновано інформаційно-аналітичні засоби дослідження взаємозв'язків фіскальної та монетарної політики в процесі формування регіональних бюджетів.

Шифр зберігання НБУВ: ВС55791

Кононенко А. Ф. Консолідовані банківські установи: інформація та звітність [Текст]: монографія / А.Ф.Кононенко, Г.С.Тодосейчук; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М.Туган-Барановського. – Донецьк: Ноулідж, Донец. від-ня, 2013. – 219 с. – Бібліогр.: с. 205–219. – укр.

Приділено увагу вирішенню актуальних питань, які стосуються теоретико-методичних засад і практичних аспектів розкриття фінансової інформації консолідованими банківськими установами. Обґрунтовано дефініцію “консолідовані банківські установи”, визначено їх типи та форми, джерело розкриття фінансової інформації, виокремлено сегменти діяльності з їхнім відображенням у новій формі фінансової звітності банків “Звіт за сегментами”. Визначено перелік дескрипторів, відо-

браження яких у фінансовій звітності сприятиме підвищенню задоволення потреб користувачів у фінансовій інформації. Побудовано кореляційно-регресійну модель впливу дескрипторів і сукупної значущості фінансової звітності консолідованих банківських установ на фінансовий результат, яку може бути застосовано як за умов сталого ринкового середовища, так і за умов мінливої економіки.

Шифр зберігання НБУВ: ВА771110

Кучеренко С. А. Аналіз, оцінювання і моделювання валютно-курсової політики трансформаційної економіки України [Текст]: монографія / С.А.Кучеренко, О.Д.Шарапов; Черкас. нац. ун-т ім. Б.Хмельницького. – Черкаси: ЧНУ, 2013. – 232 с. – Бібліогр.: с. 168–195. – укр.

Проаналізовано теоретичні підходи до формування механізму валютно-курсової політики, досліджено ефективність валютно-курсової політики трансформаційної економіки України, розроблено концептуальні положення моделювання її механізму. Запропоновано алгоритм оцінювання адекватного рівня валютного курсу, розроблено моделі взаємозв'язку валютного курсу та основних макроекономічних показників. Здійснено програмну реалізацію економіко-математичного інструментарію для обґрунтування вибору монетарного режиму валютного курсу. Проведено оцінювання впливу інструментів валютно-курсової політики на процес курсоутворення. Одержано результати комп'ютерного моделювання впливу валютно-курсової політики на макроекономічні параметри.

Шифр зберігання НБУВ: ВА770174

Управління вартістю банку [Текст]: монографія / Н.П.Шульга, О.А.Слободяник, В.М.Глубокий, І.В.Васильчук, М.Л.Христенко; ред.: Н.П.Шульга; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К.: КНТЕУ, 2013. – 391 с. – Бібліогр.: с. 337–360. – укр.

Розкрито теоретико-методологічні засади й інструментарій управління вартістю банку. Висвітлено еволюцію концепції вартісно-орієнтованого управління. Систематизовано фактори впливу на вартість банку. Узагальнено методичні підходи до визначення алгоритму вартісно-орієнтованих показників, а також визначено особливості їх розрахунку в банку з урахуванням специфіки його діяльності. Змодельовано управлінські рішення в банку за результатами розрахунку вартісно-орієнтованих показників. Доведено доцільність імплементації економічного капіталу в систему управління вартістю банку. Запропоновано та проведено апробацію моделі економічного капіталу і наведено рекомендації щодо його практичного застосування в банківській діяльності. Викладено сутність та особливості оцінки ринкової вартості банку на основі різних підходів. Описано досвід зарубіжних банків щодо вартісно-орієнтованого управління.

Шифр зберігання НБУВ: ВА771716

Фінанси [Текст]: навч. посіб. / І.І.Пилипенко, Т.Г.Бондарук, Л.Є.Момотюк, І.С.Ігнатова; Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. – К.: Інформ.-аналіт. агентство, 2013. – 467 с. – Бібліогр.: с. 461–467. – укр.

Запропоновано сучасні підходи до вивчення фінансової науки як пізнання сутності фінансів, фінансового

права і фінансової політики, податкової та бюджетної систем, місцевих фінансів, державних кредиту і боргу. Розкрито сутність, роль та структуру місцевих фінансів, принципи організації фінансів підприємницьких структур, охарактеризовано бюджет домогосподарств. Розглянуто питання, що стосуються страхування, фінансового ринку, міжнародних фінансів. Надано відомості про складові фінансової безпеки та її показники. Проаналізовано фінансові системи країн із розвинутою ринковою економікою, фінанси ЄС.

Шифр зберігання НБУВ: ВА769788

Фінанси, грошовий обіг та кредит в сучасних умовах [Текст]: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., 17 трав. 2013 р., Сімферополь / ред.: М.В.Любомирський, О.І.Пашенцев, Е.В.Рогатенюк; Нац. акад. природоохорон. та курортного буд-ва. – Сімф.: Аріал, 2013. – 231 с. – укр. – рос.

Розкрито проблеми розробки та реалізації конкурентної стратегії підприємства. Викладено методи фінансування інвестиційних проектів. Висвітлено особливості інноваційного розвитку підприємства й управління цією діяльністю на засадах маркетингу. Запропоновано вдосконалення механізмів надання фінансових послуг за умов трансформації економіки. Досліджено проблеми управління грошовими коштами суб'єктів господарювання та їхній вплив на ефективність прийняття управлінських рішень. Розглянуто особливості бюджетування і прогнозування фінансових звітів як інструменту обліку та контролю в системі управління фінансами ТНК. Визначено сутність та особливості іпотечно-го кредитування. Проаналізовано сучасний стан фінансового лізингу в Україні та перспективи його розвитку. Розглянуто багатовимірну оптимізацію параметрів механічної торгової системи, інваріантної до змін ринкового середовища.

Шифр зберігання НБУВ: ВА769632

Чорна А. М. Правове регулювання аудиторського фінансового контролю в Україні [Текст]: монографія / А.М.Чорна. – Х.: НікаНова, 2013. – 196 с. – Бібліогр.: с. 180–196. – укр.

Проаналізовано правове регулювання аудиторського фінансового контролю в Україні. Подано визначення фінансового контролю, яке слід закріпити у відповідних нормативно-правових актах, що визначатимуть загальні засади здійснення фінансового контролю, зокрема у проекті Закону України про “Про фінансовий контроль в Україні”. Обґрунтовано необхідність на законодавчому рівні визначити вищий орган внутрішнього державного фінансового контролю в Україні (Рахункова палата України), а також фінансові правовідносини з іншими органами фінансового контролю. Охарактеризовано міжнародне співробітництво суб'єктів аудиторської діяльності. Розглянуто напрями вдосконалення фінансового контролю.

Шифр зберігання НБУВ: ВА771581

Підготувала Тетяна Зінкова,
провідний бібліограф відділу реферування наукової інформації
Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського.

Prepared by Tetiana Zinkova,
the leading bibliographer of the Department of summarization of scientific information
of the Vernadsky National Library of Ukraine (VNLU).

Дослідження/

■ **Інна Шовкун**
Inna Shovkun

Кандидат економічних наук, провідний науковий співробітник
Інституту економіки та прогнозування Національної академії наук України
PhD (Economics), Leading Scientific Officer of the Institute for Economics and Forecasting
of the Ukrainian National Academy of Sciences
E-mail: econvvv9@gmail.com

Кредитоспроможність підприємств у контексті формування фінансових джерел відтворення переробної промисловості у регіонах України

Solvency of enterprises in the context of formation of financial sources of processing industry reproduction in regions of Ukraine

У статті представлено оцінки кредитоспроможності підприємств переробної промисловості як сукупного позичальника банківської системи з використанням моделі розрахунку індексу фінансового стану боржника. Проведений аналіз динамічних змін інтегрального показника фінансового стану та коефіцієнтів, що його характеризують, дав змогу виявити сталі тенденції до зниження кредитоспроможності всіх регіональних промислових комплексів і промисловості країни в цілому. Обґрунтовано висновок про економічні наслідки цих тенденцій, що унеможливають інноваційно-інвестиційний поступ і призводять до зниження конкурентоспроможності промислового виробництва.

In the article, there are presented estimations of solvency of enterprises of processing industry that is considered as a combined borrower of the banking system; the solvency was estimated with the use of a model of debtor's financial performance index. The author analyzed dynamic changes in the integral financial performance index and in coefficients characterizing it, which made it possible to reveal stable tendencies towards a decline in the solvency of all regional industrial complexes and of country's industry in general. There is grounded the conclusion about economic effects of the mentioned tendencies making the innovative and investment progress impossible and causing a decrease in the solvency of industrial enterprises.

Ключові слова: переробна промисловість, кредитоспроможність, індекс фінансового стану, боржник.

Key words: processing industry, solvency, financial performance index, debtor.

ВСТУП

Банківське кредитування є необхідною передумовою для розвитку промислового сектору економіки, формування його основного та оборотного капіталів. У останні роки банки проводять консервативну кредитну політику, внаслідок чого доступ до довгострокового кредитування одержують лише деякі підприємства, що оперують значними грошовими потоками, мають добру кредитну історію й досить ліквідне забезпечення.

Недостатність фінансування й недоступність кредитування — це основні тенденції, що характеризують економічні умови функціонування промислового виробництва в Україні.

Водночас зростають обсяги кредитних ресурсів, які не надаються кредитними організаціями промислового сектору економіки. Наприклад, за даними Національного банку України, з початку 2013 року фінансові установи мали значну надлишкову ліквідність — залишки на кореспондентських рахунках банків

становили 30.8 млрд. грн. [1]. При цьому з березня 2012-го до серпня 2013 року облікова ставка НБУ знизилася з 7.5% до 6.5%, а дефляція за підсумками 2012 року становила 0.2% [2]. Тобто у 2013 році склалися необхідні передумови для суттєвого зниження ставок за кредитами, але цього не сталося.

Невідповідність між надлишком кредитних ресурсів у банківському секторі та їх дефіцитом у промисловості здебільшого зумовлена незадовільним фінансовим станом під-

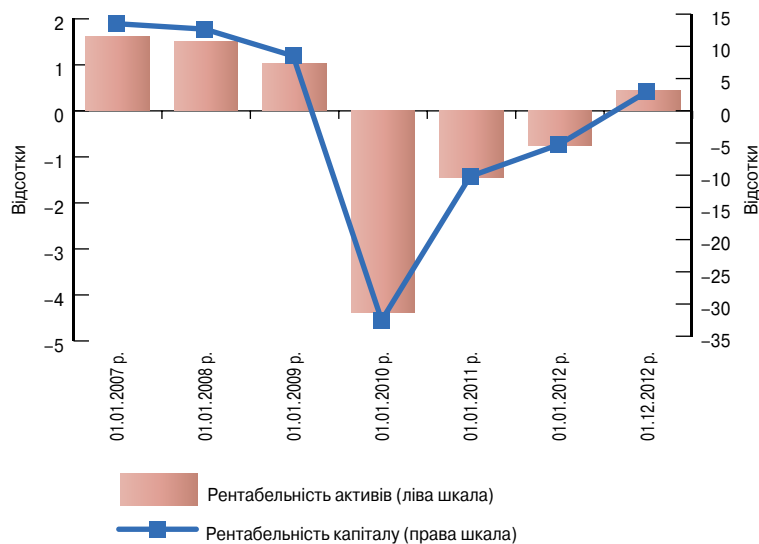
приємств. Кредитування промислових підприємств банками пов'язане з високими ризиками. Традиційним інструментом управління ризиками для банків залишається співвідношення “прибутковість – ризик”, що реалізується через підбір відповідних цінкових параметрів для кредитних ресурсів. Величина процентної ставки визначається ступенем ризику, який безпосередньо залежить від кредитоспроможності позичальника.

При цьому надзвичайно актуальним є питання оцінки кредитоспроможності промислових підприємств як позичальників комерційних банків. Слід зазначити, що його теоретичні та методичні аспекти ґрунтовно досліджені у науковій літературі [3, 4, 5, 6, 7, 8], розроблені також відповідні практичні підходи [9, 10, 11, 12]. Проте досі не проводилося комплексне оцінювання кредитоспроможності сукупності підприємств переробної промисловості, яке, безумовно, необхідне для визначення шляхів удосконалення кредитного механізму економічного розвитку та державної промислової політики. Тому метою нашого дослідження є оцінка кредитоспроможності, виявлення тенденцій її зміни у регіональних і галузевих сукупностях підприємств переробної промисловості, аналіз заходів державної політики з “розморожування” кредитування.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА

Оцінка кредитоспроможності позичальника – це процес комплексного визначення кількісних та якісних параметрів його фінансового стану, яке проводиться кредитором (банком) з метою аналізу та прогнозування ймовірних ризиків і визначення можливості, розміру та умов надання кредиту (а також доцільності продовження кредитних відносин або їх припинення). Кількісний аналіз покликаний виявити тенденції зміни фінансового стану підприємства і фактори, що впливають на нього. Для цього вивчаються оцінні показники в динаміці, структура статей балансу, якість активів, основні напрями господарсько-фінансової політики підприємства. Якісний аналіз можливих ризиків ґрунтується на використанні суб'єктивної інформації, яка не має об'єктивного вираження у кількісних показниках й тому не представлена в методиках оцінки фінансового стану позичальника.

Графік. Основні показники ефективності діяльності банків України за 2007–2012 рр.

Джерело: побудовано автором за офіційними даними Національного банку України. – Динаміка значень економічних нормативів по системі банків України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/arti>.

нансового стану позичальника.

У світовій практиці використовуються різноманітні способи оцінювання кредитоспроможності позичальника. Кожна банківська установа визначає власні підходи та критерії, які відповідають її кредитній політиці. Проте внаслідок поглиблення економічної глобалізації та посилення фінансової нестабільності у світовій економіці виникає потреба в уніфікації методів оцінювання кредитоспроможності потенційних позичальників. У цьому сенсі вітчизняний кредитний ринок не є винятком.

Донедавна кожен банк в Україні самостійно розробляв власне положення про порядок проведення кредитних операцій та методику оцінки фінансового стану позичальника на основі Положення НБУ “Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків” [13], що втратило чинність. Відповідно банки використовували різні системи показників і критерії оцінювання кредитоспроможності позичальника, тобто застосовували широкий спектр методик її визначення.

Таке різноманіття створювало незручності для самих банків щодо систематизації інформації про позичальників, не давало змоги складати глобальну базу кредитних історій, а також спричиняло формування щодо діяльності банків негативної громадської думки, суспільно-економічної напруги. При цьому виникали такі чинники:

– по-перше, створювався простір для зловживань і маніпулювання критеріями надання кредитів різним категоріям позичальників, для надмірної концентрації банків на кредитуванні бізнесу їхніх власників, що неодноразово ставало причинами втрати банками фінансової стійкості (про це свідчать резонансні історії масштабного виведення коштів власниками системно значущих банків як в Україні, так і в інших країнах [6, 14, 15, 16, 17]);

– по-друге, знижувався рівень захищеності банків від кредитних ризиків, що було зумовлено й без того низькою прибутковістю активів банків і обмеженістю потенціалу для нарошування капіталу шляхом капіталізації прибутку (див. графік);

– по-третє, зростали ризики, пов'язані з діяльністю банків – учасників фінансово-промислових груп [18].

Тому необхідно уніфікувати методи оцінювання кредитоспроможності позичальників та ризиків, пов'язаних з активними операціями банків на внутрішньому та глобальному фінансовому ринках, що визнається фахівцями [4, 5, 6, 7, 8]. Віднедавна порядок оцінки кредитоспроможності позичальників регламентується Положенням НБУ “Про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями” [19] (надалі – Положення НБУ). У цьому документі було визначено порядок розрахунку показника ризику кредитування позичальників різних катего-

рій — юридичних осіб (великих і малих підприємств), банків, бюджетних установ тощо. Для оцінювання кредитоспроможності юридичних осіб встановлено перелік відповідних фінансових коефіцієнтів, що включає показники ліквідності, оборотності капіталу, залучення позичкових коштів і прибутковості.

Коефіцієнти розраховуються за даними фінансової звітності юридичної особи. За результатами цих розрахунків визначається інтегральний показник фінансового стану позичальника із застосуванням багатofакторної дискримінантної моделі. Склад коефіцієнтів, а також моделі розрахунку інтегрального показника для великих, середніх і для малих підприємств дещо відрізняються. Аналогічні відмінності передбачені для різних видів економічної діяльності. Значення фінансових коефіцієнтів підсумовуються з урахуванням вагомості та розрядності кожного з них. Отримане значення інтегрального показника фінансового стану позичальника порівнюється з граничними значеннями, встановленими для кожного класу, і за результатами аналізу позичальнику присвоюється категорія (клас). На заключному етапі визначається кредитний ризик.

Зважаючи на сутність оцінювання кредитоспроможності позичальника, доцільним є використання моделі розрахунку індексу його фінансового стану, що міститься у Положенні НБУ [19], для проведення відповідних розрахунків стосовно множини підприємств. У нашому дослідженні використано методичний підхід, за якого множина підприємств умовно розглядається як єдиний сукупний позичальник і оцінюється його кредитоспроможність. Вибіркова сукупність включає підприємства переробної промисловості, згруповані за регіонами країни.

Для розрахунку інтегрального показника фінансового стану позичальника було використано модель визначення класу боржника — юридичної особи (великого або середнього підприємства), відповідно до якої передбачено різностороннє оцінювання його фінансового стану за більшою, ніж в інших моделях, кількістю коефіцієнтів. Такою є модель, що застосовується до підприємств, які здійснюють види економічної діяльності, зазначені у секції С (розділи 13–18, 31, 32) Класифікації видів економічної діяльності ДК 009:2010. Ця модель розраховується за формулою:

$$Z = 0.95 \times K3 + 0.03 \times K4 + 1.1 \times K6 + 1.4 \times K7 + 3.1 \times K8 + 0.04 \times K9 + 0.03 \times K10 - 0.45,$$

де Z — інтегральний показник фінансового стану позичальника;

$K3$ — коефіцієнт фінансової незалежності;

$K4$ — коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом;

$K6$ — коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовими результатами від операційної діяльності (Earnings Before Interest and Taxes, EBIT)¹;

$K7$ — коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовими результатами від звичайної діяльності (Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization, EBITDA)²;

$K8$ — коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком;

$K9$ — коефіцієнт оборотності оборотних активів;

$K10$ — коефіцієнт оборотності позичкового капіталу за фінансовими результатами від звичайної діяльності (EBITDA).

Обрана нами модель включає 7 із 10 коефіцієнтів фінансового стану позичальника, передбачених Положенням НБУ [19] для визначення кредитоспроможності підприємств. Модель дає змогу оцінювати кредитоспроможність позичальника і клас його надійності з урахуванням значення кожного із цих коефіцієнтів. Аналізуючи значущість коефіцієнтів у розрахунковій моделі, бачимо, що найбільший вплив на інтегральний показник фінансового стану позичальника мають коефіцієнти, котрі визначають прибутковість. Тому послідовність подальшого розгляду таких коефіцієнтів визначена відповідно до їх вагових значень.

АНАЛІЗ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ У ДИНАМІЦІ

Аналіз множини підприємств переробної промисловості як сукупного позичальника дав змогу виявити певні тенденції у зміні їхнього фінансового стану, що проявилися у 2007–2011 рр.

По-перше, відбулося загальне зниження кредитоспроможності підприємств. Свідченнями цього є зменшення середнього значення інтегрального

показника їхнього фінансового стану, а також зниження класу позичальника у більшості регіонів країни (див. таблицю 1). Зокрема, впродовж періоду спостереження середнє значення інтегрального показника в галузі зменшилося майже втричі — з 0.62 до 0.21. Водночас погіршився клас надійності множини підприємств як сукупного позичальника, — він змінився з 3-го на 4-й.

По-друге, негативні зміни відбулися у стані кредитоспроможності підприємств переробної промисловості всіх регіонів країни. Так, у 2007 році основна маса регіональних сукупностей підприємств (15 із 27) належала до 3-го класу позичальників за середнім інтегральним показником фінансового стану, при цьому підприємства одного регіону (Запорізької області) — навіть до 2-го класу, а решти 11 регіонів — до 4-го. Натомість у 2011 році внаслідок погіршення фінансового стану підприємств лише в одному регіоні (Харківській області) вони за фінансовими коефіцієнтами відповідали критеріям 3-го класу. У переважній кількості регіонів (19 із 27) підприємства перейшли до 4-го класу, а в решті регіонів — до 5-го класу (у 6 областях) і навіть до 7-го класу (у Тернопільській області). Зміни фінансового стану підприємств призвели до зниження середніх значень інтегрального показника в кожному класі (наприклад, у 3-му класі — з 0.62 до 0.51, у 4-му — з 0.35 до 0.27), а також до появи від'ємних значень (–0.10 у 5-му класі та –0.86 — у 7-му класі).

Детально розкрити чинники змін інтегрального показника фінансового стану позичальника дає змогу аналіз зрушень у його складових — відповідних фінансових коефіцієнтах. Так, спостереження за динамікою цих фінансових коефіцієнтів за підприємствами переробної промисловості свідчить про сталу тенденцію до їх зменшення. Зокрема, впродовж періоду спостережень *коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком* ($K8$) скоротився у десять разів — із 5.3% до 0.5% (див. таблицю 2). У 2007 році статистична варіація цього коефіцієнта становила за мінімальним значенням –1.3%, за максимальним — +9.4%, за розмахом — +10.7%. У 2011 році розмах варіації майже потроївся і сягнув +28.9% внаслідок падіння мінімального значення до –21.8% та скорочення максимального до +7.1%. Такі зміни у варіації свідчать про поглиблення фінансової нестабільності у регіональних сукупностях

¹ Аналітичний показник прибутку до вирахування процентів і податків, тобто операційного прибутку.

² Аналітичний показник прибутку до вирахування процентів, податків і амортизації, фактично це фінансовий результат діяльності підприємства.

Таблиця 1. Класифікація підприємств переробної промисловості у регіонах України за інтегральним показником їх фінансового стану у 2007–2011 рр.

Класи позичальників	Середні значення інтегральних показників		Кількість регіонів		Регіони (області)	
	2007 р.	2011 р.	2007 р.	2011 р.	2007 р.	2011 р.
2-й	0.85	–	1	–	Запорізька	–
3-й	0.62	0.51	15	1	Донецька, Дніпропетровська, АР Крим, Хмельницька, Миколаївська, Івано-Франківська, Луганська, Черкаська, м. Київ, Закарпатська, Рівненська, Сумська, Харківська, Полтавська, Одеська	Харківська
4-й	0.35	0.27	11	19	Чернівецька, Кіровоградська, Житомирська, Волинська, Чернігівська, Львівська, Київська, м. Севастополь, Тернопільська, Вінницька, Херсонська	Запорізька, Полтавська, м. Севастополь, Волинська, Сумська, м. Київ, Вінницька, Миколаївська, Хмельницька, Закарпатська, Житомирська, Черкаська, Львівська, Дніпропетровська, АР Крим, Чернігівська, Кіровоградська, Донецька, Чернівецька
5-й		–0.10		6	Київська, Луганська, Одеська, Херсонська, Рівненська, Івано-Франківська,	
6-й	–	–	–	–	–	–
7-й		–0.86		1		Тернопільська
3-й	0.62	–	27	–	Усього	
4-й	–	0.21	–	27		

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України.

підприємств галузі та про зростання їхньої міжрегіональної диференціації за рівнем рентабельності активів.

Вивчення регіонального розподілу рентабельності активів за чистим прибутком привертає увагу до тієї обставини, що навіть серед підприємств, які належать до високих класів фінансового стану, є позичальники з від'ємним значенням цього коефіцієнта. Наприклад, за даними розрахунків, сукупність підприємств Івано-Франківської області належала до 3-го класу, хоча мала рентабельність активів на рівні –0.1% (2007 р.), Тернопільської та Кіровоградської областей – відповідно до 4-го класу з рівнем рентабельності активів –1.3% та –0.2% (2007 р.), а Чернівецької області – також до 4-го класу з рівнем рентабельності активів –1.3% (2011 р.). Тобто від'ємні значення цього коефіцієнта свідчать про неефективне використання активів потенційним позичальником, а саме про його недостатню кредитоспромож-

ність. На жаль, у Положенні НБУ [19] граничні нормативні значення відповідних коефіцієнтів не встановлено, що й призводить до подібних колізій.

Значення іншого показника прибутковості — *коефіцієнта рентабельності продажу за фінансовими результатами від звичайної діяльності* (K7) — також перебували у стадії зменшення: якщо у 2007 році він становив 8.5%, то у 2011-му — 5.1% (див. таблиці 1, 2). При цьому у 2007 році відповідний коефіцієнт мав лише позитивні значення для всіх класів позичальників, а у 2011-му — в більшості їх класів, зрідка негативні — у 5-му класі та виключно негативні — у 7-му. Переважно позитивні значення такого показника у більшості регіонів свідчать про прибутковість промислової діяльності за умови, що не враховується заборгованість перед різними кредиторами і державою, а також амортизаційні нарахування. Однак податкове навантаження та витрати на обслуговування кредиторської заборгованості є вагомими чинниками, що спричиняє зменшення прибутковості. Їх вплив призводить до зменшення рівня показника рентабельності активів за чистим прибутком порівняно з показником рентабельності продажу за фінансовими результатами від звичайної діяльності.

Градація рівнів показника рентабельності продажу за фінансовими результатами від звичайної діяльності між класами позичальників за всіма статистичними характеристиками від-

Таблиця 2. Коефіцієнти фінансового стану позичальників за їх класами у регіональних сукупностях підприємств переробної промисловості за 2007–2011 рр.

Класи боржників	Значення коефіцієнтів	Фінансові коефіцієнти						
		K3	K4	K6	K7	K8	K9	K10
2007 р.								
2-й	Фактичне	0.554	1.162	0.082	0.082	0.084	3.178	0.345
3-й	Мінімальне	0.423	0.817	0.022	0.058	-0.001	1.578	0.156
	Максимальне	0.548	1.223	0.102	0.119	0.094	3.560	0.324
	Середнє арифметичне	0.478	0.993	0.069	0.087	0.047	2.469	0.226
	Медіанне	0.468	0.945	0.072	0.090	0.045	2.424	0.221
4-й	Мінімальне	0.316	0.703	0.014	0.050	-0.013	1.421	0.091
	Максимальне	0.443	0.953	0.075	0.091	0.051	2.758	0.158
	Середнє арифметичне	0.377	0.832	0.040	0.067	0.011	2.185	0.127
	Медіанне	0.365	0.825	0.040	0.066	0.011	2.175	0.128
3-й	Фактичне у переробній промисловості	0.472	1.007	0.071	0.085	0.053	2.520	0.235
2011 р.								
3-й	Фактичне	0.404	1.062	0.090	0.104	0.071	2.161	0.257
4-й	Мінімальне	0.252	0.479	0.006	0.030	-0.013	1.139	0.060
	Максимальне	0.423	1.335	0.117	0.104	0.066	2.467	0.249
	Середнє арифметичне	0.330	0.817	0.057	0.069	0.021	1.845	0.134
	Медіанне	0.330	0.808	0.054	0.068	0.017	1.956	0.131
5-й	Мінімальне	0.142	0.360	-0.053	-0.034	-0.100	1.127	-0.045
	Максимальне	0.220	0.601	0.041	0.068	-0.004	2.579	0.072
	Середнє арифметичне	0.188	0.458	0.014	0.036	-0.029	1.736	0.050
	Медіанне	0.194	0.411	0.023	0.046	-0.015	1.525	0.070
7-й	Фактичне	-0.014	-0.039	-0.159	-0.101	-0.218	1.670	-0.135
4-й	Фактичне у переробній промисловості	0.313	0.767	0.037	0.051	0.005	1.971	0.111

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України.

повідас очікуваній. Зокрема, у 2-му класі позичальників фактичне значення цього коефіцієнта становило 8.2% у 2007 році і було меншим за середнє арифметичне, максимальне і медіанне значення в наступному 3-му класі — відповідно 8.7%, 11.9% і 9.0% (див. таблицю 2). При цьому значення всіх статистичних характеристик 4-го класу позичальників поступалися відповідним значенням їхнього 3-го класу на 0.8–2.8%. У 2011 році фактичне значення даного показника у 3-му класі позичальників становило 10.4% і перебувало в межах його варіації у цьому класі попереднього періоду. У 4-му класі позичальників розширилися межі варіації коефіцієнта внаслідок зменшення мінімального значення до 3.0% і збільшення максимального — до 10.4%. Також зросли рівні середнього арифметичного й медіанного значень коефіцієнта ранжированого ряду спостережень — відповідно до 6.9% і 6.8%. Значення статистичних характеристик структури розподілу 5-го класу позичальників (межі варіації відповідно –3.4% і +6.8%, розмах варіації – 10.2%, середнє арифметичне – 3.6%, медіанне – 4.6%) свідчать про те, що йому притаманні близькі до нуля, але позитивні величини рентабельності продажу за фінансовими результатами від звичайної діяльності. Зважаючи на фактичне значення (–10.1%), 7-му класу позичальників властиві значно менші за нуль рівні цього коефіцієнта. Таким чином, незважаючи на певне зростання рівня відповідного коефіцієнта у порівнянних класах позичальників, загалом домінувала тенденція до його зменшення у переважній кількості регіональних сукупностей підприємств.

Рівень наступного коефіцієнта — *рентабельності продажу за фінансовими результатами від операційної діяльності до оподаткування та здійснення витрат, пов'язаних із запозиченнями*, (K6) — упродовж періоду спостереження теж зменшився із 7.1% до 3.7%. Особливість розподілу індивідуальних значень цього коефіцієнта у вибірковій сукупності підприємств полягає у незначній варіації та поступовому збільшенні відмінностей між класами позичальників. Зокрема, фактичне значення коефіцієнта у 2-му класі позичальників (яке становило у 2007 році 8.2%) перебуває в межах варіації їх наступного класу. Статистичні характеристики варіації 3-го класу позичальників (межі – 2.2% і 10.2%, розмах варіації

– 8.0%, середнє арифметичне – 6.9%, медіана – 7.2%) свідчать, що для нього властива значна негативна асиметрія у розподілі індивідуальних значень коефіцієнта відносно другого квартилю. Очевидно, центральною тенденцією у цьому класі позичальників є значення 6.9%. У їх 4-му класі розподіл індивідуальних значень коефіцієнта, що розглядається, симетричне відносно його середнього та медіанного значень, а центральна тенденція сягає 4.0%.

У наступному періоді неоднорідність значень цього коефіцієнта у вибірці та відмінності між класами позичальників проявилися виразніше. Наприклад, у 2011 році фактичне значення коефіцієнта у їх 3-му класі становило 9.0%, що не виходить за межі верхнього квартилю цього ж класу у попередньому періоді спостережень. У свою чергу, показники варіації 4-го класу позичальників і статистичні характеристики середніх значень коефіцієнта (межі варіації – 0.6% і 11.7%, розмах варіації – 11.1%, середнє – 5.7%, медіана – 5.4%) свідчать про тенденцію до зосередження його індивідуальних значень навколо позначки 5.4%. Порівняно з 2007 роком у зазначеному класі позичальників розширилися межі варіації, ледь не подвоївся її розмах, зросли рівні середніх значень (арифметичного і медіанного). У 5-му класі позичальників порівняно з попередніми класами спостерігалось подальше зменшення меж варіації: нижньої — до від'ємного значення (–5.3%), а верхньої — до втричі меншого, ніж у їхньому 4-му класі, але позитивного (+4.1%). Крім того, скоротилися середнє арифметичне і медіанне значення цього коефіцієнта, тоді як неоднорідність вибіркової сукупності, що містить його вельми відхилений показник, спричинила зміщення центральної тенденції до 2.3% (див. таблицю 2). Вже для 7-го класу позичальників властиві глибоко від'ємні величини представленого коефіцієнта, про що свідчить його фактичне значення (–15.9%). Отже, у динаміці разом із розширенням меж варіації у порівнянних класах позичальників, відбувалося загальне зниження рівня коефіцієнта рентабельності продажу продукції підприємств за фінансовими результатами від операційної діяльності до оподаткування та здійснення витрат, пов'язаних із запозиченнями (K6), що були спричинені збільшенням кількості регіональних сукупностей підприємств, які мали

менший рівень цього коефіцієнта.

Рівень наступного показника моделі — *коефіцієнта фінансової незалежності* (K3) — у переробній промисловості скоротився з 47.2% у 2007 році до 31.3% у 2011-му (див. таблицю 2). Це означає, що за аналізований період питома вага власного капіталу галузі у загальному обсязі джерел її фінансування скоротилася на третину. Відповідно зріс ступінь залежності переробних підприємств від позичкових джерел фінансування. Такі зміни зумовлені негативними тенденціями у структурі пасивів балансу цих підприємств. Зокрема, за 2007–2011 рр. обсяг валюти балансу галузі зменшився в шість разів, тоді як її власний капітал — у дев'ять разів. Інакше кажучи, темпи скорочення власного капіталу переробної промисловості випереджали темпи скорочення валюти її балансу в 1.5 раза. Оскільки основним джерелом поповнення власного капіталу підприємства є його прибуток, а чинником втрати — збиток, то зменшення обсягу чистого прибутку у 8.4 раза і чистих збитків у 2.2 раза призвело до втрати джерел поповнення власного капіталу підприємств галузі.

Розподіл індивідуальних значень цього коефіцієнта між класами позичальників свідчить про таке:

— вищим класам надійності позичальників властивий більший рівень фінансової незалежності (статистичні характеристики варіації значень аналізованого коефіцієнта у кожному наступному класі позичальників поступають попередньому. Так, його середнє арифметичне значення у регіональних сукупностях підприємств, які належать до 2-го класу позичальників, досягало 55.4% у 2007 році. Межі варіації значень цього коефіцієнта у їх 3-му класі справді поступалися 2-му і становили відповідно 42.3% і 54.8% у 2007 році, а з часом його фактичне значення зменшилося до 40.4% у 2011-му. Тому розмах варіації значень цього коефіцієнта у 3-му класі позичальників розширився, але ступінь їхньої фінансової незалежності зменшився;

— рівень цього коефіцієнта у 4-му класі позичальників становив 31.6–44.3% у 2007 році і 25.2–42.3% — у 2011-му (розширення розмаху варіації з 12.7% до 17.1% стало наслідком зменшення передусім її нижньої межі. Вектор зміни інших статистичних характеристик середніх (арифметичного і структурного) значень коефіцієнта були аналогічними — вони зменшилися відповідно, з 37.7 до 33.0% і з 36.5 до 33.0%);

— значення аналізованого коефіцієнта у регіональних сукупностях підприємств 5-го класу, які варіюють у межах 14.2–22.0%, свідчить про їх суттєву залежність від кредитування (у середньому це понад 80%);

— від’ємне значення коефіцієнта K3 у сукупності суб’єктів 7-го класу свідчить про повну втрату ними власного капіталу внаслідок збитковості, про стан банкрутства і цілковиту залежність кожного з них від кредитування.

Отже, впродовж 2007–2011 рр. в аналізованих сукупностях підприємств усіх регіонів зростала залежність від кредитування, що спричинило зниження їх фінансової стійкості й кредитоспроможності. У 2007 році, за нормальної величини коефіцієнта фінансової незалежності на рівні 50%, стійкий фінансовий стан мали лише 16 регіональних сукупностей підприємств галузі. Вони були спроможні формувати не менше половини активів, а також покривати майже всі зобов’язання за рахунок власних коштів. У 2011 році внаслідок зменшення коефіцієнта до рівня, меншого від 42.3% в усіх 27 регіональних сукупностях підприємств фінансова стійкість суттєво ослабла (іноді навіть узагалі була втрачена). Внаслідок цього виникла цілкова залежність від кредитних ресурсів — підприємства втрачали кредитоспроможність, а ризики кредиторів пропорційно зростали.

Унаслідок виробничої специфіки підприємств переробної промисловості, що полягає у необхідності мати сучасні основні засоби для здійснення процесу виробництва продукції, важливим оцінним параметром є **коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом** (K4). Фактичне значення цього коефіцієнта за аналізований період зазнало негативних змін. Так, у 2007 році воно становило 1.01, тобто вартість власного капіталу дещо перевищувала вартість необоротних активів, і відповідно, підприємства галузі були спроможні повністю фінансувати придбання довгострокових активів за рахунок власного капіталу (див. таблицю 2). У 2011 році, на тлі суттєвого зменшення балансової вартості необоротних активів [20], коефіцієнт знизився до 0.77. Таким чином, переробні підприємства розтратили власний капітал, унаслідок чого порушився їхній відтворювальний цикл, похитнулися фінансова стійкість і платоспроможність у довгостроковій

перспективі, а деякі з них опинилися у кризовому фінансовому становищі.

Детальний аналіз цих змін у динаміці свідчить про таке:

— високий ступінь забезпеченості власним капіталом характерний для підприємств, які належать до 2-го класу боржників, а також деяких підприємств у наступних класах (3-му і навіть 4-му). Зокрема, фактичне значення відповідного коефіцієнта становило 1.16 для 2-го класу позичальників у 2007 році, а верхня межа варіації його значень — 1.22 у 3-му класі у 2007 році й 1.34 — у 4-му у 2011 р.). Наявність у нижчих класах підприємств із високим рівнем цього коефіцієнта, що відповідає аналогам першого класу, за незначної варіації його значень і високої однорідності вибіркової сукупності підприємств (квадратичний коефіцієнт варіації становив 0.021 в 2007 році і 0.057 — в 2011-му, що менше від критичного значення 0.333) свідчить про несуттєвість цього показника для градації класів позичальників;

— відповідно до значень середніх величин для 3-го і наступних класів позичальників типовими є рівні цього коефіцієнта, менші за 1.0. При цьому нагальна необхідність модернізації необоротних активів переробної промисловості потребує довгострокових інвестицій, джерелом фінансування яких мають бути переважно власний капітал підприємств і частково довгострокові позики. Проте у більшості регіональних сукупностей підприємств галузі не вистачає власного капіталу для покриття необоротних активів. Особливо гостро його нестача позначається на фондомістких виробництвах. Відповідно більшість суб’єктів цих класів мають нестійкий фінансовий стан і недостатню платоспроможність;

— дефіцит власного капіталу в умовах високої вартості довгострокових позик обмежує спроможність підприємств переробної промисловості до інноваційно-технологічного розвитку;

— підприємства, у яких рівень коефіцієнта покриття необоротних активів менший від 0.8, постають перед загрозою кризового фінансового стану (масовий прояв цього явища був у 2011 році у середовищі регіональних сукупностей підприємств 4-го і наступних класів, у яких не лише мінімальні, а й середні величини цього коефіцієнта не досягали 0.8). Довгострокові активи таких підприємств формуються за рахунок не так влас-

ного капіталу і довгострокових позик, як шляхом залучення короткострокових пасивів. Вимивання ж коштів із обігу спричиняє ризики боргової кризи через неможливість розраховуватися за короткостроковими позиками;

— від’ємне значення цього коефіцієнта у суб’єктів 7-го класу свідчить про абсолютний дефіцит у них власного капіталу і повну їх залежність від позик (цілком очевидно, що ці підприємства перебувають у стані банкрутства).

Таким чином, виявлені зміни коефіцієнта покриття необоротних активів власним капіталом свідчать про те, що у більшості регіональних сукупностей підприємств галузі загострюється проблема дефіциту власного капіталу, поглиблюється фінансова нестабільність і поширюються кризові явища. У таких фінансових умовах посилюються ознаки некредитоспроможності переважної більшості підприємств галузі.

Ефективність використання оборотних активів, що оцінюється за допомогою **коефіцієнта оборотності оборотних активів** (K9), також є фактором фінансової стійкості позичальника. Аналітичні спостереження за динамікою цього коефіцієнта у вибірковій сукупності підприємств свідчать про тенденції до зниження його рівня у довгостроковій перспективі. Упродовж 2007–2011 рр. він зменшився з 2.52 до 1.97, або на 22% (див. таблицю 2). Основними чинниками такого процесу були зменшення обсягів доходів від реалізації продукції, а також зниження середньорічної вартості оборотних активів. Негативна динаміка цього коефіцієнта відбувалася на тлі шестиразового зменшення обсягів виручки від реалізації продукції та майже п’ятиразового — середньорічної вартості оборотних активів. Оскільки у співвідношенні динаміки цих двох показників переважали доходи від реалізації продукції, то відбувалося зниження інтенсивності використання оборотних коштів.

Динамічні зрушення у розподілі значень коефіцієнта, що розглядається, між класами позичальників відбувалися так:

— оборотні кошти сукупності суб’єктів 2-го класу оберталися в середньому 3.18 разів на рік (2007 р.);

— не так інтенсивно оборотні кошти використовувалися суб’єктами 3-го класу (значення цього коефіцієнта перебували в межах 1.6–3.6 разів

на рік — у середньому 2.47 раз (або, зважаючи на медіану ранжируваного ряду спостережень, — 2.42 раз у 2007 році). Особливість зміни такого коефіцієнта у цьому класі позичальників полягає у зниженні його фактичного значення до 2.16 у 2011 році, що відповідає значенням першого квартилю ранжируваного ряду розподілу у початковому періоді спостережень;

— аналіз порівняльних показників у 4-му класі позичальників свідчить про зменшення їх значень у динаміці (за 2007—2011 рр. значення меж варіації скоротилися так: нижньої — з 1.42 до 1.14, верхньої — з 2.76 до 2.47, середньої арифметичної — з 2.19 до 1.85, медіани — з 2.18 до 1.96). Посилення цієї тенденції пов'язане зі зростанням кількості регіональних сукупностей підприємств (з 11 до 19), які не так інтенсивно використовують оборотні кошти;

— безумовно, найповільніше відбувається обіг оборотних коштів у регіональних сукупностях підприємств, що належать до 5-го і 7-го класів (зокрема, частота обертання коштів половини підприємств становить до 1.53 раз на шорі, а в середньому — 1.74).

Зміни коефіцієнта оборотності оборотних активів є індикатором тенденції до уповільнення інтенсивності використання оборотних коштів у дедалі більшій кількості регіональних сукупностей підприємств. Унаслідок таких змін погіршуються фінансовий стан і кредитоспроможність підприємств галузі.

Останній у розрахунковій моделі інтегрального показника фінансового стану боржника — *коефіцієнт оборотності позичкового капіталу за фінансовими результатами від звичайної діяльності* (K10). У 2007—2011 рр. його рівень зменшився більш як у 2.1 раз — з 0.24 до 0.11 (див. таблицю 2). Ключовим фактором погіршення спроможності підприємств розраховуватися за своїми зобов'язаннями є скорочення фінансових результатів від звичайної діяльності (EBITDA). Зокрема, фінансові результати від звичайної діяльності підприємств зменшилися у 9.6 раз, а довгострокові та поточні зобов'язання — у 4.5 раз. За умов такого стрімкого падіння фінансової результативності від звичайної діяльності підприємства втрачають спроможність розраховуватися за власними зобов'язаннями і накопичують борги.

Інтенсивність зміни цього коефіцієнта в динаміці є цілком очевидною

за результатами аналізу його розподілу між класами позичальників:

— регіональна сукупність підприємств 2-го класу була спроможна виконувати свої зобов'язання за рахунок внутрішніх фінансових джерел на рівні 34.5% у 2007 році. У наступні роки цей рівень так і не було перевищено;

— варіація цього коефіцієнта в 3-му класі позичальників мала межі 0.16—0.32 у 2007 році, тоді як центральна тенденція варіаційного ряду розподілу сукупності спостережень становила 0.23 (фактичне значення коефіцієнта у наступному періоді перебувало в окреслених межах верхнього квартилю ряду розподілу);

— межі варіації такого коефіцієнта у 4-му класі позичальників становили 0.9—0.16 у 2007 році і розширилися в діапазоні 0.1—0.25 у 2011-му (водночас дещо зросли характеристики середнього арифметичного — з 0.127 до 0.134 та медіанного з 0.128 до 0.131). Проте збільшення загальної кількості суб'єктів сукупності цього класу не дає підстав для припущення про підвищення завдяки цьому ступеня захищеності кредиторів;

— ще ризикованішим є кредитування підприємств, включених до 5-го та 7-го класів (про це свідчать не просто низькі граничні і середні значення даного коефіцієнта — 0.05—0.07, а від'ємне значення нижньої межі 5-го класу позичальників і фактичного рівня у 7-го, що зумовлені збитковістю підприємств).

Таким чином, загальне зниження оборотності позичкового капіталу за фінансовими результатами від звичайної діяльності в поєднанні з розширенням кількості регіональних сукупностей підприємств зумовлюють втрату переробними підприємствами спроможності розраховуватися з боргами за рахунок внутрішніх фінансових джерел, що спричиняє додаткові ризики кредиторів.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз кредитоспроможності підприємств переробної промисловості у регіонах країни за 2007—2011 рр. дав змогу виявити такі тенденції:

— внаслідок зниження рівня всіх складових фінансового стану підприємств відбулися загальне падіння середнього значення інтегрального показника їхнього фінансового стану як позичальників і зниження їх класу щодо надійності обслуговування бор-

гових зобов'язань у більшості регіонів країни. Погіршення рівня кредитоспроможності підприємств обмежує їхній доступ до кредитів для фінансування своєї поточної діяльності та інвестування проектів інноваційно-технологічного розвитку);

— негативні тенденції у кредитоспроможності охопили підприємства всіх регіонів країни, внаслідок чого зростають ризики потенційних кредиторів і пригнічується ділова та інноваційна активність підприємств галузі;

— у всіх регіонах країни домінує тенденція до істотного зниження рівня кожного з групи факторних показників фінансового стану (зважаючи на вагомість цих факторів для формування фінансової стійкості підприємств, можемо стверджувати, що їх зміна спричинила падіння кредитоспроможності підприємств, погіршення умов для залучення капіталу на фінансовому ринку, звуження інноваційно-технологічного відтворення та зниження конкурентоспроможності промисловості в економіці регіонів країни).

Відновлення кредитоспроможності переробних підприємств може бути забезпечене відповідно до планів уряду щодо активізації процесу кредитування економіки, які передбачені у Державній програмі активізації розвитку економіки на 2013—2014 роки [20]. Зокрема, нині здійснюється перехід від політики бюджетних капітальних інвестицій до політики державних гарантій. Запровадження системи широких державних гарантій в обсязі 50 млрд. грн. слугуватиме дієвим інструментом, який дасть змогу отримати фінансові ресурси, необхідні для модернізації економіки в умовах дефіциту зовнішніх інвестицій. Саме такий підхід має активізувати ринок і банківську систему, а також “розморозити” кредитування підприємств переробної промисловості.

Література

1. Лужний О. Кому вниз, або в очікуванні банківських подарунків // *Урядовий кур'єр*. — 2013. — 21 лютого. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukurier.gov.ua/uk/news/komu-vniz-abo-v-ochikuvanni-bankivskih-podarkiv/p/>.

2. Малолеткова О. Бізнес мріє про дешеві кредити // *Урядовий кур'єр*. — 2013. — 15 лютого. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/biznes-mriye-pro-deshevi-kredit/>.

3. Шелудько Н. М. Кредитний механізм реалізації інвестиційної політики: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.00.08 / Шелудько Наталія Михайлівна; Державна установа "Інститут економіки та прогнозування НАН України". — К., 2008. — 40 с.

4. Гідулян А. Актуальні питання поліпшення методики оцінки кредитоспроможності позичальників банками України // Вісник Національного банку України. — 2012. — № 1 — С. 50–53.

5. Терещенко О. Нові підходи до оцінки кредитоспроможності позичальників — юридичних осіб // Вісник Національного банку України. — 2012. — № 1. — С. 26–30.

6. Карапетян Т. Оцінка кредитоспроможності позичальника // Економіка України. — 2007. — № 7. — С. 82–85.

7. Долінський Л. Моделювання кредитних рейтингів за національною та міжнародною рейтинговими шкалами // Вісник Національного банку України. — 2010. — № 10. — С. 50–54.

8. Терещенко О. Оцінка кредитних ризиків: відповідність новацій НБУ міжнародній практиці // Вісник Національного банку України. — 2012. — № 9. — С. 4–8.

9. Гриценко Р. Фінансова привабливість областей України для банківської діяльності // Вісник Національного банку України. — 2012. — № 1. — С. 22–25.

10. Барыбин В. В., Крыксин Г. В. Об эволюции роли экономического анализа в развитии кредитования и кредитного

регулирования экономики // Деньги и кредит. — 2012. — № 8 — С. 38–42.

11. Галанов В. С. Кредитование юридических лиц: проблемы и пути их решения // Деньги и кредит. — 2012. — № 11. — С. 32–35.

12. Шапчиц А. А. Кредитоспособность системообразующих предприятий России: ликвидность и финансовая устойчивость // Финансовая аналитика: проблемы и решения. — 2012. — № 35 (125) — С. 44–57.

13. Постанова Правління Національного банку від 06.07.2000 р. № 279 "Про затвердження Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків". — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00>. (Постанова втратила чинність на підставі постанови Правління Національного банку України від 25.01.2012 р. № 23).

14. Сидоренко С. Банк "Украина". От рождения до смерти // Еженедельник 2000. — 2007. — 10–16 августа. — № 32 (376). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://2000.net.ua/2000/derzhava/bespredel/15512>.

15. Беркут И., Василишин Р. Золотое дно—2. Гибель банков // Еженедельник 2000. — 2009. — 6–12 марта. — № 10 (452). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://2000.net.ua/2000/forum/aktualno/45680>.

16. Сенчихин В. Нет банка — нет

проблем // Еженедельник 2000. — 2007. — 19–25 января. — № 3 (350). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://2000.net.ua/2000/derzhava/13027>.

17. Мамонов М., Пестова А., Солнцев О. Оценка системных эффектов от ужесточения пруденциального регулирования банковского сектора: результаты стресс-теста // Вопросы экономики. — 2012. — № 8. — С. 4–31.

18. Гриневич В. Місія МВФ схвалює зусилля Нацбанку // Голос України. — 2013. — 8 лютого. — № 26. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/Article.aspx?id=280022>.

19. Постанова Правління Національного банку України від 25.01.2012 р. № 23 "Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями". — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>.

20. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.02.2013 р. № 187 "Про затвердження Державної програми активізації розвитку економіки на 2013–2014 роки". — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/187-2013-%D0%BF>.

21. Шовкун І. А. Фінансовий потенціал технологічного відтворення у переробній промисловості в регіонах України // Економіка України. — 2013. — № 2. — С. 38–48.

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється
Національним банком України один раз на місяць (за грудень 2013 року)*
Official exchange rate of hryvnia against foreign currencies, which is established monthly
by the National Bank of Ukraine (for December 2013)

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс	№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
1	100 BGL	100 левів (Болгарія)	555.4804	16	434 LYD	100 лівійських динарів	645.7946
2	986 BRL	100 бразильських реалів	345.5685	17	484 MXN	100 мексиканських нових песо	61.1062
3	051 AMD	10000 вірменських драмів	197.8857	18	496 MNT	10000 монгольських тугриків	45.9500
4	410 KRW	1000 вонів Республіки Корея	7.5316	19	554 NZD	100 новозеландських динарів	651.7930
5	704 VND	10000 в'єтнамських донгів	3.7851	20	586 PKR	100 пакистанських рупій	7.3852
6	981 GEL	100 грузинських ларі	472.5112	21	604 PEN	100 перуанських нових сол	285.4133
7	344 HKD	100 доларів Гонконгу	103.0993	22	642 ROL	100 румунських лейв	244.9017
8	818 EGP	100 єгипетських фунтів	116.0508	23	682 SAR	100 саудівських ріялів	213.1239
9	376 ILS	100 ізраїльських нових шекелів	226.0272	24	760 SYP	100 сирійських фунтів	5.7166
10	356 INR	1000 індійських рупій	128.4099	25	901 TWD	100 нових тайваньських динарів	27.0061
11	364 IRR	1000 іранських ріалів	0.6442	26	972 TJS	100 таджицьких сомоні	167.4102
12	368 IQD	100 іракських динарів	0.6885	27	952 XOF	1000 франків КФА	16.5409
13	417 KGS	100 киргизьких сомів	16.3191	28	152 CLP	1000 чилійських песо	15.1873
14	414 KWD	100 кувейтських динарів	2826.3791	29	191 HRK	100 хорватських кун	142.4331
15	422 LBP	1000 ліванських фунтів	5.3074	30	255	100 динарів США за розр. із Індією	639.4400

* Курс встановлено з 01.12.2013 року.

Підготовлено департаментом аналізу та прогнозування грошово-кредитного ринку Національного банку України.

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється

Official exchange rate of hryvnia against foreign currencies, which is established

№ п/п	Код валюти	Назва валюти						
			01.12.2013 р.	02.12.2013 р.	03.12.2013 р.	04.12.2013 р.	05.12.2013 р.	
1	036 AUD	100 австралійських доларів	728.4000	728.4902	730.4432	729.7045	722.0581	
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	1305.5441	1306.4272	1309.7663	1312.1624	1308.9260	
3	031 AZM	100 азербайджанських манатів	1018.9954	1018.9954	1018.9954	1018.9954	1019.1253	
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0086	0.0086	0.0085	0.0085	0.0085	
5	208 DKK	100 датських крон	145.6585	145.8563	145.0351	145.4929	145.6429	
6	840 USD	100 доларів США	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	
7	352 ISK	100 ісландських крон	6.6681	6.6842	6.6686	6.6792	6.6954	
8	124 CAD	100 канадських доларів	755.7099	755.8199	752.0209	750.2866	750.0750	
9	398 KZT	100 казахстанських тенге	5.1886	5.2011	5.2011	5.1761	5.1735	
10	428 LVL	100 латвійських латів*	1545.6090	1547.5494	1539.0220	1544.2367	1546.2689	
11	440 LTL	100 литовських літів	314.6457	315.0855	313.3493	314.3216	314.6457	
12	498 MDL	100 молдовських лейв	60.9534	60.9046	60.9106	60.9538	60.9938	
13	578 NOK	100 норвезьких крон	131.2722	130.7605	130.2043	130.9155	130.7272	
14	985 PLN	100 польських злотих	259.0264	258.6608	258.0453	258.2055	258.7734	
15	643 RUB	10 російських рублів	2.4124	2.4081	2.4113	2.4042	2.4030	
16	702 SGD	100 сингапурських доларів	636.5551	636.8852	636.9929	637.5431	637.4141	
17	792 TRL	100 турецьких лір	396.1525	395.9699	393.0869	392.1552	390.6680	
18	795 TMM	100 туркменських манатів	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	
19	348 HUF	1000 угорських форинтів	36.2789	36.1318	35.8019	35.8300	35.9155	
20	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.3649	0.3649	0.3643	0.3643	0.3643	
21	203 CZK	100 чеських крон	39.7224	39.7184	39.4765	39.5111	39.5662	
22	752 SEK	100 шведських крон	121.6569	122.1361	121.6967	122.3868	122.9219	
23	756 CHF	100 швейцарських франків	881.6105	884.6375	878.1207	883.2828	885.5629	
24	156 CNY	100 юанів женьміньбі (Китай)	131.1945	131.1451	131.1767	131.2051	131.2262	
25	392 JPY	1000 японських єн	78.1252	78.1501	77.7474	77.9046	77.9850	
26	978 EUR	100 євро	1086.4086	1087.9272	1081.9325	1085.2895	1086.4086	
27	960 XDR	100 СПЗ	1227.0909	1227.0909	1224.5605	1226.4356	1226.5297	

			16.12.2013 р.	17.12.2013 р.	18.12.2013 р.	19.12.2013 р.	20.12.2013 р.	21.12.2013 р.	
1	036 AUD	100 австралійських доларів	714.5549	715.0102	712.6370	712.0368	707.2861	707.2861	
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	1300.4612	1304.8713	1299.6187	1308.1271	1308.4241	1308.4241	
3	031 AZM	100 азербайджанських манатів	1018.9954	1018.9954	1018.9954	1018.9954	1018.9954	1018.9954	
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0085	0.0085	0.0085	0.0084	0.0084	0.0084	
5	208 DKK	100 датських крон	147.0559	147.5927	147.2995	147.3015	146.4348	146.4348	
6	840 USD	100 доларів США	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	
7	352 ISK	100 ісландських крон	6.8020	6.8486	6.8521	6.8651	6.8410	6.8410	
8	124 CAD	100 канадських доларів	750.1703	755.2752	754.9341	751.6296	745.6678	745.6678	
9	398 KZT	100 казахстанських тенге	5.1866	5.1866	5.1866	5.1906	5.1953	5.1953	
10	428 LVL	100 латвійських латів*	1560.7384	1566.5325	1563.2398	1563.6846	1554.3587	1554.3587	
11	440 LTL	100 литовських літів	317.7708	318.9051	318.2801	318.2801	316.3819	316.3819	
12	498 MDL	100 молдовських лейв	61.4529	61.5983	61.5893	61.6972	61.6131	61.6131	
13	578 NOK	100 норвезьких крон	129.2343	130.5490	129.9004	131.1483	130.3117	130.3117	
14	985 PLN	100 польських злотих	262.5129	263.6898	262.9714	263.0155	261.7224	261.7224	
15	643 RUB	10 російських рублів	2.4320	2.4320	2.4321	2.4265	2.4256	2.4256	
16	702 SGD	100 сингапурських доларів	636.0206	636.7407	635.6398	635.0154	630.9729	630.9729	
17	792 TRL	100 турецьких лір	391.9688	393.6774	391.7154	390.5738	385.4906	385.4906	
18	795 TMM	100 туркменських манатів	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	
19	348 HUF	1000 угорських форинтів	36.2806	36.7320	36.7176	36.8172	36.4889	36.4889	
20	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.3638	0.3633	0.3633	0.3633	0.3633	0.3633	
21	203 CZK	100 чеських крон	39.8489	39.8955	39.7352	39.6249	39.4983	39.4983	
22	752 SEK	100 шведських крон	121.4374	121.9857	121.5500	122.2531	122.0031	122.0031	
23	756 CHF	100 швейцарських франків	897.4310	901.6670	900.3421	899.9734	890.9578	890.9578	
24	156 CNY	100 юанів женьміньбі (Китай)	131.6107	131.6321	131.6479	131.6385	131.5974	131.5974	
25	392 JPY	1000 японських єн	77.3057	77.6144	77.6045	77.6045	76.6330	76.6330	
26	978 EUR	100 євро	1097.1991	1101.1157	1098.9576	1098.9576	1092.4033	1092.4033	
27	960 XDR	100 СПЗ	1229.2233	1232.3409	1230.7887	1231.4201	1228.4903	1228.4903	

* З 01.01.2014 р. на території Латвії замість латвійського лата в якості грошової одиниці вводиться євро.

Національним банком України щоденно (за грудень 2013 року)

daily by the National Bank of Ukraine (for December 2013)

Офіційний курс

	06.12.2013 р.	07.12.2013 р.	08.12.2013 р.	09.12.2013 р.	10.12.2013 р.	11.12.2013 р.	12.12.2013 р.	13.12.2013 р.	14.12.2013 р.	15.12.2013 р.
	722.5485	722.5485	722.5485	724.8083	726.3092	730.7916	727.6310	723.8894	723.8894	723.8894
	1307.0714	1307.0714	1307.0714	1306.4414	1309.3768	1313.9309	1309.6058	1311.2251	1311.2251	1311.2251
	1019.1253	1019.1253	1019.1253	1019.1253	1019.1253	1019.1253	1019.1253	1019.1253	1019.1253	1019.1253
	0.0085	0.0085	0.0085	0.0085	0.0085	0.0085	0.0085	0.0085	0.0085	0.0085
	145.6604	145.6604	145.6604	146.3705	147.0201	147.3162	147.4943	147.5781	147.5781	147.5781
	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
	6.6904	6.6904	6.6904	6.7486	6.7691	6.7985	6.8020	6.8316	6.8316	6.8316
	750.0300	750.0300	750.0300	750.5662	749.5383	752.5592	754.6782	755.6350	755.6350	755.6350
	5.1818	5.1818	5.1818	5.1818	5.1862	5.1745	5.1728	5.1832	5.1832	5.1832
	1546.0564	1546.0564	1546.0564	1553.2343	1559.9480	1563.1311	1565.0637	1566.1959	1566.1959	1566.1959
	314.6920	314.6920	314.6920	316.2430	317.6551	318.3033	318.6968	318.8820	318.8820	318.8820
	61.0376	61.0376	61.0376	61.0567	61.1282	61.1712	61.2026	61.3746	61.3746	61.3746
	129.2995	129.2995	129.2995	129.4669	130.1299	130.8144	130.6651	129.8927	129.8927	129.8927
	259.3613	259.3613	259.3613	260.3662	261.9723	262.7705	263.0576	263.2608	263.2608	263.2608
	2.4138	2.4138	2.4138	2.4257	2.4385	2.4380	2.4420	2.4405	2.4405	2.4405
	637.5079	637.5079	637.5079	637.8432	639.9437	639.6819	639.1336	637.6901	637.6901	637.6901
	391.0770	391.0770	391.0770	391.7075	393.6260	393.8920	393.0127	392.2045	392.2045	392.2045
	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561
	35.9994	35.9994	35.9994	36.1265	36.3696	36.5384	36.4068	36.2791	36.2791	36.2791
	0.3643	0.3643	0.3643	0.3643	0.3638	0.3638	0.3638	0.3638	0.3638	0.3638
	39.5835	39.5835	39.5835	39.7352	39.8865	40.0334	40.1107	40.0741	40.0741	40.0741
	122.5946	122.5946	122.5946	122.3293	122.4735	122.2552	122.0980	121.5218	121.5218	121.5218
	886.1266	886.1266	886.1266	892.7510	896.7374	899.8178	900.5617	901.6753	901.6753	901.6753
	131.2106	131.2106	131.2106	131.3940	131.6212	131.6433	131.6815	131.5848	131.5848	131.5848
	78.3225	78.3225	78.3225	78.2012	77.6056	77.7529	77.9207	77.8062	77.8062	77.8062
	1086.5684	1086.5684	1086.5684	1091.9237	1096.7995	1099.0375	1100.3963	1101.0358	1101.0358	1101.0358
	1226.6803	1226.6803	1226.6803	1229.5561	1230.4855	1231.8851	1232.6716	1233.4096	1233.4096	1233.4096
	22.12.2013 р.	23.12.2013 р.	24.12.2013 р.	25.12.2013 р.	26.12.2013 р.	27.12.2013 р.	28.12.2013 р.	29.12.2013 р.	30.12.2013 р.	31.12.2013 р.
	707.2861	708.4999	714.8831	713.4782	713.4782	713.4782	713.4782	713.4782	712.0811	712.0811
	1308.4241	1307.4319	1307.3903	1308.2809	1308.2809	1308.2809	1308.2809	1308.2809	1319.7311	1319.7311
	1018.9954	1018.8655	1018.8655	1018.8655	1018.8655	1018.8655	1018.8655	1018.8655	1018.8655	1018.8655
	0.0084	0.0084	0.0084	0.0084	0.0084	0.0084	0.0084	0.0084	0.0084	0.0084
	146.4348	146.2925	146.7862	146.6071	146.6071	146.6071	146.6071	146.6071	148.0118	148.0118
	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
	6.8410	6.8551	6.8627	6.8627	6.8627	6.8627	6.8627	6.8627	6.9269	6.9269
	745.6678	747.5645	754.0628	753.3316	753.3316	753.3316	753.3316	753.3316	749.5438	749.5438
	5.1953	5.1997	5.2038	5.1943	5.1869	5.1960	5.1960	5.1960	5.2007	5.2007
	1554.3587	1554.3209	1559.6708	1557.6219	1557.6219	1557.6219	1557.6219	1557.6219	1573.3158	1573.3158
	316.3819	316.1041	317.1921	316.7754	316.7754	316.7754	316.7754	316.7754	319.7848	319.7848
	61.6131	61.6074	61.4969	61.3416	61.3416	61.0875	61.0875	61.0875	61.2134	61.2134
	130.3117	129.6868	130.4199	129.6772	129.6772	129.6772	129.6772	129.6772	130.7077	130.7077
	261.7224	262.0325	263.2884	264.0534	264.0534	264.0534	264.0534	264.0534	265.9648	265.9648
	2.4256	2.4236	2.4258	2.4497	2.4482	2.4465	2.4465	2.4465	2.4497	2.4497
	630.9729	630.5281	631.2761	630.5558	630.5558	630.5558	630.5558	630.5558	630.6203	630.6203
	385.4906	381.8508	382.1357	384.0996	384.0996	384.0996	384.0996	384.0996	369.7890	369.7890
	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561
	36.4889	36.5239	36.6877	36.8097	36.8097	36.8097	36.8097	36.8097	37.1431	37.1431
	0.3633	0.3633	0.3630	0.3630	0.3630	0.3630	0.3630	0.3630	0.3630	0.3630
	39.4983	39.4593	39.7186	39.7212	39.7212	39.7212	39.7212	39.7212	40.2315	40.2315
	122.0031	121.3997	121.8609	121.5089	121.5089	121.5089	121.5089	121.5089	122.9774	122.9774
	890.9578	890.0303	893.5309	893.3775	893.3775	893.3775	893.3775	893.3775	902.5282	902.5282
	131.5974	131.6754	131.7123	131.6501	131.6501	131.6501	131.6501	131.6501	131.6961	131.6961
	76.6330	76.5067	76.9210	76.6692	76.6692	76.6692	76.6692	76.6692	76.1380	76.1380
	1092.4033	1091.4442	1095.2009	1093.7621	1093.7621	1093.7621	1093.7621	1093.7621	1104.1530	1104.1530
	1228.4903	1226.6841	1228.3336	1227.9505	1227.9505	1235.0849	1235.0849	1235.0849	1235.0849	1235.0849

Підготовлено департаментом аналізу та прогнозування грошово-кредитного ринку Національного банку України.

Вісник

Національного банку України

Кращі традиції наукової школи

*Щомісячний
повнокольоровий
науково-практичний журнал.*

Виходить у комплекті
з електронною версією додатка
**“Законодавчі і нормативні акти
з банківської діяльності”**
на CD-диску.

Журнал для банківських працівників, науковців,
економістів, управлінців, бухгалтерів, аудиторів,
податківців, бізнесменів, правознавців, спеціаліс-
тів у галузі статистики, студентів навчальних за-
кладів економічного профілю.

Передплатний індекс – 74132

- **Фаховість**
- **Об'єктивність**
- **Грунтовність**
- **Актуальність**
- **Свіжість думки**
- **Точність**

Адреса редакції:

03028, Київ-28, просп. Науки, 7

Тел./факси: (044) 524-96-25, 525-38-25

Тел.: (044) 527-39-44, 527-38-06, 524-39-69

E-mail: litvinova@bank.gov.ua

<http://www.bank.gov.ua>

*Передплату приймають усі поштові відділення України
та альтернативні регіональні організації:*

ДП "Преса", ТОВ "Фірма "Періодика", ТОВ "НВП "Ідея", ТОВ "Ноу-Хау",
ТОВ "ПА "Меркурій", ТОВ "Передплатне агентство KSS", ТОВ "Прес-центр Київ", ТОВ "ЛАСКА",
ПП "ВКФ Пугачова і Ко", ПП "Паращак О.Л.", ТОВ "АС-Медіа", ПП "Весь наш бізнес",
ТОВ "ДОНБАС ДЕ-ЮРЕ"

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у грудні 2013 року

Main parameters of the monetary market of Ukraine in December 2013

Структура кредитів, наданих Національним банком для підтримання ліквідності банків України у грудні 2013 р. (у розрізі інструментів)

Показники	Відсотки	
	2013 р.	У тому числі за грудень*
Обсяги рефінансування банків, усього	100.00	100.00
У тому числі через:		
– кредити "овернайт", надані через постійно діючу лінію рефінансування	27.65	59.84
– кредити рефінансування, надані шляхом проведення тендера	19.30	10.21
– операції прямого РЕПО	50.31	28.86
– інші короткострокові кредити	–	–
– стабілізаційні кредити	2.74	1.10
– інші довгострокові кредити	–	–

* З урахуванням округлення до двох знаків після коми.

Середньозважена процентна ставка за кредитами, наданими Національним банком для підтримання ліквідності банків України у грудні 2013 р.

Показники	Відсотки річні	
	2013 р.	У тому числі за грудень
Середньозважена процентна ставка за кредитами рефінансування, всього	7.15	7.13
У тому числі за:		
– кредитами "овернайт", наданими через постійно діючу лінію рефінансування	7.63	7.50
– кредитами, наданими шляхом проведення тендера	6.76	6.50
– операціями прямого РЕПО (розрахунково)	6.93	6.52
– за іншими короткостроковими кредитами	–	–
– стабілізаційними кредитами	8.90	8.50
– іншими довгостроковими кредитами	–	–

Процентні ставки банків за кредитами та депозитами у національній валюті у грудні 2013 р.**

Показники	Відсотки річні	
	Грудень 2013 р.	
На міжбанківському ринку:		
за кредитами, наданими іншим банком***	11.05	
за депозитами, розміщеними в інших банках	1.98	
Фізичним та юридичним особам:		
за кредитами***	17.47	
за депозитами	12.73	

** За щоденною звітністю банків; відображено вартість кредитів (депозитів), фактично наданих (отриманих) банками.

*** Без урахування ставок за кредитами "овердрафт".

Темпи зростання грошової маси у 2013 р.¹

Агрегати грошової маси	01.08.2013 р.		01.09.2013 р.		01.10.2013 р.		01.11.2013 р.		01.12.2013 р.		01.01.2014 р.	
	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.
Готівка. Гроші поза банками												
M0, до початку року	110.4	21 119.2	110.8	21 981.0	110.4	21 088.0	111.7	23 862.8	112.1	24 561.6	117.0	34 531.6
M0 + переказані кошти в національній валюті												
M1, до початку року	113.8	44 590.9	114.5	46 925.1	115.1	48 952.6	114.7	47 426.2	115.0	48 574.7	118.8	60 675.0
M1 + переказані кошти в іноземній валюті та інші кошти												
M2, до початку року	110.0	77 225.9	110.8	83 051.3	112.7	97 636.3	112.8	98 934.0	113.7	106 005.7	117.5	135 189.7
M2 + цінні папери власного боргу банків												
M3, до початку року	110.0	77 580.5	110.8	83 510.2	112.7	98 347.1	112.9	100 035.6	113.9	107 235.1	117.6	135 875.2

¹ Інформацію щодо темпів зростання грошової маси у I півріччі 2013 року опубліковано в № 8 (2013 р.) на стор. 59.

Примітка. Облікова ставка Національного банку України у грудні 2013 року не змінювалася і, починаючи з 13.08.2013 р., становить 6.5% річних.

Відповідно до постанови Правління НБУ від 19.09.2013 р. № 371 з 30 вересня 2013 року встановлено такий порядок формування обов'язкових резервів банками України:

– на окремому рахунку в Національному банку України № 3203 "Кошти обов'язкових резервів, що перераховані банками" зберігаються кошти в розмірі 40% від суми обов'язкових резервів, що сформовані за попередній звітний період резервування;

– на кореспондентському рахунку банку в Національному банку України формується та зберігається залишок суми обов'язкових резервів, сформованих згідно з установленними нормативами на відповідний період.

Обсяг обов'язкових резервів, який має зберігатися щоденно на початок операційного дня на кореспондентському рахунку банку в Національному банку України, повинен становити не менш як 60% від суми обов'язкових резервів, що сформовані за попередній звітний період резервування.

Крім того, встановлено такі нормативи обов'язкового резервування для формування банками обов'язкових резервів:

кошти вкладів (депозитів) юридичних і фізичних осіб у національній валюті на вимогу і кошти на поточних рахунках – 0; кошти вкладів (депозитів) юридичних осіб в іноземній валюті на вимогу і кошти на поточних рахунках – 10; кошти вкладів (депозитів) фізичних осіб в іноземній валюті на вимогу і кошти на поточних рахунках – 15; строкові кошти і вклади (депозити) юридичних і фізичних осіб у національній валюті – 0; короткострокові кошти і вклади (депозити) юридичних і фізичних осіб в іноземній валюті – 10; довгострокові кошти і вклади (депозити) юридичних і фізичних осіб в іноземній валюті – 7; кошти, які залучені банками від банків-нерезидентів, міжнародних та інших організацій-нерезидентів у національній валюті, – 0; кошти, які залучені банками від банків-нерезидентів, міжнародних та інших організацій-нерезидентів в іноземній валюті (крім російських рублів), – 5; кошти, які залучені банками від банків-нерезидентів, міжнародних та інших організацій-нерезидентів у російських рублях, – 0.

Водночас банкам дозволено зараховувати для покриття обов'язкових резервів, що мають формуватися та зберігатися на кореспондентському рахунку в Національному банку України:

придбані ними облігації внутрішніх державних позик, номінованих в іноземній валюті, у розмірі 10% від їхньої балансової вартості в гривневому еквіваленті; придбані ними довгострокові облігації внутрішніх державних позик у національній валюті з терміном обігу (відповідно до умов первинного випуску) понад 3 600 днів у розмірі 100% від їхньої балансової вартості; залишки коштів, які перебувають на рахунках банку № 1500 "Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках" та № 1502 "Кошти банків у розрахунках", відкритих у ПАТ "РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР З ОБСЛУГОВУВАННЯ ДОГОВОРІВ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ", у розмірі 100%.

З 02.10.2009 р. за залишками коштів обов'язкових резервів, що перераховані банками на окремий рахунок у Національному банку України, Національний банк нараховує проценти в розмірі 30% від облікової ставки Національного банку України за умови дотримання банком порядку формування та зберігання обов'язкових резервів (постанова Правління НБУ від 29.09.2009 р. № 567).

Матеріали підготовлено працівниками Генерального департаменту грошово-кредитної політики Національного банку України.

Ринок державних цінних паперів України у грудні 2013 року

Government securities of Ukraine market in December 2013

Результати розміщення облігацій внутрішніх державних позик, номінованих у національній валюті, у грудні 2013 року

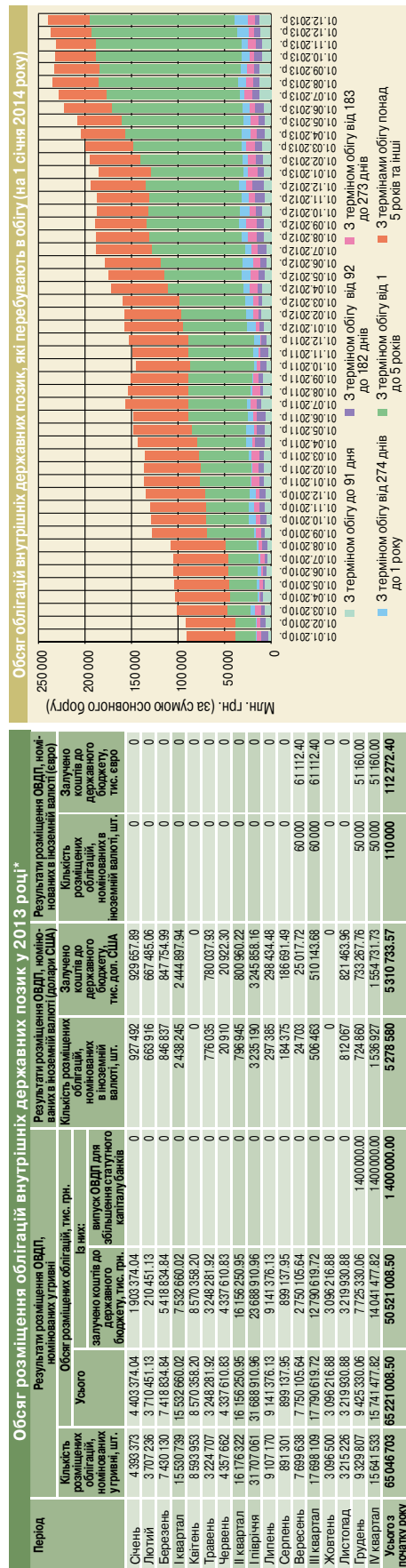
Номер розміщення	Дата проведення розрахунку за придані облігації	Пропозиція			Результати розміщення				Встановлений рівень доходності облігацій, %	Середня за період рівень доходності облігацій, %
		Встановлені обмеження на загальну кількість розміщення облігацій, шт.	Номинал облігації, грн.	Розмір купона на одну облігацію, грн.	Термін погашення облігації, грн.	Кількість розміщених облігацій, шт.	Усього	Загальна сума розміщення ОВДП, тис. грн.		
249	04.12.2013 р.	—	1 000	71.25	25.12.2013 р.	800 000	810 656.00	—	—	—
250	04.12.2013 р.	800 000	1 000	71.25	24.10.2018 р.	600 000	614 514.00	—	14.25	14.25
251	04.12.2013 р.	600 000	1 000	—	23.09.2020 р.	600 000	614 514.00	—	14.30	14.30
254	04.12.2013 р.	5 000	1 000	60.50	15.11.2017 р.	5 000	5 022.65	—	12.10	12.10
Результати розміщення КМУ від 03.07.2013 р. № 690-р										
255	10.12.2013 р.	—	1 000	47.50	28.11.2018 р.	300 000	300 000.00	—	9.50	9.50
256	10.12.2013 р.	—	1 000	47.50	25.11.2020 р.	1 400 000	1 400 000.00	—	9.50	9.50
257	11.12.2013 р.	—	1 000	—	05.12.2018 р.	—	—	—	—	—
257	11.12.2013 р.	—	1 000	—	23.09.2020 р.	—	—	—	—	—
260	09.12.2013 р.	—	1 000	—	14.11.2018 р.	—	—	—	—	—
261	09.12.2013 р.	—	1 000	—	18.11.2020 р.	—	—	—	—	—
262	09.12.2013 р.	1 000 000	1 000	71.25	14.11.2018 р.	700 000	705 047.00	—	14.25	14.25
263	09.12.2013 р.	700 000	1 000	—	18.11.2020 р.	1 500 000	1 506 840.00	—	14.30	14.30
264	10.12.2013 р.	350 000	1 000	—	21.10.2020 р.	350 000	355 488.00	—	14.30	14.30
265	18.12.2013 р.	—	1 000	—	18.06.2014 р.	—	—	—	—	—
266	18.12.2013 р.	—	1 000	—	14.12.2016 р.	—	—	—	—	—
267	18.12.2013 р.	—	1 000	—	14.11.2018 р.	—	—	—	—	—
268	18.12.2013 р.	700 000	1 000	71.25	21.10.2020 р.	700 000	707 448.00	—	14.25	14.25
271	18.12.2013 р.	—	1 000	—	21.10.2020 р.	—	—	—	—	—
272	30.12.2013 р.	50 000	1 000	—	22.01.2014 р.	50 000	49 843.00	—	5.00	5.00
276	30.12.2013 р.	700 000	1 000	71.25	14.11.2018 р.	700 000	710 941.00	—	14.25	14.25
279	31.12.2013 р.	1 674 807	1 000	—	21.10.2020 р.	1 674 807	1 714 667.41	—	14.30	14.30
280	31.12.2013 р.	550 000	1 000	—	12.02.2014 р.	550 000	544 863.00	—	8.00	8.00
281	31.12.2013 р.	—	1 000	—	—	9 329 807	9 425 330.06	1 400 000.00	300 000.00	—
Разом										

Результати розміщення облігацій внутрішніх державних позик, номінованих в іноземній валюті (долари США), у грудні 2013 року

Номер розміщення	Дата проведення розрахунку за придані облігації	Пропозиція			Результати розміщення				Встановлений рівень доходності облігацій, %	Середня за період рівень доходності облігацій, %
		Встановлені обмеження на загальну кількість розміщення облігацій, шт.	Номинал облігації, дол. США	Розмір купона на одну облігацію, дол. США	Термін погашення облігації, дол. США	Кількість розміщених облігацій, шт.	Усього	Загальна сума розміщення ОВДП, тис. дол. США		
252	04.12.2013 р.	—	1 000	—	02.12.2015 р.	—	—	—	—	—
253	04.12.2013 р.	—	1 000	—	10.08.2016 р.	—	—	—	—	—
255	04.12.2013 р.	49 926	1 000	—	30.11.2016 р.	49 926	49 936.48	—	7.75	7.75
258	11.12.2013 р.	—	1 000	—	02.12.2015 р.	—	—	—	—	—
259	11.12.2013 р.	47 490	1 000	43.75	10.08.2016 р.	47 490	49 977.05	—	7.75	7.75
269	18.12.2013 р.	—	1 000	—	02.12.2015 р.	—	—	—	—	—
270	18.12.2013 р.	123 297	1 000	43.75	10.08.2016 р.	123 297	129 943.94	—	7.75	7.75
273	19.12.2013 р.	184 000	1 000	—	27.12.2013 р.	184 000	183 799.44	—	5.00	5.00
275	24.12.2013 р.	99 832	1 000	38.75	14.12.2016 р.	99 832	99 956.79	—	7.75	7.75
277	30.12.2013 р.	220 315	1 000	—	22.01.2014 р.	220 315	219 654.06	—	5.00	5.00
278	30.12.2013 р.	—	1 000	—	21.12.2016 р.	—	—	—	—	—
Разом										

Результати розміщення облігацій внутрішніх державних позик, номінованих в іноземній валюті (євро), у грудні 2013 року

Номер розміщення	Дата проведення розрахунку за придані облігації	Пропозиція			Результати розміщення				Встановлений рівень доходності облігацій, %	Середня за період рівень доходності облігацій, %
		Встановлені обмеження на загальну кількість розміщення облігацій, шт.	Номинал облігації, євро	Розмір купона на одну облігацію, євро	Термін погашення облігації	Кількість розміщених облігацій, шт.	Усього	Загальна сума розміщення ОВДП, тис. євро		
274	19.12.2013 р.	50 000	1 000	—	25.12.2013 р.	50 000	50 000	51 160.00	4.80	4.80
Разом										

Матеріал підготовлено працівниками Генерального департаменту грошово-кредитної політики Національного банку України.

Процентна політика/

Динаміка облікової ставки НБУ в 1992–2013 рр.

Dynamics of the NBU discount rate in 1992–2013

Пропонуємо увазі читачів інформацію щодо облікової ставки НБУ від початку її встановлення Національним банком України.

Період дії		Відсотки річні
від	до	
25.06.1992 р.	15.11.1992 р.	30.00
16.11.1992 р.	28.02.1993 р.	80.00
01.03.1993 р.	30.04.1993 р.	100.00
01.05.1993 р.	31.06.1994 р.	240.00
01.07.1994 р.	31.07.1994 р.	190.00
01.08.1994 р.	14.08.1994 р.	175.00
15.08.1994 р.	24.10.1994 р.	140.00
25.10.1994 р.	11.12.1994 р.	300.00
12.12.1994 р.	09.03.1995 р.	252.00
10.03.1995 р.	28.03.1995 р.	204.00
29.03.1995 р.	06.04.1995 р.	170.00
07.04.1995 р.	30.04.1995 р.	150.00
01.05.1995 р.	06.06.1995 р.	96.00
07.06.1995 р.	14.07.1995 р.	75.00
15.07.1995 р.	20.08.1995 р.	60.00
21.08.1995 р.	09.10.1995 р.	70.00
10.10.1995 р.	30.11.1995 р.	95.00
01.12.1995 р.	31.12.1995 р.	110.00
01.01.1996 р.	03.03.1996 р.	105.00
04.03.1996 р.	25.03.1996 р.	98.00
26.03.1996 р.	31.03.1996 р.	90.00
01.04.1996 р.	07.04.1996 р.	85.00
08.04.1996 р.	24.04.1996 р.	75.00
25.04.1996 р.	21.05.1996 р.	70.00
22.05.1996 р.	06.06.1996 р.	63.00
07.06.1996 р.	01.07.1996 р.	50.00
02.07.1996 р.	09.01.1997 р.	40.00
10.01.1997 р.	07.03.1997 р.	35.00
08.03.1997 р.	25.05.1997 р.	25.00
26.05.1997 р.	07.07.1997 р.	21.00
08.07.1997 р.	04.08.1997 р.	18.00
05.08.1997 р.	31.10.1997 р.	16.00
01.11.1997 р.	14.11.1997 р.	17.00
15.11.1997 р.	23.11.1997 р.	25.00
24.11.1997 р.	05.02.1998 р.	35.00
06.02.1998 р.	17.03.1998 р.	44.00
18.03.1998 р.	20.05.1998 р.	41.00
21.05.1998 р.	28.05.1998 р.	45.00
29.05.1998 р.	06.07.1998 р.	51.00
07.07.1998 р.	20.12.1998 р.	82.00
21.12.1998 р.	04.04.1999 р.	60.00
05.04.1999 р.	27.04.1999 р.	57.00
28.04.1999 р.	23.05.1999 р.	50.00
24.05.1999 р.	31.01.2000 р.	45.00
01.02.2000 р.	23.03.2000 р.	35.00
24.03.2000 р.	09.04.2000 р.	32.00
10.04.2000 р.	14.08.2000 р.	29.00
15.08.2000 р.	09.03.2001 р.	27.00
10.03.2001 р.	06.04.2001 р.	25.00
07.04.2001 р.	10.06.2001 р.	21.00
11.06.2001 р.	08.08.2001 р.	19.00
09.08.2001 р.	09.09.2001 р.	17.00
10.09.2001 р.	09.12.2001 р.	15.00
10.12.2001 р.	10.03.2002 р.	12.50
11.03.2002 р.	03.04.2002 р.	11.50
04.04.2002 р.	04.07.2002 р.	10.00
05.07.2002 р.	04.12.2002 р.	8.00
05.12.2002 р.	08.06.2004 р.	7.00
09.06.2004 р.	06.10.2004 р.	7.50
07.10.2004 р.	08.11.2004 р.	8.00
09.11.2004 р.	09.08.2005 р.	9.00
10.08.2005 р.	09.06.2006 р.	9.50
10.06.2006 р.	31.05.2007 р.	8.50
01.06.2007 р.	31.12.2007 р.	8.00
01.01.2008 р.	29.04.2008 р.	10.00
30.04.2008 р.	14.06.2009 р.	12.00
15.06.2009 р.	11.08.2009 р.	11.00
12.08.2009 р.	07.06.2010 р.	10.25
08.06.2010 р.	07.07.2010 р.	9.50
08.07.2010 р.	09.08.2010 р.	8.50
10.08.2010 р.	22.03.2012 р.	7.75
23.03.2012 р.	09.06.2013 р.	7.50
10.06.2013 р.	12.08.2013 р.	7.00
13.08.2013 р.		6.50

Інформацію надано працівниками Генерального департаменту грошово-кредитної політики Національного банку України.

Індекси інфляції/

Індекси споживчих цін та цін виробників

Consumer price index and producer

Публікуємо офіційні дані щодо індексів споживчих цін та цін виробників промислової продукції за період із 1991 року.

Індекс споживчих цін (індекс інфляції) – показник, який характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, що купує населення для невикористаного споживання. Відображає зміни вартості фіксованого набору споживчих товарів та послуг у поточному періоді порівняно з базисним. Розрахунок індексу споживчих цін проводиться шляхом об'єднання двох інформаційних потоків: даних про зміни цін, одержаних шляхом щомісячної реєстрації цін і тарифів на споживчому ринку, за встановленим переліком товарів та послуг; даних про структуру фактичних споживчих витрат населення, отриманих за

ІНДЕКСИ СПОЖИВЧИХ ЦІН В УКРАЇНІ

Період	Індекси споживчих цін, % до попереднього місяця / % до грудня попереднього року										
	1991 р.	1992 р.	1993 р.	1994 р.	1995 р.	1996 р.	1997 р.	1998 р.	1999 р.	2000 р.	2001 р.
Січень		385.2/385.2	173.2/173.2	119.2/119.2	121.2/121.2	109.4/109.4	102.2/102.2	101.3/101.3	101.5/101.5	104.6/104.6	101.5/101.5
Лютий		115.3/444.1	128.8/223.1	112.6/134.2	118.1/143.0	107.4/117.5	101.2/103.4	100.2/101.5	101.0/102.5	103.3/108.1	100.6/102.1
Березень		112.1/497.9	122.1/272.4	105.7/141.9	111.4/159.5	103.0/121.0	100.1/103.5	100.2/101.7	101.0/103.5	102.0/110.2	100.6/102.7
Квітень		107.6/535.7	123.6/336.7	106.0/150.4	105.8/168.7	102.4/123.9	100.8/104.4	101.3/103.0	102.3/105.9	101.7/112.1	101.5/104.3
Травень		114.4/612.9	127.6/429.6	105.2/158.2	104.6/176.5	100.7/124.8	100.8/105.2	100.0/103.0	102.4/108.5	102.1/114.4	100.4/104.7
Червень		126.5/775.3	171.7/737.6	103.9/164.4	104.8/184.9	100.1/124.9	100.1/105.3	100.0/103.0	100.1/108.6	103.7/118.7	100.6/105.3
Липень		122.1/946.6	137.6/1014.9	102.1/167.8	105.2/194.6	100.1/125.0	100.1/105.4	99.1/102.1	99.0/107.5	99.9/118.6	98.3/103.5
Серпень	104.0	108.3/1025.2	121.7/1235.2	102.6/172.2	104.6/203.5	105.7/132.2	100.0/105.4	100.2/102.3	101.0/108.6	100.0/118.6	99.8/103.3
Вересень	104.5	110.6/1133.8	180.3/2227.0	107.3/184.8	114.2/232.4	102.0/134.8	101.2/106.7	103.8/106.2	101.4/110.1	102.6/121.6	100.4/103.7
Жовтень	105.9	112.4/1274.4	166.1/3699.1	122.6/226.5	109.1/253.5	101.5/136.8	100.9/107.6	106.2/112.8	101.1/111.3	101.4/123.3	100.2/103.9
Листопад	116.5	122.0/1554.8	145.3/5374.8	172.3/390.3	106.2/269.2	101.2/138.5	100.9/108.6	103.0/116.2	102.9/114.5	100.4/123.8	100.5/104.5
Грудень	124.6	135.1/2100.0	190.8/10256.0	128.4/501.0	104.6/281.7	100.9/139.7	101.4/110.1	103.3/120.0	104.1/119.2	101.6/125.8	101.6/106.1
Грудень до грудня попереднього року	390.0*	2100.0	10256.0	501.0	281.7	139.7	110.1	120.0	119.2	125.8	106.1
Середньомісячний темп зростання	112.0	128.9	147.1	114.4	109.0	102.8	100.8	101.6	101.5	101.9	100.5
До попереднього року	–	1627.0	4835.0	991.2	477.0	180.3	115.9	110.6	122.7	128.2	112.0

* Визначено експертним шляхом.

ІНДЕКСИ ЦІН ВИРОБНИКІВ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Період	Індекси цін виробників промислової продукції, % до попереднього місяця / % до грудня попереднього року										
	1991 р.	1992 р.	1993 р.	1994 р.	1995 р.	1996 р.	1997 р.	1998 р.	1999 р.	2000 р.	2001 р.
Січень	161.8/161.8	852.3/852.3	218.2/218.2	134.1/134.1	129.2/129.2	103.4/103.4	100.4/100.4	100.8/100.8	100.8/100.8	103.2/103.2	100.8/100.8
Лютий	106.3/172.0	129.4/1102.9	120.8/263.6	121.3/162.7	111.4/143.9	102.9/106.4	100.4/100.8	100.9/101.7	101.1/101.9	101.8/105.1	100.6/101.4
Березень	104.3/179.4	114.9/1267.2	111.6/294.2	108.3/176.2	109.3/157.3	102.9/109.4	100.6/101.4	100.7/102.4	100.4/102.3	102.7/107.9	99.5/100.9
Квітень	107.6/193.0	119.3/1511.8	118.1/347.5	105.4/185.7	105.1/165.3	101.5/111.0	100.9/102.3	100.5/102.9	101.7/104.0	102.0/110.1	100.2/101.1
Травень	103.8/200.4	108.4/1638.8	152.2/528.8	102.4/190.2	107.1/177.1	100.8/112.0	100.3/102.6	100.0/102.9	100.5/104.5	100.6/110.8	100.0/101.1
Червень	101.8/204.0	117.4/1923.9	190.1/1005.2	103.0/195.9	108.6/192.3	100.4/112.5	100.4/103.0	100.2/103.1	100.8/105.4	100.9/111.8	100.2/101.3
Липень	104.5/213.1	99.2/1908.5	131.0/1316.8	104.4/204.5	104.3/200.6	100.6/113.1	100.4/103.4	100.6/103.7	101.3/106.8	101.4/113.4	100.1/101.4
Серпень	103.3/220.2	109.0/2080.3	133.0/1751.4	111.9/228.8	106.5/213.6	100.4/113.6	100.0/103.4	101.2/104.9	103.5/110.5	100.7/114.2	99.9/101.3
Вересень	103.1/227.0	108.6/2259.2	176.5/3091.2	112.8/258.1	109.9/234.7	101.0/114.7	100.1/103.5	109.4/114.8	100.8/111.4	101.2/115.6	100.1/101.4
Жовтень	104.5/237.2	125.1/2826.3	134.2/4148.4	120.4/310.7	108.4/254.4	100.1/114.8	101.1/104.6	110.7/127.1	100.7/112.2	101.3/117.1	99.3/100.7
Листопад	109.1/258.8	117.8/3329.3	133.1/5521.5	209.3/650.3	104.2/265.1	101.2/116.2	99.8/104.4	103.5/131.5	101.4/113.8	101.0/118.3	100.7/101.4
Грудень	101.6/263.4	127.2/4228.5	176.9/9767.5	134.4/874.0	102.6/272.1	100.9/117.3	100.5/105.0	102.9/135.3	101.7/115.7	102.1/120.8	99.5/100.9
Грудень до грудня попереднього року	263.4	4228.5	9767.5	874.0	272.1	117.3	105.0	135.3	115.7	120.8	100.9
Середньомісячний темп зростання	108.4	136.7	46.5	119.8	108.9	101.3	100.4	102.6	101.2	101.6	100.1
До попереднього року	–	–	4798.3	1234.5	588.9	152.0	107.7	113.0	131.1	120.8	108.7

промислової продукції в Україні у 1991–2013 рр. price index in Ukraine in 1991–2013

даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств.

Індекс цін виробників промислової продукції (ІЦВ) – показник, який характеризує зміни цін у часі у сфері промислового виробництва. Спостереження проводиться за змінами цін на промислову продукцію (без податку на додану вартість та акцизного збору) за вибіркою колом промислових підприємств. Дані щодо індексів цін виробників промислової продукції у 1991–2001 роках представлено за галузями промисловості відповідно до Загального класифікатора галузей народного господарства, починаючи з січня 2002 року – за Класифікацією видів економічної діяльності, гармонізованою з відповідними міжнародними класифікаціями.

	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
	101.0 / 101.0	101.5 / 101.5	101.4 / 101.4	101.7 / 101.7	101.2 / 101.2	100.5 / 100.5	102.9 / 102.9	102.9 / 102.9	101.8 / 101.8	101.0 / 101.0	100.2 / 100.2	100.2 / 100.2
	98.6 / 99.6	101.1 / 102.6	100.4 / 101.8	101.0 / 102.7	101.8 / 103.0	100.6 / 101.1	102.7 / 105.7	101.5 / 104.4	101.9 / 103.7	100.9 / 101.9	100.2 / 100.4	99.9 / 100.1
	99.3 / 98.9	101.1 / 103.7	100.4 / 102.2	101.6 / 104.4	99.7 / 102.7	100.2 / 101.3	103.8 / 109.7	101.4 / 105.9	100.9 / 104.7	101.4 / 103.3	100.3 / 100.7	100.0 / 100.1
	101.4 / 100.3	100.7 / 104.5	100.7 / 102.9	100.7 / 105.1	99.6 / 102.3	100.0 / 101.3	103.1 / 113.1	100.9 / 106.9	99.7 / 104.4	101.3 / 104.7	100.0 / 100.7	100.0 / 100.1
	99.7 / 100.0	100.0 / 104.5	100.7 / 103.6	100.6 / 105.7	100.5 / 102.8	100.6 / 101.9	101.3 / 114.6	100.5 / 107.4	99.4 / 103.7	100.8 / 105.5	99.7 / 100.4	100.1 / 100.2
	98.2 / 98.2	100.1 / 104.6	100.7 / 104.4	100.6 / 106.4	100.1 / 102.9	102.2 / 104.2	100.8 / 115.5	101.1 / 108.6	99.6 / 103.3	100.4 / 105.9	99.7 / 100.1	100.0 / 100.2
	98.5 / 96.7	99.9 / 104.5	100.0 / 104.4	100.3 / 106.7	100.9 / 103.8	101.4 / 105.6	99.5 / 114.9	99.9 / 108.5	99.8 / 103.1	98.7 / 104.6	99.8 / 99.9	99.9 / 100.1
	99.8 / 96.5	98.3 / 102.7	99.9 / 104.3	100.0 / 106.7	100.0 / 103.8	100.6 / 106.2	99.9 / 114.8	99.8 / 108.2	101.2 / 104.3	99.6 / 104.1	99.7 / 99.6	99.3 / 99.4
	100.2 / 96.7	100.6 / 103.3	101.3 / 105.6	100.4 / 107.1	102.0 / 105.9	102.2 / 108.6	101.1 / 116.1	100.8 / 109.1	102.9 / 107.4	100.1 / 104.2	100.1 / 99.7	100.0 / 99.4
	100.7 / 97.4	101.3 / 104.7	102.2 / 107.9	100.9 / 108.1	102.6 / 108.7	102.9 / 111.7	101.7 / 118.0	100.9 / 110.1	100.5 / 107.9	100.0 / 104.2	100.0 / 99.7	100.4 / 99.8
	100.7 / 98.1	101.9 / 106.6	101.6 / 109.7	101.2 / 109.4	101.8 / 110.6	102.2 / 114.2	101.5 / 119.8	101.1 / 111.3	100.3 / 108.2	100.1 / 104.4	99.9 / 99.6	100.2 / 100.0
	101.4 / 99.4	101.5 / 108.2	102.4 / 112.3	100.9 / 110.3	100.9 / 111.6	102.1 / 116.6	102.1 / 122.3	100.9 / 112.3	100.8 / 109.1	100.2 / 104.6	100.2 / 99.8	100.5 / 100.5
	99.4	108.2	112.3	110.3	111.6	116.6	122.3	112.3	109.1	104.6	99.8	100.5
	99.9	100.7	101.0	100.8	100.9	101.3	101.7	101.0	100.7	100.4	100.0	100.0
	100.8	105.2	109.0	113.5	109.1	112.8	125.2	115.9	109.4	108.0	100.6	99.7

	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
	99.6 / 99.6	100.5 / 100.5	101.6 / 101.6	100.2 / 100.2	101.2 / 101.2	102.3 / 102.3	102.3 / 102.3	100.2 / 100.2	101.9 / 101.9	101.3 / 101.3	99.2 / 99.2	100.3 / 100.3
	100.7 / 100.3	100.7 / 101.2	102.9 / 104.5	102.7 / 102.9	100.3 / 101.5	101.1 / 103.4	103.0 / 105.4	101.8 / 102.0	101.9 / 103.8	104.8 / 106.2	100.8 / 100.0	98.4 / 98.7
	99.2 / 99.5	102.1 / 103.3	102.2 / 106.8	101.9 / 104.9	100.4 / 101.9	101.6 / 105.1	106.6 / 112.4	101.1 / 103.1	103.0 / 106.9	102.1 / 108.4	101.1 / 101.1	102.2 / 100.9
	101.2 / 100.7	100.3 / 103.6	103.3 / 110.3	102.5 / 107.5	101.4 / 103.3	102.1 / 107.3	106.6 / 119.8	100.4 / 103.5	103.0 / 110.1	103.4 / 112.1	103.7 / 104.8	102.5 / 103.4
	101.5 / 102.2	100.3 / 103.9	102.1 / 112.6	101.6 / 109.2	101.0 / 104.3	102.3 / 109.8	103.7 / 124.2	99.3 / 102.8	104.4 / 114.9	102.6 / 115.0	100.2 / 105.0	103.1 / 106.6
	102.2 / 104.4	100.0 / 103.9	101.5 / 114.3	99.2 / 108.3	100.7 / 105.0	101.1 / 111.0	104.2 / 129.4	101.4 / 104.2	99.5 / 114.3	100.5 / 115.6	100.7 / 105.7	97.3 / 103.7
	101.0 / 105.4	101.0 / 104.9	100.1 / 114.4	98.4 / 106.6	101.2 / 106.3	101.7 / 112.9	103.6 / 134.1	100.7 / 104.9	99.8 / 114.1	100.1 / 115.7	97.1 / 102.6	97.1 / 100.7
	99.6 / 105.0	101.0 / 105.9	101.6 / 116.2	100.7 / 107.3	102.1 / 108.5	101.4 / 114.5	101.8 / 136.5	101.8 / 106.8	100.9 / 115.1	100.5 / 116.3	100.5 / 103.1	101.2 / 101.9
	100.3 / 105.3	100.9 / 106.9	101.9 / 118.4	101.9 / 109.3	101.7 / 110.3	101.1 / 115.8	98.2 / 134.0	103.6 / 110.6	100.1 / 115.2	101.2 / 117.7	100.2 / 103.3	100.2 / 102.1
	100.2 / 105.5	100.7 / 107.6	101.6 / 120.3	100.0 / 109.3	102.2 / 112.7	102.2 / 118.3	98.6 / 132.1	101.9 / 112.7	102.4 / 118.0	98.2 / 115.6	98.5 / 101.8	100.2 / 102.3
	100.2 / 105.7	101.5 / 109.2	102.2 / 122.9	99.9 / 109.2	100.7 / 113.5	101.0 / 119.5	93.5 / 123.5	100.4 / 113.2	99.7 / 117.6	100.6 / 116.3	100.0 / 101.8	98.7 / 101.0
	100.0 / 105.7	101.7 / 111.1	101.0 / 124.1	100.3 / 109.5	100.5 / 114.1	103.2 / 123.3	99.6 / 123.0	101.0 / 114.3	100.9 / 118.7	98.2 / 114.2	98.5 / 100.3	100.7 / 101.7
	105.7	111.1	124.1	109.5	114.1	123.3	123.0	114.3	118.7	114.2	100.3	101.7
	100.5	100.9	101.8	100.8	101.1	101.8	101.7	101.1	101.4	101.1	100.0	100.1
	103.0	107.6	120.5	116.7	109.6	119.5	135.5	106.5	120.9	119.0	103.7	99.9

За даними Держстату України.

Матеріали для “Вісника НБУ” підготовлено працівниками департаменту статистики, аналізу та прогнозування Національного банку України.

Спеціально для "Вісника НБУ"/

Офіційний список банків України, включених до Державного реєстру банків

Official list of banks of Ukraine included in the State Register of Banks

Публікуємо повний перелік банків України, включених до Державного реєстру банків станом на 1 січня 2014 року, та основні відомості про них, у тому числі номер і дату видачі банківської ліцензії. Банки розміщено за регіонами та за номерами реєстрації. Назви банків подано за орфографією їхніх статутів. Символом * позначено банківську ліцензію саніційного банку (ПАТ "Родовід-банк"), символами ** позначено банки, які перебувають у стадії ліквідації або реорганізації.

Станом на 1 січня 2014 р.

№ п/п	Назва банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Дата реєстрації банку	Номер реєстрації	Юридична адреса	Банківська ліцензія		Кількість філій
							Номер	Дата видачі	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
м. Київ і Київська область									
1	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРСОЦБАНК"	ПАТ	1 814 515 167	27.09.1991 р.	3	м. Київ, вул. Ковпака, 29	5	05.10.2011 р.	–
2	публічне акціонерне товариство "Державний ощадний банк України"	ПАТ	15 829 632 000	31.12.1991 р.	4	м. Київ, вул. Госпітальна, 12-г	148	05.10.2011 р.	25
3	публічне акціонерне товариство "Державний експортно-імпорتنний банк України"	ПАТ	16 514 051 426	23.01.1992 р.	5	м. Київ, вул. Горького, 127	2	05.10.2011 р.	29
4	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРАЇНСЬКИЙ ІННОВАЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	305 000 000	02.10.1991 р.	9	м. Київ, вул. Смирнова-Ласточкіна, 10-а	23	18.10.2011 р.	–
5	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФІДОБАНК"	ПАТ	935 688 819	02.10.1991 р.	11	м. Київ, вул. Червоноармійська, 10	4	13.07.2012 р.	1
6	Публічне акціонерне товариство "РОДОВІД БАНК"	ПАТ	12 359 298 999.6	07.10.1991 р.	16	м. Київ, вул. Північно-Сирецька, 1–3	1*	15.06.2012 р.	–
							* – ліцензія саніційного банку		
7	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЛЕГБАНК"	ПАТ	111 500 000	08.10.1991 р.	17	м. Київ, вул. Жиланська, 27	45	04.11.2011 р.	–
8	Публічне акціонерне товариство "БРОКБІЗНЕСБАНК"	ПАТ	2 524 140 000	07.10.1991 р.	18	м. Київ, просп. Перемоги, 41	138	06.10.2011 р.	–
9	Публічне акціонерне товариство "ФІНЕКСБАНК"	ПАТ	122 474 000	08.10.1991 р.	19	м. Київ, вул. Миколи Грінченка, 4, літера Б	180	07.11.2011 р.	–
10	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК КІПРУ"	ПАТ	700 643 600	21.10.1991 р.	43	м. Київ, вул. Урицького, 45	106	19.10.2011 р.	–
11	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ТАСКОМБАНК"	ПАТ	220 000 000	21.10.1991 р.	45	м. Київ, вул. Куренівська, 15-а	84	25.10.2011 р.	–
12	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК "ТАВРИКА" **	ПАТ	350 000 000	24.10.1991 р.	53	м. Київ, вул. Дмитрівська, 92–94	–	–	–
13	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК "ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	ПАТ	2 300 000 000	30.10.1991 р.	63	м. Київ, вул. Артема, 60	28	06.10.2011 р.	12
14	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЕНЕРГОБАНК"	ПАТ	359 037 175	31.10.1991 р.	68	м. Київ, вул. Воздвиженська, 56	46	20.10.2011 р.	–
15	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ОМЕГА БАНК"	ПАТ	5 750 927 662	31.10.1991 р.	69	м. Київ, вул. Новокостянтинівська, 18, літера В	38	01.06.2013 р.	1
16	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ЕКСПОБАНК"	ПАТ	404 231 212	26.12.1991 р.	75	м. Київ, вул. Дмитрівська, 18/24	15	17.10.2011 р.	1
17	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СТАРОКИЇВСЬКИЙ БАНК"	ПАТ	51 355 900	31.12.1991 р.	79	м. Київ, вул. Микільсько-Ботанічна, 6/8	130	04.11.2011 р.	–
18	Публічне акціонерне товариство "Грін Банк"	ПАТ	76 650 000	09.01.1992 р.	81	м. Київ, вул. Стельмаха, 10-а	207	11.11.2011 р.	–
19	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФІНАНС БАНК"	ПАТ	176 000 000	20.01.1992 р.	82	м. Київ, вул. Панельна, 5	187	26.04.2013 р.	–
20	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	500 000 000	30.01.1992 р.	83	м. Київ, вул. Марини Раскової, 15	132	18.10.2011 р.	–
21	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК АЛЬЯНС"	ПАТ	64 778 900	10.03.1992 р.	89	м. Київ, просп. Московський, 8, корпус 16-а	97	17.11.2011 р.	–
22	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ІНТЕРБАНК"	ПАТ	36 050 000	23.03.1992 р.	93	м. Київ, вул. Вадима Гетьмана, 27	102	07.11.2011 р.	–
23	Публічне акціонерне товариство "Райффайзен Банк Аваль"	ПАТ	3 002 774 908	27.03.1992 р.	94	м. Київ, вул. Лескова, 9	10	05.10.2011 р.	25
24	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК"	ПАТ	3 048 619 142	02.07.1992 р.	120	м. Київ, вул. Дегтярівська, 27-т	35	10.10.2011 р.	–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
25	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк"	ПАТ	8 217 092 410	26.08.1992 р.	125	м. Київ, пров. Шевченка, 12	1	22.06.2012 р.	2
26	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ВТБ БАНК"	ПАТ	5 415 784 405	11.11.1992 р.	128	м. Київ, бул. Тараса Шевченка / вул. Пушкінська, 8/26	79	05.10.2011 р.	–
27	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БТА БАНК"	ПАТ	1 500 000 000	10.12.1992 р.	133	м. Київ, вул. Жиянська, 75	25	14.10.2011 р.	–
28	Публічне акціонерне товариство "Банк "Український капітал"	ПАТ	85 320 000	25.12.1992 р.	138	м. Київ, просп. Перемоги, 67	26	01.11.2011 р.	–
29	Публічне акціонерне товариство комерційний банк "ПРАВЕКС-БАНК"	ПАТ	949 170 000	29.12.1992 р.	139	м. Київ, вул. Кловський Узвіз, 9/2	7	10.10.2011 р.	1
30	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	ПАТ	1 222 928 760	10.02.1993 р.	149	м. Київ, вул. Пушкінська, 42/4	99	12.10.2011 р.	1
31	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АЛЬФА-БАНК"	ПАТ	4 639 120 959	24.03.1993 р.	158	м. Київ, вул. Десятинна, 4/6	61	05.10.2011 р.	–
32	Публічне акціонерне товариство Банк "Контракт"	ПАТ	86 000 000	18.05.1993 р.	168	м. Київ, вул. Воздвиженська, 58	161	03.11.2011 р.	–
33	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "КІВ"	ПАТ	3 567 544 000	19.05.1993 р.	171	м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 16–22	14	12.10.2011 р.	–
34	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ХРЕЩАТИК"	ПАТ	828 828 000	19.05.1993 р.	172	м. Київ, вул. Хрещатик, 8-а	158	11.10.2011 р.	–
35	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "АРКАДА"	ПАТ	220 445 042	23.06.1993 р.	177	м. Київ, вул. Ольгинська, 3	80	20.10.2011 р.	–
36	Публічне акціонерне товариство акціонерний банк "Укргазбанк"	ПАТ	10 000 000 000	21.07.1993 р.	183	м. Київ, вул. Єреванська, 1	123	06.10.2011 р.	–
37	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ"	ПАТ	80 055 590	21.09.1993 р.	198	м. Київ, бул. І.Лепсе, 4	109	16.11.2011 р.	–
38	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "УКООПСІЛКА"	ПАТ	72 626 324	25.10.1993 р.	204	м. Київ, вул. Хрещатик, 7/11	17	07.11.2011 р.	–
39	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "НАДРА"	ПАТ	3 890 362 660	26.10.1993 р.	205	м. Київ, вул. Артема, 15	21	21.11.2011 р.	–
40	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК "НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	ПАТ	161 000 000	09.11.1993 р.	210	м. Київ, вул. Володимирська, 54	78	20.10.2011 р.	–
41	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДІАМАНТБАНК"	ПАТ	210 000 000	17.11.1993 р.	212	м. Київ, Контрактова площа, 10-а	125	19.10.2011 р.	–
42	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КСГ БАНК"	ПАТ	153 000 000	24.11.1993 р.	214	м. Київ, вул. Володимирська / пров. Рильський, 18/2	155	18.10.2013 р.	–
43	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЮНЕКС БАНК"	ПАТ	292 000 000	03.12.1993 р.	216	м. Київ, вул. Почайнинська, 38	56	28.10.2011 р.	–
44	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК"	ПАТ	112 417 119	03.12.1993 р.	219	м. Київ, вул. Воробського, 6	186	11.11.2011 р.	–
45	Публічне акціонерне товариство "Аграрний комерційний банк"	ПАТ	102 453 500	24.12.1993 р.	222	м. Київ, вул. Димитрова, 9-а	53	27.10.2011 р.	–
46	Публічне акціонерне товариство "Універсал Банк"	ПАТ	1 162 671 970	20.01.1994 р.	226	м. Київ, вул. Автозаводська, 54/19	92	10.10.2011 р.	–
47	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ПЕРШИЙ"	ПАТ	265 000 000	26.01.1994 р.	229	м. Київ, вул. Дегтярівська, 48	140	20.10.2011 р.	–
48	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ФОРУМ"	ПАТ	5 934 618 920	31.01.1994 р.	231	м. Київ, бул. Верховної Ради, 7	62	06.10.2011 р.	–
49	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПІРЕУС БАНК МКБ"	ПАТ	1 627 792 220	31.01.1994 р.	234	м. Київ, вул. Іллінська, 8	91	17.10.2011 р.	–
50	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ВЕЛЕС"	ПАТ	105 000 000	18.03.1994 р.	239	м. Київ, вул. Героїв Севастополя, 48	117	16.11.2011 р.	–
51	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ЕКСПРЕС-БАНК"	ПАТ	248 767 757	12.04.1994 р.	243	м. Київ, Повітрофлотський просп., 25	89	17.10.2011 р.	5
52	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ТК КРЕДИТ"	ПАТ	151 828 750	28.04.1994 р.	245	м. Київ, вул. Дмитрівська, 18/24	82	07.11.2011 р.	–
53	Публічне акціонерне товариство "Інтеграл-банк"	ПАТ	160 000 000	30.09.1994 р.	250	м. Київ, просп. Перемоги, 52/2	81	01.11.2011 р.	1
54	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	ПАТ	171 960 750	31.01.1996 р.	255	м. Київ, вул. Тургенєвська, 52/58	103	02.11.2011 р.	–
55	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРГАЗПРОМБАНК"	ПАТ	124 200 000	27.03.1996 р.	256	м. Київ, Дніпровська Набережна, 13	24	28.10.2011 р.	–
56	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК "КИЇВСКА РУСЬ"	ПАТ	516 080 000	30.05.1996 р.	258	м. Київ, вул. Хорива, 11-а	19	13.10.2011 р.	3
57	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА"	ПАТ	319 474 505	26.09.1996 р.	262	м. Київ, вул. Велика Житомирська, 20	108	25.10.2011 р.	–
58	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ТЕРРА БАНК"	ПАТ	557 141 000	18.10.1996 р.	263	м. Київ, бул. Дружби Народів, 28-в	177	27.10.2011 р.	–
59	Публічне акціонерне товариство "Банк "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	ПАТ	439 692 500	30.12.1996 р.	264	м. Київ, вул. Борисоглібська, 5, літера А	171	13.10.2011 р.	–
60	публічне акціонерне товариство "Кредитпромбанк"	ПАТ	2 635 938 340	20.05.1997 р.	266	м. Київ, бульв. Дружби Народів, 38	174	07.10.2011 р.	–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
61	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	230 000 000	20.06.1997 р.	267	м. Київ, Московський просп., 6	178	25.10.2011 р.	–
62	Публічне акціонерне товариство "ІНГ Банк Україна"	ПАТ	731 298 045	15.12.1997 р.	271	м. Київ, вул. Спаська, 30-а	190	07.10.2011 р.	–
63	Публічне акціонерне товариство "ОТП Банк"	ПАТ	2 868 190 522	02.03.1998 р.	273	м. Київ, вул. Жилинська, 43	191	05.10.2011 р.	–
64	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СІТІБАНК"	ПАТ	66 500 000	11.05.1998 р.	274	м. Київ, вул. Димитрова, 16-г	193	12.10.2011 р.	–
65	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПРОКРЕДИТ БАНК"	ПАТ	298 333 224	28.12.2000 р.	276	м. Київ, просп. Перемоги, 107-а	195	13.10.2011 р.	–
66	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДОЧІРНИЙ БАНК СБЕРБАНКУ РОСІЇ"	ПАТ	3 392 460 500	15.06.2001 р.	277	м. Київ, вул. Володимирська, 46	198	12.10.2011 р.	–
67	Публічне акціонерне товариство "ПРАЙМ-БАНК"	ПАТ	61 100 000	30.07.2001 р.	278	м. Київ, вул. Михайлівська, 6-а (поштова адреса)	197	14.11.2011 р.	–
68	Публічне акціонерне товариство "АРТЕМ-БАНК"	ПАТ	86 000 000	06.08.2002 р.	280	м. Київ, вул. Артема, 103	203	01.11.2011 р.	–
69	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "АКТИВ-БАНК"	ПАТ	312 750 000	06.08.2002 р.	281	м. Київ, вул. Борисоглібська, 3	200	18.10.2011 р.	–
70	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФОРТУНА-БАНК"	ПАТ	265 000 000	17.10.2002 р.	282	м. Київ, вул. Боричів Тік, 35-в	201	24.10.2011 р.	–
71	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ"	ПАТ	201 400 000	29.01.2003 р.	285	м. Київ, вул. Раїси Окіпної, 8-б	222	17.10.2011 р.	–
72	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ДАНІЕЛЬ"	ПАТ	120 412 000	27.11.2003 р.	289	м. Київ, вул. Московська, 8, літера Б	210	25.10.2011 р.	–
73	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Траст-капітал"	ПАТ	53 250 000	10.03.2004 р.	291	м. Київ, вул. Підвисоцького, 7	211	03.11.2011 р.	–
74	Публічне акціонерне товариство "Український банк реконструкції та розвитку"	ПАТ	117 999 500	19.03.2004 р.	292	м. Київ, вул. Олексія Терьохіна, 4	216	15.11.2011 р.	–
75	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРАЇНСЬКИЙ БУДІВЕЛЬНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	120 004 636	20.04.2004 р.	293	м. Київ, бул. Ліси Українки, 30-в	213	15.11.2011 р.	–
76	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК КАМБІО"	ПАТ	174 428 322	30.06.2004 р.	295	м. Київ, вул. Заньковецької / Станіславського, 3/1	215	26.10.2011 р.	–
77	Публічне акціонерне товариство "Платинум Банк"	ПАТ	380 567 201	13.01.2005 р.	296	м. Київ, вул. Амосова, 12	217	20.10.2011 р.	–
78	Публічне акціонерне товариство комерційний банк "ЄВРОБАНК"	ПАТ	126 670 000	18.01.2005 р.	297	м. Київ, бул. Тараса Шевченка, 35	220	11.11.2011 р.	–
79	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	ПАТ	1 850 000 000	19.01.2005 р.	298	м. Київ, вул. Щорса, 7/9	219	11.10.2011 р.	–
80	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ"	ПАТ	250 000 000	09.08.2005 р.	300	м. Київ, вул. Мельникова, 83-д	221	24.10.2011 р.	–
81	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БМ БАНК"	ПАТ	776 397 350	08.12.2005 р.	301	м. Київ, бул. Т.Шевченка, 37/122	223	14.10.2011 р.	–
82	Публічне акціонерне товариство "Дельта Банк"	ПАТ	2 327 000 000	15.02.2006 р.	304	м. Київ, вул. Щорса, 36-б	225	11.10.2011 р.	–
83	Публічне акціонерне товариство "Банк Руский Стандарт"	ПАТ	283 000 000	28.02.2006 р.	305	м. Київ, вул. Половецька, 3/42	226	04.11.2011 р.	–
84	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МІСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	275 000 000	06.05.2006 р.	306	м. Київ, вул. Солом'янська, 33	227	28.09.2012 р.	–
85	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК БОГУСЛАВ"	ПАТ	180 000 000	04.08.2006 р.	307	м. Київ, вул. Нижньоюрківська, 81	231	02.11.2011 р.	–
86	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	ПАТ	252 500 000	28.08.2006 р.	310	м. Київ, вул. Володимирська, 101	232	14.10.2011 р.	–
87	Публічне акціонерне товариство "ВЕСТ ФАЙНЕНС ЕНД КРЕДИТ БАНК"	ПАТ	88 045 200	04.10.2006 р.	311	м. Київ, вул. Ковпака, 17	235	14.11.2011 р.	–
88	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ГАЗОВИЙ БАНК"	ПАТ	270 000 000	17.10.2006 р.	312	м. Київ, просп. Московський, 16	233	07.11.2011 р.	–
89	Публічне акціонерне товариство "ЕРДЕ БАНК" **	ПАТ	211 941 110	28.12.2006 р.	313	м. Київ, вул. П.Сагайдачного / Ігорівська, 10/5, літера А	–	–	–
90	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КРЕДИТ ОПТИМА БАНК"	ПАТ	63 000 000	29.12.2006 р.	314	м. Київ, вул. Дмитрівська, 69	239	16.11.2011 р.	–
91	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Преміум"	ПАТ	260 000 000	24.07.2007 р.	315	м. Київ, вул. Бастіонна, 1/36	236	03.11.2011 р.	–
92	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО БАНК "ТРАСТ"	ПАТ	69 000 000	22.08.2007 р.	317	м. Київ, вул. С.Струтинського, 8	237	02.11.2011 р.	–
93	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "СОЮЗ"	ПАТ	336 000 000	26.11.2007 р.	318	м. Київ, вул. Суворова, 4	249	17.11.2011 р.	–
94	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АСТРА БАНК"	ПАТ	1 050 000 000	28.11.2007 р.	319	м. Київ, просп. Героїв Сталінграда, 16, літера В	241	01.11.2013 р.	–
95	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ГЛОБУС"	ПАТ	160 000 000	29.11.2007 р.	320	м. Київ, пров. Куренівський, 19/5	240	26.10.2011 р.	–
96	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	110 079 750	11.03.2008 р.	321	м. Київ, вул. Лаврська, 16	242	15.11.2011 р.	–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
97	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗЛАТОБАНК"	ПАТ	452 500 000	16.05.2008 р.	323	м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 17/52	244	27.10.2011 р.	–
98	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "АКОРДБАНК"	ПАТ	96 400 000	04.06.2008 р.	324	м. Київ, вул. Стеценка, 6	245	07.11.2011 р.	–
99	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК 3/4"	ПАТ	350 000 000	17.07.2008 р.	325	м. Київ, вул. Фрунзе, 25	248	07.11.2011 р.	–
100	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "СТАНДАРТ"	ПАТ	125 000 000	31.12.2008 р.	327	м. Київ, вул. Почайнинська, 45	250	17.11.2011 р.	–
101	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ВЕРНУМ БАНК"	ПАТ	131 000 000	17.02.2009 р.	328	м. Київ, просп. Гагаріна Юрія, 17-в	251	16.08.2013 р.	–
102	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АВАНТ-БАНК"	ПАТ	320 000 000	03.03.2009 р.	329	м. Київ, вул. Івана Клименка, 23	252	18.11.2011 р.	–
103	Публічне акціонерне товариство "ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ"	ПАТ	722 000 000	24.04.2009 р.	330	м. Київ, вул. Чорновола В'ячеслава, 25	253	18.11.2011 р.	–
104	Публічне акціонерне товариство "АПЕКС-БАНК"	ПАТ	190 000 000	08.05.2009 р.	331	м. Київ, вул. Печерська, 2/16	255	18.11.2011 р.	–
105	Публічне акціонерне товариство "Дойче Банк ДБУ"	ПАТ	228 666 102	19.06.2009 р.	332	м. Київ, вул. Лаврська, 20	254	18.11.2011 р.	–
106	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "РАДИКАЛ БАНК"	ПАТ	120 000 000	23.03.2010 р.	333	с. Петропавлівська Борщагівка, вул. Леніна, 2-в	256	18.11.2011 р.	–
107	Публічне акціонерне товариство "Комерційний Банк "Центр"	ПАТ	120 000 000	14.06.2010 р.	334	м. Київ, просп. Науки, 54-б (поштова адреса: вул. Р.Окіпної, 8-а)	257	21.11.2011 р.	–
108	Публічне акціонерне товариство "БАНК РИНКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ"	ПАТ	300 000 000	13.09.2010 р.	335	м. Київ, вул. Лук'янівська, 1, літера А	258	17.11.2011 р.	–
109	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	ПАТ	250 000 000	19.01.2011 р.	336	м. Київ, вул. Михайлівська, 7	259	06.07.2012 р.	–
110	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК СІЧ"	ПАТ	120 000 000	24.05.2011 р.	337	м. Київ, вул. Володимирська, 63	260	22.11.2011 р.	–
111	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДІВІ БАНК"	ПАТ	590 000 000	26.05.2011 р.	338	м. Київ, вул. Ігорівська / Набережно-Хрещатицька, 13/5, літера А	261	17.11.2011 р.	–
112	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК "СОФІЙСЬКИЙ"	ПАТ	120 000 000	16.03.2012 р.	341	м. Київ, Повітрофлотський просп., 54	264	16.03.2012 р.	–
113	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	ПАТ	125 000 000	19.10.2012 р.	342	м. Київ, вул. Лук'янівська, 1	265	19.10.2012 р.	–
114	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АЛЬПАРІ БАНК"	ПАТ	122 000 000	26.10.2012 р.	343	м. Київ, вул. Тарасівська, 19	266	26.10.2012 р.	–
115	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК "ЮНІСОН"	ПАТ	123 331 000	08.02.2013 р.	344	м. Київ, просп. Науки, 30-а	267	08.02.2013 р.	–
116	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК МИХАЙЛІВСЬКИЙ"	ПАТ	300 000 000	14.06.2013 р.	345	м. Київ, пров. Рильський, 10–12/3	268	14.06.2013 р.	–
117	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК АВАґАРД"	ПАТ	122 000 000	05.07.2013 р.	346	м. Київ, вул. Шолуденка, 3	269	05.07.2013 р.	–
118	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ІНВЕСТИЦІЙНО-ТРАСТОВИЙ БАНК"	ПАТ	129 000 000	30.08.2013 р.	347	м. Київ, вул. Володимирська, 49-а	270	30.08.2013 р.	–
119	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР З ОБСЛУГОВУВАННЯ ДОГОВОРІВ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ"	ПАТ	153 100 000	06.09.2013 р.	348	м. Київ, вул. Тропініна, 7-г	271	06.09.2013 р.	–
120	публічне акціонерне товариство "Державний земельний банк"	ПАТ	120 000 000	06.09.2013 р.	349	м. Київ, вул. Генерала Вітрука, 12	272	06.09.2013 р.	–
121	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК "ПОРТАЛ"	ПАТ	125 000 000	20.09.2013 р.	350	м. Київ, просп. Перемоги, 5-а	273	20.09.2013 р.	–
Вінницька область									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Волинська область									
122 (1)	Публічне акціонерне товариство "Західкомбанк"	ПАТ	174 318 977	11.03.1993 р.	153	м. Луцьк, просп. Перемоги, 15	71	19.10.2011 р.	7
Дніпропетровська область									
123 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"	ПАТ	16 352 079 225	19.03.1992 р.	92	м. Дніпропетровськ, вул. Набережна Перемоги, 50	22	05.10.2011 р.	33
124 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "НОВИЙ"	ПАТ	150 000 000	06.04.1992 р.	101	м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 93	112	01.11.2011 р.	–
125 (3)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦЕНТ-БАНК"	ПАТ	125 560 000	30.10.1992 р.	127	м. Дніпропетровськ, вул. Батумська, 11	16	26.10.2011 р.	–
126 (4)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	ПАТ	315 000 000	07.07.1993 р.	180	м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, 17	70	13.10.2011 р.	–
127 (5)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "РАДАБАНК"	ПАТ	120 000 000	03.12.1993 р.	220	м. Дніпропетровськ, просп. Кірова, 46	166	14.11.2011 р.	–
128 (6)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	ПАТ	95 220 500	31.01.1994 р.	236	м. Дніпропетровськ, просп. Пушкіна, 15	113	16.11.2011 р.	–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
129 (7)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КЛАСИКБАНК"	ПАТ	220 000 000	06.10.1995 р.	254	м. Дніпропетровськ, вул. Баумана, 10, нежитлове приміщення № 75	110	17.11.2011 р.	–
130 (8)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ВОСТОК"	ПАТ	307 350 000	17.10.2002 р.	283	м. Дніпропетровськ, вул. Кур-санта, 24	204	18.10.2011 р.	–
131 (9)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "АКСІОМА"	ПАТ	266 000 000	10.01.2006 р.	302	м. Дніпропетровськ, вул. Сім-феропольська, 11, приміщен-ня 25	228	11.08.2011 р.	–
132 (10)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "КОНКОРД"	ПАТ	130 000 000	07.08.2006 р.	308	м. Дніпропетровськ, вул. Ар-тема, 94	230	07.11.2011 р.	–
133 (11)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКТАБАНК"	ПАТ	400 000 000	23.04.2008 р.	322	м. Дніпропетровськ, вул. Шевченка, 53	243	07.11.2011 р.	–
134 (12)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ІНТЕРКРЕДИТБАНК"	ПАТ	130 000 000	14.06.2011 р.	339	м. Дніпропетровськ, вул. Ти-това, 36	262	02.09.2011 р.	–
135 (13)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МЕЛІОР БАНК"	ПАТ	190 000 000	24.02.2012 р.	340	м. Дніпропетровськ, вул. Ли-варна, 9, приміщення 75	263	24.02.2012 р.	–
Донецька область									
136 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ПРОФЕСІЙНОГО ФІНАНСУВАННЯ"	ПАТ	121 442 090	01.10.1991 р.	6	м. Донецьк, просп. Ілліча, 100-а	55	07.11.2011 р.	–
137 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПІВДЕНКОМБАНК"	ПАТ	300 000 000	03.10.1991 р.	12	м. Донецьк, просп. Ватутіна, 33-а	44	26.10.2011 р.	2
138 (3)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНО-КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "КАПІТАЛ"	ПАТ	194 078 895	31.10.1991 р.	65	м. Донецьк, вул. Артема, 63	122	24.10.2011 р.	2
139 (4)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК"	ПАТ	3 294 492 400	23.12.1991 р.	73	м. Донецьк, вул. Університет-ська, 2-а	8	06.10.2011 р.	–
140 (5)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	ПАТ	66 600 055	27.12.1991 р.	78	м. Донецьк, просп. Миру, 59	145	14.11.2011 р.	–
141 (6)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС БАНК"	ПАТ	284 160 000	19.05.1993 р.	170	м. Донецьк, вул. Артема, 125	104	20.10.2011 р.	–
142 (7)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРОМЕКОНОМБАНК"	ПАТ	122 395 000	25.08.1993 р.	194	м. Донецьк, просп. Ленін-ський, 4	182	03.11.2011 р.	2
143 (8)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УНІКОМБАНК"	ПАТ	460 564 375	28.10.2002 р.	284	м. Донецьк, вул. Челюскінців, 202-а	202	07.11.2011 р.	–
144 (9)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ СВІТ"	ПАТ	143 000 000	12.11.2003 р.	288	м. Донецьк, просп. Миру, 5-б	209	27.10.2011 р.	–
145 (10)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	ПАТ	120 000 000	13.08.2008 р.	326	м. Донецьк, пров. Донбась-кий, 1	246	15.11.2011 р.	–
146 (11)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ГЕФЕСТ"	ПАТ	121 000 000	04.10.2013 р.	351	м. Донецьк, вул. Горького, 64-а	274	04.10.2013 р.	–
Житомирська область									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Закарпатська область									
147 (1)	Публічне акціонерне товариство "Комерційний інвестиційний банк"	ПАТ	115 000 000	16.12.1992 р.	135	м. Ужгород, вул. Гойди, 10	105	04.11.2011 р.	–
Запорізька область									
148 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ІНДУСТРІАЛБАНК"	ПАТ	607 798 055	16.10.1991 р.	36	м. Запоріжжя, вул. 40 років Радянської України, 39-д	126	12.10.2011 р.	–
149 (2)	Публічне акціонерне товариство "МетаБанк"	ПАТ	107 348 652	12.07.1993 р.	182	м. Запоріжжя, просп. Металур-гів, 30	69	28.10.2011 р.	–
150 (3)	публічне акціонерне товариство "МОТОР-БАНК"	ПАТ	120 000 000	10.08.2007 р.	316	м. Запоріжжя, просп. Моторо-будівників, 54-б	238	11.11.2011 р.	–
Івано-Франківська область									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Кіровоградська область									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
АР Крим і м. Севастополь									
151 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ"	ПАТ	63 407 000	22.06.1992 р.	118	м. Сімферополь, вул. Більшо-вицька, 24	164	28.10.2011 р.	–
152 (2)	Публічне акціонерне товариство Банк "Морський"	ПАТ	145 962 000	17.05.1994 р.	246	м. Севастополь, вул. Брест-ська, 18-а	168	04.11.2011 р.	–
Луганська область									
153 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРАЇНСЬКИЙ КОМУНАЛЬНИЙ БАНК"	ПАТ	105 800 000	10.08.1993 р.	187	м. Луганськ, вул. Шев-ченка В.В., 18-а	149	02.11.2011 р.	–
154 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	95 544 000	13.09.1995 р.	253	м. Луганськ, вул. 26 Бакин-ських Комісарів, 155	77	11.11.2011 р.	–
Львівська область									
155 (1)	Публічне акціонерне товариство "ВіЕс Банк"	ПАТ	420 000 000	10.10.1991 р.	25	м. Львів, вул. Грабовського, 11	31	20.12.2013 р.	–
156 (2)	Публічне акціонерне товариство Акціонерно-комерційний банк "Львів"	ПАТ	245 405 338	14.10.1991 р.	28	м. Львів, вул. Сербська, 1	54	26.10.2011 р.	–
157 (3)	Публічне акціонерне товариство "ОКСІ БАНК"	ПАТ	120 000 000	14.10.1991 р.	30	м. Львів, вул. Газова, 17	247	15.11.2011 р.	–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
158 (4)	Публічне акціонерне товариство "Ідея Банк"	ПАТ	180 500 000	22.10.1991 р.	46	м. Львів, вул. Валова, 11	96	04.11.2011 р.	–
159 (5)	Публічне Акціонерне Товариство "КРЕДОБАНК"	ПАТ	1 918 969 469	31.03.1992 р.	96	м. Львів, вул. Сахарова, 78	43	11.10.2011 р.	1
Миколаївська область									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Одеська область									
160 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ПОРТО-ФРАНКО"	ПАТ	120 053 560	17.10.1991 р.	39	м. Одеса, вул. Пушкінська, 10	129	02.11.2011 р.	–
161 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ІНВЕСТБАНК"	ПАТ	74 129 600	31.03.1992 р.	95	м. Одеса, вул. Велика Арнаутська, 2-б	98	07.11.2011 р.	1
162 (3)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФІНРОСТБАНК"	ПАТ	127 000 000	29.01.1993 р.	147	м. Одеса, просп. Академіка Глушка, 13	143	07.11.2011 р.	–
163 (4)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МІСТО БАНК"	ПАТ	299 980 000	23.07.1993 р.	184	м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 11	194	20.10.2011 р.	4
164 (5)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МАРФІН БАНК"	ПАТ	435 000 050	05.11.1993 р.	207	Одеська обл., м. Іллічівськ, вул. Леніна, 28	66	13.10.2011 р.	1
165 (6)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ПІВДЕННИЙ"	ПАТ	956 894 000	03.12.1993 р.	218	м. Одеса, вул. Краснова, 6/1	65	07.10.2011 р.	16
166 (7)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФІНБАНК"	ПАТ	185 050 000	24.12.1993 р.	223	м. Одеса, просп. Т.Шевченка, 4-а	121	25.10.2011 р.	–
167 (8)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ІМЕКСБАНК"	ПАТ	1 290 000 000	29.03.1994 р.	241	м. Одеса, просп. Гагаріна, 12-а	157	10.10.2011 р.	2
168 (9)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЮНІОН СТАНДАРД БАНК"	ПАТ	247 526 310	23.06.1994 р.	248	м. Одеса, вул. Гімناзична, 21	208	06.12.2013 р.	–
Полтавська область									
169 (1)	Публічне акціонерне товариство "Полтава-банк"	ПАТ	70 500 000	16.10.1991 р.	37	м. Полтава, вул. Паризької Комуни, 40-а	73	20.10.2011 р.	–
170 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АВТОКРАЗБАНК"	ПАТ	185 000 000	07.07.1993 р.	179	Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Київська, 8	147	27.10.2011 р.	–
171 (3)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК"	ПАТ	113 208 000	29.12.1997 р.	272	м. Кременчук, квартал 278, буд. 22-б	189	07.11.2011 р.	1
Рівненська область									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Сумська область									
172 (1)	Публічне акціонерне товариство Акціонерний Банк "СТОЛИЧНИЙ"	ПАТ	121 335 000	22.10.1993 р.	202	м. Суми, вул. Харківська, 1	114	07.11.2011 р.	–
Тернопільська область									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Харківська область									
173 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРСИБАНК"	ПАТ	1 774 333 040	28.10.1991 р.	57	м. Харків, просп. Московський, 60	75	05.10.2011 р.	–
174 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МЕГАБАНК"	ПАТ	500 000 000	28.10.1991 р.	58	м. Харків, вул. Артема, 30	163	14.10.2011 р.	1
175 (3)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "РЕГІОН-БАНК"	ПАТ	56 481 279	28.10.1991 р.	59	м. Харків, вул. Дарвіна, 4	32	07.11.2011 р.	–
176 (4)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "РЕАЛ БАНК"	ПАТ	800 000 000	29.10.1991 р.	60	м. Харків, просп. Леніна, 60	20	07.11.2011 р.	1
177 (5)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СХІДНО-УКРАЇНСЬКИЙ БАНК "ГРАНТ"	ПАТ	130 000 000	29.10.1991 р.	62	м. Харків, вул. Данилевського, 19	6	03.11.2011 р.	2
178 (6)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО БАНК "МЕРКУРІЙ"	ПАТ	141 500 000	18.11.1992 р.	129	м. Харків, вул. Петровського, 23	165	24.10.2011 р.	–
179 (7)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА"	ПАТ	131 768 000	18.08.1993 р.	193	м. Харків, просп. Леніна, 36	83	24.10.2011 р.	–
Херсонська область									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Хмельницька область									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Черкаська область									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Чернігівська область									
180 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АСВІО БАНК"	ПАТ	104 000 000	30.10.1991 р.	64	м. Чернігів, вул. Преображенська, 2 (м. Київ, вул. Фрунзе, 104)	133	16.11.2011 р.	–
181 (2)	Публічне акціонерне товариство "Банк "Демарк"	ПАТ	176 000 000	10.07.1992 р.	122	м. Чернігів, вул. Комсомольська, 28	47	20.10.2011 р.	–
182 (3)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПОЛІКОМБАНК"	ПАТ	49 500 120	18.08.1994 р.	249	м. Чернігів, вул. Київська, 3	152	07.11.2011 р.	–
Чернівецька область									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–

Банки України, вилучені з Державного реєстру банків (24.06.1992 р. – 01.01.2014 р.)

Banks of Ukraine excluded from the State Register of Banks (24 June 1992 – 1 January 2014)

Станом на 1 січня 2014 р.

№ п/п	Назва банку ¹	№ реєстрації банку	Дата вилучення з Державного реєстру банків	Підстава для вилучення з Державного реєстру банків
1	2	3	4	5
1	"ПІВДЕННА УКРАЇНА"	102	24.06.1992 р.	Реєстрацію анульовано
2	"ДИСКОНТ"	116	27.11.1992 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
3	"ЕКОНОМІКА"	119	21.12.1992 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
4	"ЯНТАР"	106	05.03.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
5	"САМАРА-АГРО"	72	14.07.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
6	ЗАХІДКООПБАНК	48	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
7	АГРОПОСТАЧБАНК	109	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
8	"АГРОПРОГРЕС"	121	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
9	"ПАРТНЕР"	90	29.12.1993 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
10	СУМИ-БАНК	143	05.01.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 05.01.1994 р. № 3
11	ПРИКАРПАТОРГБАНК	117	21.01.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСІЛКА"
12	ЕКОМЕДБАНК	130	02.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 02.02.1994 р. № 19
13	БЛАГОБАНК	196	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 26
14	"НИВА"	137	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 27
15	УНІВЕРСАЛБАНК	136	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 28
16	"ДОНБАС"	66	09.06.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 09.06.1994 р. № 111
17	"КОЛОС"	111	30.06.1994 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
18	"ПЕРСПЕКТИВА"	35	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
19	"РІВНЕСПОЖИВСІЛКА"	200	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСІЛКА"
20	"АВУАР"	150	09.08.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
21	ЕЛБІМБАНК	230	26.01.1995 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
22	КБ "ХЕРСОНІНВЕСТБАНК"	173	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК"
23	КБ "ВОРСКЛА"	224	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРСОЦБАНК"
24	ДНІПРОБАНК	49	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
25	"ЛЬВІВ-ВЕСТ"	76	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЕЛЕКТРОН"
26	"ОЛЕВСЬКИЙ"	112	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
27	БУКООПБАНК	185	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСІЛКА"
28	"ЄДНІСТЬ"	191	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ від 09.07.1996 р. № 82
29	"ЕВІС"	237	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ від 09.07.1996 р. № 82
30	АКБ "ПРУТ І К"	100	12.12.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЗУКБ"
31	АКБ "КОНГРЕС"	176	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.12.1996 р. № 187
32	КБ "ПРОМІНЬ"	56	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.12.1996 р. № 188
33	КБ "ХЕРСОН"	98	30.01.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.01.1997 р. № 20
34	АБ "ВУГЛЕПРОГРЕСБАНК"	50	27.02.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.02.1997 р. № 28
35	КБ "КООПЕРАТОР"	174	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 54
36	КБ "ЕНЕРГІЯ"	107	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 55
37	АБ "ХАРКІВЛЕГБАНК"	55	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 56
38	КБ "ВІННИЦЯ"	42	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 57
39	АКБ "ЛЕГПРОДБАНК"	141	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 58
40	АКБ "ХАРКІВ"	126	24.04.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.04.1997 р. № 95
41	АКБ "ДНІПРОСЕРВІСБАНК"	113	03.07.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.07.1997 р. № 135
42	АКБ "ЄВРОЦЕНТР"	178	30.10.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.10.1997 р. № 261
43	АКБ "ДНІПРО"	13	06.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 06.03.1998 р. № 306
44	АКБ "РОСЬ"	85	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.03.1998 р. № 325
45	КБ "ПАРИТЕТ"	146	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.03.1998 р. № 326
46	КБ "ФДС"	244	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.03.1998 р. № 345
47	КБ "ГЕОБАНК"	140	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.03.1998 р. № 347
48	АБ "МОНОЛІТБАНК"	233	16.04.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 16.04.1998 р. № 365
49	АБ "ЕКОНОМБАНК"	34	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.06.1998 р. № 393
50	АБ "ЄВРОМЕТАЛБАНК"	208	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.06.1998 р. № 394
51	АКБ "ФІАТБАНК"	97	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1998 р. № 400
52	КБ "ФІНІТЕР-БАНК"	32	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1998 р. № 401
53	АБ "ТЕРНОПІЛЬ-КРЕДИТ"	41	05.08.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.08.1998 р. № 402
54	КБ "КОНТИНЕНТ"	88	25.09.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.09.1998 р. № 417
55	АБ "ЮНІВЕРС"	162	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.11.1998 р. № 437
56	АБ "ІНТРАСТБАНК"	154	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.11.1998 р. № 438
57	АКБ "СТРИЖЕНЬ"	209	18.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 18.12.1998 р. № 449
58	АКБ "СЕРВІС"	186	31.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.12.1998 р. № 450
59	КБ "САНА"	91	29.01.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.01.1999 р. № 455
60	КБ "УКРУНІВЕРСАЛБАНК"	213	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.04.1999 р. № 474

¹ Назви банків подано за орфографією реєстраційних записів.

1	2	3	4	5
61	КБ "АЛЕКС"	123	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.04.1999 р. № 481
62	АБ "ВІКТОРІЯ"	40	17.05.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.05.1999 р. № 489
63	АБ "АРМАЇД"	206	14.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 14.06.1999 р. № 509
64	АБ "РЕЗИДЕНТ"	70	30.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.06.1999 р. № 512
65	АКБ "ГАЛИЦЬКИЙ"	31	30.07.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1999 р. № 528
66	АБ "ТРАСТ"	159	30.08.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.08.1999 р. № 559
67	АБ "ТЕРНАВА"	235	30.09.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.09.1999 р. № 576
68	АБ "АНТЕК"	104	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.10.1999 р. № 579
69	АБ "ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	232	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.10.1999 р. № 580
70	АКБ "БУДМБАНК"	10	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.02.2000 р. № 39
71	АБ "ПОДІЛЛЯ"	151	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.02.2000 р. № 40
72	АКБ "АРКАДІЯ"	192	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.03.2000 р. № 70
73	АКБ "УКРНАФТОГАЗБАНК"	26	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.03.2000 р. № 71
74	АБ "ЛИКО"	201	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.05.2000 р. № 130
75	АКБ "НЕЗАЛЕЖНІСТЬ"	181	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.05.2000 р. № 131
76	КБ "ЧЕРКАСИ"	188	16.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 16.05.2000 р. № 133
77	АКБ "БНП-ДРЕЗДНЕР БАНК (УКРАЇНА)"	275	04.08.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.08.2000 р. № 228
78	АБ "ІНВЕСТ-БАНК УКРАЇНА"	190	08.12.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.12.2000 р. № 347
79	АБ "ЛІГА"	134	27.03.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.2001 р. № 65
80	КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКИЙ АКБ	33	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. № 120
81	АКБ "СЛОБОЖАНЩИНА"	84	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. № 121
82	АКБ "ТАВРІЯ"	51	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. № 122
83	КБ "ПОЛІС"	203	29.08.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.08.2001 р. № 204
84	АК "ГЕНЕРАЛЬНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	87	29.08.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.08.2001 р. № 205
85	АКЦІОНЕРНО-КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК ІНВЕСТИВАННЯ ПРОГРАМ РЕКОНСТРУКЦІЇ І РОЗВИТКУ "ЗАВОДБАНК"	251	31.10.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.10.2001 р. № 308
86	ІКАБ "ЕРА"	144	19.11.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.11.2001 р. № 339
87	КІЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	257	19.11.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.11.2001 р. № 340
88	АБ "ЛАНБАНК"	197	11.02.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 11.02.2002 р. № 30
89	КБ "ЗОРЯ"	115	13.02.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.02.2002 р. № 41
90	МАКІЇВСЬКИЙ АКБ "ШАХТЕКОНОМБАНК"	8	21.03.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 21.03.2002 р. № 68
91	АКБ "АЗОВ-БАНК"	67	22.04.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.04.2002 р. № 101
92	АБ "ОБОЛОНЬ"	227	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. № 194
93	АК "ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	155	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. № 195
94	МІЖНАРОДНИЙ АКБ "ХРИСТИАНСЬКИЙ БАНК"	160	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. № 196
95	КБ "КРИМ ЮРТ"	225	24.09.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.09.2002 р. № 244
96	АКБ "НАРОДНИЙ БАНК"	15	24.09.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.09.2002 р. № 245
97	АБ "ЕТАЛОН"	252	28.11.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 28.11.2002 р. № 283
98	ІПОТЕЧНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК	189	04.12.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.12.2002 р. № 290
99	АБ "КРИМКРЕДИТ"	86	10.12.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 10.12.2002 р. № 306
100	КБ "АМАСКО"	161	25.02.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.02.2003 р. № 56
101	АБ "АБСОЛЮТ"	215	15.04.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 15.04.2003 р. № 84
102	АКЦІОНЕРНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ СЕЛЯНСЬКИЙ БАНК "АГРОІНВЕСТ"	132	18.04.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 18.04.2003 р. № 90
103	КРИМСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ ЦЕРКОВНИЙ БАНК "ККЦБ"	108	26.05.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.05.2003 р. № 105
104	АЗОВО-ЧОРНОМОРСЬКИЙ КБ "АЗЧЕРКОМБАНК"	52	12.06.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 12.06.2003 р. № 123
105	ЗАТ "ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	270	17.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.07.2003 р. № 150
106	АКБ "ЯЛТАБАНК"	261	23.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.07.2003 р. № 155
107	КБ "КОНТАКТ БАНК"	238	31.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.07.2003 р. № 191
108	МИККОМБАНК	105	19.02.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.02.2004 р. № 37
109	АКБ "ІНТЕРКОНТБАНК"	71	23.04.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.04.2004 р. № 83
110	АК "ЄВРОБАНК"	145	01.10.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.10.2004 р. № 186
111	ВАТ "АКБ "ЗАХІДБУДГАЗБАНК"	47	24.12.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.12.2004 р. № 295
112	КАБ "КРИМ-БАНК"	54	01.07.2005 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.07.2005 р. № 148
113	АБ "МЕТА-БАНК"	217	03.02.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.02.2006 р. № 21
114	АКБ "МТ-БАНК"	77	10.03.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 10.03.2006 р. № 49
115	КАБ "ДЕНДІ"	167	10.04.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 10.04.2006 р. № 87
116	АКБ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ "УКРХАРЧОПРОМБАНК" АК	165	05.07.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.07.2006 р. № 176
117	ТОВ "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ"	142	17.08.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.08.2006 р. № 228
118	"АКЦІОНЕРНИЙ БАНК КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА) "	268	05.10.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.10.2006 р. № 277
119	ЗАТ "ВНЄШТОРГБАНК (УКРАЇНА)"	299	02.11.2007 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 02.11.2007 р. № 288
120	АКБ "ХФБ БАНК УКРАЇНА"	269	25.02.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.02.2008 р. № 52
121	АБ "INKO"	20	17.03.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.03.2008 р. № 69
122	АБ "ДАМІАНА-БАНК"	166	28.03.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 28.03.2008 р. № 99
123	УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК	175	15.04.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 15.04.2008 р. № 123
124	АТ "НАШ БАНК"	211	16.05.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 16.05.2008 р. № 161
125	АКБ "ОЛБАНК"	228	23.05.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.05.2008 р. № 167
126	АКБ "РОСТОК БАНК"	240	20.08.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 20.08.2008 р. № 422
127	ДОНЕЦЬКИЙ АБ "ДОНВУГЛЕКОМБАНК"	7	24.03.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.03.2009 р. № 128
128	АБ "АЛЛОНЖ"	148	07.04.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.04.2009 р. № 159
129	АКАБ "УКРАЇНА"	2	13.04.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.04.2009 р. № 167
130	АКБ "ПРЕМ'БРБАНК"	247	05.06.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.06.2009 р. № 262
131	АКБ "ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК"	124	26.06.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.06.2009 р. № 315

1	2	3	4	5
132	АК УКРАЇНСЬКИЙ БАНК "ВІДРОДЖЕННЯ"	21	02.12.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 02.12.2009 р. № 732
133	АБ "ФАКТОРІАЛ-БАНК"	131	13.01.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.01.2010 р. № 24
134	ВАТ "АКБ "ГАРАНТ"	157	28.01.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 28.01.2010 р. № 52
135	КБ "КНЯЖИЙ"	242	13.04.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.04.2010 р. № 258
136	ЗАКАРПАТСЬКИЙ АКБ "ЛІСБАНК"	14	12.07.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 12.07.2010 р. № 473
137	ПАТ "СВЕДБАНК ІНВЕСТ"	260	21.07.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 21.07.2010 р. № 515
138	ТОВ "КІІВСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК"	114	22.12.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.12.2010 р. № 856
139	ПАТ "ДОНГОРБАНК"	99	20.01.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 20.01.2012 р. № 23
140	ПАТ "БАНК СТОЛИЦЯ"	290	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 153
141	ПАТ "КБ "СОЦКОМ БАНК"	286	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 154
142	ПАТ "ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	156	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 155
143	ПАТ "КБ "ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	279	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 156
144	АКБ "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	152	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 157
145	ВАТ "КБ "НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ"	110	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 158
146	ВАТ "СЕЛЯНСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ДНІСТЕР"	27	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 159
147	ВАТ "БАНК "БІГ ЕНЕРГІЯ"	199	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 160
148	ТОВ "УКРАЇНСЬКИЙ ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	164	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 161
149	ПАТ "ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК"	61	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 162
150	ВАТ "КБ "ПОБАНК"	309	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 163
151	КБ "УКРАЇНСЬКА ФІНАНСОВА ГРУПА" – ТОВ	294	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 164
152	ТОВ "ДІАЛОГБАНК"	80	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 165
153	ВАТ "АКБ "ОДЕСА-БАНК"	38	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 166
154	АКБ "ТРАНСБАНК"	22	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 167
155	КАБ "СЛОВ'ЯНСЬКИЙ"	44	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 168
156	АБ "БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ"	29	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 169
157	ВАТ "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ"	74	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 170
158	ВАТ "КБ "ПРИЧОРНОМОР'Я"	163	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 171
159	ТОВ "КБ "АРМА"	287	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 172
160	АКБ "СХІДНО-ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК"	195	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 173
161	ПАТ "АБ "СИНТЕЗ"	221	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 174
162	АТ "ГРАДОБАНК"	23	17.05.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.05.2012 р. № 351
163	ПУБЛІЧНЕ АТ "АКБ "БАЗИС"	103	07.09.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.09.2012 р. № 662
164	ПАТ "КІБ КРЕДІ АГРІКОЛЬ"	169	23.11.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.11.2012 р. № 911
165	ПАТ "ФКБ БАНК"	303	31.10.2013 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.10.2013 р. № 837
166	ПАТ "УНІКРЕДІТ БАНК"	265	13.12.2013 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.12.2013 р. № 953

Матеріали для "Вісника НБУ" підготувала головний економіст департаменту реєстрації, ліцензування та реорганізації банків Національного банку України Олена Сілецька.

У досьє банкіра/

Офіційний курс гривні щодо євро, долара США та російського рубля у 2013 році, встановлений Національним банком України

Official exchange rate of hryvnia against euro, US dollar and Russian ruble in 2013, which was fixed by the National Bank of Ukraine

ЄВРО

За 100 EUR

Число	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
01	1053.7172	1083.0515	1049.4010	1023.5037	1048.1221	1039.5696	1041.6478	1061.0708	1060.3514	1079.4547	1090.3251	1086.4086
02	1053.7172	1083.0515	1049.4010	1023.5037	1048.1221	1039.5696	1042.0474	1057.9535	1057.8735	1083.3712	1090.3251	1087.9272
03	1053.7172	1083.0515	1049.4010	1026.3012	1048.1221	1039.5696	1040.4488	1057.9535	1055.6355	1080.2540	1090.3251	1081.9325
04	1047.2429	1090.5649	1039.0900	1025.3420	1048.1221	1039.7294	1035.8129	1057.9535	1052.8380	1086.5684	1079.4547	1085.2895
05	1047.2429	1083.2114	1039.6495	1024.5427	1048.1221	1046.4436	1037.8111	1055.3158	1052.7580	1086.5684	1079.5346	1086.4086
06	1047.2429	1082.0124	1041.8076	1024.5427	1048.1221	1044.4453	1037.8111	1059.6320	1055.2359	1086.5684	1078.5754	1086.5684
07	1047.2429	1080.4138	1041.8876	1024.5427	1044.8450	1048.5217	1037.8111	1061.4704	1055.2359	1086.4885	1080.4138	1086.5684
08	1040.0492	1082.7318	1041.8876	1034.6139	1047.6425	1048.5217	1029.7382	1063.4687	1055.2359	1084.8100	1068.2645	1086.5684
09	1045.9640	1082.7318	1041.8876	1040.9284	1047.6425	1048.5217	1027.1005	1067.8648	1048.4418	1085.1297	1068.2645	1091.9237
10	1043.5661	1082.7318	1041.8876	1042.2872	1047.6425	1059.8718	1027.6600	1067.8648	1054.5964	1080.2540	1068.2645	1096.7995
11	1048.1221	1068.9838	1039.8893	1045.9640	1047.6425	1055.7954	1024.1431	1067.8648	1058.2732	1081.6128	1073.5398	1099.0375
12	1048.1221	1070.3426	1038.6104	1048.6017	1047.6425	1060.9109	1042.6069	1068.9039	1060.5112	1081.6128	1070.5824	1100.3963
13	1048.1221	1074.0993	1043.3263	1048.6017	1049.8805	1061.2306	1042.6069	1061.4704	1062.2697	1081.6128	1073.6198	1101.0358
14	1060.9908	1077.4564	1037.5713	1048.6017	1036.9319	1064.2680	1042.6069	1062.2697	1062.2697	1084.3304	1072.2609	1101.0358
15	1066.3461	1065.2271	1034.0544	1043.2464	1037.2516	1064.2680	1041.8076	1058.5130	1062.2697	1084.1705	1073.9395	1101.0358
16	1065.2271	1065.2271	1034.0544	1045.5643	1028.2195	1064.2680	1040.0492	1062.8292	1062.6694	1078.4955	1073.9395	1097.1991
17	1061.2306	1065.2271	1034.0544	1049.4010	1030.2977	1063.3088	1048.5217	1062.8292	1067.6250	1083.9307	1073.9395	1101.1157
18	1068.5042	1065.0673	1045.9640	1049.4010	1028.6192	1066.0264	1049.9605	1062.8292	1067.5451	1092.0037	1075.8578	1098.9576
19	1068.5042	1067.2254	1033.4150	1042.6869	1028.6192	1068.9838	1046.5235	1066.2662	1067.2254	1092.0037	1080.4138	1098.9576
20	1068.5042	1066.9856	1034.6139	1042.6869	1028.6192	1071.5416	1046.5235	1066.5859	1082.6519	1092.0037	1079.2149	1092.4033
21	1064.9873	1068.6641	1034.6939	1042.6869	1027.3403	1055.0760	1046.5235	1070.4226	1082.6519	1093.7621	1081.2131	1092.4033

22	1064.9074	1053.9570	1031.8963	1048.2820	1028.3794	1055.0760	1048.9214	1069.7831	1082.6519	1092.4033	1076.8170	1092.4033
23	1064.4278	1053.9570	1031.8963	1042.0474	1032.9354	1055.0760	1052.3584	1064.9074	1080.1740	1092.9628	1076.8170	1091.4442
24	1065.4669	1053.9570	1031.8963	1038.2907	1030.1378	1055.0760	1053.4774	1064.9074	1079.6944	1099.1974	1076.8170	1095.2009
25	1066.9856	1053.9570	1034.9336	1039.5696	1030.1378	1053.4774	1058.7528	1064.9074	1076.8969	1103.4337	1080.4937	1093.7621
26	1066.9856	1063.9887	1033.8946	1045.4844	1030.1378	1049.8006	1055.2359	1064.9074	1079.3747	1103.4337	1080.1740	1093.7621
27	1066.9856	1045.2446	1027.9797	1045.4844	1034.2143	1041.0083	1055.2359	1067.4652	1078.9751	1103.4337	1082.8117	1093.7621
28	1076.5772	1046.8432	1020.5462	1045.4844	1034.2143	1041.0083	1055.2359	1066.1063	1078.9751	1101.1956	1086.7283	1093.7621
29	1074.5789		1023.5037	1039.0101	1034.1343	1041.0083	1059.8718	1066.8257	1078.9751	1101.7551	1086.4086	1093.7621
30	1073.6997		1023.5037	1048.1221	1035.2534	1041.0083	1060.6711	1060.3514	1082.0124	1100.4762	1086.4086	1104.1530
31	1082.3321		1023.5037		1034.6139		1061.7901	1060.3514		1099.4372		1104.1530

ДОЛАР США

За 100 USD

Число	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
01	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
02	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
03	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
04	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
05	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
06	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
07	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
08	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
09	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
10	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
11	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
12	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
13	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
14	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
15	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
16	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
17	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
18	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
19	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
20	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
21	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
22	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
23	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
24	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
25	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
26	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
27	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
28	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
29	799.3000		799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
30	799.3000		799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
31	799.3000		799.3000		799.3000		799.3000	799.3000		799.3000		799.3000

РОСІЙСЬКИЙ РУБЛЬ

За 10 RUB

Число	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
01	2.6316	2.6629	2.6196	2.5715	2.5573	2.5137	2.4312	2.4197	2.4091	2.4606	2.4919	2.4124
02	2.6316	2.6629	2.6196	2.5693	2.5573	2.5137	2.4331	2.4240	2.4041	2.4749	2.4919	2.4081
03	2.6316	2.6629	2.6196	2.5686	2.5573	2.5137	2.4260	2.4240	2.4038	2.4748	2.4919	2.4113
04	2.6316	2.6646	2.6088	2.5462	2.5573	2.4940	2.4061	2.4240	2.3953	2.4881	2.4838	2.4042
05	2.6316	2.6710	2.5962	2.5198	2.5573	2.5108	2.4104	2.4150	2.3884	2.4881	2.4838	2.4030
06	2.6316	2.6534	2.6039	2.5198	2.5573	2.4992	2.4104	2.4309	2.3938	2.4881	2.4707	2.4138
07	2.6316	2.6679	2.6103	2.5198	2.5748	2.4870	2.4104	2.4266	2.3938	2.4900	2.4631	2.4138
08	2.6316	2.6599	2.6103	2.5278	2.5718	2.4870	2.4057	2.4232	2.3938	2.4751	2.4685	2.4138
09	2.6316	2.6599	2.6103	2.5283	2.5718	2.4870	2.3988	2.4265	2.3907	2.4747	2.4685	2.4257
10	2.6274	2.6599	2.6103	2.5612	2.5718	2.4792	2.4160	2.4265	2.3986	2.4699	2.4685	2.4385
11	2.6323	2.6504	2.5983	2.5781	2.5718	2.4727	2.4287	2.4265	2.4177	2.4703	2.4558	2.4380
12	2.6323	2.6503	2.5987	2.5883	2.5718	2.4673	2.4528	2.4324	2.4248	2.4703	2.4472	2.4420
13	2.6323	2.6492	2.5994	2.5883	2.5715	2.4673	2.4528	2.4301	2.4464	2.4703	2.4363	2.4405
14	2.6420	2.6582	2.6018	2.5883	2.5474	2.4710	2.4528	2.4190	2.4464	2.4813	2.4355	2.4405
15	2.6414	2.6575	2.5971	2.5842	2.5555	2.4710	2.4486	2.4106	2.4464	2.4772	2.4453	2.4405
16	2.6418	2.6575	2.5971	2.5533	2.5433	2.4710	2.4502	2.4221	2.4413	2.4771	2.4453	2.4320
17	2.6345	2.6575	2.5971	2.5414	2.5442	2.5133	2.4562	2.4221	2.4753	2.4780	2.4453	2.4320
18	2.6342	2.6543	2.6019	2.5592	2.5461	2.5231	2.4630	2.4221	2.4728	2.4915	2.4458	2.4321
19	2.6342	2.6532	2.5875	2.5203	2.5461	2.5070	2.4670	2.4264	2.4788	2.4915	2.4544	2.4265
20	2.6342	2.6530	2.5927	2.5203	2.5461	2.4885	2.4670	2.4278	2.5303	2.4915	2.4511	2.4256
21	2.6461	2.6599	2.5830	2.5203	2.5504	2.4440	2.4670	2.4221	2.5303	2.5099	2.4412	2.4256
22	2.6382	2.6437	2.5874	2.5406	2.5637	2.4440	2.4648	2.4241	2.5303	2.5055	2.4208	2.4256
23	2.6471	2.6437	2.5874	2.5321	2.5596	2.4440	2.4728	2.4082	2.5189	2.5029	2.4208	2.4236
24	2.6441	2.6437	2.5874	2.5261	2.5398	2.4440	2.4738	2.4082	2.5048	2.5179	2.4208	2.4258
25	2.6498	2.6328	2.5840	2.5301	2.5398	2.4411	2.4711	2.4082	2.5122	2.5245	2.4291	2.4497
26	2.6498	2.6348	2.5986	2.5523	2.5398	2.4433	2.4565	2.4082	2.5030	2.5245	2.4389	2.4482
27	2.6498	2.6130	2.5890	2.5523	2.5523	2.4304	2.4565	2.4181	2.4843	2.5245	2.4230	2.4465
28	2.6603	2.6104	2.5898	2.5523	2.5535	2.4304	2.4565	2.4132	2.4843	2.5232	2.4218	2.4465
29	2.6574		2.5787	2.5603	2.5473	2.4304	2.4491	2.4090	2.4843	2.5126	2.4124	2.4465
30	2.6510		2.5787	2.5573	2.5358	2.4304	2.4328	2.4091	2.4712	2.5022	2.4124	2.4497
31	2.6619		2.5787		2.5303		2.4302	2.4091		2.4930		2.4497

Акценти/

Хроніка найважливіших подій і рішень. Грудень 2013 року
Chronicle of the most important events and resolutions. December 2013**6 грудня**

Правління Національного банку України прийняло Постанову № 502 “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 19 червня 2012 року № 248”.

Дією постанови на період із 6 грудня 2013 року до 8 січня 2014 року було відмінено обмеження на кількість звернень банків до Національного банку України за кредитами “овернайт”.

10 грудня

Національний банк України ввів в обіг пам'ятну монету “Рік Коня”, що продовжила серію “Східний календар”. Пам'ятну монету номіналом 5 гривень виготовлено зі срібла.

13 грудня

Набула чинності Постанова Правління Національного банку України від 07.11.2013 р. № 441 “Про затвердження Змін до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу”.

Нормами постанови нормативно-правові акти Національного банку України приведені до відповідності до вимог чинного законодавства. Також забезпечено ефективне регулювання діяльності банків як суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Внесені зміни вдосконалили порядок здійснення банками фінансового моніторингу та спростили його процедури.

18 грудня

Національний банк України ввів в обіг пам'ятні монети “Лінійний корабель “Слава Катерини”, які доповнюють серію “Морська історія України” та присвячені 230-річчю спуску на воду зі стапелів Херсонської адміралтейської верфі лінійного корабля “Слава Катерини”. Монету номіналом 10 гривень виготовлено зі срібла, номіналом 5 гривень – із нейзильберу.

20 грудня

Комісія Національного банку України з питань нагляду та регулювання діяльності банків прийняла рішення № 975 про розподіл банків на групи за розміром активів на 2014 рік.

Розподіл банків за групами Національний банк України здійснює щорічно з метою розмежування наглядових функцій та обов'язків між центральним апаратом і територіальними управліннями. Граничні межі розміру активів для I групи банків на 2014 рік становлять 21 млрд. грн. та збільшилися порівняно з 2013 роком на 1 млрд. грн., для II групи – 6 млрд. грн. також зі збільшенням на 1 млрд. грн. Для III та IV груп банків граничні межі розмірів активів не змінилися, – це відповідно понад 3 млрд. грн. та менше 3 млрд. грн.

20 грудня

Правління Національного банку України прийняло Постанову № 527 “Про відкриття та використання уповноваженими банками кореспондентських рахунків в іноземній валюті I-ї групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів у банках Латвійської Республіки”.

Постанову прийнято для сприяння здійсненню уповноваженими банками України підготовчих заходів, пов'язаних із відкриттям ними кореспондентських рахунків у євро в латвійських банках у зв'язку з приєднанням Латвійської Республіки з 1 січня 2014 року до зони євро та заміною латвійських латів на євро.

20 грудня

Національний банк України ввів в обіг пам'ятну монету, присвячену 900-річчю створення першого варіанта літопису “Повість минулих літ”.

Монету номіналом 10 гривень виготовлено зі срібла. У її дизайні та в процесі виготовлення використані новітні технології.

23 грудня

На сторінках Офіційного інтернет-представництва Національного банку України створено новий розділ “Фінансова грамотність”.

Відкриття окремого розділу, присвяченого питанням фінансової грамотності, є логічним продовженням реалізації відповідних національних просвітницьких заходів під егідою Національного банку. Завдяки цьому кожен користувач має змогу отримати корисну для себе інформацію, зокрема щодо вибору інструменту заощадження, ведення сімейного бюджету, уникнення зайвих витрат і боргів, орієнтування в сфері отримання різноманітних послуг і продуктів, що пропонуються фінансовими інститутами.

24 грудня

Набула чинності Постанова Правління Національного банку України від 04.12.2013 р. № 491 “Про регулювання Національним банком України ліквідності банків України”.

Постановою призупинено на період до 31 січня 2014 року дію норми Положення “Про регулювання Національним банком України ліквідності банків України (затверджене постановою Правління Національного банку України від 30.04.2009 р. № 259), згідно з якою обсяг наданих Національним банком кредитів рефінансування банку (крім кредиту “овернайт”) та коштів за операціями прямого РЕПО, у тому числі з урахуванням поданої заявки, не повинен перевищувати 50 відсотків розміру регулятивного капіталу банку, розрахованого за даними балансу на останню звітну дату.

25 грудня

Національний банк України ввів в обіг пам'ятні монети “1120 років м. Ужгороду”.

Пам'ятні монети номіналами 10 і 5 гривень виготовлено відповідно зі срібла та нейзильберу. Вони поповнили серію “Стародавні міста України” та присвячені мальовничому місту Ужгороду, розташованому на берегах ріки Уж, яке виникло як фортеця та було свідком багатьох історичних подій у Закарпатті.

27 грудня

Правління Національного банку України прийняло Постанову № 553 “Про внесення змін до Методичних рекомендацій до Положення про порядок встановлення Національним банком України лімітів відкритої валютної позиції та контроль за їх дотриманням уповноваженими банками”.

Постановою передбачено внесення змін до розрахунку загальної (довгої/короткої) відкритої валютної позиції банків у частині включення до розрахунку обсягу вимог та зобов'язань деяких позабалансових рахунків.

27 грудня

Набула чинності Постанова Правління Національного банку України від 18.11.2013 р. № 458 “Про затвердження Змін до Інструкції про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті”.

Змінами передбачено новий перелік документів, які подаються для відкриття кореспондентського рахунку в банку. Для цього необхідний лише один документ – виписка з Єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб-підприємців. Також уточнено технологію виконання платіжних вимог на примусове списання коштів із кореспондентського рахунку банку та документів про арешт коштів банку за його кореспондентським рахунком. Крім цього, визначено порядок виконання міжбанківського переказу коштів в Україні в національній валюті філіями іноземних банків.

30 грудня

Набула чинності Постанова Правління Національного банку України від 14.11.2013 р. № 454 “Про затвердження Змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні”.

Змінами вдосконалено підходи до врахування коштів, залучених на умовах субординованого боргу до капіталу банку, а також порядку розрахунку економічних нормативів кредитного ризику.

Огляд підготовлено департаментом офіційних публікацій та інформаційного забезпечення Національного банку України.

Вимоги до авторів щодо оформлення та подання творів

I. Вимоги до текстових матеріалів

1. Стаття має відповідати тематичному спрямуванню журналу.

2. Рукописи для публікації подаються:

а) електронною поштою за адресою (litvinova@bank.gov.ua) або на електронному носії у текстовому редакторі Microsoft Office Word та у двох роздрукованих екземплярах (шрифт Times New Roman Cyr, Arial Cyr);

б) паперовий варіант статті має бути надрукований на одній стороні стандартного аркуша формату А4 12 або 14 кеглем через півтора інтервалу (ширина полів: ліве, верхнє і нижнє – 2.5 см, праве – 1.5 см, сторінки мають бути пронумеровані).

3. Максимальний обсяг статті – 30–35 тисяч знаків із пробілами, рекомендований обсяг – 20–25 тисяч знаків із пробілами.

4. Статті надсилаються українською мовою. Основний текст починається зі вступу, в якому має бути розкрито суть проблеми, що розглядається, основні підходи до її вирішення, запропоновані авторами, а також обґрунтовані висновки і пропозиції. Прізвища іноземних авторів, назви банків, установ та організацій, наукових праць, терміни тощо після викладу українською мовою подаються в дужках мовою оригіналу.

5. Наукові статті мають бути викладені й оформлені відповідно до вимог Постанови Президії Вищої атестаційної комісії України “Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліку ВАК України” від 15.01.2003 р. № 7-05/1. На початку статті обов’язково вказується код за Універсальною десятиковою класифікацією (УДК), а також додаються анотації і ключові слова українською та англійською мовами. В анотаціях необхідно стисло і чітко сформулювати основну тему, ціль і методи дослідження, його практичні результати, пропозиції і перспективи подальших досліджень на цю тему.

6. Цитати, таблиці, статистичні дані, цифрові показники подаються з посиланням на друковані або електронні джерела (для друкованих джерел вказується назва, місто, видавництво, рік, том, сторінка). Список використаних джерел подається наприкінці статті мовою оригіналу після слова “Література” (це також стосується назви праць, посилання на які є у тексті статті). Посилання в тексті на ту чи іншу працю позначається її порядковим номером за списком використаних джерел. Оформляти список використаних джерел необхідно відповідно до державного стандарту ДСТУ ГОСТ 7.1: 2006 “Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання”.

7. Статті подаються в структурованому вигляді: розділи, підрозділи мають бути виділені, з назвами (особливо для великих статей); головні думки автора та висновки виділяються в тексті напівжирним шрифтом, курсивом або підкресленнями.

8. Формули та розрахунки, наведені для обґрунтування та підтвердження результатів дослідження, мають бути подані у тексті статті не як вставлене зображення, а як текст, до якого можуть бути внесені правки. Тобто формули, рівняння та інші математичні обчислення необхідно набирати за допомогою текстового редактора Microsoft Office Word – функції “Формула” Microsoft Equation.

9. До рукопису додається заява з підписами автора (ав-

торів) про те, що надіслана праця не друкувалася і не подана для публікації до інших видань.

10. Скорочення, крім загальноприйнятих (скорочення мір, термінів, математичних величин), не допускаються.

II. Вимоги до ілюстративних матеріалів

1. До статті додаються якісна кольорова фотокартка автора або слайд, а також інші ілюстрації, придатні для сканування (непошкоджені, чіткі й якісні).

2. Якщо фотографія надається в електронному форматі, то вона повинна мати роздільну здатність не менш як 300 dpi (Photoshop – формат .tif чи .eps).

3. Графіки подаються окремим файлом у Excel.

4. До кожного графіка обов’язково подається окрема таблиця даних, на основі якої він збудований, та його паперова роздруковка в кольорі. Зведені таблиці даних не бажані.

5. Таблиці, графіки, схеми повинні бути пронумеровані і мати назву.

6. Подаючи весь матеріал у цілісному вигляді, схеми і таблиці слід додатково подавати ще й окремим файлом.

III. Персональні дані

1. До статті обов’язково додаються такі персональні дані: прізвище, ім’я та по батькові автора (авторів), місце роботи, посада, вчений ступінь та наукове звання, службова та домашня адреси, службовий та домашній телефони, копія (копії) довідки (довідок) про присвоєння Державною податковою адміністрацією (інспекцією) реєстраційного номера облікової картки платника податків (ідентифікаційного номера), копії 1, 2, 3 і 12 сторінок паспорта, зазначення поштового індексу, адреси проживання та/або реквізитів банківського рахунку; договору про розподіл авторської винагороди (за наявності). Необхідно також обов’язково поставити підпис під твором. За згодою автора (авторів) редакція подає в статті адресу електронної пошти для зворотного зв’язку (E-mail).

2. Надаючи персональні дані, автор (автори) на окремому аркуші також дає (дають) письмову згоду на їх обробку Редакцією періодичних видань Національного банку України відповідно до Закону України “Про захист персональних даних”.

IV. Авторська винагорода

1. При наданні матеріалів на розгляд автор (автори) також на окремому аркуші має (мають) повідомити Редакцію періодичних видань Національного банку України щодо згоди (відмови) на виплату авторської винагороди за використання твору відповідно до Закону України “Про авторське право і суміжні права”.

V. Статті, оформлені з порушенням зазначених вимог, а також рукописні матеріали до розгляду не приймаються

VI. Редакція передає статті на рецензії кваліфікованим фахівцям Національного банку та членам редколегії, а також залишає за собою право скорочувати і редагувати статті

VII. Відповідальність за точність викладених фактів несуть автори

VIII. Національний банк не несе відповідальності за відправлений автором (авторами) твір, який не був отриманий Редакцією періодичних видань Національного банку України